

PAR TAUTAS IZGLĪTOŠANU DOMĀJOT

III grāmata

Tautas Pedagoģija

Ojārs Rode

2023

Drusti

Tautskola "99 Baltie zirgi"

Par tautas izglītošanu domājot. Tautas pedagoģija.

Cerībā, ka kādam varētu interesēt manas pārdomas par latvju tautas izglītību nākotnē, sakārtoju tās vairākās grāmatiņās. Grāmatiņas nepretendē uz zinātniska rakstura literatūru pedagoģijā (tradicionālā zinātnes izpratnē), bet aptver dažāda rakstura, visai plašu atziņu un zināšanu spektru, kas tādā vai citādā veida ir sasniegušas mani.

Šīs grāmatiņas tapušas pateicoties vairākiem rosinājumiem kaut ko uzrakstīt par tautskolas pieredzi un pateicībā manai zinātniskā darba vadītājai gan maģistratūrā, gan doktorantūrā DU Elfrīdai Krastiņai, ar kuru diskutēts gan par izglītību, gan par vispārcilvēciskām problēmām, kuras tad arī mani mudināja pārdomām.

Grāmatiņas domātas visai raibam interesentu lokam – vecākiem, skolotājiem, studentiem, politiķiem un vienkārši tautiskuma saglabāšanas entuziastiem, taču ne tik daudz skeptiķiem, kā meklētājiem.

Nebūtu ne, turpat 30 gadus gara pieredzes tautskolā, ne studijas, ne apceres, ne centieni ko paveikt Latvijas tautskološanā, ja nebūtu manas ģimenes atbalsts, īpašs paldies pacietīgai dzīvesbiedrei, sievai Nellijai.

Grāmatiņu Saturs

I grāmata - *Daži grāmatiņās izmantotie termini*

II grāmata 1.daļa – *Krišnamurti skola. Vērtību izglītība*

II grāmata 2. daļa – *Humānā pedagoģija. Integrālā izglītība*

II grāmata 3.daļa - *Holistiskā pedagoģija.*

III grāmata – *Tautas pedagoģija*

IV grāmata – *Teorija un prakse*

V grāmata – 1. daļa - *Publikācijas zinātniskos un populārzinātniskos izdevumos no 2004. – 2011. gadam*

V grāmata – 2. daļa - *Publikācijas zinātniskos un populārzinātniskos izdevumos no 2011. – 2015. gadam*

VI grāmata 1.daļa.– *Intervijas un publikācijas populāros izdevumos no 1990. – 2007. gadam*

VI grāmata 2.daļa.– *Intervijas un publikācijas populāros izdevumos no 2007. – 2023. gadam*

VII grāmata – 1. daļa – *Apceres un ieceres no 2005. – 2011. gadam*

VII grāmata – 2. daļa – *Apceres un ieceres no 2012. – 2023. gadam*

VIII grāmata – *Vēstules Atmodu rosinot un publicētais Face Book*

IX grāmata - *Vēstules*

Šajā grāmatiņā atradīsiet tautas pedagoģijā balstītas skolas veidošanas piemēru. Tautas pedagoģijas modelis tiek veidots balstoties uz tautiešu priekšstatiem par nākamību, par cilvēku, par mūsu tautas uzdevumiem, kas sameklēti gan publikācijās, gan sarunās, gan īpašos pētījumos. Tautiešu atziņas tiek akumulētas atslēgvārdos, kurus izvēšot, tiek attīstīts potenciāls Vīzijas tēls un ar tautu sa-derīga skola.

Grāmatiņas beigu daļā dots Drustu tautskolas pamatskolā aprobēts (29 gadu garumā), tautas tradīcijās un “brīvā progresa” metodēs balstīts modelis.

Saturs

levads	6
1. Kas tā tāda Tautas pedagoģija ir?	10
2. Dzīves jēga	15
3. Latvijas “dzīves jēga” – konspekti no dažādiem darbiem	22
4. Konspektos izteikto ideju kopsavilkums	70
- Pirmais apcirknis – mēs bijām	72
- Otrais apcirknis - “mēs esam”	74
- Trešais apcirknis – “mēs būsim”	77
- Ceturtais, “darāmo darbu” apcirknis	82
- Piektais, “izglītības” apcirknis	87
5. Tautas pedagoģijas atslēgvārdi	91
6. Ceļa zīmes	101
Tautizglītības pamats – vide	
levads	100
1. Dabas vide	104
2. Darba vide	108
3. Tautas tradicionālās kultūras vide	113
4. Vides un attiecības	121
5. Skolotāja klātesamības fenomens	129
Reāli aprobēts tautskolas darba modelis	134
Epilogs	143

Ievads

Ir trīs veidi kā veidot savu tautizglītības modeli. Pirmais, paklausīt Krišnamurti – par lielāko autoritāti uzskatīt sevi un caur sevi izzināšanu, atklāšanu, intuitīvi, atbilstoši savai *patiesībai* veidot tautas pedagoģijas modeli. Otrs veids būtu pilnīgi pretējs – atzīt autoritātes ārpus sevi, izmantot viņu publicētos tautas pedagoģijai saderīgus materiālus, sakombinēt tur rodamās atziņas, veidojot kaut ko viengabalainu, šodienas apstākļos praktiski izmantojamu variantu. Trešais veids būtu abu iepriekšējo sintēze. Domāju, ka maniem spēkiem pieņēmamāks ir pēdējais veids. Skaists ir pirmais. Bet man nav pietiekami labas iemaņas tam, lai atsijātu savu no sveša. Zinu kā to darīt (Aurobindo skola par neatkarīgo vērotāju) un bieži esmu to darījis. Un, jāatzīst, ka beigu beigās tāds “savs” nemaz nav – jebkuras zināšanas, par intuitīvajām nemaz nerunājot, no kaut kurienes nāk (domāt ko pretēju, ir liela augstprātība). Ir jautājums tikai par to, vai esi tām gatavs. Gan jau esat pamanījuši, ka ne reti identificējat cita pausto par savu (par to jau reiz runājām). Cita paustais netiktu pieņemts, ja tas nerezonētu ar kaut ko jau manī. Tātad tas ir viens arguments tam, lai izmantotu “trešo” veidu. Otrs arguments, kurš sasaucas ar pirmo, ir tāds, ka būtu augstprātīgi noliegt iespējamību tam, ka tas, ko teicis kāds cits, nenāk no “skaidra avota”, galvenais, kā teicu, lai tas rezonē un tad jau kaut kādu kopainu Veselumā varētu par tautas pedagoģiju arī izveidot.

Ieskrējiens

Nav jau tā, ka Latvijā visi ir “auni” – daudzi tautas tradīciju apzinātāji, piemēram: K.Biezbārdis, K.Valdemārs, A.Kronvalds, Auseklis, Kr.Barons, J.Anspaks, J.Rainis, A.Dauge, P.Dāle, J.A.Students, E.Pētersons, E.Brastiņš, T.Zeferts, J.Rudzītis, P.Birkerts, I.Palīpa, P.Zālīte, H.Kreicers, A.Goba, A.Rudzīte, R.Pussars, M.Vīksna, J.Stradiņš, Grīnu pāris, V.Vīķe-Feiberģa, O.Auns, K.Skujenieks, E.Kokare, M.Misiņa, J.Kalniņš, S.Viese, J.Ķirsīte, V.Greble, J.Peters, A.Klotiņš, M.Zālīte, J.Mackova, I.Ziedonis, A.Ancelāne, G.Siliņa-Jasjukeviča, J.Valbis, R.Raudupe, H.Stalte un D.Stalts, V.Celms,

I.Saprovska un daudzi citi (būtu jāuzskaita vai visa latviešu kultūras darbinieku elite, sākot no Pirmās atmodas līdz pat mūsdienām – to visai sekmīgi paveicis O.Ambainis savā grāmatiņā: “Latviešu folkloristikas vēsture”) tiešā vai netiešā veidā ir atraduši un atzinuši *tautas pedagoģijas* nozīmīgo lomu tautas audzināšanā.

Ko tad katrs no viņiem ir teicis par Mantojuma nozīmīgumu mūsdienās, te būs tikai daži piemēri:

Auseklis: *„...nav šaubu, ka tautas dziesmām tiesība ieviesties mūsu skolā.”;*

Kr.Barons: *„...ka dziesmas un dziedāšana ir viena no viņas (tautas) dārgākām gara mantām, ka dziesma ir viņas sargeņģelis visās vietās un lietās, kas pavada latvieti, no siltā mātes klēpja sākot, visos dzīves gadījumos, darbos un centienos, priekos un bēdās, labās un ļaunās dienās; kas viņu māca un stiprina tikumos, rāj un šajos netikumos un kļūdās; kas labo nerātni, žēlo un saudzē vājo, laipni rāda ceļu pakļidušam; kas viņu kā uzticams, krietns pavadonis neatstāj cauru mūžu, līdz kamēr viņš guļas aukstā zemes klēpī.”;*

V.Celms: *„Tradicionālā kultūra, kas cieši saistīta ar dabas norišu cikliem, kosmosu, senajā zemkopju kultūrā glabā tādus ētiskos, estētiskos un Dieva izpratnes principus, kas varētu palīdzēt atjaunot zudušo līdzsvaru un harmoniju. Šie principi un šī vienotā Visuma apziņa nav zudusi nebūtībā. Tā pieejama atjaunotnei. Tā pastāv gan dzīvā, gan arī kodētā veidā tradicionālās kultūras liecībās un kosmiski universālo struktūru būtība – to spējā formēt harmonisku domājošā cilvēka apziņu.”;*

J.Peters: *“...folklorā tagad dara to darbu, ko senos laikos darīja dzīve laukos, viensētā, un sādžā, un proti, uztur dzīvu gadsimtos pārbaudīto tikumību, ētiku un estētiku...; mūsu tautasdziesma iestājas par tikumību ģimenē, par žēlumu, par meža, par upes, par avota, par putna dzīvību. Par cilvēku, par bērniņu, par šūpuli, par maizi, par darbu, par Dzimteni...”;*

J.Mackova: *“...tautas tradīcijā ir divi galvenie audzināšanas līdzekļi: darbs un vecākās paaudzes paraugs...”;*

E.Kokare: *“...pats būtiskākais, ko dziesma mums cauri gadsimtiem ir iznesusi, ir šis optimistiskais dzīves skatījums, darba vērtības, tā prasmes un tikuma saredzējums, izcēlums. Un māka ikdienas ritumā ienest skaistumu, atrast iespēju svinēt svētkus...”;*

R.Raudupe: "...*dainas un vēdas dzied par mūžīgo tagadni, par katra cilvēka dzīves visdziļāko esamību...*". Beigšu ar šo citātu no Raudupes grāmatas "Dievatziņa vēdās un dainās". Pie Raudupes grāmatām var pakavēties īpaši – manā skatījumā tās ir kā Dziesmas par holistisko pasaules skatījumu mūsu Dainās, par vispārcilvēcis-kām vērtībām vispār, par jauna cilvēka dzimšanas ceļu.

Varbūt no minētajiem un neminētajiem tautas darbiniekiem neviens tiešā veidā nav runājuši par holismu tieši (šis jēdziens populārs kļuvis ir modernajos laikos), bet ir saskatījuši *Mantojumā* cilvēka audzināšanas un mācīšanas *veselumam* raksturīgas iezīmes. Izskatās, ka katrs gan tajās saskatīja savu šķautni un konteksta dziļumu, – un tas ir dabīgi, bet tas, kas viņus rosināja, – mūsu tautas *Mantojums*, ir neizsmeļams, bezgalīgs *Veselums* pats par sevi (ceļojums pie Dieva).

Laiku pa laikam ir bijis tā, ka vēl ir kādam vai kādiem jāpierāda *Mantojuma* nozīmīgums. Arī man gadījās to darīt. Bija un ir arī šodien modīgi runāt par izglītību *ilgtspējīgai* attīstībai. *Ilgtspējīgas* sabiedrības ietvaros tautas pedagoģijā meklēju, pētīju četras (vai 3 - dažkārt netiek izdalīta kultūras k.) savstarpēji papildinošas komponentes: ekoloģiskā, sociālā, ekonomiskā un kultūras. Kā jau to varēja sagaidīt, tās visas tur tika atrastas, pie kam, sapludinātas vienā lielā *Veselumā*. Toreiz arī konstatēju, ka ir nopietns pamats tautas pedagoģijas elementu integrēšanai izglītības sistēmās. Tās var sameklēt Zinātnisko publikāciju grāmatiņā:

- Tautas tradīcijas mentāli (savdabīgā tautas etniskās apziņas laukā) ir saskanīgas ar tās indivīdu un tāpēc tautas pedagoģija var būt ļoti nozīmīga indivīda vērtīborientācijas veidošanas procesā;
- Tautas pedagoģija sevī ietver laikā pārbaudītas augstas tikumiskās un garīgās pamatvērtības;
- Tautas pedagoģija veicinātu indivīdu identificēšanos ar tautu, nacionālās pašapziņas veidošanos, tā stiprinot tautas vienotību un ļaujot tai pārdzīvot globalizācijas laikmetu;
- Tautas pedagoģija radīs priekšnosacījumus nacionālās kultūras savdabīguma radošai attīstīšanai un saglabāšanai;
- Tautas pedagoģijas saistība ar zemapziņu ir būtisks nosacījums indivīda iekšējo spēku, dotumu un dzīves jēgas atklāšanā, sekmīgai pašapliecināšanās vajadzības apmierināšanai. Folklorā uzrunā kolektīvās zemapziņas veidotiem arhetipiem;

- Spēcīga etniskā pašapziņa veicina toleranci pret citiem etnosiem, veicina starpetniskos sakarus;
- Tautas pedagoģijas integrēšana formālajā izglītībā radītu priekšnosacījumus tautas tradīciju dabīgas pārmantošanas atdzimšanai ģimenēs, stiprinās ģimeniskās vērtības;
- Tautas pedagoģijas integrēšana izglītībā radīs priekšnosacījums tādas jaunas bērnu vecāku paaudzes veidošanai, kura būs zinoša un protoša savu bērnu audzināšanā;
- Tautas pedagoģijas efektivitāte meklējama arī tādā tās īpatnībā, kā indivīda aktīvā līdzdarbībā jeb pašdarbībā - indivīds ir tautas garamantu līdzradītājs, tās dziļākais saturs atklājas paša darbībā, skaists top skaists tikai novērotājam pašam kļūstot skaistam, doma rosina domu, tēls rada jaunu tēlu, darbība – darbību utt.;
- Tautas pedagoģija savā *veselumā* ietver ētiskā un estētiskā vienību. Latviešu tikuma jēdziens ietver sevī aicinājumu tiekties uz pilnību, darot visu skaisti.
- Tautas pedagoģijā ietverts emocionāli vērtējošais aspekts - caur iekšēju un ārēju dialogu (prātniecību) tiek izvērtēti procesi, parādības, veidojas noturīga vērtīborientācija;
- Tautas pedagoģija ir priekšnoteikums brīvas un viengabalainas personības attīstībai;
- Tautas tradīcijas satur vispārcilvēcisko un to kopšana principā nesatur citām tautām naidīgus elementus;
- Tautas pedagoģija ir saderīga ar ilgtspējīgas sabiedrības komponentēm, un tādejādi var tapt par ilgtspējīgas izglītības pamatu.

Pētījuma publikācijas trīs valodās (latviešu, krievu un angļu) var sameklēt tautskolas mājas lapā angļu valodā (ja šis teksts ir Wordā, tad uzklikšķiniet uz virsrakstiem): Values in Latvian culture and their relationships with the dimensions of sustainable society. krievu valodā: Компоненты долгосрочного образования в народной педагогике. Teksts latviešu valodā: Ilgtspējīgas izglītības komponentes tautas pedagoģijā.

Manuprāt, otrajā grāmatiņā aplūkotās pedagoģija bija dižākās no dižākajām, bet nu mēģināsim uzkonstruēt paši savu modeli, ne sliktāku, bet kurš būtu saderīgs ar mūsu tautu, saderīgs ar tās nākotni.

1. Kas tā tāda Tautas pedagoģija ir?

Par to, kas ir pedagoģija, jau runājām. Bet, kas ir tautas pedagoģija? Interesanti, ka šī vārdu kopa nav atrodamā latviešu "Zvaigznes" izdotajā Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīcā. Ir ne mazums publikāciju par tautas pedagoģiju, tāpēc meklēsim skaidrojumu tajās. Te izvilksim no Elitas Evartes Dombavas spriedumiem par tēmu, kuros viņa, manuprāt, ļoti skaisti apraksta gan to, kas ir tautas pedagoģija, gan tās nozīmīgumu tautas attīstībā. (<https://www.latvuda.lv/tautas-pedagoģija-berna-audzinasana/>):

"Tautas pedagoģija, atspoguļo pedagoģisko zināšanu noteiktu līmeni, konkrētu vēsturisko posmu cilvēces garīgajā progresā, kalpo kā pamats, uz kā radās un attīstījās pedagoģiskā zinātne... Tautas pedagoģija noskaidro pedagoģiskās iespējas seno paradumu iedzīvināšanai mūsdienu apstākļos un nosaka jauno paradumu mērķtiecīgumu, kas ir saskaņā ar cilvēka harmonisku audzināšanu. Tā nodod pedagogiem tautu audzināšanas pieredzes mantojumu... Tautas pedagoģija ir cieši saistīta ar praksi, tā kalpo tai, apgādājot skolotājus ar pedagoģiskiem līdzekļiem, kas pārbaudīti daudzu gadsimtu laikā audzināšanas praksē..."

Tautas pedagoģijas pamatu, kā atzīmēts daudzos pētījumos, sastāda tautas mutvārdu daiļrade. Un to daudzveidībā un žanros (pasākās, teikās, dziesmās, sakāmvārdos un parunās, mīklās, spēlēs, tradīcijās un rituālos) ir milzīgs izglītojoši-audzinošais potenciāls realizējot prāta, tikumiskās, darba, fiziskās, estētiskās audzināšanas uzdevumus, kā arī metodes, pedagoģiskās iedarbības audzināšanas principi dod pamatojumu izdarīt secinājumus par to, ka tautas pedagoģija ir zinātniskās pedagoģijas avots, tās pamats.

Tautas pedagoģija palīdz risināt divējādu uzdevumu: pedagogam ir iespēja nodot jaunajai paaudzei savas tautas visu to labāko tautas pieredzes mantojumu, bet reizē viņš arī bagātina savu personību ar daudzu gadsimtu gudrību, kļūst garīgi bagātāki, humānāki un cilvēcīgāki... Apmācībai, ko radījusi pati tauta, ir milzīgs audzināšanas spēks, kas nav pat pašās labākajās sistēmās, ja tās pamatojas

uz abstraktiem ideāliem, idejām, kas ir pārņemtas no citām tautām. Tikai tautiska audzināšana ir dzīvs organisms tautas attīstības vēsturiskajā procesā”.

J.Rudzītis ir izdevis pat grāmatu “Latviešu tautas pedagoģija”. Viņš raksta: “*Tautas pedagoģija ir audzināšanas praksē uzkrātā un paaudžu paaudzēs pārbaudītā pedagoģiskā gudrība. Tā ietver priekšstatus par labu cilvēku, par mācībām un audzināšanu, par cilvēka dabu, kā arī pedagoģiska rakstura spriedumus, centienus, ieteikumus, vēlmes, rosinājumus un cita veida padomus, kas saistās, kā tagad teiktu, arī ar pedagoģijas saskarzinātnēm – psiholoģiju, ētiku, estētiku”.*

Kā tautas pedagoģiju saprot Krievijā? - *Tautas pedagoģija ir izglītojošas darbības veids, kas tiek realizēts verbālā formā, izmantojot zināšanu mutisku nodošanu no paaudzes uz paaudzi, kas tiek nostiprināts folkloras, neizteiktu uzvedības noteikumu, pamācošu leģendu, pasaku veidā.*

https://spravochnik.ru/pedagogika/narodnaya_pedagogika_i_etnopedagogika . Starp citu, Krievijā tautas pedagoģijai ir pievērsta liela uzmanība – tā tiek pētīta, pielietota, institūtos lasa īpašus tautas pedagoģijas kursus pedagogiem, jo valda atziņa, ka tautas pedagoģija ir tā, kas var palīdzēt krieviem būt krieviem. Tā H.Maksimenko raksta: *Tautu vēsturiskā atmiņa ir vis svarīgākais priekšnoteikums nacionālās kultūras oriģinalitātes saglabāšanai. Tautas pedagoģijas ideju atdzimšana, progresīvu tradīciju un izglītības un audzināšanas principu izmantošana var būt liels palīgs mūsdienu sociālpolitiskās situācijas izvirzīto audzināšanas problēmu izpratnē un risināšanā* <http://www.eduhmao.ru/info/1/3931/25053> .

Par tādu, kā autoritāti tautas pedagoģijas jautājumos pasaule pieņēmusi J.Bruneru (Jerome Bruner). Uz viņu atsaucas, viņu citē. Viņš tautas pedagoģiju raksturo pavisam īsi: tautas pedagoģiju definē kā tautas psiholoģijā, bioloģijā un kultūrā pamatotu, ikdienā intuitīvu nespeciālista izmantotu mācīšanas paņēmieni. <http://oaks.nvg.org/bruner-folkology.html>

Tātad tautas pedagoģija ir kaut kas tāds, kas vakar sakrāts, pārbaudīts (folklorā) un šodien izmantojams. Bruners, izskatās, ka ar tautas pedagoģiju saprot arī jebkuru audzināšanas vai mācīšanas paņēmienus šodien, bet kurus neveic profesionāls pedagogs, bet

vienkārši cilvēks bez speciālas izglītības, vadoties no pieredzes, intuitīvu impulsu vadīts, t.i. nepavisam nesaistot to ar folkloru, bet vietējo kultūru noteikti.

Domāju, ka arī mums būtu par kaut ko jāvienojas, jo tad mēs nepalaidīsim garām kaut ko svarīgu savai pedagoģijas "celtnēi". Manuprāt, te minētajos spriedumos par tautas pedagoģiju, ir ielikta kā *Mantojuma* nozīme, tā arī mūsdienu cilvēku neprofesionālā pedagoģiskā darbība bērnu audzināšanā. Šo priekšstatu ietveros, mani pašu reiz interesēja tas, kā mainījusies tautas pedagoģija vai tā vēl satur tos pašus vides elementus, kuri rodami *Mantojuma* aprakstos un, kuri reiz veidoja tautas pedagoģisko vidi. Atklājās, ka dzīvesdarbības vides tautas pedagoģijā mūsdienās un agrāk ir līdzīgas un spēj nodrošināt personības pašrealizācijai nepieciešamos attīstības nosacījumus. Tas nozīmē, ka tautas pedagoģijā tagad un senāk rodamais, pirmkārt, apliecina savu ilgtspēju, otrkārt, tautas pedagoģijas arī mūsdienu dzīves apstākļos var nodrošināt veiksmīgu personības attīstību. Toreiz pētījumu veicu, izmantotas atvērtās intervijas ar Latvijas sabiedrībā labi pazīstamām personībām. Intervējamiem tika dota iespēja brīvi stāstīt par savu bērnību. Ar pētījuma publikāciju plašāk var iepazīties tautskolas mājas lapā angļu valodā, uzklikšķinot uz: [Environmental factors in the development of personal values orientation](#), bet latviski: [Vides faktori personības vērtīborientācijas attīstībā](#).

Ir cilvēki, kas šo fenomenu - darīt kaut ko šodien tāpat, kā to darījām gadus simtus atpakaļ, nosauktu par pārmantojamību no paaudzes uz paaudzi, par ģenētisko atmiņu un tamlīdzīgi. Vai pārmantošana uztur mūsu latvietību? Domāju, ka tai nav maza loma, bet ne izšķirošā, galvenā. Par galveno, izšķirošo es nosauktu *dzīvesziņu*. Kādus gadus atpakaļ plašākā telpā diskutēja par tās saturu. Šķiet, ka toreiz lielākā daļa atzina tās nozīmīgumu tautas identitātes veidošanā. Taču vieni, tajā pat laikā, *dzīvesziņu* uztvēra kā dialektiskā materiālisma produktu, t.i., kā kultūrvēsturisku produktu. Varbūt to var arī tā. Bet varbūt ar šo vārdu apzīmēt ko tādu, kas pastāv neatkarīgi no katras mūsu individuālās iegribas – saistīt to ar Junga arhetipiem, tautas bezapziņā rodamo, mūs visus vienojošo un tautas raksturojošo paternu. Ka tas tā varētu būt ir pārrunāts VII grāmatīņā un pie tā arī paliksim.

Vai tautas dzīvesziņa nav joprojām dzīvais latviešu ētikas kodekss, kas tad arī ir noteicis, nosaka un noteiks latvieša pasaules

uztveri, latviešu attieksmi un rīcību visās dzīves situācijās? Tas ir kodekss, kura pamatā ir *vispārcilvēciskas vērtības* kā dzīves veidotājas, kā nemainīgas latvieša patības raksturotājas, kuras laikā nav mainījušās. *Latviskā dzīvesziņa* faktiski ir augsti tikumisko vērtību kopa, kura izsaka mūsu attiecības ar cilvēkiem, dabu, ar Dieva laisto pasauli. Tā ir tāda kā *Visa, Kas Ir Vienotības izjūta vispārākā pakāpē*. Tas ir tas *dimantiņš* Eiropas lielajā ķēšā, ko kautrējamie paši pamanīt, bet par kuru tēlaini runā vācu izcelsmes Eiropas sakrālo lietu pētniece Gabriela, redzēdama šajā joprojām dzīvajā *dimantā*, Eiropas garīgās atmodas iespējas. (Alunāns daudzus gadus pirms tam šo *dimantu* atrod latvieša skaidrajās sirdīs). Ko līdzīgu pasaka arī Ļūdēns 1994. gadā: *varbūt arī latvietība varētu palīdzēt Eiropai apjaust savas saknes šai interesantajā un pretrunīgajā laikmetā*.

Šīm cerībām ir pamats – tā ir kopīgā Eiropas tautu izcelšanās un norādes uz to, ka Eiropai reiz kopīgo ētisko tīrradni jāmeklē Baltos (Latviešos), kas to vēl ir saglabājuši. Baltu kultūras senums ir pierādījis arī mūsu dienu pētnieku skatījumā (Gimbutiene; Čaterdži; Paliepa, Karulis u.c.) atziņās par tagadējo Eiropas tautu veidošanos liecina.

Dzīvesziņa ir kultūras veidotāja, tā ir apriori dota tautai kā tādai. Mēs to redzam izpaužamies kā pagātnē, tā tagadnē un arī nākotnē redzēsīm. *Dzīvesziņa* nav nekas sekundārs, kas top, bet tas ir tas, kas ir un rada. Tā, piemēram, atklājas valodā, kas ir ne tikai kā saziņas līdzeklis, bet kā instruments radīšanai, kā atslēga mūsu un tikai mūsu tautas uzdevumu veikšanai (tāpat kā visu citu tautu), kā apziņas stāvoklis, kā mūsu iekšējā spēka, kā mūsu patības raksturotāja. *Dzīvesziņa* nevar tikt precīzi zinātniski, vēsturiski noraksturota, jo šīs kategorijas saturs ietver zinātnes vispārējās izpratnes ietvaros neraksturojamas lietas, piemēram, Dievu, tautai raksturīgu garīgumu, neapzināto pienākumu, mūsu vietu Dieva laistajā pasaulē; kas satur kaut ko tādu, kuram nav ne robežu, ne beigu, kas iestiepjas visos iedomājamajos un arī neiedomājamajos eksistences plānos, un padara mūs par latviešiem. Tā ir gaisma, kas izgaismo mums ierādītos ceļus, kura rosina noteiktai darbībai. Tas ir kaut kas tāds, kas paliek nemainīgs laikmeta griežos, ar kuru esam atnākuši šeit uz Zemes, lai realizētos.

Tautas *dzīvesziņa* nav atdalāma no katra tās indivīda *dzīvesziņas*, arī no citu tautu *dzīvesziņas*, no cilvēces *dzīvesziņas*. Tās ir kā

hierarhiski sakārtotas hologrāfiskas vienības (veselumi) un caur tām mēs varam atklāt viens otru. Jeb izaugot no vienas, ieaugam otrā kā harmoniskas līdzības. Piemēram, mana *dzīvesziņa* ir manas tautas *dzīvesziņa* un otrādi. Tas ir kaut kas, kas rosina darbībai, kas nosaka mūsu tautas vēstures gaitu, attīstību, kultūru un visu citu, ko vien atrodam par mūsu tautai raksturīgo. *Dzīvesziņa* katrā individuālā tāpat kā katrā tautā atklājas caur individuāli raksturīgo apziņas stāvokli. Jo tas ir atvērtāks, plašāks, jo tas ir bagātāks.

Tautas *dzīvesziņa* ir kā paterns, kā raksts, kā tautas dvēseles īpatnējais kods, kurā mēs visi esam, kurā mēs visi kopā un katrs atsevišķi realizējamies. *Dzīvesziņa* atklājas mūsu tautas vēsturiskajās gaitās, Brīvības cīņās, Dainās, Rakstos, Tradīcijās, mūsu dižgaru darbos mākslā, literatūrā, filozofijā un visos vienkāršajos cilvēkos, caur kuriem realizējas *dzīvesziņā* atbalsotās tradīcijas, domas, vērtības, pasaules uztvere utt. Šie cilvēki arī ir (latviskās) *dzīvesziņas* avoti. Tās nav vienkāršas bioloģiski robotizētas būtnes, kurām dzīves laikā (jau no mazotnes) tiek ieprogrammēta *dzīvesziņa*. Šī atziņa ļauj tautas pedagoģijā iekļaut mūsu vecākus, vecvecākus, brāļus un māšas, kaimiņus, visus mūsu tautas tikušos ļautiņus (kā mana skolotāja Elfrīda Krastiņa reiz teica: latviska ir tā matemātika, kas caur latvieša dvēseli atklājas. Viņa tā raksturoja J.Menča vecākā matemātikas grāmatas pamatskolai, - var teikt, ka tautas pedagoģijā, matemātikas mācīšanās mums ir jau gatava).

Kā jau sākumā minēju, J.Rudzītis ir sarakstījis grāmatiņu par latviešu tautas pedagoģiju. Paldies Jānim! Varētu domāt, ko tad vēl? Ja kaut ko radām, mums ir jābūt vairāk vai mazāk skaidram priekšstatam par to, ko un kāpēc, priekšstatam par darāmā jēgu, par mērķi; mums būtu mūsu dzīvesziņā jārod tautas nākotnes vīzijas tēls un tam tad arī jāpakārto visa mūsu dzīve, tajā skaitā tautas pedagoģija. Rudzīša un citu tautiešu rakstīto mēs neaizmirsīsim, - uz tā mēs atspersimies, to izmantosim.

2. Dzīves jēga

Viens no būtiskākajiem jautājumiem, uz ko būtu meklējama atbilde mūsu *dzīvesziņā* ir cilvēka *dzīves jēgas* jautājums. Šodien ieskatīsimies tajā, ko par to sprieduši mūsu dižgari, jo, kā izspriedām iepriekš, viņu paustais ir latviskajā *dzīvesziņā* mērcēts.

Cilvēks nav nejaušība, bet stingra, iepriekšnoteikta likumība, raksta Raudive (ja grāmata ir e formātā, tad uzklišķināt uz [Konstantīns Raudive Dzīves kultūrai](#)), kurš jau pirms Otrā pasaules kara, kad Maslovs vēl nebija definējis cilvēka vajadzību piramīdu, centās cilvēku aplūkot tā veselumā. Viņš bija pārliecināts, ka cilvēka sadrumstalošana, sadalīšana komponentēs neļauj ne tikai aptvert cilvēku kā tādu, bet ir par iemeslu tam, ka ļaudis nesaprotas savā starpā. Lai aptvertu, kas ir cilvēks, nav jāorientējas zinātnēs, bet pašā dzīvē, jo, kā saka Raudive, dzīve ir gudrības centrs. Viņš cilvēka *veselumu* saskata divās tā komponentēs – *ārējā* un *iekšējā* cilvēkā. *Ārējais* cilvēks ir līdzeklis tam mūsos apslēptajam cilvēkam, kas redz, dzird, jūt, cieš, raud, priecājas, saprot. Dzīvē *ārējam* cilvēkam, kas vienmēr pašam un visiem citiem vislabāk saskatāms, tiek piešķirta lielāka nozīme nekā tam cilvēkam, kas ir apslēpts un nav saskatāms. Neredzamajā cilvēkā Raudive redz mērķi, lai to sasniegtu, ir nepieciešama cilvēka iekšējā piepūle. Šī atziņa šobrīd nerod plašu atbalstu, jo mūsdienā dzīves troksnī, spožumā, dinamikā paveras plašas iespējas apmierināt ārējā cilvēka iegribas. Cilvēkus, kuru dzīvi nosaka tikai ārējie elementi – vara, tradīcijas, publisks viedoklis, mode u.tml., Raudive sauc par cilvēciskām parādībām, kuras neizsaka, nerealizē cilvēka būtību. Dzīvot, pasvītrot Raudive, nozīmē iekļauties kosmiskās likumsakarībās, piepildīt kādu augstāku gribu – tā ir harmoniska iekļaušanās, tāpēc nav pareizi runāt par cīņu, jo pēdējā ir līdzeklis, ja dzīve ir tapusi pašmērķis. Tad tā pārvēršas *nepārredzamā sīkumu jūrā*, kurā cilvēks pazaudē savu būtību un *kļūst par nožēlojamu rotaļlietiņu notikumam straumē*. Raudive ir pārliecināts, ka ikvienam cilvēkam ir dots savs konkrēts uzdevums, kas veicams tikai viņam. Tādēļ katram jādzīvo savu iekšējo vajadzību noteikta, bet ne ārēju spēku uzspiesta, sabiedrības viedokļa vai programmu orietēta dzīve. Lai varētu realizēt šādu dzīvi, ir nepieciešama sevis, *savas augstākās realitātes* atklāša-

na. Kamēr personīgā esības jēga nav atklāta, raksta Raudive, cilvēks nekur un nekad nevar justies drošs, apmierināts – dzīves situācijas, darbs būs kaut kas garām skrejošs, pašam nepiederošs. Cilvēks ir individualitāte, kurai Raudive, meklējot cilvēka *dzīves jēgu*, piešķir īpašu nozīmi. Individualitātes pazaudēšana nozīmē, ka dzīve kļūst absurda, bezjēdzīga. Individualitātē rodama tās vērtības un spējas, kuras gaida savu realizāciju dzīvē. Spējās rodama cilvēka individuālās dzīves misija, izaicinājums, liktenis. Tas ir tas iekšējais, kas katram jāatklāj. Ārējā cilvēkā Raudive redz ko tādu, kas kalpo iekšējā realizācijai, tāpēc abām šīm cilvēka pusēm jābūt harmoniski saistītām. *Ārējam jāiegūst iekšējā nozīme*, saka Raudive. Tas, kurš tiecas saprast savu būtību, *dzīves jēgu* un alkst realizēt garīgās vajadzības, ir personizēts cilvēks – personība. Jo spēcīgāka šī tieksme, jo plašāka, dziļāka, intensīvāka ir arī cilvēka ārējā dzīve. Katram indivīdam ir vajadzīgs tā būtībai atbilstošs darbs, kas vislabāk palīdz tam izteikt sevi un kalpot citiem. Vistraģiskākajā situācijā atrodas tie, kas strādā masu darbu. Traģēdija izpaužas vairākos aspektos: masu darbs neļauj cilvēkam apliecināt sevi; tas neļauj sevi atdot citiem; masu darba veicējam iekšējais cilvēks ir apslāpēts tik spēcīgi, ka viņam tāda nemaz nav; masu darba cilvēkam nav savas pasaules, viņš ir ļoti atkarīgs no ārējās. Raudive stāvokli, kurā cilvēkam ir *skaidrība par sevi*, sauc par universālās apziņas stāvokli. Pēc tā jātiecas, tas ir katra *dzīves jēgas* patiesais nosacījums. Tad cilvēks jūtas vienots ar pārējiem indivīdiem, apzinoties sevi un savu individualitāti, viņš vienlaicīgi ir vienots ar pasauli.

Te arī rodas pārlicēība, ka cilvēkam ir svarīgi izzināt savu *patību*, jo *dzīves jēga* tiek saskatīta tās realizācijā. Tas nozīmē, ka viens no pirmajiem *dzīves uzdevumiem* ir sevis izzināšana, savu dotību un talantu apzināšana un to attīstīšana savas *patības* realizēšanai (sk. II grāmatiņā).

Arī mūslaiku pētnieki nonāk pie līdzīgām domām, piemēram, M.Bernande un A.Lasmanis *...sekmīga cilvēka pazīme ir pašrealizācija*; I.Direktorenko un I.Vilde *...jēdziens „personības radošais potenciāls” nozīmē cilvēka dabas un sociālo spēku integrācijas veselumu, kas nodrošina viņa pašrealizācijas un pašattīstības subjektīvo vajadzību*; I.Čamane *...pašrealizācijas vajadzības ir cilvēka vajadzību*

hierarhijas virsotnē. Tā ir vajadzība pēc savu iespēju īstenošanas, pastāvīgas sevis pilnveidošanas.

Cilvēka dzīves jēga ir caur iedzimtām vajadzībām pēc *mīlestības, piederības, pašrealizācijas* realizēt *patiesību*, kas rodama cilvēka *patībā*.

Rainim, kā jau dižu vīru, *dzīves jēga* ir satraukusi ne vienu vien reiz vien (var palasīt viņa dienasgrāmatu vai Raiņa *piezīmes*) un vienā dienā viņš rezumē: *dzīves jēga - stāvēt pāri dzīvei;*

Vēl vienu domātāju ir satraukusi *dzīves jēga* un tas ir Pauls Jurevičs. Lūk, viņa pārdomu apraksts: Katrai tautai ir savs uzdevums cilvēces kopuma dzīvē, un pat ja tā būtu skaitliski maza, tās nozīme, tā var būt liela - līdz ar to ir iezīmēts tas virziens, kurā latvietis varētu meklēt savas *dzīves jēgas* īstenošanos. Kolektīvisms atņēma *dzīvei jēgu*, ignorēdams individu un viņa dzīves izjūtu un viņa vienreizīgos pārdzīvojumus, bez kuru vērtību atzīšanas *dzīves jēga* nevar tikt pamatota. Dzīve nepieciešami vienmēr pastāv darbībā, - un tā atkal tikpat nepieciešami dažādu mērķu likšanā, sevis tuvināšanā tiem un to sasniegšanā. Pat individuālistiskā dzīve tāpēc nekad nevarēs būt vienīgi pasīva tīksmināšanās par dzīves procesu, bet tā pa laikam būs aktīva un darbīga dzīve, - kaut arī virzīta tikai uz gluži personīgiem mērķiem. ... dzīve jau pēc savas būtības ir vienmēr it kā paliekta uz priekšu, tā ir ekscentriskā, vienmēr vismaz pa daļai dzīve ārpus sevis, - jo tā pastāv mērķu likšanā (un tie vienmēr ir ārpus šī momenta) un tiecībā pēc tiem...

...Turpretim labprātīgi un ar entuziasmu izvēlēti kalpošana pārpersonīgiem ideāliem, piem., savas tautas tiesību aizstāvēšanai var kļūt par augstāko cilvēcīgas *dzīves jēgas* piepildījumu...

...Mēs nevaram samierināties un nekad nesamierināsimies ar mūsu pašreizējo stāvokli. Ja vispār kad, tad tagad mēs jūtam, ka mums pilnīga dzīve var būt tikai kopā ar mūsu tautu un darbībā, kas pievērsta tās uzplaukšanai un celšanai. Kā ētiski ievirzīti cīnītāji par taisnību mēs nekad negribēsim piekrist tam, ka mūsu tautai jācieš vissmagākā netaisnība, ka tai grib pret viņas gribu varmācīgi kropļot tās dzīvi un iznīcināt to. Mēs jūtam kā savas *dzīves jēgu* un savu neatvairāmo pienākumu cīnīties pret to visiem spēkiem: panākt, cik tas mūsu varā, mūsu tautas atbrīvošanu, neļaut līdz tam tautas locekļiem zaudēt sakarus savā starpā, neļaut izdzist tautas dzīvīvajam spēkam un pārtautoties tās jaunajai paaudzei. Mūsu *dzīves jēgas* vārdā mēs

cīnāties pret to un darām to labā apziņā, ka mēs ar to esam saskaņā gan ar mūžīgiem ētiskiem principiem, gan arī ar kultūras interesēm, jo mēs apzināties, ka esam un gribam būt pozitīvs vispārcilvēcīgas kultūras faktors, kura iznīkšana būtu zaudējums gan vispārīgai cilvēces kultūrai, gan visas pasaules esmes pilnskanībai... Tāpēc ir ļoti sekli novērtēt izglītību no šauri praktiska viedokļa, aizmirstot, ka tā ir vissvarīgākais mūsu dzīves cieņas un jēgas iegūšanas priekšnosacījums...

...Un tad vēl, gan senos, gan atkal it sevišķi jaunākos laikos, bieži tiek izteikta doma, ka pasauliskās eksistences traģisms, mūsu bezcerīgā iemestība tanī, mūsu nolemtība nāvei, visu mūsu uzņēmumu neizbēgamā neizdošanās var iegūt pat pozitīvu nozīmi, - proti - tā ir vajadzīga, lai cilvēks tiktu ierosināts meklēt savai esmei dziļāku pamatu un tad, varbūt, arī atrastu to, atrastu visas esmes dziļumu un tās transcendenci, kurā gremdējas arī viņa dzīves saknes. Bet tā nav nenozīmīga lieta, bet iezīmē vienīgās pilnīgās *dzīves jēgas* sasniegšanu. Jo, kas nenāk pie transcendences apziņas un apjautas, tas nekad arī nevar nonākt pats pie savas īstās esmes, tas paliek sekls un tukšs, - tas ir virsma bez dziļuma, un tā dzīve ir ēnu spēle...

...Kā mūsu tīri cilvēciskā, tā arī tautiskā nākotne ir lielā mērā mūsu rakstnieku rokās. Nelīdzēs nekāda ārējā propaganda, ja iekšēji mēs izkurtēsim, nelīdzēs pat eventuāla Latvijas atbrīvošana, ja nebūs vairs cilvēku ar latviskām dvēselēm, vai pat vispār ar dvēselēm. Uz mūsu rakstniekiem tāpat gulstas liela atbildība, jo viņi īsti ir vienīgie, kas varētu panākt šīs dvēseles saglabāšanos.

Pauls Jurevičs Variācijas par moderno cilvēku

Aleksandrs Dauge: ...Un vislabāko katrs audzinātājs dod savam audzēknim tad, kad viņš tam *palīdz pašam sevi atrast*... Jāmāca jaunatne labprāt būt arī pašai pie sevis. Sarunāties pašai ar savu dvēseli. Būt un justies mājās pie sevis. Nemeklēt sevi citos, pūlī. Klausīt vairāk savas sirds balsij... Mācot mīlēt klusumu un savu dvēseli, reizē jārāda, ka neviens nekad savas dvēseles neatradīs, nekad pats pie sevis nekļūs, ja viņam pašam ar sevi pietiks...

Jādzīvo reizē visumā un sevī. Vispārības dzīvi izdzīvojot, jādara paša dzīve... Un te nu visvairāk būtu panākts, ja izdotos, kā sacīts, jaunatnē modināt citu lielu, skaistu un svētu kaislību: mīlu uz kaut ko tādu, kas augstāks ir par visu: mīlu uz absolūto patiesību un uz absolūto taisnību.

Aleksandrs Dauge, Kultūras ceļi I

Arī Skaidrīte Lasmane, Augusts Milts un Andris Rubenis savā “*Ētikas*” grāmatiņā runā par ētikas vērtībām, uzskatot, ka viena no tām ir *Dzīves jēga*. Žēl ka autori nav sadalījuši atbildības sfēras, jo nezinām, kuram pierakstīt sekojošas atziņas. Te teikts, ka *dzīves jēga* ir jāaplūko caur cilvēka dzīves kopveselumu. Vajadzība saprast *dzīves jēgu* rodas tad, kad rodas vēlme aptvert visu dzīvi kopumā, padomāt par to, kāpēc vispār dzīvoju. Ja cilvēkam nav vajadzības pēc *dzīves jēgas*, viņam pietiek ar ārēju impulsu rosinātu darbošanos. *Dzīves jēgas* meklējums ir saistīts ar interesi par dzīvības eksistenci Visumā vispār... *Dzīve jēga* saskaras ar mūžīgo, bezgalīgo, pārejošo, izsīkstošo, dzīvību un nāvi. *Dzīves jēgas* meklējumam ir dažāds dziļums, plašums, teksts un zemteksts. *Dzīves jēgas* skatījums var tikt saistīts ar Zemes sabiedrības un visas civilizācijas vēsturi, kura šobrīd izskatās bezjēdzīga – kara postažas, kultūru vērtību iznīcināšana. Ir vajadzīga jauna *dzīves jēgas* atskārsmē...

Katram cilvēkam ir sava *dzīves jēga*. Tajā ir visas dzīves kopvērtējums. Personas *dzīves jēga* var tikt apkārtējo neizprasta... *Dzīves jēga* ir saistīta ar nāvi. Mirstīga būtne var sevī nest nemirstības dzirksti, mūžības starojumu, kas palīdz, pāri sev augot, saglabāt savu *patību* – sasaucas ar Raiņa *stāvēt pāri dzīvei*.

Irēna Saprovska (*Sapratne*): ...Dainas saredz cilvēka uzdevumu savu mūžu dzīvot Laimas sprauso vadlīniju ietvaros, attīstot savas spējas un izmantojot tās lietderīgā, mērķtiecīgā darbā, tā, lai pašam un citiem par to nav jākaunas, vadlīniju ietvaros.

Autoru kolektīvs, Māras loks (Mūsu senču zināšanas): *Kas tad ir mūsu saknes?* Tās ir mūsu senču dzīvesziņa – zināšanas par visu lietu dabu un kārtību – dzīvesveidu, attieksmi pret apkārtējiem cilvēkiem, dabu, vidi, Kosmosu, Dievu. Katram no mums ir savas saknes – zināšanas, kuras glabājas mūsu šūnās. Taču šīs zināšanas dažādu apstākļu dēļ ir daudzējādi bloķētas, tāpēc mēs nespējam tās izmantot.

Ivars Viks (*Trejdeviņi Latvijas brīnumi 2. daļa*): ...Latviešu dzīvesziņa kā atsevišķam cilvēkam, tā arī ciltij, tautai un civilizācijai ir bērnības gadi, briedums, novecošanās kā dzīves piepildījums un beigās dabiskā nāve — nevis iznīcība, bet gan pāreja jaunā veidolā...

Ivars Viks (*no Mūsu dižā senatne*): ...Jums jāzina, ka nav pasaulē otras tādas mācības kā Dainās izteiktā latvju dzīvesziņa.

Tajā ir tikai labestības filozofija, ļoti augsta morāle, ētika, cieņa pret dabu un saviem tuvākajiem.... Un tomēr par spīti postam, badam un sērgām mūsu senči bija un palika šīs zemes pamatiedzīvotāji, saglabāja savu valodu, kultūru, garamantas, dzīvesziņu un senās svētvietas....Salīdzinot dažādos novados pierakstītās latvju tautas garamantas, it īpaši Dainas, secināms: gan dažādām ciltīm, gan dažādiem novadiem bijusi visai vienāda dzīvesziņa. To apliecina arī samērā līdzīgais daudzu seno svētvieta iekārtojums Latvijas zemē. ... Lai cik arī pārsteidzoši būtu garīgajā mantojumā atrodami senču zināšanu atspulgi, vēl pārsteidzošāka ir latvju garamantās izklāstītā dzīvesziņa, kas virza tikai uz labiem darbiem un nosoda ļaunumu.

....

Rudīte Raudupe (Pašatklāsme): ...Lai gan atzīstam, ka mēs latvieši, esam ļoti patstāvīgas dabas, tomēr sirds dziļumos, mēs alkstam pēc vienotības ar ko citu, lielāku par sevi... Rudīte apraksta situācijas, kad tas īpaši izpaužas, minējama Dziesmassvētkus, kad mūsu personas "atšķirības zīmes" atbīdās otrajā plānā... un mēs kļūstam par kādas lielākas apziņas daļu. Rudīte mūsu patieso būtību dēvē par virsapziņu. Pieslēdzoties tai, ...*cilvēks iepazīst savu dievišķo būtību, ... piedzimst jaunā "es"... ar apskaidrotu, šķīstu apziņu.* Tā ir kā dievišķā atklāšana sevī, *caur kuru mēs spējam apjaust to, kas ir Dievs, un izprast viņa lomu mūsu dzīvē (Dievatziņa Dainās un Vēdās). Tautasdziesmās ne vien pausta dievbijīga attieksme pret Visumu, bet arī atrodami ļoti praktiski norādījumi, kā veidot dzīves ceļu, kuru ejot mēs arvien vairāk varam garīgi pilnveidoties... Vispārējā dainu gaisotne norāda uz plaši izprastu metafizisku sistēmu un dziļi izkoptu garīgu kultūru.. Pārcilvēciskais un nemateriālais ir īstenots ikdienas dzīvē. Gars ir ietverts laicīgajā jomā... - to var saukt par cilvēces garīgo uzdevumu: atklāt garīgo esamību sevī un tad darīt visu iespējamo, lai novestu dievišķo Zemes līmenī un tā apgārotu materiālo pasauli. Senais latvietis to labi mācējies...* Tas labi saskaņojas ar Vairas Viķes- Freibergas teikto (Dzintara kalnā): *Senajam latvietim visa pasaule bija dievota, tas ir, dievišķā gara piesātināta, un dievības tiek uzrunātas intīmā un familiāra stilā, gluži kā tuvi cilvēki vai ģimenes locekļi...* Dainas atklāj pasaules uzskatu, pēc kura cilvēka augstākais mērķis ir dzīvot saskaņā ar Dieva gribu, ar dabas ritumiem...

Pētot to, kas par “*dzīves jēgu*” rakstīts, ne reti rodam, piemēram, ka tiek nonievāts sapnis kļūt bagātam. “Sapnis” ir tik spēcīgs, ka cilvēks visu savu dzīvi mērķtiecīgi velta šai idejai. Bet varbūt šī bagātība aizies tautas izglītībai, veselībai vai kādai citai labdarībai? Varbūt ka būs pavisam citādi, ne tik skaisti. Vai cits piemērs – man, viena no tautskolas skolniecēm reiz sarunā atklāja, ka vēlas būt laba māte saviem bērniem. Nu labs laiciņš ir pagājis un viņai ir kupls bērnu pulciņš, par kuriem viņa arī rūpējas. Varētu teikt ka viņas *dzīves jēga* ir atdot sevi saviem bērniem bez pārpalikuma. Un neviens nevar šobrīd pateikt to, cik būtiskas būs šo bērnu dzīves mums visiem. Cita tautskolniece sapņoja kļūt par mākslinieci un viņa mērķtiecīgi šo sapni mēģina īstenot, un esmu pārliecināts, ka viņa savu sapni arī realizēs. Var minēt vēl citus piemērus, kad *dzīve jēga* netiek meklēta augstos ideālos, bet vai tāpēc šo ļaužu mūžs būs mazvērtīgs, nepiepildīts? Un, ja sapņa nav vispār, ko tad? Vai te noteikti būs izniekots mūžs? Manuprāt, tas nav tik vienkārši izvērtējams. Piemēram, man ir zināms par viena cilvēka mūžu, kurš ārēji īpaši neatšķīrās no līdzcilvēku mūžiem – galvenā rūpe bija par bērniem un ģimeni, bet mūžs, pēc aiziešanas, tiks novērtēts ar “visaugstāko atzīmi” – atbrīvota no likteņa dzirnām. Tautskolā mācījušies vairāki Diži bērni. Ar vienu man bija saruna tieši par šo tēmu. Bērns zināja teikt, ka ir lietas, kuras ierakstītas cilvēka likteņa grāmatā, bet vēl katram cilvēkam tiek doti dzīves uzdevumi, kuru izpilde ir cilvēka rokās. Mūžs tiek novērtēts ar “teicami” un tieci pacelts nākošajā takas lokā ceļam augšup, ja šie uzdevumi ir izpildi, ja ne, tad atkal un atkal jāpavada “tas pats mūžs” ar tiem pašiem uzdevumiem. Ir cilvēki, kuri sasnieguši “dabīgas dzīvošanas” spējas. Šādi cilvēki nedomājot, nemeklējot savus dzīves uzdevumus, vienkārši “dabīgā dzīves ritējumā”, tos izpilda. Tā jau nav, ka esam atstāti savā vaļā - mūs bīda un stumda “palīgu armija”, bet ne visi uztver signālus, ja arī uztver, tad “neņem tos pierē”. No visa, ko šodien zinām par cilvēka *dzīves jēgu*, varam noprast, ka jebkurā gadījumā *dzīves uzdevumu* izpilde ļauj “kāpt kalnā”. Tas nozīmē, ka mēs varētu par individuālo *dzīves jēgu* uzskatīt *dzīves uzdevumu* izpildi. Tas nav lēciens uzreiz “kalna” virsotnē – ir jānoiet loku loki, līdz sasniegta virsotne. Kā I.Vīks teicis: kā ...*atsevišķam cilvēkam, tā arī ciltij, tautai un civilizācijai ir bērnības gadi, briedums...*, kas arī raksturo katra patību. Būtu muļķīgi ja to, veidojot tautas pedagoģiju, mēs neņemtu vērā. Tautskolai jābūt tādai, kas māc iejusties jebkura cilvēka

ka “dzīve jēgā”, kas palīdz tam iziet uz pareizās takas, palīdz nenomaldīties un beigu beigās realizēties atbilstoši saviem *dzīves uzdevumiem*.

Tātad, tā vai citādi, vienīgā vieta kur persona var realizēties ir sabiedrība. Sabiedrība prezentējas caur vairākiem cilvēku ietverošiem holoniem. Lai nerastos berze, lai notiktu dabīgs VISA, KAS IR attīšanās process, visai holohierarhijai ir jābūt savstarpēji harmoniski saskaņotai. Tas nenozīmē novienādošanos, bet noteikti jaunas kvalitātes, jaunas izteiksmes. Kādas tās varētu būt? Nākošajā sarunā turpināsim iedziļināties *dzīves jēgā* koncentrējoties uz tautas holonu jeb veselumu.

3. Latvijas “dzīves jēga” – konspekt no dažādiem darbiem

Ar šo sarunu sāksim meklēt *dzīves jēgu* Latvijai. No tā, ko atradīsim, veidosim *Latvijas vīziju*. Nav tā, ka neviens par to nav domājis. Kaut kādam priekšstatam par vēlamu Latvijas nākotni, ir jābūt, tai jābūt kā Gaismai, uz kuru mēs visi vienoti ejam un kurā ieskaņojam savas dzīves. Un ir jāpabrīnās, ka reformām mūsu valstī netiek meklēta saskaņa ar kādu vīziju! Patiesībā nav ko brīnīties, jo tādas *Latvijas vīzijas*, kurai valsts likumdevēji pakārtotu savu darbību, vienkārši nav. Mēs dzīvojam tādi kā tuvredzīgi viendienīši un sekojam tikai mirkļa iegribai, mirkļa šķietami svarīgai vajadzībai vai ārējo, svešo spēka spiedienu apmierinot. Taču mēs tā nedarīsim, mēs vismaz mēģināsim atrast jēgu savas tautas pastāvēšanai.

Vēlos sākt ar E.Brastiņa kategorisko pārliecību: *Tauta ir svētums, lūdzu neapstrīdēt to!*

Jau pirms kāda laika, veicu aptauju par Latvijas nākotni, meklēju arī ar šo tēmu saistītas publikācijas – te ir (ap 56) darbu konspekts. Konspekts veidots gan no sen jau aizgājušo tautiešu darbiem, gan no vēl šodien dzīviem dažādu profesiju cilvēku teikto vai rakstītos: skolotājiem, rakstniekiem, komersantiem, domātājiem, psihologiem, skolniekiem, un ir arī dažu organizāciju paustais. Secīgi sakārtots tā, kā tie pie manis atnāca. Arī daži draugi no FB un “Atmo-

das” darbinieki te atradīs savus priekšlikumus. *Mūsējo* ir daudz, ir tikai jāpabrīnās, ka nespējam saorganizēties praktiskam kopdarbam – kā jau rakstīju, pats esmu mēģinājis vairākkārt (sešas reizes) savākt dombiedrus kopā, bet tālāk par runāšanu šobrīd neesam tikuši – kad jātiekas, tad tikai daži cilvēki ir gatavi to darīt. Gaidīsim šī trakā laika posma beigas un mēģināsim atkal savākties – ir nepieciešama satikšanās fiziskajā plānā!

Mūsējo ir bijis daudz arī pagātnē, to apstiprina viņu darbi un raksti. Nav iespējams šeit pieminēt visu teikto par Latviju, latviešiem, par mūsu tautu. Es aicinu godāt tautiešu domas, sapņus par mūsu Latviju un ar savu darbu apliecināt, ka tie joprojām ir dzīvi un ka arī mūsu paaudze lolo ideju par 1000 gadīgu jeb mūžīgu Latviju.

Mūsu domātāji gan tieši, gan kontekstuāli aprāda to, ko reiz teica Brastiņš: *Latvietība ir pienākums, kas jāuzņemas mūs pašu goda dēļ*. Es piebilstu - arī *atbildības* Pasaules izaugsmei.

Ka tas tā ir, apliecina darbu konspekts – izlasiet to! Lai tur rastais, jūs iedvesmo! Būsim pēcsecīgi mūsu tautas domātāju cienīgi darba turpinātāji, viņu pausto cerību, ideju īstenotāji!

Dažādu autoru darba konspekti viens no otra atdalīti ar pārtrauktu līniju, katra konspekta sakumā ir norādīts autors, bet beigās, dažviet, arī avots (lielākā daļa autoru ir sameklējami internetā). Šie konspekti kalpos tam, lai uz tiem, savēlot visas izteiktās idejas, ieraudzīt mūsu tautas “dzīves jēgu” un izveidotu kopainu par to, kas mēs bijām, kas esam un kas būsim, kā arī to, kādi varētu būt mūsu darbi virzībai uz Nākotni, tajā skaitā arī izglītības laukā.

Augusts Milts: ...Senie latvieši ar vēju, lauku, mežu runāja kā ar māti. Mums tā par jaunu jāmācās mīlēt, vienkārši mums nav citas alternatīvas. Daba ir mums devusi milzīgas attīstības potences un daudzveidību.

Latviešu tautas dziesmas ir gandrīz neticama ģeniāla gara bagātība, tautas čakluma un gara možuma lieciniece reti nelabvēlīgos apstākļos.

...Cik labi būtu, ja vārds *latvietis* tiktu vērtēts ar cieņu visās tautās. Cik labi būtu, ja tas kļūtu par svētu vārdu, ar ko saistīts gan čaklums, gan godīgums, gan pašcieņa, gan rūpes par savas tautas veselību, kulturālību, asprātību, demokrātismu, žēlsirdību, neatlaidī-

bu, izturību. ...Cik labi būtu, ja mazai tautai, būtu daudz Lielu cilvēku un dziļa ticība savas tautas nākotnei, un spēja to reāli ar darbu svētīt.

...Mēs apjēdzam sevi, apjēdzot ģimenes, tautas, sava darba, cilvēces un Visuma sūtību...

Artūrs Priedītis: ...bez skaidra priekšstata par nākotni nav iespējama sociālo procesu vadība – sociāli politiskais menedžments. Valsts nav normāla valsts, ja tai nav nākotnes vīzija.

Ja nav nākotnes vīzijas, tad valsts vai indivīds ir nožēlojams un nīkuļojošs subjekts. ...ir abpusēji saistītas lietas: valsti nevar attīstīt, ja trūkst nacionālās pašapziņas, un pašapziņas nav, ja valsti neuztver kā vērtību.... bez labas garīgās veselības nav iespējama ne nacionālisma, ne „vietējiem apstākļiem pielāgotas kreisās doktrīnas izstrāde”. Vispirms ir vajadzīga laba garīgā veselība, jo pretējā gadījumā tūlīt izgāzīsies ikviena piedāvātā intelektuālā konstrukcija... Nacionālisms ir ļoti laba un vajadzīga izpausme. Nacionālisms ir katras tautas pašapziņas ideoloģija.... Mūsu nacionālisma projektos ir jāņem vērā, ka, globalizācijas apstākļos, notiek nacionālās valsts erozija. Nacionālā valsts zaudē suverenitāti, kļūst atklāta telpa starptautiskajai tirdzniecībai un ražošanai, kā arī darbaspēka tirgus globālajām transformācijām. Tautas mocību terapija, jeb „nākotnes atslēga”

<http://www.pietiek.com/raksti/>

tautas_mocibu_terapija,_jeb_nakotnes_atslega

Dmitrijs Čubukovs: ...tad es redzu Valsti, - lai arī mazu, bet pašpietiekamu un pastāvīgi attīstošos. Valsti, kurā ir vieta, lai arī ne daudz izaicinošiem, bet drosmīgiem un drošsirdīgiem cilvēkiem, kādi mēs visi savā būtībā esam. Valsti, kurā cilvēki dzīvo pēc simbiozes principa, nevis pēc melu principa, kas iedzīti mūsos no ārpusē, konkurences principa.

Es redzu cilvēkus... Viņi mīl savu zemi un lepojas ar savu valsti, bet valsts aizsargā viņus no nedienām un triecieniem. ...šie cilvēki rada - rada un pilnveido jaunas kultūras vērtības, jaunas dzīves paradigmas, kas balstās uz savstarpēju cieņu un strādīgumu.

... pie varas ir nevis tie, kas vēlas uz sava sociālā statusa rēķina saņemt kādus papildu materiālos labumus, bet tie, kas vēlas un var pārvaldīt valsti.

Jo nākotnes Latvija - tā ir miera osta neizmērojamā haosa pasaulē. Ekonomika šeit tiek būvēta uz loģikas un pragmatisma bāzes, nevis uz ātras uzdzīves vēlmes uz sveša rēķina.

...tirgojas ar visām valstīm bez izņēmuma, jo valsts pārvaldnieki lieliski saprot, ka pareiza ģeogrāfiskā stāvokļa izmantošana - tās ir mūsu sociālās garantijas, mūsu kultūras attīstība, mūsu zinātne, mūsu bērnu izglītība un medicīna mūsu vecākiem.

... nākotnes Latvijā nav nepieciešamības ekonomēt uz sociālām vajadzībām.

Tauta, savukārt, rūpējas par zemi, kurā dzīvo. Es redzu to ar neapbruņotu aci - sadarbība vienmēr rada sadarbību. Es redzu aparus un apsētus laukus, milzīgas ganības, mājas kustoņu stāvus, augošos jaunus mežus, zemnieku tulznainās un nostrādātās rokas, kas atdod siltumu zemei, kas radījusi mūs visus. Šeit nav vietas ļaunumam vai skaudībai - šeit ir vieta tikai neatlaidīgam darbam un dziļa apmierinājuma sajūtām par to.

Pats galvenais mums jau ir - tie ir cilvēki, kas dzīvo Latvijā. Atlicis tikai pats mazumiņš - apvienoties vienā tautā.

Mana Latvijas nākotnes vīzija <http://dmitrijs.id.lv/lv/about-lv/summary-lv>

Eduards Berklavs: ...Šādos apstākļos nepieciešami tautai atgūt ticību sev, atgūt apzināšanos, ka mēs — latvieši — esam viena no vecākām tautām Eiropā, ka latviešu valoda ir sena valoda, ka mums ir tautas Dainas, kādas nav nevienai citai tautai pasaulē; ka esam tauta, kas ...mīl un prot strādāt; ka esam tauta, kas pierādījusi, ka prot cīnīties par savu brīvību; ka esam tauta, kas ir jau pierādījusi, ka ir spējīga izveidot un vadīt patstāvīgu valsti; ka mums ir bagātas tradīcijas un ka īsā laikā spējām sasniegt augstu kultūras līmeni. Latviešiem ir pamats būt pašlepniem (ne šovinistiem). Tas ir vajadzīgs, jo bez tā zūd vitalitāte, bez tā tauta nevar pastāvēt. Ikatram latvietim jāsaprot, ka sekmīgi aizstāvēt savas tiesības, risināt daudzās samilzušās problēmas latvieši var tikai pilnīgas nacionālās, politiskās un ekonomiskās neatkarības apstākļos un ka prasība pēc suverēnas valsts ir taisnīga, likumīga un svēta. Bez tā nevar panākt demogrāfiskā stāvokļa normalizēšanu un kultūr- tradīciju aizsardzību. Šādas vajadzības izpratne ir jāapgūst jau skolā un ģimenē. Ģimenē un skolā jāizaug cilvēkiem ar augstām vispārcilvēciskām īpašībām... Par vis-

vajadzīgākajām īpašībām uzskatu mērķa skaidrību, vēlēšanos dzīvē kaut ko radīt, dot. Cilvēks aiz sevis nedrīkst atstāt tukšu vietu. Tikpat svarīgi ir apzināties, ka cilvēks pieder savai tautai, ir tās sastāvdaļa, savu senču pēctecis, viņu labo īpašību un padarītā darba mantinieks un turpinātājs.

Būtu ļoti labi, ja mēs katrs sev noteiktu par likumu vakaros pirms aizmigšanas pajautāt, ko šodien esmu darījis savas tautas, savas Tēvzemes labā.

Nešaubos, ka gandrīz ikkatri meitenei un zēnam bērnībā un jaunībā ir kādi skaisti, cēli nodomi, mērķi. Un tas ir labi. Nabags ir tas, kuram tādu nav. Taču tos sasniegt nav viegli un ne visiem pietiek izturības, pacietības, neatlaidības. Nepametiet sapņus! Ir jābūt entuziastam. Nedrīkst pazaudēt ticību, cerību un gribu cīnīties jebkurā situācijā, jebkuros apstākļos. Citādi cilvēks nav cilvēks. Nedrīkst, tikai tāpēc ēst, lai varētu strādāt, un strādāt tikai tāpēc, lai būtu ko ēst.

«Mēs nevaram atļauties būt dumji,» pareizi nesen teica rakstnieks Andrejs Dripe. «Lielai tautai viens miljons muļķu vairāk vai mazāk, tas nav tik svarīgi, bet mums katrs cilvēks no svara.»

Jāatgūst ticība nākotnei. Jāatgūst darba tikums un prieks, jāatgūst pašlepnums, bez kura neviena tauta nevar ilgi pastāvēt.

1989. gada jūnijā.

Skaidrīte Lasmane: ... svarīgi ir saglabāt senās gara aristokratijas tradīcijas. ...Neatkarība un iekšējā brīvība atalgo ar garīgu labklājību, pašcieņas un pašvērtības apziņu. Gara aristokrātiskums izpaužas arī pašsavaldībā, pašierobežošanā, pašvadībā utt.... Pašsavaldība balstās uz gudru prātu, apdomību, atturēšanos no bezjēdzīgām baudām, uz seku paredzēšanu, domāšanu uz priekšu utt. Tā nav bailīga piesardzība, bet vīrišķīgs dzīves kultūras nosacījums, kas ļauj pašam vadīt sevi, apturēt neapdomīgu, nesaprātīgu, bieži vien muļķīgu .rīcību, neļaut tai notikt, jo notikušo bieži vien nav iespējams labot. Naida, dusmu, iekāres aptumšotam prātam liegts tālredzības gaišums, tāpēc kultūra (arī latviešu folklorā) uzlūko naidu kā neauglīgu strupceļu. Tauta cenšas nevis naidu uzkrāt, bet gan kļiedēt, vien atstājot ceļu, taisnīgu pašizstāvēšanās naidu, pārvēršot ironijā, vienaldzībā.

...latviešu zemniekam nav sveša šī bezsteigas pašapziņa, kuru viņš galvenokārt mācījies no dabas. Grauds dīgst lēnām, zieds plaukst bez steigas, viss norit svinīgi lēnā dabas mistērijā.

... Šodien īpaši svarīgs bezsteigas apdoms, apceres spēja, lai nesajauktu ikdienīgo ar mūžīgo, pārejošo ar paliekošo, lai masu kultūru nesajauktu ar patiesi vērtīgo, lai eksistenciālās dziņas nenomāktu garīgu baudu iespējas...

*Kurš kociņš ziemu zeļ, Tas vasaru nelapoja, Kas otram ļaunu vēļ.
Tas pats laba neredzēja.*

Pirmais nosacījums ir - būt pašam sev par likumdevēju.

...Tāpēc gara aristokrātijai raksturīga izsmalcināta vērtību atlase — par svarīgām atzītas nedaudzas, par nesvarīgām — daudzas. Vērtību vidū centrālā vieta pieder godam, lepnai pašcieņai.

Aristokrātu raksturo labprātīgs dāsnums, šī ņemšanas — došanas asimetrija, kurā otram arvien tiek dots vairāk nekā saņemts. Grūti iedomāties cildenu aristokrātismu savtīgā, alkatīgā, skopulīgā pašlabuma egoismā. Aristokrāts nelūdz, pat nabadzībā nezemojas, neaizņemas, jo gods ir augstāks par mantu.... Viena no pašām senākajām aristokrātisma izpausmēm ir uzticība. Ja draudzība, tad īsta, ja ģimene, tad uzticība tai.... Pašcieņai nepieciešama drošība un vīrišķība. Par zemisku uzlūkojama glēvulība - kad ir apstākļi, lai teiktu patiesību, bet bailes attur. Arī meli ir glēvulības izpausme. Pie tiem noved vai nu glēva neprasme dzīvot, vai arī nespēja atzīt savu kļūdīšanos. Gara aristokrātiju raksturo arī smalkjūtība, takts, otra cilvēka saņemšanas spēja, klusēšanas un otrā ieklausīšanās spēja. Ar savām bēdām un priekiem neapgrūtināt, otru neaizvainot, būt pateicīgam,

Arī augstsirdība, ietilpst aristokrātiskajā etosā. Tā izcelta Raiņa «Jāzēpa un viņa brāļu» piedošanas filozofijā.... Gara aristokrātismam ir sveša masu, pūļa cilvēka vēlēšanās būt līdzīgam citiem, kas vienlaikus nozīmē savas patības novārtā atstāšanu, savas individualitātes zaudējumu. Sava āriene, savs individuālais stils, savas domas, sava pārliecība un uzskati, turklāt tālredzīgi un humāni. Tas viss vairo daudzveidību, kura tik nepieciešama dzīvei un gara dzīvei it īpaši. Gara aristokrātija ir viena no iespējamām pašveidošanas programmām. Ja reiz tā ir izturējusi laika pārbaudi, tad varbūt ir vērts tajā ieklausīties, lai dzīve nepaietu garām pašam dzīvotājam. Lai tā nepaietu publiskā kaifā, neauglīgā un bezjēdzīgā. Dzīve, kas tikai vienreiz dota, kas dzīvojama sev un citiem. Lai mēs būtu tas, kas mēs varam

būt, savā individuālajā un pārindividuālajā dzīvē, par tautas, cilvēces un sava Es likteni domājot.

Vilnis Zariņš: Ikviens tauta, tās valoda un kultūra veidojusies daudzu gadu tūkstošu gaitā un ir neatkārtojama vērtība no visas cilvēces viedokļa gan tagadnē, gan vēl jo lielākā mērā nākotnē, jo vienīgi daudzveidībā var ilgstoši noritēt sekmīga attīstība.

...Vēl briesmīgāk ir, ja atmiņu zaudē tauta. Tautas atmiņa ir šūpļa dziesmas, ko ikviens paaudze dzied nākamajai, bērnu rotaļas un paņēmieni, ar kādiem vecāki un vecvecāki nodod savu darba un dzīves pieredzi bērniem un bērnu bērniem. ...Darba un sadzīves pieredzes pārmantošanā ir ļoti svarīgi, lai katrs bērns un jauniešs garīgi iesaistītos saņemtu ne tikai no saviem vienaudžiem, bet arī no citu paaudžu gudriem un krietniem cilvēkiem... Vēl lielākas briesmas atsevišķam cilvēkam no atrautības ar citu paaudžu pieredzi un dzīves gudrību veselā tautā. Tā rodas pārrāvumi kultūras ķēdē, jo visi dzīves procesi risinās kā nepārtraukti.

Pauls Dāle: Šīs lielās un nepārtrauktās dzīves un pasaules organiskās sakarības, un kārtības dēļ, cilvēks atbild par savām domām, tieksmēm un darbiem, par darīto un nedarīto, dzīvoto un nedzīvoto dzīvi arī nākamajām audzēm, pirmā kārtā savas paša tautas audzēm — vēl nedzimušajām dvēselēm, nedzimušajām dzīvībām. Gaiša un stipra personība, apbruņota ar labu un spēcīgu gribu, droši un ar prieku uzņemas atbildību šī dzīves mūžīgā plūduma un patiesas kultūras radīšanas un veidošanas labā. «Laba griba un personība»

Tauta, kurā ir pārāk maz cildenu un stipru personību, var kļūt par tautu bez nākotnes un tikt padota vislielākām briesmām. Stiprās dvēseles ar labo un drošo gribu un apgaismoto skatu ved augšup katru kopību, kurā tās darbojas, un laimīga ir tā tauta, kurai nopietnā un liktenīgā brīdī nepietrūkst šādu dvēseļu, šādu stipru un darbīgu personību, drošu cīnītāju, klusu varoņu.

Galvenais, kas dvēseli dara stipru un lielu, ir nedalīta un ilgstoša pieķeršanās augstai vērtībai, nodošanās lielam uzdevumam, kalpošana augstākam likumam. «Stiprās dvēseles»

Ilmārs Latkovskis: 1872. gadā Tērbatas latviešu literārajā vākarā Kronvalda Atis piesauca Fridriha Ludviģa Jāņa vārdus: «Valoda

ir tautības dvēseles atklājums. Ar savas valodas bojā iešanu pazūd arī tautas. Katra tauta godā sevi savā tēvu valodā, tautas valodas apcirknī ir viņas izglītības vēsture, te parādās viņas individuālās novēres, garīgās un ētiskās īpatnības. Tauta, kas aizmirst savu tēva valodu, zaudē savu balsstiesību cilvēcē un padota mēmā lomā uz tautu skatuves. Ja arī tā saprastu visas pasaules valodas un nezin kā lepotos, tā nav vairs tauta, tā ir bars.» Valoda veidojas mijiedarbībā ar ļoti dažādiem tautas dzīves nosacījumiem - klimatiskajiem, vēsturiskajiem, psiholoģiskajiem utt. Katrai tautai šo nosacījumu savirknējums ir vienreizējs, kas atstāj ietekmi arī uz valodas savdabību... Tradīcijas ir pagātne, kas dzīvo tagadnē. Viņās dažkārt atrodas tūkstošiem gadu vecas gudrības un nemaldīgas atziņas, kas dod dzīvei stingrumu... latviešu godību un svētku tradīcijas savā dziļākajā būtībā cieši sakņojas dabas ritumā. Tā izjaukšana bojā arī tautas tikumus.

Latviešu dziļo un veselīgo tradīciju zudums ir cieši saistīts ar lauku dzīves panīkumu. Unikāla kultūras vērtība ir mūsu tautas dziesmas - latvju dainas. Dainas ir savdabīga latviešu tautas filozofija, gadsimtu gaitā izveidojušās atziņas par cilvēka saskanīgu dzīvi ar dabu un līdzcilvēkiem...

Vienota ticība katrai tautai ir tikpat nepieciešama kā valoda. Tās abas ir tautas savdabības izkopšanas un aizsardzības sistēmas...

Jēkabs Raipulis: Kā zemnieku tautai latviešiem galvenokārt piemīt zemes darba tikums.

Taču latviešu raksturā ir gan atsaucība, gan līdzietība, gan varonība, gan tiekšanās pēc augstākiem ideāliem. Arī latviešu kvēlākā vēlēšanās ir būt brīviem un neatkarīgiem, pašiem lemt par savu dzīvi, un šiem mērķiem viņi ir ziedojuši gan materiālas vērtības, gan dzīvības. Tātad tautas raksturs ir uzvedības, morāles, tikumu komplekss, kas tiek nodots no paaudzes uz paaudzi ar valodu, ieražām, tradīcijām un ticējumiem un kas veido virsindivīda, tautai raksturīgo seju. Nav šaubu, ka šo īpašību kopa (tautas dvēsele) nepiemīt katram indivīdam.

Jūlijs Auškāps: ... Tas liecina, ka latvieši no aizvēsturiskiem laikiem nav dzinušies pēc gatavām bagātībām, bet tās paši darinājuši, pārvērdzami mazvērtīgo matēriju augstvērtīgā, un palaidušies uz

saviem spēkiem un darbu. Šāda atziņa un ticība ir augstākās morāliskās potences, kuras kāda tauta var sasniegt. ...šī zeme ir brīnišķīgi skaista. Tādu latvietis ir meklējis, jo viņa dvēsele alkst skaistuma. Un laikam nav nekā dziļāka par šīm alkām latvieša dvēselē. Nav jau tas gadījums, ka senais latvietis visas savas gara mantas ietvēris pantos un brīnišķīgos rakstos, kā dārgakmeņus ietver zeltā. Nav gadījums, ka daiļuma izjūta un prasība neatkāpjās no viņa ne tīrumā, ne pļavā, ne upes malā, ne pagalmā, ne pie pavarda. ...individuālists nav tikai vājība, bet ir arī liels pozitīvs spēks. Tas radījis latvieša sīkstumu un lielu garīgo spēju un raksturu dažādību, lielu latviešu zemnieka inteliģenci, par kuru pārākas nekur nav, un reizē ar to priekšnoteikumus ārkārtīgi bagātai, savā krāsu dažādībā neredzēti krāšņai garīgai dzīvei.

Artūrs Kroders: Saderībā ar kaimiņiem un citām tautām savā patstāvīgā, latviešu valdītā valstī dzīvojoša latviešu tauta, ar taisnīgi izkārtotām sociālām attiecībām un politisko iekārtu, kas nodrošina tautas vienību un viņas saimniecisko labklājību: ar augstu, īpatnēju nacionālo kultūru, kas latviešu tautas garīgo vērtību citu tautu vidū dara vienmēr lielāku un kas nodrošina dzimtenes mīlestības, varonības, darba, ģimenes kopšanas, pienākumu pildīšanas u. c. sociāli augstvērtīgo tikumu valdību tautas dzīvē, latviešu tautu darot ētiski vienmēr labāku un savā spēkā varenāku starp citām tautām. «Jaunā ideologi ja»

F. Brīvzemnieks: Jā, mēs esam maza tauta, bet lai neesam mazi savās jūtās un savos centienos....

H. Celmiņš: Tautība — par visu svētā, Tai lai pieder mūsu sirds!

E. Dārziņš: Tauta savā visumā nekad neredz īstā ceļa, nekad neapzinās sava vēsturiskā uzdevuma. Vajag celties vadoņiem, kas viņu aizvestu uz apsoltīto labklājības un skaistuma zemi.

Edvarts Virza 1929. gadā rakstīja: Šo zemi latvisko, kas mums par daļu krīt, Mums vajag ārisku un skaistu padarīt . . . Tā

mūsu misija, tas mūsu mērķis kairs, Mēs varam prātot daudz, mums cita nava vairs.

Vidvuds Medenis: Tēvzemei un Dzimtenei nevajadzētu būt šķirtiem jēdzieniem... Pirmajā tautas atmodas laikmetā Atis Kronvalds savā darbā «Tēvuzemes mīlestība» piemin šādus Tēvuzemes mīlestības avotus: Tēvuzemes pazīšana; Tēvijas vēsture; Tēvu valodas cienīšana un kopšana; Turēšanās pie tēvutēvu krietnām ierašām; Kopības prāts; Latviešu tautas krietnāko dēlu cienā un godā turēšana; Ticības mācība.

...Gara nabadzība iet roku rokā ar valodas vāju zināšanu. Tautā, nācijā realizējas personība. Tā ir apkārtne, kurā cilvēks veido savu garu. Ģimene ir Tēvzemes modelis, ja tā ir stipra, tad arī Tēvzeme ir stipra. ...Svarīgs ir ritms. ... izdzīvošanas un spēka līdzeklis cauri grūtajiem gadsimtiem. Tauta dzied savas tautasdziesmas, svin savus svētkus un rotā savus mājokļus, lietas un tautastērpus ar senajiem rakstiem – un tauta, katrs cilvēks, sevi atpazīst un atklāj no jauna.

Kronvalda Atis: ...Cilvēks ir pa lielākai daļai auglis, kas tēva, mātes dārziņā audzināts un briedināts. Ko bērni iezīž tēvu mājā, to tie paņem līdz uz dzīves ceļa par garīgu mantojumu. Vecāku rokās stāv lielāka vara pie bērnu audzināšanu nekā skolām. Tādēļ tēvuzemes mīlestība būs pie bērniem tai mērā atronama, kādā mērā tā tēvu mājās uzplaukusi.

Agris Dzenis (Līvānu 1. vidusskolas 9. klasē) Latviju — latviešiem! Tas nozīmē: Latviju — tiem, kurus pie Latvijas saista ne tikai saknes, kas stīdz caur dzemdību namu, dzīves un darba vietu, bet kuru saknes turas gadsimtiem ilgajā latviešu kultūrā un valodā. Tiem, kas cenšas traucēt latviešu tautas atmodu, es gribu teikt: «Ejiet nost no nacionālās neatkarības ceļa, kamēr nav par vēlu, atbrīvojiet Latvijas zemi un dodieties uz savu veco dzimteni, kur ir plašs darbalauks jūsu enerģijai!»

Brīva Latvija nozīmē latvisku ģimeni - nācijas pamatsastāvdaļu un nākotni. Tauta ģimenei - labākos materiālos, dzīves un izglītības apstākļus, ģimene tautai — nacionālā garā audzinātus, fiziski un garīgi pilnvērtīgus pēcnācējus. Tēvzemes brīvība balstās uz nesare-

dzamā, taču vissvarīgākā pamata - garīguma. Es ticu latviskā gara gēnam, kas vēl nav zudis tautā.

A. *Rudzīte*: ...latviešu valoda ir vecākā dzīvā valoda pasaulē. No mūsu pirmvalodas atzarojušās un veidojušās citas plašās indoeiropiešu valodu saimes valodas... tagadējā Baltijas zeme ir indoeiropiešu tautu pirmdzimtene. Šeit meklējams baltās rases sākums. Mēs esam balti. Senajās valodās ba-alt tulkojams kā senās dvēseles. ...Visaugstākā garīgās kultūras izpausme ir dzīve saskaņā ar dabu. ...Mūsu senči vārdu *Dievs* jau vismaz pirms 100 000 gadu zināja.. mūsu bramaņi šo vārdu aiznesa uz Indiju. ...Latvju garamantas atspoguļo zināšanas, kuras cilvēce uzkrājuši savā miljoniem gadu ilgajā aizvēsturē. Garamantas, un it īpaši pasakas, satur izcili vērtīgas ziņas, bez kurām nav iespējams apzināt un izprast senatni. Latvju dainas ir izcils senbaltu garīgās kultūras piemineklis. Katra daina ir uzskatāma par tīsu vēstījumu dzejā. ... vēl pārsteidzošāka ir latvju garamantās izklāstītā dzīvesziņa, kas virza tikai uz labiem darbiem un nosoda ļaunumu. ... pārsteidz latvju garamantu ārkārtīgi augstā morāle un ētika, kurās nav ļaunuma filozofijas.Pasakās, ja tajās rūpīgi ieklausās... ir pamatdoma: ar čaklu, godīgu darbu, ar sirsnību un mīlestību pret savu apkārtni, dabu, arī pret skudru un zāles stiebru, var sasniegt ļoti daudz... tās rāda, kā ar savu attieksmi pret dabu un cilvēkiem, ar savu paša gudrību, attapību, čaklumu un izveicību tiek galā ar visām nelaimēm galā. Pasaku varonis nesūrojas par grūto likteni, bet gan strādā, cīnās un uzvar. Mūsu pasaku gudrība dod lielu garīgo spēku. ...Dainas vērtējamas kā pasaules pašu senāko ziņu kopojums. Garamantu simbolus nav izdomājuši kādi atsevišķi cilvēki. Tas ir paša Visuma, t.i., Dieva, enerģētisko tēlu informācijas pārraides kodu pielāgojums mūsu valodai. Šie simboli palīdz mums saņemt no Viņsaules un Aizsaules tās ziņas, ko sūta mirušo senču gari – veļi.senču viedie zintnieki pašus svarīgākos vēstījumus un norādes sacerēja dabas simbolu valodā. ... tā ir pati nozīmīgākā un nekad ne-novecojoša valoda, kas ļāvusi saglabāt cauri gadu tūkstošiem pasaules izcilākās un vērtīgākās ziņas. ...Latvju dzīvesziņa ietver lietišķus ieteikumus visam dzīves ritumam. Tā māca cilvēkam būt veselam, priecīgam, laimīgam, dzīvot saskaņā ar dabas likumiem.

Ivars Vīks: ...tomēr pašreizējās latviešu valodas mērķtiecīga pārveidošana, tuvinot to senajai ir iespējama. Tuvinot valodu dabas valodai, nākamās paaudzes labāk izprastu dabu un līdz ar to kļūtu garīgi spēcīgākas – sāktos tautas garīgā atdzimšana. “Mūsu dižā senatne”.

Lielvārdes jostas skaidrojums D.Rīsa caur Rasmu Rozīti: Jūs bijāt tik svēta tauta, ka jūsu senči bija spējīgi sazināties ar eņģeļiem. Eņģeļi paši jums mācīja mīlestību, brālību un žēlsirdību. Šie bija jūsu trīs lielie spēki. Jūsu tauta agrāk ir dzīvojusi augstos kalnos.

Šīs visas ir Sīriusa zīmes. Sīriuss bija jūsu saule, kad jūs dzīvojāt savā iepriekšējā zemē.

Saule ir pagriezies. Jūs esat nonākuši citā saules lokā. Ir noticis, kas kosmisks, kāda katastrofa, kuras dēļ saule ieņēmusi citu vietu. Jūs esat dabūjuši citu sauli Sīriusa vietā.

Kāds kosmisks notikums ir sadalījis jūsu tautu. Kaut kur uz zemes ir jābūt tautai, kurai ir līdzīgas zināšanas kā jums un kas pieder pie jums. Jūs tikāt dalīti un jums palika vairs tikai divi lieli spēki. Jūs vienmēr ticējāt Dievam un Viņš jums palīdzēja. Eņģeļi arvien vēl jūs apmeklēja. Jūsu priesteri arvien saņēma zināšanas no sfērām un planētām. Jūs bijāt ļoti svēta tauta.

Jūs esat atgriezušies atkal atpakaļ Āzijā, no kurienes jūs nācāt. Nezinu, kādēļ jūs esat tā pārbīdīti. Jūs valdīja ķēniņš, kas nāca no Meandra zemes. Te ir tādas pašas zīmes kā tur, tikai aizzīmogotas. Tagad jūs pēkšņi esat nonākuši mežiem bagātā vidē, ar ļoti daudz zvēriem. Tas droši vien arī parādās jūsu dziesmās. Šo notikumu izraisīja kādas lielas zvaigznes parādīšanās. Tai jūs sekojāt un nonācāt šai zemē. Šīs ir četras atslēgas. Enerģijas ir saistītas ar lielo zvaigzni. Šī zvaigzne noteica jūsu dzīvi un jūs vadījāties pēc tās.

Zirgs bija vissvētākais dzīvnieks. Zirgu upurēt jums bija briesmīgi. Zirgs vēl šodien pie jums ir svēts. Jūs spējāt grozīt likteni ar gaismām un skaņām. Jūsu viedie dzirdēja dievišķas lietas. Jums bija ļoti augsti attīstīta garīgā astronomija un astroloģija. Līdz šejieni vēl ne reizi kosmiskā informācija nav pārtrūkusi.

Jūs sevi nekad neesat zaudējuši. Jūs neesat zaudējuši nedz savu Dievu, nedz savus eņģeļus, nedz savas zināšanas. Nevienā dalīšanā jūs neesat zaudējuši savas patiesās, svētās zināšanas.

Jums toreiz bija visspēcīgākais enerģijas režģis uz zemes. Šis ir ļoti, ļoti augsts enerģijas tīkls! Jūs varējāt tikties ne tikai ar dieviem un eņģeļiem, bet jūsu zemē bija arī enerģijas vietas, kurās atradās stupas, obeliski, tempļi, ar ko jūs varējāt pievilkt kosmiskos spēkus. Šīs ir koku zīmes. Jums ir bijuši lieli, svēti koki.

Jums ir bijis ārkārtīgi spēcīgs enerģijas režģis! Un tas arī vēl šodien eksistē jūsu zemē.

Zināšanas un svētie centri arī vēl šodien atrodas jūsu zemē, arī ja jūs to vairs nezināt.

Jūs esat mātes tauta. Tam ir jābūt jūsu dziesmās. Jau Lemūrijas, Mū Laikmeta beigās jūs bijāt tauta. Tātad bezgala sena tauta. Kosmiskās zināšanas neizzūd. Līdz šim tās arvien vēl redzamas. Sfēru dziesmas, spēki, dziedināšanas spējas un zināšanas, viss ir jūsu tautā. Eņģeļi paši jums mācīja ārstniecību. Savienojums ar debesīm paliek, tas nemainās. Cilvēki un dievi ir vienoti, viņi nešķiras. Šeit ir saules vārti, caur kuriem jūs esat gājuši. Jūs esat gājuši caur saules vārtiem. Jums bija pieejamas dievu un eņģeļu zināšanas, ar tām jūs varējāt nokļūt visur, kur gribējāt. Šie ir saules vārti, un tie te ir mēness vārti. Jūs lietojāt saules un mēness vārtus kosmiskai informācijai.

Šis ir kādas svētas pilsētas plāns, svētās pilsētas Šambalas zīme. Vai nu jūsu tautai bija priesteri no Šambalas vai arī jūs bijāt daļa no Šambalas tautām. Šambalā uzturējās tikai dievi, priesteri un svētie.

Jūsu kosmiskās zināšanas ir sargātas. Tagad parādās Dieva apziņa, planetārā un kosmiskā apziņa zudusi. Zināšanas tagad iet pa Dieva kāpnēm. Vēstījumi kļūst citādi. Kāpnes iet pa citiem enerģiju laukiem. Jums jau bija zināmas deviņas planētas, ne tikai septiņas, un tagad mēs atkal nonākam pie deviņām. Jūsu liktenis nekad nebūs zemes, bet vienmēr kosmosa un debesu liktenis. Ja jūs paliksiet pie sava Dieva, Viņš jūs vienmēr uzklaustīs, jo liekas, ka Viņš jūs bezgala mīlē. Jūsu tauta nav sākusies dzīvnieciskajā, bet jau ļoti sirmā senatnē jums bija ļoti augsta attīstības pakāpe.

Jūs esat svēta tauta. Eņģeļi jūs mācīja. Jums bija rišiji. Agrāk tā ir bijusi milzīga tauta un tai bijis sakars ar Šambalu.

<http://lifehack.lv/lielvardes-jostas-tulkojums/>

Vaira Viķe-Freiberga: ...kamēr vien mūsu senči turpināja dzīvot kā zemkopji lauku apstākļos, viņi saglabāja savu īpatnējo dzīves ziņu vienkārši tādēļ, ka tā nebija atdalāma no šīs lauku dzīves... latviskā dzīves ziņa bija spējusi, dabīgi saglabāties tautā, ģimenes un saimes lokā kā tautas garīgās kultūras nedalāma sastāvdaļa. ...pasaulē dzīvojot, ir dažkārt ļoti grūti pieņemt domu, ka mūsu senčiem varētu būt bijusi kultūra un dzīves ziņa, kas ir vairāk nekā tikai senatnīgi gleznaina, neparasta vai krāsaina, bet kas ir arī dziļākā nozīmē vispārcilvēcīgi un pārļaicīgi vērtīga.

Dainas liecina, ka latvieši paturēja asas un kritiskas novērošanas spējas, trāpīgu savas situācijas izvērtējumu un mākslinieciskas tieksmes un spējas, ko nekas nespēja iznīcināt. ...Tstenība ir gluži pretēja: latviešu tauta, savos īpatnējos vēsturiskos apstākļos dzīvodama, ir saglabājusi un attīstījusi tieši tādas vispārcilvēcīgas vērtības, kādu pietrūkst mūsu modernajā pasaulē un kādas Rietumu pasaule pēdējos gadu desmitos ar lielām mokām un pūlēm ir mēģinājusi izgudrot no jauna. Viszīmīgākā no šīm vērtībām ir noteikti mūsu tautas attiecība pret dabu. Latviešu pasaules uzskatā cilvēka mūža gaitas atklājas kā tikai viens ritenītis loku lokiem un kārtu kārtām atkārtotos esmes ritmos. Senais latvietis izjuta sevi kā daļu no dabas, ne kā tās kungs un pavēlnieks, kas no dabas pilnīgi atšķirts. Dzīves ziņa, ko latvieši attīstījuši savās lauku sētās noteikti daudz ko var mācīt modernam pilsētu un rūpnīcu cilvēkam, kas, neskatoties uz brīvību, pārticību un materiālo labklājību pārāk bieži slīgst izmisumā, garlaicībā un ķīmisku vielu atkarībā. ...latviešiem piemīt vēl mūsu dienās vairs retā spēja smelties garīgu spēku savā kopībā, savā kopā sanākšanā, kā tik spilgti tas izpaužas dziesmu svētkos. Kopējā priekā, kopējā sajūsmā mēs katrs kļūstam kā šūna kādā gluži vai taustāmā supraorganismā, kas ir mūsu tauta. Savu novadu tērpu krāšņumā, savu seno rotu mirdzumā, savu deju ritmā un dziesmu skaņās mēs jutāties, ka visi sākam vibrēt uz tās pašas frekvences, ka visas mūsu maņas ir nostādītas uz tā paša viļņu garuma. Mēs jūtam virmojam ap sevi radniecīgas būtnes, kas visas radušās un veidotas no tās pašas, kopējas genu krātuves. Latviskā dzīves gudrība ir palēnām uzkrāta, pārbaudīta un izveidota. Mūsu dziesmās, tradīcijās un atziņās atrodams senču krāts mantojums, kas ir līdzvērtīgs labākajam, ko citas tautas ir varbūt redzamākā un pazīstamākā veidā saglabāju-

šas no mutes mutē caur aizlaikiem gājušas, mūsu tautasdziesmas un mūsu tautas gudrība tikpat ir mūsu kā asinis, kas rit mūsu dzīslās.

Piederības sajūta pie savas tautas, pietāte un cieņa pret tās garīgo mantojumu un dzīves ziņu var būt viens no dažādiem iespējamiem ceļiem, kā cilvēkam izprast, ka mēs nedzīvojam tikai vieliskā, bet arī garīgā pasaulē. Cilvēkam kā garīgai būtnei ir pavērtas iespējas apzināties savu piederību Visuma radošajai attīstības kustībai un, saplūstot ar šo virzītāju spēku, atklāt sevi kā transcendentālu esmi. Katram cilvēkam ir iekšējais dīglis un potenciāls kļūt par kaut ko vairāk kā savu cilvēcīgo ikdienišķumu, kļūt par Dieva dēlu vai Saules meitu. Garīgā apziņa un garīgā attīstība ir kopējs mērķis visām reliģijām, lielām un mazām, organizētām un neorganizētām. Bet šī attīstība ir organisks process, ko var gan veicināt, kopt un vadīt, bet nevar uzspiest ar varu vai pavēlēt ar likuma spēku. Tai jāattīstās pašai, brīvas gribas un izvēles vadītai. Vairākas lielās, organizētās reliģijas garīgo attīstību dažkārt nostāda kā visu laicīgo prieku upurēšanu, gandrīz kā sodu. Latviskā dzīves ziņa tuvošanos dievišķajam nekad nav uzskatījusi kā ko bēdīgu vai grūtu, nedz arī kā pasaulīgai dzīvei diametrāli pretēju. Senajam latvietim visa pasaule bija dievota, dievi visur cilvēkam bija klāt un dievišķais nebija izolēts kaut kur tālos debesu troņos, kā laicīgais valdnieks un kakla kungs ir izolēts no saviem ļaudīm. Šī izpratne ir saskaņā ar sensenu atziņu, ka augstākā brīvība, ko cilvēks var cerēt sasniegt, ir dvēseles stāvoklis, kurā nonākam kontaktā ar savu iekšējo ES ESMU apziņu. BRĪVĪBA UN LATVISKĀ DZĪVES ZIŅA, Jaunā Gaita nr. 159, septembris 1986 http://jaunagaita.net/jg159/JG159_VVF.htm

Vaira Viķe-Freiberga: Tautu likteņi atkarīgi arī no tautas garīgā spēka. Garīgums ir augstākas pakāpes enerģija, kas fiziskus ierobežojumus nepazīst. Nekas latviešiem neliedz būt garīgi lielai tautai. ... Gara spēks izaug no īpaša apziņas stāvokļa, kam pirmais priekšnoteikums ir iekšējais līdzsvars un saskaņa; spēja sadzīvot pašam ar sevi un citiem, spēja saskatīt savu piederību arī kādai augstākai kopībai. Gara spēks individuālajā plāksnē sākas ar savas garīgās esmes atzīšanu un cienīšanu un iet roku rokā ar prāta un jūtu dzīves kopšanu. Gara spēks tautas mērogā sākas ar to, ka katrs tautas loceklis apzināti ar prātu saprot un sirdī ar pārliecību izjūt visu to, kas tam ar citai tautas locekļiem ir kopējs: kopīgi senči, kopēja dzimtene, kopēja pagātne, kopīgi tagadnes apstākļi un dotumi. Bet garīgi pieaugusi un

nobriedusi tauta kļūst tikai tad, kad vairākums tās locekļu apzināti nolēm, ka tai ir arī kopīga nākotne.....

Tā ir tautas gudrība, kas intuitīvi izprot – vispirms, ka vārds, doma, mērķa priekšstats ir kā sēkla, no kā garīgais spēks izaug. Otrs princips ir tikpat svarīgs: ka garīgais spēks verd no kādām cilvēka prātam apslēptām un neuztveramām dzīlēm, it kā no neizsmejamiem ūdens avotiem.

...Pirmais ir – celt savas apziņas kvalitāti... Ar atmodināto apziņu es domāju tādu apziņas stāvokli, kurā darbojas ne vien intelekts, bet kurā saplūdis kopā intelektuālais, emocionālais un garīgais.

...Mums pieder iekšējā tikuma spēks un paaudžu paaudzēs veidotā dzīves ziņa, kuru noslēpums no sen senām audzēm ar mūsu īsto māti mums nodots. Mums pieder domas spēks. Mums pieder vārda spēks. Mums pieder dziesmas spēks. ...svarīgākais ir... integrācija. Integrācija, kas panākama ar atvērtību – gan pret savu intelektu, gan jūtām, gan citiem garīgiem impulsiem. Un atvērtība varētu iet tik tālu, ka pieļautu mūsu atvērtību arī citām realitātēm – ne vien tai, ko mēs ar savu nomoda apziņu, ar savu racionālo prātu uztveram, bet arī tādām realitātēm, kādas, piemēram parādās folklorā ar fantastiskiem simboliem un tēliem. Gan šie simboli, gan daudz kas cits tautu paražās un tradīcijās ir saistīts ar šādiem meklējumiem.Brīvība ir augstākā vērtība, jo tā sevī iekļauj visas citas. Tamdēļ ir nepieciešams aizstāvēt brīvību līdz galam, ieskaitot – atdot tai savu dzīvību, jo tas nozīmē – aizstāvēt savas un savējo tiesības, aizstāvēt savas un savējo vērtības. Kas savas vērtības neaizstāv, tam jādzīvo pēc citu vērtībām.mūs virza uz priekšu... pārliecība, gara spēks un mīlestība.

...Pašreizējā mīlestība uz savu tautu un zemi ir augstu vērtējama morāla īpašība. ... garīgais spēks attīstās... lielai ļaužu grupai izvirzot un saskatot vienu kopīgu mērķi, izjutot sirdī vienu kopēju vēlēšanos, un it sevišķi – atdodot sirdi šim mērķim un dāvājot tam savu mīlestību.

....Mēs esam stipri tāpēc, ka tik daudz ir bijis jāpārdzīvo. Mēs esam stipra tauta. Un gadu simteņos, ko esam pārdzīvojuši, ir bijis jāmāk pielāgoties un atrast risinājumus vissmagākajiem uzdevumiem. Mūsu senči to vienmēr ir pratuši. Viņi bija gudra tauta ar gudru padošanu. Mēs esam viņu mantinieki, arī mēs esam gudri. ... tomēr svarīgāka par visu man šķiet tieši apziņa, ka esam vien saime, ka esam

izauguši no vienām saknēm, kur paaudžu paaudzēs uzkrātās gara mantas veido sensenu mantojumu, kas vienādi pieder mums visiem.

Jaunajai paaudzei it īpaši ir nepieciešami garīgiem pamati, mērķi un ideāli, pēc kuriem tiekties, kā arī estētiskas un morālas vadlīnijas, kas sniedz pamata principus, pēc kuriem vadīties jebkurā izšķiršanās brīdī. ... mums ir svēts pienākums kopt, saudzēt un darināt tālāk, lai būtu ko nodot nākamajām paaudzēm un dalīties ar cilvēkiem plašajā pasaulē.Latviskā kultūra ir mūsu tautas dzīvības elpa. Kultūras darbinieku loma ir gādāt, lai tauta turpina elpot.Valoda Latvijā ir vienojošais spēks... Valoda arī ir ceļš uz dvēseli un dvēseles izpausmes veids. Apgūstot valodu ..., gūst logu uz Latvijas īpatnējo pagātni, uz tiem pārdzīvojumiem, iekodēto dzīves gudrību un skatu uz pasauli, kāds šeit ir attīstījies cauri gadu simtiem un tūkstošiem tieši šajā īpatnējā veidā. ...Mums ir pienākums šo valodu saglabāt pasaules mērogā kā unikālu daļu no pasaules mantojuma, no valodu pūra... Vēsture ir ļoti svarīgs priekšmets jebkuras valsts izglītības sistēmā... Latvijā ir saglabāties viens no visā Eiropā visbagātākiem mantojumiem tautas tradīciju jomā... Dainas, mūsu tautasdziesmas, veido visā pasaulē unikālu mutvārdu literatūras pieminekli...

Daba un cilvēce tur parādās stingrā atbilstībā un paralelismā, jo tradicionālās sabiedrības galvenais mērķis bija cilvēkam dzīvot harmoniskā saskaņā ar dabu.Latviešu dziesma pauž saskaņu ar dabu un pasauli, tā ir latviskās kultūras pamats. Dziesma pauž iekšējo harmoniju un pašapziņu, un tās radošā izsmalcinātība ir latviskā gara kvintesence. ...Ja katrs viens Latvijā darītu savu darbu pēc labākās sirdsapziņas tā, lai tas nestu svētību gan viņam, gan citiem, tad mūsu zeme būtu paradīze, te nebūtu ne rūpju, ne raižu.... Nacionālās pašapziņas jēdziens sevī ietver... visu to, kas latviešu tautai ir pietiekami raksturīgs un īpatnējs, lai to padarītu par savdabīgu un dzīvot spējīgu kopieni. ... lai es spētu savai tautai izteikt, cik tai daudz spēka un skaistuma viņā potenciāli ir iekšā, cik daudz gaišuma, mirdzuma un patiesības. Kādas pilnības alkas un kāda nākotne, kas visa ir vaļā.

Laukos vēl arvien dzīvo latviešu tautas lielākais vairums. Iznīciniet viņu materiālās iztikas pamatu, un jūs būsiet daudz paveikuši, lai vājinātu neatkarīgās Latvijas nākotnes izredzes.

Tikai iekšēji pārdzīvota, izjusta, skaidra vīzija par gala mērķiem, ko vēlamies sasniegt, ir tas, kas palīdzēs mums rasts ceļus, kas pie šiem mērķiem noved.

Mūsu zemes nākotne būs tikai tik liela, cik lieli būs mūsu sapņi. Nebaidīsimies sapņot par to, kādu mēs vēlētos savu sapni redzēt... - katrs pats ir savas laimes kalējs. Arī tautas var tādas būt. "Savai tautai" Rīga: Jumava.

Biedrība Viedums. Prancāns:

1. Latviešu īpatsvars ne mazāks par 80%. Minoritāšu grupas tikai eiropiskas cilmes. Integrācijas mērķis - asimilācija. Latviešu ģimenēs ne mazāk par trīs bērniem. Ģimenēm draudzīgākā valsts pasaulē. Latviešu valoda visur. Darbojas īpaša struktūra, kas rūpējas par latviešu valodas attīstību un tīrību.

2. Latviskā dzīvesziņa visur. Dainu tikumi un padomi dzīvē. Tiek lietots Saules kalendārs. Latviskie dzīves godi. Tautastērpu un to elementu plašs lietojums. Skaidri nacionālās identitātes kritēriji, svešu reliģiju atbalsts nenotiek, nepārprotami darbojas Satversmes 99. pants (99. Ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Baznīca ir atdalīta no valsts.)

3. "Zaļākā" valsts pasaulē. Daba, dzīvnieki, ainava. Veselīga ēšana. Dabiski materiāli visur.

Vienmērīgi apdzīvota teritorija ar attīstītiem mazajiem centriem (bez Rīgas "ūdensgalvas" faktora).

4. Latvijas valsts ir droša un neapdraudēta. Savi lepni bruņotie spēki pēc Šveices parauga.

5. Katrs ar savu darbu var nodrošināt savai ģimenei cilvēka cienīgu eksistenci. Latvijā ražo dabai draudzīgus transportlīdzekļus un alternatīvās enerģijas ieguves iekārtas, brīva no banku diktatūras, azartspēlēm. Attīstīta lauksaimniecība kā dzīvesveids, nevis industrija. Ekonomika balstās uz ražošanu, bez augļošanas.

6. Augstskola, kur apgūt latviskumu gan pašiem, gan interesentiem no visas pasaules.

7. Valsts attīstība tiek balstīta uz laimes sajūtas palielināšanu. Veic ikgadējos mērījumus.

Latviešos valda vienotība.

Biedrības „Ētikas tilts Latvijā” rīkotās konferences Latvijas Universitātes Lielajā aulā 2014. gada 4. aprīlī REZOLŪCIJA: ...Katrai tautai ir viena dzīvesziņa tāpat kā viena valoda – tās kultūrvēsturiskajā attīstībā pašas radītā garīgā satversme, kas ir tās identitātes pamatu pamats. Tikai tai jābūt par vērtību mērauklu no pagātnes uz tautas nākotni kā stūrakmenim Satversmes preambulā.

Latviešu tautas (svešvārdā – nācijas) garīgā satversme pastāv kā tradicionālajā kultūrā balstīta latviskā dzīvesziņa, un tai piederīgu, garīgi brīvu personību radošais pienesums. Latviskums ir Latvijas valsts ideālu pamats. ... Mūsu dzīvesziņa balstās vispārcilvēciskā garīgā un tikumiskā tradīcijā, kas savu pamatu rod pasaulē unikālajās latvju dainās. Valstij ir jāuzņemas atbildība, uzturēt un attīstīt latviešu garīgo satversmi – dzīvesziņu kā vispārcilvēcisku vērtību sistēmu, kurai Latvijas nākotnes vārdā ir jākļūst par visu Latvijas pilsoņu integritātes un centienu pamatu.

Latviešu valoda ir demokrātiskās līdzdalības un saliedētas sabiedrības pamats. Mūsu sabiedrības galvenās pamatvērtības ir brīvība, godīgums, taisnīgums, solidaritāte, vienlīdzība, ģimene un darbs. Ikkatrs pēc savām spējām rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturas atbildīgi pret līdzcilvēkiem, valsti, vidi, dabu un nākamajām paaudzēm.

Lai nodrošinātu latviskās kultūras pastāvēšanu globālās kultūrvides ietekmes apstākļos, obligāti jāizstrādā visu kultūras jomu aptverošs Valsts Kultūras likums... Skolu kultūrizglītības mācību priekšmetos kā obligātu sastāvdaļu jāiekļauj kultūrvēsturiskā mantojuma izpratni par latviskumu; tā izpausmi kultūrā, kultūras mantojuma nozīmi un latviskuma interpretāciju jaunradē, lai katrs Latvijas iedzīvotājs zinātu, kādā zemē dzīvo, kāds ir latviešu garīgais mantojums, ētiskās vērtības. Jāmāca folkloru kā tautas garīgās identitātes nesēju un uzturētāju. .. un jānodrošina valsts pasūtījums kultūrā, kas rosinātu rakstniecības, mākslas, mūzikas un izglītības darbiniekus popularizēt un pētīt latvisko, to radoši interpretēt jaunās kultūras formās. ... Valsts vadības līmenī nodrošināt, lai visi plašsaziņas līdzekļi kā primāro nodrošinātu tēmu par nacionālās identitātes uzturēšanu un skaidrošanu

Sociopsiholoģijas asociācijas Vīzija Latvijas nākotnei, Pauls Stelps: Konkurences vietā sadarbība; Zeme, kā lauku dzīves veida

pamats; Sievietes vērtības atjaunošana; Sintētiskas pasaules uztveres veidošana pedagoģijā. Izglītība ir Cilvēka veidošanās un izaugsmes process skolēna apziņā, kurā mācību viela, metodika un skolotāja personība ir līdzekļi. Mācību darbs kļūst par Skolu tad, ja atbild uz katram bērnam primāriem jautājumiem – no kurienes es rados (nāku) un kas es esmu (kurp eju), tā palīdzot nonākt pie jautājuma, kuru sev uzdod katrs pieaudzis Cilvēks – kāda ir manas dzīves jēga? Kultūras darbības lauks ir Cilvēcisko Vērtību telpā. Labklājība ir attīstības iespēju apmierinātība.

Augstākais, uz ko tiecas Cilvēks, ir tuvības sajūta – ar Cilvēku, savu draudziņu – dzīvnieku, Dabu – Koku, Akmeni, Jūru – līdzpārdzīvojums – kopības sajūta ar Mīļo un Dārgo – atkalapvienošanās pēc ilgās un grūtas atšķirtības. Cilvēks, caur mīļā un Sirdij dārgā atrašanu, tiecas apvienoties ar Radītāju. Tiecas uz stāvokli, kurā visas telpas un dimensijas pilnībā saplūst vienā vienotā, savstarpēji papildinošā esībā, bez konkurences un nesaskaņām. Cilvēks tiecas uz Saskaņu, Sadarbību un Mīlestību. Tiecas ieņemt vietu, kurā viņš ir gaidīts, saprasts un iederīgs. Tiecas uz Tuvību, Kopību, Vienotību ar VISU.

Identitātes ir Kāpnes Debesīs un stīgas, kas mūs ar Dievu vieno. Valoda ir apziņas stāvoklis un tā kvalitāšu izpausme, kurš izriet no tās tautas Identitātēm, kas šajā valodā runā. Kā Cilvēks vai tauta domā – kādas ir viņas vērtības un intereses – tā viņa runā. Runas veidā, balss skaņās, tembrā, intonācijās un ritmā, vārdu izvēlē un izkoptībā dzirdama dvēsele, tās kvalitātes un tuvība Debesīm vai dzīvnieku pasaulei... Mācoties valodu tiek apgūta Identitāte – veidota vai mainīta apziņa un tās vērtības, intereses.

Katrai tautai ir jāsaskaņo un jānostiprina savas Identitātes – jānoskaņo Dvēseles Stīgas Dieva koklē. Tam ir labs aizsākums – pareizi organizēti un uzturēti Latviešu Dziesmu svētki. Tie sakopo un satuvina Smalkākās tautas dvēseles stīgas, bet blakus tam ir vajadzīgs šo smalko vibrāciju materiālais nostiprinājums. ... Latviešu Tautasdziesmas svētkiem – par vietu, brīvu no ziņģēm un svešzemju skaņām! http://www.philos.lv/Vizija_LV_nak.html

Pēteris Kļava: Prāts, matērija un apziņa, un informācijas laiktelpa... tā ir Latvijas cerība! Galvenais nepazaudēt... savu izredzētību. ... tas notur tautas matrices spēku... tas ir tas, kas ver vaļā...

Latvijai šajā posmā ir svarīgi saglabāt neatkarību kā no Austrumiem, tā no Rietumiem, saglabāt savu priesterību. ... lai Latvija ir tas integrālais koridors, kur vieni nāk un maksā un otri nāk un maksā. Ir svarīgi atšķirt savu latviskā ķermeņa dzīvi... un to latvieša dvēseli, kas nav latvietis, bet ir tā kosmiskā dvēsele. Saglabāt šo integrālo apziņāto līmeni. .. tu esi patērētājs..., bet vienlaicīgi arī vertikāle. Latviešiem Kosmosā ir sava džinu armija. Vajag to apzināties.

Andris Buīķis: ... mums ir sava Latvija, sava valsts, ka nākam un piederam vienai no senākām civilizācijām – baltiem. No “Vai tas esi tu vai kāds cits”... - cilvēks meditācijas stāvoklī var tieši uztvert Vienoto jeb Apziņas lauku. Īsi sakot, pētot “materiālo pasauli”, teorijās nākas iekļaut tādu jēdzienu kā Radošā sākotne. ... tas nozīmē, ka tuvākajā nākotnē mūsu izpratne par apkārtējo pasauli, cilvēka vietu tajā, cilvēka un viņa dzīves dziļāko jēgu ārkārtīgi mainīsies, priekšplānā izvirzot garīgus jēdzienus.

Ja Latvijas valstī, t.i., tautā, politiķos, turpinās valdīt visaptverošs zemas formas materiālisms, noliedzot garīgo vērtību nozīmi, tad nekas labs nav gaidāms arī nākotnē.

Rezonanse var būt visietekmīgākais attīstības veicinātājs vai arī tas, kas spēj sistēmu sagraut, - mūsu dziesmu svētki visdziļākā būtībā, neapšaubāmi, ir saistīti ar rezonansi.

Latvijas attīstībai ir nepieciešama vienotība. Latvijai nākotne būs tikai tad, ja mēs par spīti visiem nelabvēlīgiem apstākļiem, pietiekami daudz spēka, līdzekļu un uzmanības veltīsim izglītībai. Baltija var būt viena no tām retajām vietām, kur uz garīgām vērtībām balstītu gaišo pasaules uztveri iespējams harmoniski savienot ar dabisko Dieva vietu tajā un uz praktisku un racionālu domāšanu balstītu sociāli atbildīgu tirgus saimniecību. No “Vai mēs esam tie, kas patiesībā esam”

Jānis Mencis (matemātiķis, skolotājs, profesors): ... mūsu valstī arī šodien nav fiksēts, nav uzrakstīts pietiekami skaidri detalizēts mērķis, kas mums būtu jāsasniedz. ...Lauki bija viens no svarīgākajiem elementiem Latvijas attīstībā. ... jaunie skolotāji jāaudzina tā, lai viņi labāk iepazītu lauku dzīvi... skolās no 16 gadiem bija tāds mācību priekšmets “Lauksaimniecība”. ... tā nebija politiska kustība, bet tāda, kas tuvināja dabai, zemei, laukiem.... Ir jāmekā pareizi runāt,

kaut cik pareizi salikt komatus, orientēties ģeogrāfijā, dabaszinātnēs, zināt savas valsts vēsturi un tā tālāk. Bet tas nav galvenais. Svarīgāk ir šajās laikā jaunajā paaudzē atdzīvināt to patriotismu, kas bija Pirmās Latvijas brīvvalsts laikā. Patriotismu! Attieksmi pret savu valsti, bez reizrēķina un komatiem. ... - dzimtenes, tēvzemes mīlestību. ... - es izjūtu prātā neformulējamu mīlestību pret savu valsti. ... - es izjūtu cieņu pret savu valodu, tās skaistumu. Manās ausīs latviešu valoda skan visskaistāk....

Vēl piemērs – darba mīlestība, kas latviešiem sena īpašība. Bez šaubām, arī mīlestība uz dziesmu. Mēs, latvieši, esam tie, kas visvairāk dzied.... manu paaudzi ļoti ietekmēja literatūra...

Ja mēs ieaudzinātu visus tikumus, kas pausti mūsu gara mantās, viss būtu kārtībā... Skolā literatūras stundās vajadzētu atgriezties pie īpašas tautasdziesmu programmas. Tik tīra, bagāta valoda....
no "Dzīves svinētājs".

CILVĒKS – SABIEDRĪBA – VALSTS – 2030, UZ VĒRTĪBĀM BALSTĪTA ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA LATVIJĀ. Vīzijas grupas darba ziņojums, Romāns Baumanis, Žaneta Jaunzeme, Tālis Tisenkopfs: ... Ir vajadzīga solidaritātes apziņa un pašlepnums, ka mēs esam sabiedrība, kas vēlas un var Latviju darīt labāku.

Galvenās tēzes:

...tiekšanās pēc vērtībām ilgtermiņā sniedz vairāk labklājības, nekā tiekšanās pēc pašas labklājības, ka pārticība nerada ideālus, bet ideāli spēj radīt pārticību un arī laimi...

... 21. gadsimtā ir vitāli nepieciešami ideāli, uz kuriem cilvēki spētu atsaukties, kuri tos uzrunātu un motivētu līdzdalībai...

...piecām pamatvērtībām: cieņa, izcilība, zināšanas, iesakņotība, bērni,...

...proaktīva pieeja (plānot nākotni un to veidot) – tādai jābūt Latvijas rīcībai! ...Ja izlemj nākotni veidot proaktīvi, tad vīzijā jāietilpina labākās šodienas vērtības un sasniegumi un jāveido nākotne no vīzijas atpakaļ uz šodienu.

Vīzija – Latvija 2030 Latvijas nākotne ir uz vērtībām balstīta izaugsme caur izcilību un atbildību. Tas nozīmē, ka Latvija ir plaukstoša zeme, kur cilvēki dzīvo pārticībā, drošībā un var piepildīt dzīves mērķus. Cilvēks, kā centrālais elements, ir vienlīdz izaugsmes mērķis un dzinējspēks. Kā sabiedrības, tā indivīda brīvā izvēlē vērtības un

intereses ir līdzsvarā. Sabiedrības izaugsmi nosaka indivīda tieksme uz izcilību. Ekonomika ir konkurētspējīga, sabiedrība – stipra un pārlicināta. Augšupeja ir vienmērīga kā pilsētās, tā laukos, neviena sabiedrības grupa netiek atstumta no nākotnes iespējām. Šādā Latvijā es justos labi un varētu būt radošs, te gribētu dzīvot arī mani bērni un nākamās paaudzes. Latvija ir mūsu mājas, tāpēc, ka šī ir vienīgā vieta uz zemes, kur varam pilnvērtīgi izkopt savu kultūru, valodu un identitāti un nodot tās tālāk.

...Latvijas nākotne ir skaidri pasakāma: • Cilvēks – centrā; • Vērtības – pamats; • Principi – aktīvi darbības padomi ikvienam; • Jomās un nozarēs –svaigas un ilgtspējīgas attīstības idejas; • Teritorijā – vienmērīga un līdzsvarota attīstība; • Cilvēkos – pārliecība, drošība un lepnums.

... Latvijā ilgtspējīga attīstība nozīmē to pašu, ko citur pasaulē, tikai mums nākotnes veidošanā ir jābalstās uz pašu gudrību, vērtībām un tikumiem!

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai jādod atbilde uz vairākiem svarīgiem jautājumiem: • Kā vairosim un stiprināsim cilvēku rīcībspēju, lai viņi varētu izdarīt pareizas izvēles, droši un atbildīgi rīkoties, veidot savu dzīvi un piepildīt mērķus tādā veidā, lai vairotos arī sabiedrības kopējais labums? • Kādu valsti un politiku izkopsim, lai nostiprinātu sasniegtos labklājības un drošības pamatus un veicinātu tālāko izaugsmi? • Kāda sabiedrība spēs nodrošināt Latvijas tālāko izaugsmi un ilgtspējīgu attīstību?

... mainīties pašiem un aizraut pārmaiņām citus...

Cietais rieksts: Latvijas nākotne būs atkarīga no tā, cik stipra ir mūsu griba. Vai mēs apzināties sevi kā savas zemes patiesos saimniekus, kas prot ne tikai likt lietā un vairo priekšteču radītās vērtības, nodrošināt kultūras pēctecību, bet arī droši izmantot jaunās iespējas nācijas uzplaukumam un ielauzties ekonomiski attīstītāko pasaules valstu vidū?

Cietais rieksts: Ilgtspējīgas attīstības pamats ir sabiedrības vienošanās par būtiskajām vērtībām un rīcības principiem, lai pēc tam balstītu uz tiem savu izvēli un rīcību, dzīvotu saskaņā ar tiem. Vai Latvijas sabiedrībā ir iespējama vienošanās par kopīgām attīstības vērtībām un principiem?

...DOMĀT – nozīmē balstīt nākotni uz zināšanām, mācīties mūža garumā, veidot Latvijā spēcīgu izglītības un zinātnes sistēmu, atbalstīt inovācijas, kas pārtop izcilos un konkurētspējīgos produktos.

...DARBOTIES – nozīmē likt lietā latvisko čaklumu un strādātprasmī, bet jāstrādā gudri, ražīgi un tālredzīgi.

...IESAKŅOTIES – nozīmē novērtēt un izmantot izcelsmes priekšrocības. Iesakņoties var dabā, teritorijā, valodā, kultūrā, saimnieciskajās tradīcijās. Nenoniecini saknes, bet izmanto tās unikālu produktu un pakalpojumu ražošanā un mārketingā. Iesakņotība ir jauna iespēja arī 21. gadsimta ekonomikai. Mīli dzimteni un esi patriots!

...IZVĒLĒTIES UN ATBILDĒT – nozīmē izmantot brīvību. Rīkojies ar iespējām, bet apzinies sekas un atbildi par tām. Strādā un tiecies pēc labklājības, bet neaizmisti Iesakņojies,

Darbojies, Izvēlies un Atbildi, Domā, Jūti. ...Rūpējies ne tikai par sevi, bet arī par bērniem un Latviju. Neesi vienaldzīgs pret pasaules problēmām.

JUST... Cilvēki nevar pārvērsties par konkurences mašīnām, viņiem vajadzīga arī pilnvērtīga atpūta un garīgā dzīve.

...Vērtību pieejai ir vairākas priekšrocības. Vērtības: • veido saikni starp pagātni un nākotni; • definē indivīda un sabiedrības uzplaukšanas ideālus; • iedvesmo cilvēkus rīcībai; • mobilizē rīcībspēju un pārmaiņu vadību; • veicina atvērtību un sadarbību; • nostiprina saites starp privāto un publisko telpu; • ļauj samērot un harmonizēt individuālās un sabiedriskās intereses; • ir aktīvs mehānisms nākotnes veidošanā, kas izmantojams jau tagad...

...2. Ielikums. Vērtību vārdnīca • Vērtības – iemiesoti ideāli • Tikumi – aktīvi principi • Vērtības + tikumi = padoms • Padoms + rīcība = attīstība • Vērtības ir noturīgas, bet arī mainās • Vērtības veidojas privātās un publiskās sfēras mijiedarbē • Katram var būt savs vērtību modelis • Vērtības sakņojas kultūrā • Vērtības veidojas arī ikdienas dzīvē un tās ietekmē aktuālā sociālā, ekonomiskā un politiskā situācija • Vērtības ir atsaukšanās (references un pašreferences) pamats • Vērtības palīdz cilvēkiem veidot identitāti • Vērtības ietver arī konfliktu iespējamību, ja pietrūkst izpratnes un tolerances • Vērtības ir jāpārmanto, bet tās arī aktīvi jāveido un jāpostulē • Vērtību veidošana ir visas pilsoniskās sabiedrības uzdevums • Inteliģencei ir sevišķa atbildība kopīgo vērtību formulēšanā • Valstij kā publiskās sfēras galvenajam aģentam vajadzētu uzņemties aktīvu lomu sabiedrības kopī-

go vērtību formulēšanā un aizstāvībā • Nācijai ir jāvienojas par dažām kopīgajām attīstības pamatvērtībām.

...Vērtības veidojušās ilgā praksē, iekodētas tautas gudrībā, nostiprinātas rīcības un attiecību normās, tās ietekmē cilvēku uzskatus un ikdienas darbus, izpaužas arī sociālo institūciju darbībā un politikā. Vērtībām piemīt liels emocionāls spēks – tās uzrunā lielas ļaužu grupas, nāciju kopumā, un arī katru cilvēku atsevišķi un tāpēc ir labs pamats, uz kā būvēt ilgtermiņa vīziju un stratēģiju.

Cietais rieksts: Kur ir vērtību līderi Latvijas sabiedrībā? Kas formulēs, paudīs un komunicēs galvenās vērtības sabiedrībā? Kas piedalīsies, atbalstīs un noticēs? ...Latvijas nākotni, mēs lūkojam pēc pašām svarīgākajām kopīgajām vērtībām, un to skaits nevar būt liels. Kas ir šīs vērtības un kur tās meklēt? ... Vērtības ir prāta, gribas, emociju un darbības akts... cieņa, pašcieņa, savstarpējā cieņa ir sabiedrības pamats. Cieņu veido pilnvērtīga iesaiste saimnieciskajā dzīvē, sabiedrībā, savu mērķu piepildījums. Cieņa iedēsta pārliecību un lepnumu par sevi, savu valsti – es esmu varošs, prasmīgs, drošs.

...Izcilība – katrs var būt izcils savā jomā – vecs vai jauns – katram ir iespējas. Izcilība sākas ar darbīgumu un centību, to nostiprina izglītība, papildina tehnoloģija un vainago kultūra.

...Zināšanas ir gan vērtība, gan līdzeklis ceļā uz mazas nācijas uzplaukumu – cik zinoši, izglītoti un radoši būs Latvijas cilvēki un uzņēmumi, tik labi mēs dzīvosim.

...Iesakņotība ir sena, bet pa jaunam interpretējama vērtība. Mums jābūt atvērtiem globalizētā pasaulē, citādi nebūsim konkurētspējīgi, bet mums jā saglabā iesakņotība savā zemē, tradīcijās, sabiedrībā, kultūrā, jānosargā identitāte.

...Bērni – Latvijā bērnus vajag nosaukt par ilgtermiņa vērtību! Tu nevari izdomāt nekādu nākotni, ja vispirms tu neizdomā sev bērnu!

...No vērtībām uz rīcībpolitiku: Patiesuma princips; Vienkāršības princips; Jauns politikas stils...

...Cilvēki tiecas pēc labklājības un laimes, lolo šos ideālus savos sirds dziļumos, ieraksta cerību kladēs un nākotnes plānos. Bet cilvēkiem svarīgs ir arī darbīgums, radošais gars un pašizpaušme, kas gludina ceļu uz mērķiem un ir labākas dzīves sasniegšanas paņēmiens jau tūlīt; tā tad darbīgums ir drošāka dzīves forma nekā esoša vai izsapņota fiksāža. Latvijai savu ilgtermiņa stratēģiju nav jāvei-

do kā jauku nākotnes ainu galeriju, bet jābalsta to uz vērtībām uz aktīviem, ikdienā izmantojamiem principiem – latviski runājot – tikumiem.

Irēna un Agnija Saprovskas:

NACIONĀLĀ KULTŪRA ...Nacionālās kultūras pamatā liekamas vērtības un prioritātes, kas saistītas ar latviešu tautas tradicionālo jeb etnisko kultūru. Vienīgi savas etniskās piederības izpratne un emocionāla sasaite ar to, var nodrošināt stabilu personību izveidi, kas vienmēr gādās par savas zemes un tautas saglabāšanu. Etniskā kultūra ir tautu pastāvēšanas, izdzīvošanas un nesatricināmības priekšnoteikums un nacionālās kultūras pamats, kas palīdz saglabāt tautu pašapziņu un ļauj sabiedrībai un valstij patstāvīgi eksistēt Eiropas un pasaules sabiedrībā....

GARĪGUMS IZGLĪTĪBĀ ... Latviskais Pasaules uzskats un dzīvesziņa ir latviskās kultūras neatņemama sastāvdaļa un ir nedalāma no latviskās tēlu sistēmas. Piesaiste pie latviskās kultūras arhetipiem palīdz veidot stipru nacionālo kultūru ... Nacionālās kultūras pamatā jābūt nevis reliģiozai, bet kultūras audzināšanai, kas balstās tautas vērtību un tēlu sistēmā ... Tautas kultūra ir emocionāls un intelektuāls kapitāls, kas tiešā veidā saistīts ar tautas vērtību sistēmu - tikumu, ētiku un morāli un tautas arhetipisko tēlu sistēmu. ...Ir nepieciešams apzināties, ka vienīgi izglītības sistēma nākamajām paaudzēm var tālāk nodot tautas nemateriālo jeb garīgo kultūras mantojumu.

...Tauta, kas tālāk nes savu kultūras mantojumu, ir kultūras tauta ar augstu garīgās apziņas līmeni, kuras spēj arī pastāvēt cauri laikiem un pārmaiņām. ...

KAS IR LATVISKAIS PASAULES UZSKATS? Katras etniskās kultūras pamatā ir kāds noteikts Pasaules uzskats, kas palīdz izprast apkārtējo pasauli un dzīvot tajā. Eiropas tautu kultūras sakņojas pirmskristietības laika atsevišķu tautu kultūrās, bet senā dzīvesziņa vislabāk un vispilnīgāk ir uzglabājusies latviešu tautai gan dainās, pasakās, teikās un mīklās, gan dziesmās, dejās, rotaļās un arī veco ļaužu atmiņā. Dainas satur mūsu tautas ētiku un tikumus, tautas vērtību sistēmu un Pasaules uzskatu. Balstoties uz tautas garamantām, cilvēks liek stipru pamatu dzīvē, attīstot kā garīgās, tā intelektuālās spējas - kļūst PATS. Tas ir viens no galveniem uzdevumiem katra in-

divīda dzīvē – apzināt sevi un savu vietu zem saules – ģimenē, dzimtā, tautā un cilvēcē. Cilvēks, kurš nespēj būt PATS - nespēj sakārtot pasauli sevī, - nav spējīgs to izdarīt arī ārpus sevis.

KAS IR LATVISKĀ DZĪVESZIŅA?Latviskā dzīvesziņā ietvertais sabiedrības modelis ir pasaule ar cilvēku centrā, kur darbojas tautas arhetipiem atbilstoša tēlu sistēma un Dievizpratne. Dzīvesziņas morāles pamats ir atbildība savā, savas dzimtas, savas tautas un pasaules priekšā - par darīto, domāto un arī nepadarīto savas apzinīgās dzīves laikā.

.... PAŠAM BŪT – nozīmē, būt ar savu domu, savu tautu, savu garīgo virsapziņu....

...Veidot personību, kas spēj respektēt otra patību, spēj saprasties ar līdzcilvēkiem un uzņemties atbildību par saviem darbiem. Būt radošam visās savās izpausmēs, kā cilvēkam, kurš ir apveltīts ar augstāko labumu – Dieva padomu...

BALTIJAS ASAMBLEJAS 15. SESIJAS NOBEIGUMA DOKUMENTS. REZOLŪCIJA,

Meijers Aivars: Par dzimtas mežu. Ieejot mežā, redzu koku, tā saknes ir dziļi zemē ievijušās un krustām šķērsām savijušās. Zeme dod spēku, kā mūsu zemapziņa, kā mūsu senču asinsbalss kā spēks. Tas spēks, kas asinīs, gēnos, tas spēks nāk no zemes, reizēm mežonīgs reizēm stihisks, Dieva dots. Un stāv koks, tā stumbrs - kā senči, ko pieminu, kā vārdi akmeņos kalti, grāmatās rakstīti, kurus vārdā saucu, kurus zinu, kurus mīlu, kurus aicinu un sajūtu kā kluss pieskārienus veļu laikā. Tad seko lapotne ar zariem, tie ir radi, kurus mīlu un ir tādi, kas ir tuvi un ir tādi, kas ir tāli, bet viena zara galā savijušies divi blakusesoši koki, zari krustojušies, kopā saauguši mana Tēva koks un manas Mātes koks, kur no pumpura augu es - jauns zars. Kas laikam ejot savijies ar manas Sievas zaru un mūsu lapotne turpinās tā sniedzās pretī gaismai, pretī saulei, pretī kosmosam, pretī Radītājam. Tā savijās divi koki Viņš sūta bezgalīgo Sevi caur mani Zemē (Sevī) un caur mani rotaļājās. Katras stipras valsts pamatā ir stipras dzimtas, ko veido stipras ģimenes...ģimenes rada piederību

Domas par piederību. ... piederība ir viens no mehānismiem, kas ir radīts, lai dvēseli piesaista pie šīs Pasaules. Dvēseli ievij gan fiziskos gan psihiskos režģos (tīklos), arī laika matērija ir aktuāla, un bērnam augot gan mammas puncī, gan augot cilvēkam tie klājās

pāri katru brīdi līdz pat nāves brīdim, kad izdodas dvēselei no tā atbrīvoties vai arī dzīves laikā iegūstot apgaismību. Ir dvēseles, kas pašas izvēlas savas dzīves vietu, darbību un ritmu, kā arī spēku un enerģiju, materiālo un psihisko nodrošinājumu savā nākamajā dzīvē uz Zemes, taču ir dvēseles, kas ir piesaistītas pie karmas likumiem un to noteiktai kārtībai, līdz ar to šīm dvēselēm mazākas iespējas izvēlēties.

Tālākā vīzija. Lielākā daļa Pasaules tautu un valstis integrē vai asimilē Latvijas teritorijā dzīvojošo kopienu un ģimeņu dzīves (pieredzes) modeli un pielāgo atbilstoši savu tautu tradīcijām un uzdevumiem. Latvijā ir izstrādātas programmas un atrasti, apzināti un izprasti algoritmi, kurus var pielāgot ikvienas ģimenes uzbūvei, ikvienas tautas un rases pamatos. No mūsu zemes klēpja dzimst daudzi Lieli Skolotāji, kuri ir piekrituši atgriezties uz Zemes, Ziedojot Sevi, lai veicinātu, sekmētu un paātrinātu mūsu visu attīstību un Dieva Lielo Plānu, ja reiz Viņš atļauj rotaļāties mums pašiem. Daudzas Latviešu ģimenes viesojas citās valstīs un ar savu piemēru un zināšanām palīdz tām atdzimt un pilnveidoties. ...

Tuvāka vīzija (praktiskā). ... šobrīd notiek Karš starp Gaismu un Tumsu un šis karš, ja arī ir uzvarēts citos plānos, tad uz Zemes tas vēl ir jāizcīna, daudzi to arī sajūt, bet nesauc to par karu, varbūt iekšējo cīņu, attīstību un tml., tas nav būtiski kā to sauc, bet daudzus šie procesi un enerģijas uzrunā. ... jānedefinē un jāsaprot mērķi, un soli pa solim jāvirzās, lai to sasniegtu. ... Darba grupas uzdevums ir saprast, ja reiz mēs vēlamies un vienojamies šo zemi sakārtot un augt kopā ar to, tad mums jākļūst pašiem šobrīd, šeit un tagad darba grupā un kolektīvā apziņā par ārstiem, un jāuzskaita, kas nepatīk šajā zemē šobrīd, kādas slimības un vīrusi, sērgas to ir piemeklējušas, kāds zāles varētu derēt kā un cik daudz tās lietot, lai zeme pa kuru staigājam kļūst dziedināta reizē ar mums un Dieva Svētīta reizē ar mums. Kā vienas no zālēm tautas slimībā, mēs saskarsimies ar ģimenes jautājumu, kas kā molekula apvieno daļiņas, taču saglabā vielas (tautas) īpatnības un īpašības. Līdz ar to darba grupas nolems izstrādāt, izpētīt ģimeni no visiem aspektiem. ... Tiks uzsākts darbs pie informācijas apstrādes un formulu, programmu un zināšanu modeļu izstrādes, tos izdzīvojot un radot mācību programmas ģimenēm, kuras sākas ar pirms prenatālo periodu un beidzas ar nāvi sirmā vecumā. Monogāma ģimene ir prāta, dvēseles, Dieva un kultūras radīts

produkts, kas tiks izvirzīts, kā viens no galvenajiem stūrakmeņu balstiem ģimenē. ... Tiks veidota vide, kas palīdzēs ģimenēm atbrūkt, iedzīvoties, skoloties, sajūst sevi, kā ģimeni un turpināt iesāktu savā zemē, savā novadā, stiprinot savu dzimtas koku. Lai top...

Inese Krūmiņa: Latvieši ir saimnieki savā zemē – pārvalda kā materiālo, tā garīgo telpu un rūpējas par to, lai vienmēr pietiktu resursu attīstībai. Individīdi tiek audzināti atbilstoši Visuma/Dabas likumiem, mācot tos izprast un ar tiem dzīvot harmonijā.

Cilvēki ir ieinteresēti savā garīgajā izaugsmē. Palīdzība līdzcīvēkiem ir pašsaprotama lieta. Izpratne par lietu/darbību jēgas nepieciešamību ir iekšēja katram cilvēkam. Cieņpilna attieksme pret apkārtējo pasauli izpaužas visās dzīves jomās.

Sazakūru tādu guni,
Ka varēju sildīties;
Sazaņēmu tādu prātu,
Ka neviena klāt nelaist.

Atbilstoši šai formulai praktiskajā dzīvē cilvēks rīkojas ar jēgu, tai pat laikā ir gatavs aizstāvēt sevi un savu telpu, novilkt tai drošas robežas, pats būt noteicējs un pats rīkoties, uzņemoties atbildību par savu rīcību (šāda pieeja ļautu sakārtot arī sabiedrības hierarhisko struktūru, t.sk. likumdošanas un pārvaldes mehānismus)

Ināra Luhaera: Zeme ilgstoši vienās robežās. Mājas, mēbeles ilgalpojošas un atjaunojamas no mūžīgajiem dabas resursiem. Latvijas valstī dzimtu mājas vienmērīgi izklīdētas teritorijā, pašpietiekamas saimniecības, kuras atkarībā no zemes platības, klimata apstākļiem, tehnoloģijas, spējas izdzīvot regulējas; arī pēcnācēju skaits un vairākām paaudzēm; piemērota vide un mājas; ir kultūras centri, kur sanāk kopā un apzināt savu garīgo spēku, daili, izglītoties un izkopt amatniecības, profesionālās prasmes.

Kristīne Liberta: Balts, spožs, zīmīgs, pašapietiekams, laimīgs, devīgs, skanošs, saulains, ar savu bagātību, ko prot izmantot šodien, domīgs, kustīgs, radīt varošs, dzīvībai atvērts, tolerants, mīlošs.

Mazajā Latvijā dzīvo Balta tauta.
Baltā tauta dzīvo spožu dzīvi.

Spožu dzīvi rada laimes zīme.
Zem Laimes zīmes spīd saule.
Saule vienmēr mainās, bet vienmēr silda.
Saule uz zeme dod iespēju dzīvībai.
Mēs varam radīt!
Mēs varam darīt!
Mēs mīlam šo pasauli!
Mēs esam bagāti savās sirdīs!
Mūsu dvēseles koši skan.
Mēs protam dalīties sava gara bagātībā.
Mēs esam spoža Saules tauta.

Ivars Šmits: Latvija ir valsts, kuras skaistumu un tradīcijas kopj un sargā garīgi augsta, laimīga, vienota, strādīga, sena un brīva Eiropas tauta, kas orientēta uz augstākajām cilvēces pilnības virsotnēm. Ļaudis apzinās savu vērtību, savu spēku un savus dzīves uzdevumus. Spēku katrs rod savās iedzimtajās spējās un izkoptajās prasmēs. Latvijas ļaudis ir garā stipri, pārliecināti, zinātkāri, draudzīgi, vienoti ik katra materiālās un garīgas labklājības nodrošināšanā. Balstoties tautas bagātajā dzīvesziņā rodamajās vērtībās, viņi radoši realizē sevi mākslā, kultūrā, zinātnē, uzņēmējdarbībā un politikā, celdami savu Latviju.

Čavars Mikus: ...mums būtu ļoti noderīgi apzināt savas iespējas uz vietas (mūsu nosacītajā novadā), sakarus, līdzīgi domājošos, satiksmes iespējas, pārtikas un dažādu sadzīvei vajadzīgu lietu savstarpējās apgādes iespējas (ko kurš ražo) un tml... jāreķinās ar situāciju, ka nacionālā valsts funkcijas faktiski ir novestas līdz minimumam, un mēs atgriežamies impēriju laikmetā, kur mums jāizdzīvo kā tautai - sava koda nesējiem (kas būtībā ir tikai neliela daļa no latviešiem). Runāt "ar plašām tautas masām" par Latvijas vīziju var palikt arvien grūtāk. Jo tie, kas kaut ko dara, ir ieinteresēti globālismā, no kā gūst peļņu. ... vīzijās ir ļoti daudz skaistu, pareizu vārdu, bet tie kā partiju programmas parasti paliek nerealizēti, jo nav metodikas/ceļa/skaidrības kā tad to panākt (un reizēm to pat negrib, jo ērtāk un patīkamāk ir palikt vīzijas stadijā). ...katra domātāja izteikumos ir daudz pretrunu, kuras var izprast tikai pamatīgi iedziļinoties šajos individuālajos gara darbos. Bez tam mūsdienu liberālās sabiedrības

trenētie subjekti var nolīdzināt līdz ar zemi jebkuras vārdiskas vīzijas, kas pretendē uz absolūto patiesību - jābūt labi sagatavotam. ...izmainīt sevi, pat tik cik melns aiz naga, ir nesalīdzināmi grūtāk, tomēr, lai kaut kas izdotos, drīzāk jāsāk ar kaut ko pavisam mazu. ...Es pats domāju par lietu praktisko pusi... Bet vienlaicīgi arī strādāju vairākām radošām vīzijām - cita realizēsies ātrāk, cita vēlāk....Lai mums izdodas!

Agnese: ... Neierobežosim sevi. Tas būs šķērslis kopradīšanai! Tā ir sīkumainība, ko izmanto, lai šķeltu. Šajā dzīvē mēs esam piedzimuši vai nonākuši šajā Zemē, kas saucas Latvija un nes bagātu kosmisko informāciju savā kultūrā. Latvija ir dziednīca Dvēselei. Mēs esam nonākuši dzidrā, varenā, senā un viedā Māmuļas klēpī. Esot šeit, uz mums gulstas zināma atbildība nest šo viedumu tālāk, nodot nākamajām Dvēselēm, kas šeit piedzimst, un izmantot kā instrumentu, kopradot ar Visumu, kopradot ar citām viedām zemēm, bet tajā pat laikā neidentificēties tik ļoti ar to un neslīgt lepnībā. Mēs šeit esam uz brīdi, kā viesiem mums ļauts pasmelties no šī kausa, lai augtu. Tāpēc mums būtu jāsaņem pašiem sevi kā Dvēseli, un jāsaņem šī vieta un jāienes šis viedums koptelpā. Viens no instrumentiem ir latviešu tautasdziesma - tajā cilvēks savibrē ar Latviju caur dvēseli, lai cilvēki jūt un mīl Latviju. Sāksim kopradīt kopsolī vienam ar otru un ar Visumu, izmantojot šīs Zemes spēku un Viedumu, ko tā mums sniedz!

Nikola: ... ko teic mana sirds par nākotnes vīziju: Mans mazais dēliņš rāda kāda tam vajadzīga vide, jeb citiem vārdiem, šī apkārte esošā vide pārveidojās no kaut kādas dziļas vajadzības. Tā vide ir ne tikai ārējās lietas, bet arī pieaugušo domas, izjūtas, kas atspoguļojas ārējā pasaulē un tā mainās. Novēroju, ka bērnam vajadzīga vide, kur vienīgais nemainīgais ir tas, ka tā nepārtraukti prasa mainīties, jo pieaugušajam ir vienkārši jāļauj sevī kaut kam ik brīdi mainīties par kriptiņu :) Līdz ar to, vide mainās, jeb cilvēks sāk ieraudzīt savādāk, izmantojot gaismu, kas nāk no viņa. Un tā kā mēs esam visi Radītāja bērni, tad tā ir katrā no mums! Savās acīs galveno mērķi redzu, to, ko teic mana sirds - tā ir mīlestības telpas veidošanās. Un tā arī valsts mērogā izteiktu vīziju - ļauties sevis pārveidošanai mīlestības planētas tapšanā! Ar intereses kāpināšanu, ar pazemību, iejūtī-

bu, pieņemšanu, gluži kā saule apmīļo savas planētas, esot tām par sirsniņu.

Jā, un burvīgas ir dižgaru vīzijas par Latviju! man gribētos šo vīziju izteikt - rakstu ar sirdi sirdī! - Ierakstīsim būtisko sirdī, jeb precīzāk, sagaidu līdz Radītājs to "akceptē" un pēc visa vienotības principa, tas ierakstītos ikvienā sirdī. Līdz ar to mums ir nepieciešamība ne vairs meklēt ierakstu papīrā, (jo tad mēs atrodam priekšrakstu, kam sekot), bet ikreiz atgriezties pie sirds, kur jāpieliek dabiskas pūles, lai atkal no jauna atrastu "vīziju"! Un tā varētu ar jebko, ko esam papūlējušies "iegremdēt" sirdī. To neviens nevar aizskart, interpretēt, pārprast, nicināt vai slavēt. Ir tikai paļāvība, nāk spēks un stiprāka kļūst vienotība.

Rudīte Raudupe: Dievs, daba, darbs! Atpazīt savu dziļāko būtību, atklāt savu piederību Visumam, saredzēt sevi neatdalāmu Kosmosa sastāvdaļu – to centušies veikt... latvju dainu sacerētāji. Latvju daina daiļi lakoniskā četrindē, nosprauž skaidras ceļa zīmes Lielās Patiesības virzienā. ...vien tad, kad esam savu dievišķo Pašu atklājuši, mēs spējam apjaust to, kas ir Dievs, un izprast Viņa lomu mūsu dzīvē. ...dainas apgaro ikdienas soli, ikdienu pārvērš dievotā pasaulē. Tur ne tikai pausta dievbijīga attieksme pret Visumu, bet arī atrodami ļoti praktiski norādījumi, kā veidot dzīves ceļu, kuru ejot, mēs arvien vairāk varam garīgi pilnveidoties.

... Vispārējā dainu gaisotne norāda uz plaši izprastu metafizisku sistēmu un dziļi izkoptu garīgu kultūru. Kas... apraksta ikdienas gaitas un sadzīves problēmas. Pārcilvēciskais un nemateriālais ir īstenots ikdienas dzīvē. Gars ir ietverts laicīgajā jomā vislabākajā vārda nozīmē – tas ir piezemēts. To var saukt par cilvēces lielo garīgo uzdevumu: kā atklāt garīgo esamību sevī un tad darīt visu iespējamo, lai novestu dievišķo Zemes līmenī un tā apgarot materiālo pasauli. Senais latvietis to labi mācējies...
No "Dievatziņa vēdās un dainās".

Unda Rode: Latvija kā tautasdziesma – savā senumā un veselumā!

Jānis Rainis: Izglītība; Kultūra; Māksla; Radošā tautas darbība, brīvas attīstības apstākļos garīgi augsti stāvoša tauta; garīgi vidu-

tāji (paraugs pēc kā tiekies); skaistums; tautasdziesmas; tautas ģēnijs ir joprojām dzīvs, bet savai attīstībai prasa "īstu brīvību mūsu jaunā valstī, tas prasa, lai šī ģēnija darbiem dotu vietu; tautas "ģēniju" prezentē visi tautieši; orientēšanās uz augstākām cilvēces mērķu virsotnēm; plaša tautas gara izglītības kustība; ...Latvija ir zeme, kuras skaistumu, tradīcijas kopj un sargā garīgi augsti stāvoša, brīva tauta, kura orientēta uz augstākām cilvēces mērķu virsotnēm. Plaša tautas gara izglītība, katra indivīda brīvas attīstības apstākļos, nodrošina tautas radošā ģēnija atklāšanos māksla, kultūrā, zinātnē.

...izglītību var veicināt tikai zinātne un māksla un vēl jo sekmiņgāki māksla un ne zinātne, jo zinātne ir tomēr internacionāla, bet māksla var būt nacionāla un tikai savā augstākā pakāpē ir internacionāla. Mums šī māksla ir jākopj, ja mēs gribam kā tauta pastāvēt. Mums šai mākslai ir jādod līdzekļi, ir jātaisa ietaupījumi tur, kur līdzekļi netop izlietoti pareizi, kur mēs it kā gādājam par valsts iekšējo drošību un negādājam par tautas izglītību. Ja būs pietiekoša izglītība, ja māksla būs izkopusi tautisko apziņu, ja būs īstā ētika, tad cietumi nebūs vajadzīgi. ... Māksla stāv pāri partijām, tā ir īstā tautas dvēsele, tur tautas dvēsele reprezentējas un ne politika. Šī tautas dvēsele ir jāizkopj, šī dvēsele būs tā, kas apvienos visu tautu, kas apvienos latgaliešus ar baltiešiem; šī dvēsele būs tā, kas uz humanitāriem pamatiem darīs mūsu valsti par demokrātisku valsti. ... Visas tautas interesēs stāv brīva attīstība, kura zīmējas ne tikai uz politisko attīstību, bet arī uz mākslu un zinātni. Dodiet mums brīvu zinātni un mākslu... Bez tās nebūs Latvijas, bet ar to būs!

... Un taču jāsaprot, mūsu tautas vienīgā cerība ir tā, ka mēs varam pastāvēt kā garīgi augstu stāvoša tauta. ... ģēnijs prasa brīvību savai attīstībai;

... tautas gara mantas ir vienīgā saite, kas turējusi tautu vienībā. Mēs kā maza tauta varam pastāvēt tikai tad, ja esam apbruņojušies ar gara ieročiem. Visplašākiem tautas slāņiem jādod visplašākā gara izglītība. Ja visā tautā kultūra ir augsta, tad līdz ar to aug viņas spēki. ...mūsu tauta var pastāvēt un pastāvēs gadu tūkstošus, ja tik viņai būs visaugstākie - cilvēces - mērķi, ja viņa priekš tiem spēš upurēt visus dvēseles spēkus. Tad mēs piedzīvosim tālos laimes mūžus, kuri ir fantāzijā un kurus katrs no jums cenšas pārvērst reālā dzīvē...

Pauls Jurevičs: Kultūra; garīgā dzīve; gars; jaunradīšana; augstākās garīgās vērtības; ideāli - sekot idejām un ideāliem, spēja ticēt idejām, spēja aptvert ideālās vērtības un pildīt tās; latvieša dvēselei raksturīgs: gaišums, taisnīgums, humānisms, godbijība pret visu, kas ir, gara spēks, nelokamība, augsti ētiskie principi. Šādi “ētiski-ideālistiski, uz progresu ievirzīti” vīri un sievas joprojām ir dzīvi mūsu tautā. Kustība; cīnītāji par pasaules progresu, par brīvību, taisnīgumu. Cīņa pret netaisnību ir tapusi par mūsu dzīves jēgu; jāstiprina savstarpējās saites; mūsu pienākums “pret vispārīgo cilvēces kultūru, gan visas pasaules esmes pilnskanībai”; neļaut “izdzist tautas dzīvajam spēkam”, kurš pamatojas vispārcilvēciskos, mūžīgajos ētiskajos principos.... cilvēka cieņa; augstākās cilvēciskās vērtības; dvēseles izglītošana; cilvēka cieņas nosacījums – brīvība; individuālisms; piešķirama brīvība, lai cilvēks pats varētu būt savas laimes kalējs; indivīdam jāsaplūst ar tautas plašāko dzīvi, savas domas, darbus veltīt tautai; ētiska personība; māksla, mūzika, deja, rakstniecība, tautas tradicionālā kultūra; tautasdziesmās trīs svarīgas funkcijas: dvēseles līdzsvarošana; svarīga, gribas ievirzes noteicēja; dzīves apgarošanu ar daiļumu. ...nezaudēt pašiem sevi; ieraudzīt grūti tveramo transcendentu jeb dievišķo esmi, kas vienīgā ļauj aptvert visa kopveseluma daiļumu un dziļumu;

Latvija ir zeme, kuras ļaudīm raksturīgs dvēseles gaišums, taisnīgums, humānisms, godbijība pret visu, kas ir, gara spēks, augsti ētiskie principi. Viņi patiesi tic savai dievišķai esmei un no tās izrietošam pienākumam pret cilvēces kultūru un visas pasaules esmes pilnskanīgumu. Latvieši ir brīvi ļaudis, kuri katrs apzinās savus personīgās dzīves uzdevumus savai tautai un ir nelokami taisnīguma un vispārcilvēcisko vērtību aizstāvji. Viņi aizstāv savā tautā rodamās vērtības kultūrā, radoši realizēdami sevi mākslās, mūzikā, rakstniecībā, tautas tradicionālajā dzīvē.

Kārlis Kundziņš:...mīlēt un nesavtīgi darboties nākotnei; dzīves un darba vienotība; vienotība, vienā nedalāmā kopībā realizējas cilvēks; brīvība; iedzimtās spējās, intereses, talanti; ...galvenais rakstura veidošanas spēks meklējams cilvēka dvēseles neapturamā plūsma pretī gaismai, skaidrībai un īstai laimei; ticība savai vērtībai, savai dzīves misijai un saviem spēkiem; Ticēt labajam cilvēkā, atraisīt tam spārnus, stiprināt, organizēt, atbalstīt šos spēkus - tas ir pie-

nākums, kuram neviens nedrīkstam atrauties. Jo kādi būsim mēs paši un mūsu raksturs, tāda būs mūsu pašu un visas mūsu tautas nākotne...

Latviju apdzīvo ļoti senas, cienījamas un saglabājamās kultūras, brīvu ļaužu kopa, kuras indivīdiem raksturīga neapturama dvēseles plūsma pretī gaismai, skaidrībai un tīstai laimei; ticība savai vērtībai, savai dzīves misijai un saviem spēkiem. Savu un tautas spēku katrs no šiem ļaudīm rod savās iedzīmtajās spējās un talantos, pamatojoties dzīves un darba vienotībā, vienotībā ar VISU, KAS IR.

Aleksandrs Dauge:Mēs esam cieši saistītas ar visu "esošo"; nepieciešams atbrīvot garu – darīt to brīvu! ...katram jāatrod pašam sevi; jāieklausās savā sirdsbalsī, tāpēc ir jāmīl klusums; laimes sajūta par darbu ko darām; Jādzīvo reizē visumā un sevī; Ir jāorientējas un jātiecas uz visaugstāko par visu: "absolūtās patiesības un absolūtās taisnības" mīlestību; iedzimto spēju, talantu attīstīšana; cilvēks ir „saskaņā pats ar sevi un reizē ar visu ārējo dzīvi, ar visu savu sfairu, ar visumu; ģimene; tikumība; kultūra; sevis attīrīšana, skaidrošana, noskaņošana un iekšēja apvienošana; skaistas dzīves kopšana; paša būtība; "viss jāsakausē, jāsavij un jāsaauž par vienu nedalāmu vienību," – tā veidojas patiesais Es, tā veidojas personības pilnības veselums. ...dvēsele ir unikāla; katram savs uzdevums, kas jāatrod un jāizpilda, dzīvojot savam likumam, savai patiesībai, savai taisnībai, savam skaistumam;

Latvijas ļaudis ir garā brīvi un vienlaicīgi savstarpēji vienoti, vienoti ar Latviju, ar Pasauli, ar Visumu. Darbs, dzīves uzdevumi, ģimene, dzīve – latvietim nedalāmi sakusuši veselumā un ir viņa būtības izteicēji. Daiļa, tikumīga ir latvieša unikālā dvēsele, kas ļauj dzīvojot savam likumam, savai patiesībai, savai taisnībai, jo tāda vienlaikus ir arī Dieva griba.

Konstantīns Raudive: ...savas iekšējās vitalitātes sajūta; cilvēks "izaug no sevis", no tās kas "savā pirmbūtībā viņam ir lemts"; individualitāte; dzīvības princips rodams "kosmā"; iedzimta radīšanas tieksme; sapratuši savu personīgo nozīmi, - individuālais spēks vairo kolektīvo; veselums;

Gudrība ir nepieciešama ne jau lai iegūtu varu pār citiem, bet "gan lai iegūtu skaidrību pats pār sevi un varētu savai dzīvei uzstādīt

noteiktus mērķus". Darbs. Darbs ir visuniversālākais mūsu izteiksmes līdzeklis... mūsu darbam jāizsaka mūsu būtībā, darbā jāietver kāda imanenta jēga un jāapzinās sevī, kam tas kalpos; lekšējā un ārējā līdzsvarošanā, savējam vienmēr jāpaliek centrā; klusumu "vientulībā" - ...Cilvēks top vienpatībā; universāla apziņa nozīmē, ka cilvēks ir norūpējies par cilvēces likteni (mēs par savas tautas likteni); cilvēkam ir jā rūpējies par atsevišķa cilvēka garīgo eksistenci; daiļā būtība ir mūsu gara refleksija; daiļajā ir mūsu tautas "ģēnijs"; Personizēts cilvēks, t.i. cilvēks, kas ieguvis skaidru apziņu par to, kas viņš ir – ir kā bāka nakti, to saredz visi, kas to meklē.

Latvis ir kosma cilvēks. Kosmam izvēršoties caur viņu, caur katra vienpatību klusumā, atklājas gudrība, kas ļauj iegūt skaidrību pašam par sevi, par savai dzīvei pirmbūtībā uzstādīto mērķi. Latvija darba imanentā jēga rodama viņa individualitātes harmoniskajā saskaņā ar Visuma laiktelpu. Tas nosaka latvieša apziņas universālo skaidrību rūpēs par cilvēka garīgo eksistenci, par savas tautas un visas cilvēces likteni.

Kultūra ir senču mantojums, dēlu svētais sakars ar tēviem... Radīšanas skurbumu pazīst tās tautas, kas savā attīstībā nezaudē sakaru ar dabu.

Zenta Mauriņa:...mīlestība; darbs; kalpošana; sirdsmiers; pakārtoties vai nu Dievam vai kādai mākslas, vai zinātnes idejai, vai arī nesavtīgi kalpot labai lietai vai labam cilvēkam; cilvēka dzīves jēga nav nosakāma, jo nav izprotami Radītāja nodomi. Vērtības: pacietība, pazemība, draudzība, darbs, mīlestība, taisnīgums, iecietība, čaklums, garīga neatkarība, taupība, drosme, bijība, iztēle, dalīšanās, labsirdība, veselība, prieks. ...vienlīdz attīstīt prātu un sirdi; kosma likumības; Dzīves jēga meklējama indivīda patībā, dotībās; Patība; ...ikvienam savā laikā un vietā ir uzdevums; sūtību apzināties; nepieciešams gribas spēks un drosme; ...Klusums kopo izkaisītos spēkus, atver ceļu uz sirds kodolu; Klusumā mūsos iestrāvo mūžīga gaisma; Klusums salasa izkaisītos spēkus, atver vārtus uz lietu būtību; Klusumā mēs saplūstam kā ar savu patību, tā arī ar dievišķajiem spēkiem mūsos un pār mums.

Latvieša sirds ir atvērta vispārcilvēciskām vērtībām (mīlestībai, draudzībai, labsirdībai, pacietībai, darbam, čaklumam, taisnīgumam, iecietībai, gara brīvībai, pietībai, drosmei, bijībai, iztēlei, vese-

lībai, priekam). Latvis ir spējīgs dievišķās gaismas caustrāvots, sakoncentrēt savus spēkus un spēkus pār mums, lai drosmes pilns kalpotu. Kalpošana, caur viņa patībā, dotumos, dzīves uzdevumos balstītam darbam, ir viņa dzīves jēga.

Vakareiropas aristokrāts savu dižciltību gūst no tālās pagātnes, labietis — no paša rokām padarītā darba. Asinsdižciltība un darba dižciltība — tā ir starpība starp Vakareiropu un mums. Mēs, latvieši, apbrīnojam nevis to, kura tēva tēvs jau valdījis lielā muižā, bet to, kas pats ar savu spēku atdalījies no pelēkās masas un veicis darbu, kura gaisma sasniegs paaudžu paaudzes. Savā sīkstajā izturībā un savrupībā latviešu labietis arvienu paliks tuvu zemniekam, bet savā sirsnībā, vienkāršībā un gaišajā lēnīgumā — latviešu Dieviņam. «Saules meklētāji»

Imants Ziedonis: Kad cilvēks pats vai kolektīvs kopumā kopj sevi bez labas idejas klātbūtnes, rodas primitīvu centienu cilvēki un tādi paši ļaužu slāņojumi: mantas centieni, izēšanās priekš, «pietelevīzora» laiskums... Ja es kopju tikai ideju, principus, postulātus, programmas un aizliedzu sevi, savus personiskos priekus, savu apkārtni un savus līdzcivīkus, es kļūstu par vientuļnieku - savas idejas mocēkli, fanātiķi. Taču dzīve neprasa, lai cilvēks mocītos, evolūcijas kustību uz priekšu virza tikai saskaņa un saderība.... Tātad - trīs virzienus es ieraudzīju sev tautasdziesmā: paškopšanu, citkopšanu un idejas kopšanu. «Manas tautasdziesmas».

Jānis Filks: Pirmais, cilvēkiem jāatceras sava esamība. Būt vairāk dabā. Fiziskā veselība, fiziskā audzināšana nenozīmē tikai sportošanu – vienkārši pastrādāt dārzā. Esot vairāk dabā, darot ko dārzā, tad arī ir tā enerģētiskā izmaiņa, kas arī dod veselību – vasarā viņš staigā basām kājām, ziemā arī ... Ne tikai garīgā, dvēseļu veselība bet arī fiziskā, materiālā auguma. ... permakultūra, ekoloģiskā lauksaimniecība. Sakrālās ekonomikas modelis, kad naudai ir daudz mazāka loma. ...sabiedrībā vīriešu un sieviešu esamības apziņas atjaunošana. ...tautas dziesmās un Dainās varam sajust mājienus tai, Dievišķai valodai, kuru mūsu senči saprata un lietoja lai godinātu gada laikus, savas ikdienas attiecības ar dabu un visumu visa gada garumā!

Jānis Tālbergs: Atnākot uz Zemi, mums ir vienošanās – mācīties to, to, to, izprast un sevī attīstīt to, to, to. Mēs esam viens tāds slānis, kuram ir viens sarežģīts uzdevums: atrauties, nostāties atpakaļ. ... Pieņemšana ir viena no mīlestības formām, absolūtā mīlestība ir kalpošana. Bērniem stāvēt uz Zemes nav problēmas. Problēmas sākas ar to brīdi, kad kaut kādu iemeslu dēļ – vai tas ir ģimenē, vai tas ir kur citur, inficējas bailēm, kas rada atrāvumu no Zemes. ... Jūtīgiem bērniem ir grūti mācīties, jo viņi nesaprot šo absurdo spēli..., kurā viņam nenāk pretī. Te tās milzīgās nobīdes, kas vieniem ir galvenais sauklis – es nebūšu konkurētspējīgs, citi iekrīt apātijā un trešie nododas narkotikām. Jāiet prom no principa „brīvprātīgā-piespiešanas kārtībā”.

Anastāsija Korta: Tas ir darbs ar saviem bērniem mājās, darbs ar sevi, jo bērni mācās pēc piemēra, darbs ar izglītības sistēmu, darbs ar sabiedrību informēšanas jautājumos, kas ir saistīti ar īstām garīgajām vērtībām... Vērtības: Atbildība, Individualitāte, Dabiskums, Cieņa, Empātija, Beznosacījumu mīlestība, Izpalīdzība, Sadarbība, Domu, disciplīna, Godīgums, Darba tikums, Pašcieņa, Ticība saviem spēkiem, Dzīve kustībā, Uzticēšanās, Kalpošana, Vienotība, Attīstība un pilnveidošanās.

...kalpojam kādam augstākam mērķim un būtņem – mieram, laimei, mīlestībai, Latvijai, Zemei, Cilvēcei, Visumam.

...Savu domu higiēna. Vārdu higiēna. Atbildības uzņemšanās par savu dzīvi un notikumiem tajā. Apzināta dzīvošana. Uz visu skatīšanās no malas, cik vien iespējams. Uzdodam sev jautājumus par visām dzīves norisēm apkārt – kāpēc tā; ar kādu mērķi; vai man tas nāks pa labu; vai tas ir tas ko es vēlos; vai tas ir tas, kas man sniedz patiesu gandarījumu, nevis sabiedrības uzspiests; kā var savādāk; vai tas nes sevī mīlestības enerģijas un līdzīgie jautājumi. Neko neuzņemam kā dotu, bet izlaižam caur savu sirds prizmu un tikai tad akceptējam vai noraidām.

Valsts pārvaldē aizvien vairāk parādās cilvēki bez varaskāres, bez mantkārtības, cilvēki, kuru dzīves galvenais uzdevums un mērķis ir sakārtot valsti, kalpot savai tautai. Cilvēki jūt viņu nevēlētu motivāciju un ievēl viņus. Viņi pierāda savus nesavtīgus nolūkus īstā darbībā un valsts plaukumā, kam seko cilvēku atzinums un uzticēšanās tiktāl, ka tauta ļauj viņiem pašiem noteikt savus pēctečus. Tā lē-

nām, demokrātiju varētu nomainīt garīgā hierarhija. Garīgā hierarhija. Valsti pārvalda tās sirdgudrākie un visaugstāk garīgi attīstītie indivīdi, konkrētas valsts Garīgie Skolotāji. Domāju, ka tas varētu būt drīzāk vairāku cilvēku grupa, nevis viens indivīds, jo pat augstajos attīstības līmeņos, viedokļu apmaiņa un dažādi viedokļi ir vajadzīgi un noderīgi, kā arī sniedz efektīvāku katras situācijas redzējumu.

Sievietei pienākas apmaksāts dekrēta atvaļinājums no pirmās dienas, kad ārsts apstiprina grūtniecību. Tas ir tik īpašs un intīms laiks, un, ja vien topošā māmiņa neraujas strādāt, viņai ir jāļauj iespēja atpūsties un darīt sev un bērniņam tīkamus darbus.

Apmaksāts bērna kopšanas atvaļinājums ir pagarināts līdz bērna 3 gadiem.

Ieklausīties bērnos. Mīlēt bez nosacījumiem un cienīt kā personības ar saviem plusiem un mīnusiem. Atzīt viņus par līdztiesīgiem un ļoti viediem. Atcerēties, ka bērni mācās pēc piemēra. Tiem, kam aktuāli, praktizēt apzināto grūtniecību. Cik vien tas nepieciešams bērnam, pievērsties viņam un viņa vajadzībām. Atkal un atkal paplašināt savu apziņu. Priecāties par dzīvi un šo mirkli kopā ar bērnu.

Neļaut popkultūrai, patērētāju kultam un tehnogēnismam pārņemt bērnu, jo tie padara bērna apziņu seklu un sagraubta viņa dvēseli, neļaujot tai lidot uz augstākiem garīgajiem apvāršņiem.

Attīstām intuīciju, spēju domāt ar sirdi. Kontrolējam bērnu pavadīto laiku pie datoriem, telefoniem. Ierādām alternatīvas, kā var interesanti un priekpilni darboties, sazināties, dzīvot ārpus virtuālās realitātes.

Apzināties, ka paši esam Dievi. Paši savas dzīves veidotāji. Mums ir iedoti visi tam vajadzīgi instrumenti un īpašības, kas ļauj ar domu spēku veidot savu dzīvi un nākotni. Praktizēt kopējās meditācijas, kur domu spēks pieaug vairākās reizēs, daudz vairāk nekā cilvēku skaits meditācijā. Ar meditācijas palīdzību varam veidot savas dzīves notikumus, kā arī notikumus plašākā mērogā. Mēs varam daudz vairāk, nekā spējam iedomāties!

Komercdarbības nav. Konkurenci ir nomainījusi sadarbība. Brīvo tirgu ir nomainījusi cilvēku brīvā apziņa un brīvs domas lidojums.

Pastāv arodi un meistari, kas dara, ko sirds kāro un dalās ar to ar pārējiem. Visu nepieciešamo cilvēks sev rada pats ar domu spēku.

Uzņēmējdarbība arvien vairāk iegūs sabiedriskā labuma organizācijas pazīmes. Peļņas gūšana kā pašmērķis pazūd no prioritātēm. Pirms nodibināt uzņēmumu, cilvēks padomā, kādu pievienoto vērtību tas dos sabiedrībai, kā ar to palīdzību cilvēks vairos labo un gaišo.

Mājas būvniecībā arvien vairāk cilvēki izvēlas eko materiālus.

...skolas primārajiem uzdevumiem kopā ar vecākiem pamānīt un atklāt, attīstīt bērna dotības, kas tikai viņam ir raksturīgas, un atvērt viņa talantu.

Ir jābūt kaut kādai bāzei, ar ko visi sāk un tad jābūt iespējai, ja ir skaidri redzama bērna nosliece uz kādu no virzieniem, ļaut viņam vairāk augt tajā virzienā un mazāk koncentrēties uz to, kas nešaista uzmanību un sirdi; Nākotnes skolas programmas ļauj gaidīt brīdi, kad bērnam paveras interese par konkrēto zināšanu lauku, kad viņš ir gatavs to apgūt. Nākotnes skolā praktiski nav izmantojamas tehnoloģijas, bet gan kultivēta cilvēka saikne ar Dabu un Dievišķās spējas;

Skolotāji netiek kontrolēti no valsts puses, kas piešķir pašam pedagogam brīvību un ļauj rīkoties atbilstoši situācijai un intuīcijai;

Izglītības programmu akreditācijas process ir vienkāršots, un akreditāciju iziet arī ļoti alternatīvās programmas, ja tās ir uz garīgām vērtībām un attīstību balstītas;

Nākotnes skolā nav jēdzienu „speciālisti darba tirgum”, „sabiedrības pieprasītas profesijas”, tikai katra bērna dabiskās spējas un vēlmes, bērna sūtības dominante.

Vairāk var strādāt virzienā, lai attīstītu bērnu Dievišķo spēju atklāšanu. ...ir nepieciešams veikt darbu, lai atlasītu visas zināmas mācību, meditāciju, ezoteriskas metodes, kas atmodina bērnam snaudošās spējas, ar aprakstiem un jāmēģina, pielāgojot tās individuāli, integrēt tās mācību procesā. ...pētīt bērnus psiholoģiski un enerģētiski, jo tas var ļoti palīdzēt un paātrināt Dievišķo spēju attīstību, ja izdodas katram tipam piemeklēt vislabāko metodiku.

Aleksandrs Zlatopolskis: Dvēsele: Cilvēka atmoda - spēja attīrīt savu apziņu un apvienot to ar savu Dvēseli, ļaujot tai izpausties brīvi un spēcīgi. Dvēseles atmoda pār Ego.

Dievs/Visums: Cilvēka atmoda - spēja paplašināt savu apziņu, sniedzoties un savienojoties ar arvien plašākiem Visuma esības

līmeņiem, ļaujot Dieva apziņai saplūst ar savējo. Tiekšanās uz apziņu, ka Es, Cilvēce, Zeme, Visums, Dievs ir viens vienots veselums, tādā apmērā kādā mēs ļaujam tam izpausties.

Kalpošana: Cilvēka atmoda - spēja pielietot savu apziņu kalpošanai Cilvēcei, Zemei, Visumam, Dievam - nest Gaismu, Mīlestību un Harmoniju, veicinot un uzturot vienotību šajos līmeņos. Atmoda kā aktīvs un kolektīvs process (nevis individuāls un pasīvs) - esmu atmodies tik cik esmu veicinājis atmosties otru.

Vienotība ar dabu, tās cikliem, kā dabīgs rezultāts tīrai un plašai apziņai.

Latviskās dzīvesziņas atmoda kā rīks (ne pašmērķis) Dvēseles un Dieva apziņas vairošanai, tās pamatā ir Visuma likumi, kas ir universāli un iekļaujoši, nevis lokāli un ekskluzīvi. Pasaule/Visums iedvesmoja Latvisko dzīvesziņu, un Latviskā dzīvesziņa iedvesmo Pasauli/Visumu.

Latvijā, mums jāaudzina cilvēki, kas domā globāli, ir spējīgi attīstīt prasmes, īpašības un intelektu, lai spētu līdzdarboties, ietekmēt un uzņēmties atbildību par procesiem visas cilvēces un pasaules ietekmē, spētu dalīties savā pasaules uztverē, skatījumā un kultūras bagātībā, un arī izrādīt iecietību un mācīties no citiem pasaules skatījumiem.

...nākotnes sabiedrība ir integrēta ar savu un Visuma esību, rada cilvēces vienotību un sadarbojas pasaules jautājumu un problēmu risināšanā pasaules mērogā...

...runājam par skolu, tad konceptuāli, šķiet, viens no svarīgākajiem elementiem būtu palielināt studentu neatkarību viņiem interesējošās vielas apguvē, koordinētiem procesiem. Sadarbība šajos procesos notiek pēc demokrātiskiem un ētiskiem principiem.

...notiek plašāka permakultūras un maza izmēra bioloģisko lauksaimniecību darbība, nodrošinot dabīgu, vietēju un sezonālu pārtikas pieejamību. ..ar izglītības iestāžu atvēršanu kopienai (skolēni pavada vairāk laika reālās darba vietās un piedalās sabiedrības procesos, kā arī kopienas locekļi līdzdarbojas skolas procesos). kur skolēni kopā ar skolotājiem spriež un pieņem dažādus ar skolas darbību saistītus lēmumus. Vēl viena lieta būtu ļaut darboties reālistiskos procesos un aktīvos procesos.

Jana Strogonova: Mīlestība un cieņa pret sevi, savu ģimeni, citiem cilvēkiem un visu dzīvo - daba, dzīvnieki. Mans uzskats ir, ka cilvēks nav vienīgā būtne ar dvēseli uz šīs pasaules un līdz ar to nogalinot citu dvēselisku būtni savu vajadzību (pārtikas, apģērba, prestiža, utml dz.) nodrošināšanai nav mīlestības izpausme.

Ilgtermiņa domāšana - domāt ne tikai par rītdienu, bet arī par mūsu bērnu, mazbērnu, mazmazbērnu, mazmazmazbērnu rītdienu. Uzskats, ka manai dzīvei jau visa kā pietiks ir tipisks un ļoti postošs - dabas resursi, izmirstošie dzīvnieki, utt., utt.

Vērtības var nosaukt vēl un vēl - dzīvība (ne tikai cilvēka), ģimene, vecie cilvēki (nesūtam uz pansionātiem, bet esam kopā kā ģimene), bērni (kā mūsu nākotne), Latvija, Noteikti arī latviskā dzīvesziņa un gadskārtu rīti, kuri mūs var spēcināt un dot nepārtrauktas atīstības sajūtu.

Agneses Rodes-Danšinas: Liela vērtība būtu jāpiegriež tādai vērtībai kā *mīlestība*.

1) *Pret Sevi!* Sākt jau ar to, ka svarīgi katram ir iemīlēt pašam sevi un katru sava ķermeņa šūniņu. atrast savu Patieso Es un Būt tādām kāds Ir! esībai jābūt stiprai un spēcīgai un pārliecinātai, lai stātos pretī kārdinājumam kādam izpatikt, jo tā ir pierasts un tā ir vieglāk. Realizēt pats savu dzīvi un savus uzdevumus nevis citu cilvēku iedomātu dzīvi kāda vietā! Iztaisnot mugurkaulu un pacelt galvu! Būt Īstam- saskaņā ar savu iekšējo būtību, ar sirdi un sirdsapziņu. Un tikai tad var spert nākamo soli, jo ir skaidrs, kādai videi būtu jābūt apkārt, lai būtu saskaņa un izaugsme.

2) *Pret Ģimeni!* Apzinoties sevi varam apzināties savu ģimeni, ko veidojam. Ja ko dzīvē vēlamies mainīt un izdarīt izvēles, tad tās darīt saskaņojot ar savu ģimeni un vienojoties atrodot tam kopīgu saskaņu, nevis vienpersoniska izlemšana. Pieņemot ģimenes locekļus tādi kādi viņi ir, pat, ja nesaskan vērtības, atšķiras intereses, bet, ja reiz tā ir ģimene, tad to pieņemt. Respektēt otra cilvēka uzdevumus. Regulāri ģimenes sanākšana kopā, svētku svinēšana. Vismaz vienu reizi nedēļā svētku pusdienas visiem kopā.

3) *Pret Valsti!* Jau liels solis būs tas, ja izvēlēsimies darīt darbu, kas sagādā mums gandarījumu sirdij nevis kā primāro izvīrīt maku, kam pagaidām arī ir nozīme. Likumu ievērošana ir cieņas izrādīšana valstij, kurā dzīvojam, bet, ja nu mums kas neapmierina, tad

rīkojamies un ejam to ceļu, kuru ejot varam mainīt kādu no likumiem vai pat veselus likumu kompleksus, darbojoties attiecīgās konstitūcijās.

4) *Pret Pasauli!* Cieņa pret citu valstu kultūru, reliģiju, pārliecību, tradīcijas, dabu u.t.t.. Veicināt tradīciju atjaunošanu savā un citās zemēs. Kā? Būt kā piemēriem savā valstī ar Saules kalendāra tradīcijām, svinēt un godināt, piemēram, Līgo- nevis kā alus, šašliku un šlāgeru svētki, bet Īstu Saulgriežu svinēšanu, piedevām ar katru gadu vietas, kur svinēt pa Īstam paliek vairāk un vairāk. Tāpat veicināt arī pārējo svētku svinēšanu!

5) *Pret Visumu!* Ekoloģiska dzīvesveida aktualizēšana. Ķīmisko līdzekļu pārmainīšana pret ekoloģiskiem produktiem

Egons Garklāvs: Vispirms jāšķiro, jākontrolē informācija. Neveidot patērētāju. Ir pietiekami daudz veidu kā veidot dabas izpratni, kādas rodas sekas vienai vai otrai darbībai. Veidot apziņu: „ko es varētu darīt kopuma labā”.

...bērnībā formējas veselība un daudzas citas lietas. Veselā miesā vesels gars. Pirmie pieci gadi ir tie būtiskākie un tad, ja kas izdarīts tad, tas arī ir. Tas labākais modelis ir dzīve kopā ar vecvecākiem. Jaunajiem ir jāstrādā un vecvecāki var iedot to mieru un rāmu, kas tiem ir.

Trūkst domāšanas, radošuma, bet te tas pats – bērnības laikā izpalicis tas personības veidošanās brīdis. Tālāk jau tā ir specializācijas, kas kuram nu tur patīk – skrūvēt vai meistarot, vai vēl kaut kas. ...Grāmata noteikti vairāk attīsta radošumu un intelektu. Tur ir atstāta brīvība veidot tēlus, situācijas, uzburt vīziju, interpretēt. Strādā iztēle. Tā, piemēram, Dainu un šodienas valoda – divtūkstoš vārdu simboliem ietver vairāk jēgu nekā šodienas daudzvērtīgo vārdu valoda.. Nevajag daudzvārdību, vajag vārdu jēdzienu kopumu.

Simboli rosina asociatīvo domāšanu. Māja jau nav vārds – māja ir tēls. Garklāvs salīdzina Dainu simbolus ar ķīniešu hieroglifiem. Līdz ar to arī domāšana varētu būt līdzīga. 40 000, 50 000 vārdi nebagātina valodu. Valoda kā harmonija, kā melodija, ja tās nav, nav kaut kas pareizi.

Daiga Rubene: Vispārcilvēciskās vērtības visur ne tikai redzamas, bet arī sajūtamas, cilvēkos ir līdztiesība, godīgums, cilvē-

kam ir Tikums. Cilvēkiem ir pašatbildība, spēja izprast notiekošo iekšēji un ārēji. Cilvēks ir orientēts uz mīlestību, radošumu, jo mīlestības spektrs ir dažāds.

Iekšējā pasaulē spēj iekopēties ārējā pasaule. Iekšējais kosmos un ārējais kosmos ir līdzvērtīgi, ir līdzīgi plūstoši, nebūs atšķirības iekšējam un ārējam. Mēs kā garīgā ceļa meklētāji šobrīd izjūtam atšķirību starp iekšējo un ārējo. ...Mēs meklējam tīru apziņu, piemēram, ejam dabā, .. pavadām laiku klusumā.., bet sabiedrībā, sociumā mums ir ļoti grūti atrast mieru, harmoniju... tad mēs meklējam draugu kopu vai citus cilvēkus ar kuriem rodas tā rezonanse, ka mums vērtības ir līdzīgas, ka mums ir līdzīga domāšana, ka mums ir līdzīga dzīves ceļa izvēle. ...ir aicinājums ieguldīt naudu izglītībā.

Un arī cilvēkam katram ir sava vieta visumā, dzīvē – tas, kas mācēs bites kopt, kops bites, tas, kas mācēs programmēt.. to darīs. Tad katram cilvēkam būs viegli nonākt tajā vietā, kurā viņam jābūt.

Nākotnes izaicinājums būs tapt cilvēkam... par to, kas viņš patiesi ir, realizēt savu esību, ko viņš pat tagad nenojauš. ...ir liels izaicinājums un tas prasa cilvēkam sirds atmodu. Tas prasa sirds atmošanos, sajūtu atmošanos. Vienai daļai cilvēku, varbūt tas skarbi skan, dvēsele ir sacietējusi.

Skolotājiem pašiem jābūt meklētājiem. Skolotājam ir jābūt gaismas nesējam. Viņam var būt sava izpratne par savu metodi, kādu viņš piekopt, kādus instrumentus izmanto, kādā veidā viņš gaismu nes – caur vārdu, caur dziesmu, caur tikumu, vienkārši caur savām zināšanām, savu būtību. Viņam ir jābūt gaismas nesējam, jo principā, ap bērnu ir jārodas telpai, kura atver spējas, varēšanu, arī radīšanu. Starp skolu, skolotāju un bērnu jārodas citas struktūras telpai, kurā ir patiesa gudrība, līdzjūtība, cieņa u.c. .Skola arī savā nozīmē ir kosmos. Skolotājiem jākļūst par gaismas nesējiem, tiešā nozīmē, izgaismota sirds un prāts. Viņa apziņai jābūt atmodinātai, lai viņš saprot, ka bērns varbūt ir uz augstāku apziņas līmeni nekā skolotājs. Ka skolotājs ar atbildību palīdz bērnam atvērties patiesajā būtībā. Rasties jaunajam, nevis apdraudēt vai kaut kādā veidā noliegt, .. domāju, ka skolās jāienāk apzinātībai, var teikt meditācijai, spējai klusumā dzirdēt pašam sevi Jāienāk apzinātai klusēšanai, apzinātai domāšanai kad

Skolai jābūt kā zaļojošam veldzējošam mežam, lai ja kādreiz nonāk tuksnesī – ir spēja izdzīvot. Bērniem ir ļoti svarīgs veids, ar

kuru zināšanas tiek nodotas. Otrs sarežģījums visā izglītībā ir bērnu vecāki. Vienai daļai bērnu varbūt jau ir šie atšķirīgie vecāki, bet vienai daļai bērnu un vecāku atšķirības domāšanā ir lielas. Viņi nesaprot, bremzē.. Manā skatījumā izglītojošā nedrīkst būt bez audzinošās.

...cilvēks, kaut arī neapzināti, ir orientēts uz personīgās dzīves attīstību. Ja viņš arī iegūst profesiju, kurā viņš naudu nopelna, maina dzīves vietu, sekojot darbam un naudai, un ja cilvēks neiegūst personīgo harmoniju, tas viss pēc tam sabrūk. Ja skola liek domāt par to, ka viņam jāklūstjābūt uz sasniegumiem orientētam... var aizmirst svarīgāko.

Svarīgi, lai skolā bērna personība pieaug savā spēkā. Šobrīd daudzi bērni, kuri nav veiksmīgi mācībās, sastopas ar noraidījumu un viņi noslēdzas sevī ...noslēdzas pret notiekošo skolā, tad pret citiem sabiedrībā. Noslēdzas visa būtība un tad grūti atrast savas dzīves ceļu, jo tas jau iesācies ar noraidījumu un noslēgšanos. Skolai jāveicina ne tikai zināšanu iegūšanu, bet jāsniedz iespēja bērnam iepazīt pašam sevi, apzināties savas spējas un iegūt metodes kā sev palīdzēt, kā sevī ieskatīties un kā rast atbildes uz jautājumiem, izprast patiesās savas vajadzības.

Maruta Voitkus-Lūkina:

Ko un kā darīt?

a) 1. izzināt un realizēt sevi (kas es patiesībā esmu? Būt drošsirdīgam sevis realizācijā); 2. Kopt ģimenes tradīcijas; 3. Domāt par valsti un nesavtīgi strādāt tās labā; 4. Cieņa pret citu tautu kultūrām, dzīvot savas tautas tradicionālās kultūras ietvaros; 5. Ar veselīgu dzīves veidu (visos iespējamajos mērogos) veicināt ekoloģiskā līdzsvara atjaunošanos uz Zemes.

b) 1. Lai kādu ceļu mēs katrs neejam, visā rast kopsaucēju; 2. Sadarbība; 3. Mēs RADAM un VAIROJAM gaismu, mīlestību, vienotību un harmoniju. (uzvara bez cīņas; nevardarbīgā pretošanās, izmantojot garīgo spēku, kurš meklējams un vairojams paplašinot Apziņas apvārsni);

c) 1. Cilvēka – Dabas – Dieva apvienošana; 2. Popularizēt sakrālās ekonomikas idejas.

d) 1. Jāpaļaujas uz mūsu senču koptajām latviskās pašapziņas saknēm; 2. Palikt nelokāmiem par sevi; 3. Palikt nelokāmiem par savu ģimeni; 4. Palikt nelokāmiem savu tautu, savu valsti; 5. Jāstiprina lat-

viskā pašapziņā. Ir jāapzinās, ka: Mēs esam sena un dižena Eiropas tauta; Mums ir sava, ar viedumu, asinīm un dziesmām izcīnīta valsts; Mums ir sava, gadu tūkstošus kopta, skanīga valoda; Mums ir sava, folklorā likta, bagāta dzīvesziņa; Mums ir savas dabas ritu gadskārtas un savi godi; Mēs esam lepni savas zemes un savas valsts saimnieki; Mēs varam paši, tā, kā mums pašiem labāk; Mēs viens otru un savus labvēļus atbalstām; Mēs slinkumu un naidnieku nicinām.

e) 1. Apzināties sevi un dzīvot savu dzīvi; 2. Apzināties to, kas mums katram ir Atmoda, kā es to izpaudīšu savā ikdienas dzīvē, ko es mainīšu! 3. Ar savu piemēru rādīt, ka ir iespējama cita dzīve – brīva ārpus sistēmas. Šos piemērus, savus dzīves stāstus atklāt, popularizēt. 4. Kā darīt: ledvesmojot, neuzspiežot; 5. Veidot atbalsta centrus (kur varētu notikt tikšanās, arī neformālas); 6. Veidot Latvijas interaktīvu karti, kur atzīmējam visus tuvākos notikumus, kas saistās ar latviskās dzīvesziņas stiprināšanu; 7. Rosināt kopu veidošanu katram savā novadā, pilsētā, ciemā vai pat ģimenē; 8. Kā sadarboties: Sadarbības zem kopīga mērķa un vērtībām - vienmēr acu priekšā ir jābūt kopīgam mērķim; Klausīties un būt uzklausītam, nepārtraukt un nerunāt virsū; Ja nepiekrīti, tad pamato ar argumentiem - kā tava doma palīdz stiprināt mūsu kopējās vērtības un/vai tuvināt mērķa sasniegšanu.

f) 1. Būt līdzradītājam (Dieva līdzstrādniekam); 2. Ļaunuma ietekmes transformēšana;

g) 1. Kā darīt: nekritizējam otra dzīves motto (jo tās balstās viņa unikālajā pieredzē!) un vienkārši PIENĒMAM ar cieņu to, uztverot par labu esam; 2. Savas domas, vārdus, darbus ietveram ticības, cerības un mīlestības ietvarā sekmējot nevis uzspiežot katra indivīda attīstību; 3. Darīt ar mieru, ne karojot! 4. Dari citam to, ko vēlies piedzīvot pats un ar mīlestību; 5. Sadarbības galvenais princips - patiesa sadarbība, nevis konkurence vai cīņa par varu.

h) 1. Sekot sirdsapziņai; 2. Darīt visu iespējamo vispārības Labā, un tādā veidā radīt piemēru citiem. Iedrošināt, ieinteresēt ar savu piemēru; 3. Radīt iespēju sazināties un dalīties informācijā sava starpā caur savu mājaslapu vai kā citādi (nometnes vai tematiski pasākumi, talkas vai semināri, ekskursijas); 4. Pret citiem izturos tā, kā gribu, lai citi izturētos pret mani; 5. Būt labestīgam pret Dabu, Cilvēkiem, Zemi; 6. Būt godīgumam, taisnīgam un patiesam, tikumiski tīrīs, vienkāršs un pieticīgs; 7. Paplašināt savu apziņu, domāt pozitīvi; 8. Piekopt veselīgu dzīves veidu; 9. Dzīvot saskaņā ar sirdsapziņu;

- k) 1. Darbs ar bērniem, darbs ar bērnu izglītību un audzināšanu. Tas ir darbs ar saviem bērniem mājās, darbs ar sevi, jo bērni mācās pēc piemēra, darbs ar izglītības sistēmu, darbs ar sabiedrību informēšanas jautājumos, kas ir saistīti ar īstām garīgajām vērtībām, ar to, kādas briesmas satur mūsdienu popkultūra, nekvalitatīvs ēdiens, atsvešināšanas no dabas, tehnogēnisms un citi;
2. Latvijas alternatīvi domājošo vecāku pārstāvim, bērnu audzināšanas jautājumos ir jāsāk skanēt skaļāk, cik nu tas ir iespējams – gan sabiedrībā, gan Saeimas koridoros, gan medijos, kas saistīti ar audzināšanas jautājumiem. Piemēram, viedokļi un publikācijas žurnālos Mans Mazais, Annas psiholoģija, Skolas vārds (visi, kas ir saistīti ar bērnu audzināšanu, izglītību, attīstību);
3. Savs žurnāls vai mājas lapa;
4. Jāmeklē kopīgais, tad arī vienotības laikmets atnāks daudz ātrāk;
5. Darbam jānāk no iekšpuses, no katra iekšējās gatavības ;
6. Ar darbību šajā kustībā mēs saprotam to, ka ne tikai paši pilnveidojamies, bet arī ka kalpojam kādam augstākam mērķim un būtņēm – mieram, laimei, mīlestībai, Latvijai, Zemei, Cilvēcei, Visumam.
7. Vārdam seko darbs. Nepieciešams arī reāls darbs un, galvenokārt, kā jau minēju, tas ir darbs ar sevi.
8. Sadarbībā jābalstās uz izpratni par to, ka, kaut mūsu domas un vēlmes ir līdzīgas, viņas nekad nebūs vienādas, jo tur jau slēpjas mūsu katra burvība un individualitāte.
9. Nenosodīšana- katra dalībnieka lēmums iestāties/izstāties tiek pieņemts ar cieņu.
10. Palīdzības sniegšana otram tikai pēc lūguma. Neko neuzspiežam un savu viedokli, padomus, palīdzību dodam tikai tad, ja cilvēks to ir lūdzis.
11. Ikdienas darbs ar negatīvo. Savu domu higiēna. Vārdu higiēna. Atbildības uzņemšanās par savu dzīvi un notikumiem tajā. Apzināta dzīvošana. Uz visu skatīšanās no malas, cik vien iespējams. Uzdozam sev jautājumus par visām dzīves norisēm apkārt – kāpēc tā; ar kādu mērķi; vai man tas nāks pa labu; vai tas ir tas ko es vēlos; vai tas ir tas, kas man sniedz patiesu gandarījumu, nevis sabiedrības uzspiests; kā var savādāk; vai tas nes sevī mīlestības enerģijas un līdzīgie jautājumi. Neko neuzņemam kā dotu, bet izlaižam caur savu sirds prizmu un tikai tad akceptējam vai noraidām.

12. Kā atsevišķu rituālu var ievest katra dalībnieka regulāru (piemēram, vienreiz nedēļā vai divās) labo domu sūtīšanu ...

13. ...mums jāiemācās gaidīt, atlaist situāciju. Izpratne, ka ceļā uz tādu dzienu mērķi mums klāt ir daudz jo daudz palīgu no smalkās Gaismas pasaules. Mums ir jāļauj viņiem izdarīt savu tiesu darbu un jāpaļaujas, ka viss norit tā, ka tam vajadzētu būt.

14. Savstarpējā prieka uzturēšana –...tas gan vairoš satikšanās un sadarbības prieku, gan kopējo pozitīvo enerģiju mums apkārt.

Janīna Kursīte: Latviešu mītiskajos tekstos nekur neatradīsim telpas vai laika jēdzienu kā tādu.

Tā, piemēram, priekšstatu par telpu mītiskajās dainās izsaka divas koordinātas — «vidū» un «malā», kas vienlīdz piemērojamas gan laukam, gan debesīm, gan pļavai u.tml. Laiku simbolizē traucētie rati vai zirgi, arī diega pavediens u.c. Skaitļi vai krāsas folklorā nenozīmē homogēnu elementu virknējumu, bet tiem katram ir sava individuālā seja un nozīme.

Varbūt tas, ka abstraktās domāšanas tradīcija un leksikons mūsu tautai ir ļoti jauns, ir bijis par iemeslu allaž mūsu kultūrā spēcīgajam dzejas žanram, tā biežajai domināncei citu žanru vidū. Dzejai pamatā ir simbolu valoda un mākslinieciskā domāšana, kas pēc savas struktūras vistuvākā mītiskajai.

No Latviešu folklorā mītu spoguļi.

Valdis Celms: ... interese izraisa arheolingvistikas fakts, kas pierāda, ka Dainu valoda pēc būtības ir vecāka par indiešu vēdām un ka *Āriešu valodu pareizāk būtu saukt par Dainu valodu* (Rupainis), jo tas būtu konkrēts priekšstats, kāda bija Āriešu pirmvaloda iepretī teorētiski radītajam indoeiropiešu pirmvalodas terminam... Dainu ēras sākumi... ietiecas vairāku desmit tūkstošu tālā pagātnē.

...Mūsu raksta struktūras ir ļoti senas. Daudzas no tām ietiecas indoeiropieiskās pirmtautas laikos un nes līdzīgas visā pasaulē sastopamas universālās pamatzīmes un pasaules izpratnes idejas. Daudzas raksta uzbūves ir raksturīgas tieši baltiem, tās mūsu rakstos ieguvušas tikai mums raksturīgās izpausmes formas un pilnību. ...Katras latvju raksta ģeometriskā zīme ir kā savdabīgs strukturāls veselums, kas iegremdēts visos apziņas un esamības izpausmju līmeņos. ... Latviešu kultūrā neatradīsim vardarbības, pat fiziska spēka izman-

tošanas heroizāciju. To šajā aspektā var saukt arī par sievišķu – mātes -, varbūt izteikti humānu kultūru. Un, ja ārēji apstākļi tomēr spiež izmantot spēku, tautas gars ar to neidentificējas.

No *Latvju rakstu un zīmes*.

Antons Rupainis: ...Dainas ir visvecākās no visa, kas ir atrodamas un zināms. ...Seno Dainu forma bija tas spēks, kas veidoja Āriešu senvalodu. ...Dainu formu radītāji bija lieli valodas un mūzikas mākslinieki, jo viņu atrastā daiļā, vienkāršā valodas forma bija pa spēkam katram izteicot domas un jūtas pašu sacerētās vārdmās. Dainu ģenialitāti liecina tas fakts vien, ka tās ir spējušas pastāvēt kopš 30000 gadiem un vēl šodien spēj konkurēt ar moderno dzejas formu. Bet Dainas bija arī ļoti stingras valodas noteicējs, jo tās nepieļāva neskanīgus un pantmēros neielaužamus vārdus, un kas absorbēja dialektus vienā kopējā Dainu valodā. Tas bija Dainu maģiskais spēks, kas bez skolas un bez rakstiem uzturēja valodas un kultūras vienību visā senajā pasaulē cauri desmitiem trūkstošiem gadu.

Nākošajā sarunā mēģināsim visas idejas likt kopā.

4. Konspektos izteikto ideju kopsavilkums

Šoreiz vēlos sarunu sākt ar Marģera Grīna vārdiem:

*Gadu tūkstošu ilgajā dzīves gaitā krātas un sijātas, sentēvu gudrībās sakopotas latviešu raksturīgās īpatnības. Tur atklājas latviešu pašu senā dievestība, dzīvesziņa, latviešu raksturs, garīgās vērtības, kas ir pārilaicīgas un derīgas šodien tāpat kā tās bija derīgas pirms tūkstošiem gadu. Latviešu dievestības garīgās vērtības ir kā pavediens, kas saista kopā latviešu paaudzes no mūsu pirmtautas līdz šim laikam, pierādīdamas to pārilaicīgumu un derīgumu. Tās atspoguļo Dieva padomu, un izpauzdamās tikumos, veido pamatu latviskajai kultūrai. (no *Latviešu senā Dievestība un tās atjaunojums Dievturība*)*

Kā Grīns saka, Tautas gudrība nav jāmeklē nekur citur kā mūsos pašos, tā ir joprojām dzīva. Nu tad ieklausāmieši paši savā padomā!

Šodien iepazīstināšu ar tādu kā kopsavilkumu par iepriekšējo sarunu turpinājumos rodamiem konspektiem mūsu tautas nākotnes

jautājumos. Ar šo kopsavilkumu, pirms kāda laika, daži “mūsējie” no “Atmodas” kompānijas jau iepazinās (sk. VIII grāmatiņu), jo viņu devums tika likts pamatā. Šoreiz paredzētu, pieliku vēl klāt pēdējā laikā atrasto un nu redzēsim, kāds tas sanācis. Vietām esmu ielicis pat veselus, neredzētus teikumus no brīnišķīgajiem tautiešu tekstiem. Es apzināti izvairījos no autoriem, kuri savās apcerēs vai nu pārstāvēja “tumsonīgo pragmatismu”, vai balstījās uz ideju par “latviešu tautas” grēcīgumu, nolemtību, vai mēģināja tautas garīgajā platformā ieintegrēt ar latvisko *dzīvesziņu* nesaderīgas idejas (pēc savām izjūtām). Jāpiebilst, ka no darbiem, izteikumiem paņemtas tikai atsevišķas idejas, atsevišķas tēzes, cenšoties neatkārtot, savstarpējā domas saskaņā, kāda jau teikto (ne vienmēr tas man ir izdevies, vismaz kontekstuāli noteikti nē). Visu atlasīto “sabēru piecos apcirkņos”. *Pirmajā* apcirknī iebēru to, kas *mēs reiz bijām*, no kurienes nākam; *otrajā* apcirknī, kas *mēs esam patreiz*; *trešajā* apcirknī – to, *kādi būsim*, *ceturtajā* apcirknī – kādi darbi būtu darāmi ceļā uz Nākotni, *piektajā* – to *kādi galvenie darbi darāmi izglītības jomā*. Tas viss nāk no un caur mums pašiem, šķiet, ka pa laikam arī no kāda mistiski, pragmatiski neizskaidrojama avota, kas glabā tautas *sakrālo būtību un tas ir, no mūsu dzīvesziņas*.

Pēc katra “bēruma” veicu tādu kā bēruma salikšanu apkopojša tekstā.

Pirmais apcirknis – mēs bijām.

Te sabēru:

- ...esam viena no vecākām tautām Eiropā, ka latviešu valoda ir sena valoda, ka mums ir tautas Dainas;
- Dainu valoda pēc būtības ir vecāka par indiešu vēdām;
- Āriešu valodu pareizāk būtu saukt par Dainu valodu;
- Seno Dainu forma bija tas spēks, kas veidoja Āriešu senvalodu;
- Par Dainu ģenialitāti liecina tas fakts vien, ka tās ir spējušas pastāvēt kopš 30000 gadiem un vēl šodien spēj konkurēt ar moderno dzejas formu;
- ... Dievišķīgai valodai, kuru mūsu senči saprata un lietoja, lai godinātu gada laikus, savas ikdienas attiecības ar dabu un visumu visa gada garumā!
- Mēs esam sena un dižena Eiropas tauta;

- Mums ir sava, gadu tūkstošus kopta, skanīga valoda; Mums ir sava, folklorā likta, bagāta dzīvesziņa; Mums ir savas dabas ritu gadskārtas un savi godi; Mēs esam lepnī savas zemes un savas valsts saimnieki;
- ...esam tauta, kura mīl un prot strādāt; ka esam tauta, kas pierādījusi, ka prot cīnīties par savu brīvību; ka esam tauta, kas ir jau pierādījusi, ka ir spējīga izveidot un vadīt patstāvīgu valsti; ka mums ir bagātas tradīcijas un ka īsā laikā spējām sasniegt augstu kultūras līmeni;
- ...latvju garamantās izklāstītā dzīvesziņa, kas virza tikai uz labiem darbiem un nosoda ļaunumu. .. pārsteidz latvju garamantu ārkārtīgi augstā morāle un ētika, kurās nav ļaunuma filozofijas;
- ...Latvju dzīvesziņa ietver lietišķus ieteikumus visam dzīves ritumam. Tā māca cilvēkam būt veselam, priedīgam, laimīgam, dzīvot saskaņā ar dabas likumiem;
- ...Dainas vērtējamās kā pasaules pašu senāko ziņu kopojs. Garamantu simbolus nav izdomājuši kādi atsevišķi cilvēki. Tas ir paša Visuma, t.i., Dieva, enerģētisko tēlu informācijas pārraides kodu pielāgojums mūsu valodai;
- ...Kultūra ir senču mantojums, dēlu svētais sakars ar tēviem;
- ...Radīšanas skurbumu pazīst tās tautas, kas savā attīstībā nezaudē sakaru ar dabu;
- ...Valoda ir tautības dvēseles atklājums. Ar savas valodas bojā iešanu pazūd arī tautas;
- ...latviešu raksturā ir gan atsaucība, gan līdzcietība, gan varonība, gan tiekšanās pēc augstākiem ideāliem; latviešu kvēlākā vēlēšanās ir būt brīviem un neatkarīgiem, pašiem lemt par savu dzīvi, un šiem mērķiem viņi ir ziedojuši gan materiālas vērtības, gan dzīvības;
- ...latvieši palaidušies uz saviem spēkiem un darbu;
- ...Latvijas zeme ir brīnišķīgi skaista;
- ...individuālisms ir liels pozitīvs spēks. Tas radījis latvieša sīkstumu un lielu garīgo spēju un raksturu dažādību, lielu latviešu zemnieka inteliģenci;
- No mūsu pirmvalodas atzarojušās un veidojušās citas plašās indoeiropiešu valodu saimes valodas;
- ...pašreizējās latviešu valodas mērķtiecīga pārveidošana, tuvinot to senajai, ir iespējama. Tuvinot valodu dabas valodai, nākamās

- paaudzes labāk izprastu dabu un līdz ar to kļūtu garīgi spēcīgākas – sāktos tautas garīgā atdzimšana;
- ...Tagadējā Baltijas zeme ir indoeiropiešu tautu pirmsdzimtene. Šeit meklējams baltās rases sākums;
 - ...Visaugstākā garīgās kultūras izpausme ir dzīve saskaņā ar dabu;
 - ...Latvieši bijā tik svēta tauta, ka mūsu senči bija spējīgi sazināties ar “debesu” skolotājiem; Mūsu priesteri saņēma zināšanas no citām dimensijām un planētām. ...vēl ne reizi kosmiskā informācija nav pārtrūkusi; Zināšanas un svētie centri arī vēl šodien atrodas jūsu zemē; Savienojums ar debesīm ir nemainīgs. Cilvēki un dievi ir vienoti; Jūsu liktenis nekad nebūs zemes, bet vienmēr kosmosa un debesu liktenis. Ja jūs paliksiet pie sava Dieva, Viņš jūs vienmēr uzklaustīs, jo liekas, ka Viņš jūs bezgala mīlē. Jūsu tauta nav sākusies dzīvnieciskajā, bet jau ļoti sirmā senatnē jums bija ļoti augsta attīstības pakāpe;

Sabērto pirmajā apcirknī “Mēs bijām”, sapludinot veselumā, lūk, kas sanāca:

Mūsu tauta ir atnācēja – tā nav evolucionējusi te, uz Zemes, bet atnākusi ar “gatavu” dzīvesziņu, atnākusi ar savu valodu, savām Dainām, savām tradīcijām, saviem tikumiem. Tautas kontakts ar tās pirmsdzimteni Kosmosā, ar Dieva ģimeni un citiem tās garīgajiem skolotājiem, aizbildņiem ir saglabājies vēl no “pirmsZemes” aizvēsturiskajiem laikiem un ļāvis cauri gadu tūkstošiem atnest līdz mūsdienām ētiku, kuru Pasaules tautas tikai vēl meklē. Brīnumskaistā zeme, kuru pašreiz apdzīvo mūsu tauta, ir bijusi tās pirmā apmešanās vieta, tā ir bijusi un ir cilvēces “nabas saite” ar Dievu. Mainoties klimatiskiem apstākļiem, tauta bijusi spiesta šo teritoriju pamest, bet tā atkal un atkal te atgriezusies. Klejojumos tā realizējusi “mātes” funkciju: nodevusi savas zināšanas, savu prasmes, tradīcijas citiem pasaulē un šo notikumu atblāzma rodama senākos Indoeiropiešu tautu tradīciju pierakstos, valodās. Mūsu tauta te vienmēr atgriežas tāpēc, ka šī vieta uz Zemes ir svēta - te mūsu senču bramaņi milzīgās teritorijās izveidoja īpaši sakārtotas vides, kas ļāva ne tikai ieaut Zemi Visuma kopveselumā, bet palīdzēja Zemes ļaudīm apjaust *Visa, Kas Ir* Vienotību, palīdzēja uzturēt sakarus ar citām dimensijās, citās pasaulēs mītošām būtnēm, gariem, dieviem; palīdzēja cilvēkiem risināt individuāla rak-

stura problēmas. Pie mūsu bramaņiem pēc padoma, palīdzības brauca no tuvām un tālām zemēm. Latvija un latvieši ir vārdi, kas kopā ar tautu, tās dzīvesziņu un valodu ir atnākuši no kosmiskās pirmDzimtenes.

Tautai bija raksturīgs ļoti augsts fiziskais, intelektuālais un garīgais potenciāls, kurš piemērotos apstākļos, vienmēr ir izvēršies un atklājies caur tautas tikumiem kā tautas gara spēks. Tauta, pēc apspiestības laikiem, uzrādījusi spējas īsā laikā sasniegt augstu kultūras līmeni, augstu, attīstībai pietiekamu materiālo labklājību. Tās dzīvesziņa mācījusi cilvēkiem meklēt prieku un laimi, dzīvojot starp savējiem, dzīvojot saskaņā ar dabas likumiem; mācījusi būt pašiem par sevi, būt brīviem. Katra latvieša pašpietiekamība, - daudzveidība raksturos, spējās, dotumos, darba mīlestībā, neatlaidīgā tieksmē pašam ar visu tikt galā, ir bijis garants tautas ilgtspējai.

Tautas valodā rodami daudzi vārdi, kuri atbilst pirmkodam, t.i., vārdu forma un saturs tieši saistīts ar to lietu būtību raksturojošiem spēkiem un ir spējīgi būt aktīvi jaunradē vai tās vides saskaņīgā sakārtošanā atbilstoši dabas likumiem, kurā tie izskan, ar kuru tie saistīti. Simboliski-lakoniskā Dainu valoda un latvju raksta ģeometriskās zīmes ir savdabīgi veselumi, kuri vienoja latvieti ar visiem apziņas un esamības izpausmes līmeņiem.

Latvju tauta realizējusi sevi vienreizīgā visas civilizācijas veidošanā, īpaši Rietumu kultūras veidošanā un tapšanā. Latvija ir kā Māte Indoeiropiešu tautu (Dainu valodas) saimei, kura tos radījusi un reiz palaidusi pasaulē, pašpiederzes iegūšanai. Tas viss noticis nevis tāpēc, ka tāda ir vēsturiskās evolūcijas taka, bet tāpēc, ka tas ir bijis saskaņā ar Dieva gribu.

Otrais apcirknis - "mēs esam"

Te sabēru:

- ...Tradīcijas ir pagātne, kas dzīvo tagadnē, tajās rodamas tūkstošiem gadu vecas gudrības un nemaldīgas atziņas;
- ...latviešu godību un svētku tradīcijas savā dziļākajā būtībā cieši sakņojas dabas ritumā. Tā izjaukšana bojā arī tautas tikumus;

- ...Dainas ir savdabīga latviešu tautas filozofija, gadsimtu gaitā izveidojušās atziņas par cilvēka saskanīgu dzīvi ar dabu un līdzcilvēkiem (saskaņas ceļš);
- ...Tautā, nācijā realizējas personība. Tā ir apkārtnē, kurā cilvēks veido savu garu. Ģimene ir Tēvzemes modelis, ja tā ir stipra, tad arī Tēvzeme ir stipra;
- ...latviešu tauta, savos īpatnējos vēsturiskos apstākļos dzīvodama, ir saglabājusi un attīstījusi tieši tādas vispārcilvēcīgas vērtības, kādu pietrūkst mūsu modernajā pasaulē un kādas Rietumu pasaule pēdējos gadu desmitos ar lielām mokām un pūlēm ir mēģinājusi izgudrot no jauna;
- ...mūsu dienās vairs retā spēja smelties garīgu spēku savā kopībā, savā kopā sanāksnā, kā tik spilgti tas izpaužas dziesmu svētkos;
- ...Latviskā dzīvesziņā tuvošanos dievišķajam nekad nav uzskatījusi kā ko bēdīgu vai grūtu, nedz arī kā pasaulīgai dzīvei diametrāli pretēju;
- ...Tautu likteņi atkarīgi arī no tautas garīgā spēka. Garīgums ir augstākas pakāpes enerģija, kas fiziskus ierobežojumus nepazīst; spēja saskatīt savu piederību arī kādai augstākai kopībai. Gara spēks tautas mērogā sākas ar to, ka katrs tautas loceklis apzināti ar prātu saprot un sirdī ar pārliecību izjūt visu to, kas tam ar citai tautas locekļiem ir kopējs: kopīgi senči, kopēja dzimtene, kopēja pagātne, kopīgi tagadnes apstākļi un dotumi.
- ...Brīvība ir augstākā vērtība, jo tā sevī iekļauj visas citas. Tamdēļ ir nepieciešams aizstāvēt brīvību līdz galam, ieskaitot – atdot tai savu dzīvību, jo tas nozīmē – aizstāvēt savas un savējo tiesības, aizstāvēt savas un savējo vērtības. Kas savas vērtības neaizstāv, tam jādzīvo pēc citu vērtībām;
- Mēs esam stipra tauta. Un gadu simteņos, ko esam pārdzīvojuši, ir bijis jāmāk pielāgoties un atrast risinājumus vissmagākajiem uzdevumiem. Mūsu senči to vienmēr ir pratuši. Viņi bija gudra tauta ar gudru padomiņu. Mēs esam viņu mantinieki, arī mēs esam gudri;;
- ... tomēr svarīgāka par visu man šķiet tieši apziņa, ka esam vien saime, ka esam izauguši no vienām saknēm, kur paaudžu paaudzēs uzkrātās gara mantas veido sensenu mantojumu, kas vienādi pieder mums visiem;

- mums ir svēts pienākums kopt, saudzēt un darināt tālāk, lai būtu ko nodot nākamajām paaudzēm un dalīties ar cilvēkiem plašajā pasaulē;
-Latviskā kultūra ir mūsu tautas dzīvības elpa;
- ...Iznīciniet lauku ļaužu materiālās iztikas pamatu, un jūs būsiet daudz paveikuši, lai vājinātu neatkarīgās Latvijas nākotnes izredzes;
- ...Galvenais nepazaudēt... savu izredzētību. ... tas notur tautas matrices spēku... tas ir tas, kas ver vaļā;
- ...tiekšanās pēc vērtībām ilgtermiņā sniedz vairāk labklājības, nekā tiekšanās pēc pašas labklājības, ka pārticība nerada ideālus, bet ideāli spēj radīt pārticību un arī laimi;
- Vienotība ar dabu, tās cikliem, kā dabīgs rezultāts tīrai un plašai apziņai;
- un Latviskā dzīvesziņa iedvesmo Pasauli/Visumu;
- Mums ir sava, ar viedumu, asinīm un dziesmām izcīnīta valsts; Mums ir sava, gadu tūkstošus kopta, skanīga valoda; Mums ir sava, folklorā likta, bagāta dzīvesziņa; Mums ir savas dabas ritu gadskārtas un savi godi; Mēs esam lepni savas zemes un savas valsts saimnieki; Mēs varam paši, tā, kā mums pašiem labāk; Mēs viens otru un savus labvēļus atbalstām; Mēs slinkumu un naidnieku nicinām;
- esam tauta, kura mīl un prot strādāt; ka esam tauta, kas pierādījusi, ka prot cīnīties par savu brīvību; ka esam tauta, kas ir jau pierādījusi, ka ir spējīga izveidot un vadīt patstāvīgu valsti; ka mums ir bagātas tradīcijas un ka īsā laikā spējām sasniegt augstu kultūras līmeni.

Otrais apcirknis – “Mēs esam” atklāj:

Mēs esam sena un dižena Eiropas tauta. Mēs esam stipra tauta, kura gadu simteņus ir pārdzīvojusi, ar gudru padomiņu, mācēdama pielāgoties un atrast izdzīvošanas risinājumus, tajā pašā laikā spēdama saglabāt un attīstīt tādas vispārcilvēciskās vērtības, kādu pietrūkst mūsu modernajā pasaulē un kādas Rietumu pasaule pēdējos gadu desmitos pūlās izgudrot no jauna.

Tautā ir dzīvas vecas gudrības un pārlaicīgu atziņu bagātas tradīcijas, kuras savā dziļākajā būtībā cieši sakņojas dabas ritumā. Tās liek dzīvot Saskaņā, Saderībā un Vienotībā ar Dabu, Līdzcilvē-

kiem un Dievu tautā rodamajā tikumībā. Tautas klēpī dzimst garā stipras personības, kuras realizējas tautā, tās dzīves telpā. Individā piederība tautai veidojas caur kopīgo sakņu apzināšanos; veidojas caur tautas dzīvesziņas apziņu, kas akumulējusies katrā un rezonē pagātnes notikumos, kopīgajā tagadnē un nākotnē, kopīgajā dzīves telpā, kultūrā, kopīgajā mentalitātē. Viena no latvju tautas augstākām vērtībām, pasaules notikumu nosacīta, ir Brīvība. Par Brīvību sapņo, par Brīvību cīnās un atdod dzīvības, Brīvība ļauj dzīvot atbilstoši pašā tautā rodamām vērtībām.

Dainas ir savdabīga latviešu dzīvesziņa, atziņas par cilvēka saskanīgu dzīvi ar dabu, līdzcilvēkiem – Dieva radīto pasauli.

Mums ir sava, ar viedumu, asinīm un dziesmām izcīnīta valsts; Mums ir sava, gadu tūkstošus kopta, skanīga valoda; Mums ir sava dzīvesziņa; Mums ir savas dabas ritu gadskārtas un savi godi; Mēs esam lepni savas zemes un savas valsts saimnieki; Mēs viens otru un savus labvēļus atbalstām; Mēs slinkumu un naidnieku nicinām. Mēs esam tauta, kura mīl un prot strādāt. Tautas gara spēks rodams katrā tautas locekļī piederības apziņā, ka esam izauguši no vienām saknēm; apziņā, ka mums visiem ir kopīgi senči, kopēja dzimtene, kopēja pagātne, kopīgi tagadnes apstākļi un dotumi; apziņā, ka mums visiem vienādi pieder paaudzū paaudzēs pārmanots, bagāts garīgā mantojuma pūrs; apziņā, ka mums ir svēts pienākums kopt, saudzēt un nodot nākamajām paaudzēm, pienākums dalīties tajā ar cilvēkiem plašajā pasaulē; un beidzot: piederības apziņā Visuma radošās attīstības kustībai; piederību Dieva saimei.

Mūsu svētvietas joprojām ir “dzīvas” un dara savu darbu, tautai aktīvi iesaistoties tajā.

Trešais apcirknis – “mēs būsim”

Te sabērtais:

- ...pašpietiekamu un pastāvīgi attīstošos;
- ...drosmīgu un drošsirdīgu cilvēku zeme;
- ...Cilvēki mīl savu zemi un lepojas ar savu valsti, bet valsts aizsargā viņus no nedienām un triecieniem;
- ...cilvēki rada un pilnveido jaunas kultūras vērtības, jaunas dzīves paradigmas, kas balstās uz savstarpēju cieņu un strādīgumu;

- ... pie varas ir tie, kas vēlas un var pārvaldīt valsti, nodrošina tautas vienību un saimniecisko labklājību;
-Latvija - tā ir miera osta neizmērojamā haosa pasaulē;
-Latvijā neekonomēt uz sociālām vajadzībām;
-Tauta, savukārt, rūpējas par zemi, kurā dzīvo;
-Sadarbības zeme;
- ...Ģimenēm draudzīgākā valsts pasaulē;
- ..."Zaļākā" valsts pasaulē;
-Latvijas valsts ir droša un neapdraudēta;
-Katrs ar savu darbu var nodrošināt savai ģimenei cilvēka cienīgu eksistenci;
- ...Augstskola, kur apgūt latviskumu gan pašiem, gan interesentiem no visas pasaules;
-Latviešu tautas (svešvārdā – nācijas) garīgā satversme pastāv kā tradicionālajā kultūrā balstīta latviskā dzīvesziņa, un tai piederīgu, garīgi brīvu personību radošais pienesums. Latviskums ir Latvijas valsts ideālu pamats;
-Baltija var būt viena no tām retajām vietām, kur uz garīgām vērtībām balstītu gaišo pasaules uztveri iespējams harmoniski savienot ar dabisko Dieva vietu tajā un uz praktisku un racionālu domāšanu balstītu sociāli atbildīgu tirgus saimniecību;
-Mūsu dzīvesziņa balstās vispārcilvēciskā garīgā un tikumiskā tradīcijā, kas savu pamatu rod pasaulē unikālajās latvju dainās;
- ...Ikkatrs pēc savām spējām rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturas atbildīgi pret līdzcilvēkiem, valsti, vidi, dabu un nākamajām paaudzēm;
- ...Sievietes vērtības atjaunošana;
- ...ka Latvija ir plaukstoša zeme, kur cilvēki dzīvo pārticībā, drošībā un var piepildīt dzīves mērķus. Cilvēks, kā centrālais elements, ir vienlīdz izaugsmes mērķis un dzinējspēks. Kā sabiedrības, tā indivīda brīvā izvēlē vērtības un intereses ir līdzsvarā;
- ...Latvijas nākotne ir skaidri pasakāma: • Cilvēks – centrā; • Vērtības – pamats; • Principi – aktīvi darbības padomi ikvienam; • Jomās un nozarēs –svaigas un ilgtspējīgas attīstības idejas; • Teritorijā – vienmērīga un līdzsvarota attīstība; • Cilvēkos – pārliecība, drošība un lepnums;

- ... Latvijā ilgtspējīga attīstība nozīmē to pašu, ko citur pasaulē, tikai mums nākotnes veidošanā ir jābalstās uz pašu gudrību, vērtībām un tikumiem;
- Latvija ir brīva, dievišķu ļaužu zeme, kas garā vieno cilvēkus gudrā un mīlestības piesātinātā ceļā uz absolūtu pilnību. Latvijā ļaužu savstarpējās attiecības, attiecības ar dabu, ar pasauli veidotas uz taisnīguma un patiesības likumu jeb humānisma pamatiem. Cilvēki ir garā stipri, labestīgi, draudzīgi, vienoti ik katra materiālās un garīgās labklājības nodrošināšanā;
- Latvija ir zeme, kuras skaistumu, tradīcijas kopj un sargā garīgi augsti stāvoša, brīva tauta, kura orientēta uz augstākām cilvēces mērķu virsotnēm. Plaša tautas gara izglītība, katra indivīda brīvas attīstības apstākļos, nodrošina tautas radošā ģēnija atklāšanos māksla, kultūrā, zinātnē;
- Latvija ir zeme, kuras ļaudīm raksturīgs dvēseles gaišums, taisnīgums, humānisms, godbijība pret VISU, KAS IR, gara spēks, augsti ētiskie principi. Viņi patiesi tic savai dievišķai esmei un no tās izrietošam pienākumam pret cilvēces kultūru un visas pasaules esmes pilnskanīgumu. Latvieši ir brīvi ļaudis, kuri katrs apzinās savus personīgās dzīves uzdevumus savai tautai un ir nelokami taisnīguma un vispārcilvēcisko vērtību aizstāvji. Viņi aizstāv savā tautā rodamās vērtības kultūrā, radoši realizēdami sevi mākslās, mūzikā, rakstniecībā, tautas tradicionālajā dzīvē;
- Latvijai apdzīvo brīvu ļaužu kopa, kuras indivīdiem raksturīga neapsturama dvēseles plūsma pretī gaismai, skaidrībai un īstai laimei; ticība savai vērtībai, savai dzīves misijai un saviem spēkiem. Savu un tautas spēku katrs no šiem ļaudīm rod savās iedzimtajās spējās un talantos, pamatojoties dzīves un darba vienotībā, vienotībā ar VISU, KAS IR;
- Tiekšanās uz apziņu, ka Es, Cilvēce, Zeme, Visums, Dievs ir viens vienots veselums;
- Vispārcilvēciskās vērtības visur ne tikai redzamas, bet arī sajūtamā, cilvēkos ir līdztiesība, godīgums, cilvēkam ir Tikums;
- Cilvēkiem ir pašatbildība, spēja izprast notiekošo iekšēji un ārēji;
- Cilvēks ir orientēts uz mīlestību, radošumu, jo mīlestības spektrs ir dažāds;

- Valsts pārvaldē aizvien vairāk parādās cilvēki bez varaskāres, bez mantkārības, cilvēki, kuru dzīves galvenais uzdevums un mērķis ir sakārtot valsti, kalpot savai tautai;
- Tā lēnām, demokrātiju varētu nomainīt garīgā hierarhija. Valsti pārvalda tās sirdgudrākie un visaugstāk garīgi attīstītie indivīdi, konkrētas valsts Garīgie Skolotāji;
- Konkurenci ir nomainījis sadarbība Pastāv arodi un meistari, kas dara, ko sirds kāro un dalās ar to ar pārējiem;
- Cilvēks ir orientēts uz mīlestību, radošumu. Iekšējais kosmos un ārējais kosmos ir līdzvērtīgi, ir līdzīgi plūstoši, nebūs atšķirības iekšējam un ārējam;
- Tad katram cilvēkam būs viegli nonākt tajā vietā, kurā viņam jābūt;
- Radīšanas skurbumu pazīst tās tautas, kas savā attīstībā nezaudē sakaru ar dabu;
- Mēs RADAM un VAIROJAM gaismu, mīlestību, vienotību un harmoniju;
- latviešu kvēlākā vēlēšanās ir būt brīviem un neatkarīgiem, pašiem lemt par savu dzīvi, un šiem mērķiem viņi ir ziedojuši gan materiālas vērtības, gan dzīvības;
- Visaugstākā garīgās kultūras izpausme ir dzīve saskaņā ar dabu;
- ...Baltija var būt viena no tām retajām vietām, kur uz garīgām vērtībām balstītu gaišo pasaules uztveri iespējams harmoniski savienot ar dabisko Dieva vietu tajā un uz praktisku un racionālu domāšanu balstītu sociāli atbildīgu tirgus saimniecību;
- Latviskā dzīvesziņa iedvesmo Pasauli/Visumu;
- Latvju tautas atbildība ir Mātes funkciju saglabāšanā, būt tādai, kura bez vārdos paustas mīlestības, staro un dod to citām tautām;
- Latvju tauta, prezentējot Māti, kā nekad šobrīd ir atbildīga par savām domām, tieksmēm un darbiem, par darīto un nedarīto, ne tikai par savu tautiešu dzīvoto un nedzīvoto dzīvi, tās bijušajām un nākamajām audzēm, bet atbildīga Pasaules priekšā;
- Ģimenes ir tās, kuras nodrošina šo personību dzimšanu, tikumisko atvēršanos. Tautas Vienotību nosaka ģimeņu stiprums, veselīgums un vienotība. Spēcīgu Ģimeni veido garīgas būtnes, kuras jūt tām savu piederību un apzinādamās savu patību, zina savus dzīves uzdevumus, savas dzīves jēgu. Brīvība – Atbildībai absolūti nepieciešams nosacījums. Saskaņīga dzīvošana nozīmē arī Visuma rado-

- šajai attīstības kustībai nepieciešamās materiālās labklājības nodrošinājumu;
- mums ir svēts pienākums kopt, saudzēt un darināt tālāk, lai būtu ko nodot nākamajām paaudzēm un dalīties ar cilvēkiem plašajā pasaulē;
 - ...jāsaglabā senās gara aristokratijas tradīcijas;
 - ...cilvēks atbild par savām domām, tieksmēm un darbiem, par darīto un nedarīto, dzīvoto un nedzīvoto dzīvi arī nākamajām audzēm, pirmā kārtā savas paša tautas audzēm — vēl nedzimušajām dvēselēm, nedzimušajām dzīvībām (atbildības uzņemšanās);
 - ...dvēseli dara stipru un lielu, ir nedalīta un ilgstoša pieķeršanās augstai vērtībai, nodošanās lielam uzdevumam, kalpošana augstākam likumam;
 - ...evolūcijas kustību uz priekšu virza tikai saskaņa un saderība;
 - ...Latvijas attīstībai ir nepieciešama vienotība;
 - ...Cilvēka dzīves mērķis ir atrast sev piederīgo noti, ar ko ieskaņoties Visuma kopējā harmonijā un dzīvot tā, lai izjustu sevi kā neatdalāmu sastāvdaļu no kosmisko ritmu plūdiem un atplūdiem, no pasaules esmes elpas;
 - ...Cilvēkam kā garīgai būtnei ir pavērtas iespējas apzināties savu piederību Visuma radošajai attīstības kustībai un, saplūstot ar šo virzītāju spēku, atklāt sevi kā transcendentālu esmi. Katram cilvēkam ir iekšējais dīglis un potenciāls kļūt par kaut ko vairāk kā savu cilvēcīgo ikdienišķumu, kļūt par Dieva dēlu vai Saules meitu;
 - ...Baltija var būt viena no tām retajām vietām, kur uz garīgām vērtībām balstītu gaišo pasaules uztveri iespējams harmoniski savienot ar dabisko Dieva vietu tajā un uz praktisku un racionālu domāšanu balstītu sociāli atbildīgu tirgus saimniecību.

Trešajā apcirknī "Mēs būsim" vienkopus saliktais

(tēzes ieliktas jābūtības formā – tā it kā mēs savu redzējumu jau esam piepildījuši)

Latvijas ļaudis ir drošsirdīgi, garā brīvi un vienlaicīgi savstarpēji Vienoti, Vienoti ar Latviju, ar Pasauli, ar Visumu. Darbs, dzīves uzdevumi, stipra ģimene, dzīve – latvietim nedalāmi sakusuši veselumā un ir viņa būtības izteicēji. Daiļa, tikumīga ir latvieša unikālā dvēsele, kas ļauj dzīvot savam likumam, savai patiesībai, savai taisnībai, jo tāda vienlaikus ir arī Dieva griba.

Latvis ir kosma cilvēks. Kosmam izvēršoties caur viņu, caur katra vienpatību klusumā, atklājas gudrība, kas ļauj iegūt skaidrību pašam par sevi, par savai dzīvei pirmbūtībā uzstādīto mērķi. Latvja darba imanentā jēga rodama viņa individualitātes harmoniskajā saskaņā ar Visuma laiktelpu. Tas nosaka latvieša apziņas universālo skaidrību rūpēs par cilvēka garīgo eksistenci, par savas tautas un visas cilvēces likteni.

Latvieša sirds ir atvērta vispārcilvēciskām vērtībām (mīlestībai, draudzībai, labsirdībai, pacietībai, darbam, čaklumam, taisnīgumam, iecietībai, gara brīvībai, pieticībai, drosmei, bijībai, iztēlei, veselībai, priekam). Latvis ir spējīgs dievišķās gaismas caurstrāvots, saņemot savus spēkus un spēkus pār mums, lai drosmes pilns kalpotu. Kalpošana, caur viņa patībā, dotumos, dzīves uzdevumos balstītam darbam, ir viņa dzīves jēga.

Latvija ir droša un neapdraudēta, pašpietiekama un pastāvīgi attīstošos sadarbības kultūras valsts, kuras skaistumu un tradīcijas kopj un sargā garīgi augsta, laimīga, vienota, strādīga, sena un brīva Eiropas tauta, kas orientēta uz augstākajām cilvēces pilnības virsotnēm. Ļaudis apzinās savu vērtību, savu spēku un savus dzīves uzdevumus. Ikkatrs pēc savām spējām rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, izturas atbildīgi pret līdzcīvēkiem, valsti, vidi, dabu un nākamajām paaudzēm. Spēku katrs rod savās iedzimtajās spējās, izkoptajās prasmēs un *Visa, Kas Ir* Vienotības apziņā. Latvijas ļaudis ir garā stipri, pārliecināti, zinātkāri, draudzīgi, Vienoti. Balstoties tautas bagātajā dzīvesziņā rodamajās vērtībās, viņi radoši realizē sevi mākslā, kultūrā, zinātnē, saimnieciskajā darbībā un politikā, celdami savu Latviju.

Latvija ir “zaļā zeme”, kultūras un sadarbības zeme, ģimenēm draudzīga zeme, kura tiek gudri tautas Gudro pārvaldīta, nodrošinot tautas vienību un saimniecisko labklājību. Te katras cilvēks nonāk tajā vietā, kurā viņam jābūt. Latvija ir valsts, kura savus ļaudis aizsargā no nedienām un triecieniem, rūpējas par savu pavalstnieku sociālajām vajadzībām, par katra garīgo un materiālo labklājību.

Latvija, realizējot savas “mātes” funkciju, ir atbildīga par savām domām, tieksmēm un darbiem, par darīto un nedarīto citu tautu priekšā; Latvija, paužot mīlestību pret citām tautām, nesavtīgi nododot tām savu saimniecisko, politisko, kultūras un garīgo pieredzi.

Ceturtais, “darāmo darbu” apcirknis

Nesakārojot tos pēc nozīmīguma vai hronoloģiski:

- "Zaļākā" valsts pasaulē;
- Jāveido nacionālā pašapziņa;
- Vajadzīgs darbs labai garīgai veselībai;
- risināt daudzās samilzušās problēmas latvieši var tikai pilnīgas nacionālās, politiskās un ekonomiskās neatkarības apstākļos (prasība pēc suverēnas valsts ir taisnīga, likumīga un svēta);
- Pirmais nosacījums ir—būt pašam sev par likumdevēju;
- Realizēt augstāko uzticēšanās pakāpi cilvēkam;
- Ģimenē un skolā jāizaudzina cilvēki ar augstām vispārcilvēciskām īpašībām (mērķa skaidrību, vēlēšanos dzīvēt kaut ko radīt, dot);
- Jāatgūst ticība nākotnei. Jāatgūst darba tikums un prieks, jāatgūst pašlepnums, bez kura neviena tauta nevar ilgi pastāvēt;
- par jaunu jāmacās mīlēt dabu (Daba ir mums devusi un var dot milzīgas attīstības potences un daudzveidību);
- Vārdam *latvietis* jākļūst par svētu vārdu, ar ko saistīts gan čaklums, gan godīgums, gan pašcieņa, gan rūpes par savas tautas veselību un citas vispārcilvēciskās vērtības;
- veicināt bez steigas apdomu, apceres spējas;
- centrēšanās savā patībā, savas individualitātē;
- sekmēt daudzveidību;
- rūpēties par pieredzes pārmantošanu (tautas dzīves gudrība);
- valodas kopšana;
- tautas tradīciju apzināšana, kopšana;
- savas Tēvzemes pazīšana, vēstures zināšana;
- senvalodas atjaunošana;
- pietiekami daudz spēka, līdzekļu un uzmanības vēltīsim izglītībai;
- Skolu kultūrizglītības mācību priekšmetos kā obligātu sastāvdaļu jāiekļauj kultūrvēsturiskā mantojuma izpratni par latviskumu; tā izpausmi kultūrā, kultūras mantojuma nozīmi un latviskuma interpretāciju jaunradē, lai katrs Latvijas iedzīvotājs zinātu, kādā zemē dzīvo, kāds ir latviešu garīgais mantojums, ētiskās vērtības. Jāmāca folkloru kā tautas garīgās identitātes nesēju un uzturētāju;

- Valsts vadības līmenī nodrošināt, lai visi plašsaziņas līdzekļi kā primāro nodrošinātu tēmu par nacionālās identitātes uzturēšanu un skaidrošanu;
- Latvijai šajā posmā ir svarīgi saglabāt neatkarību kā no Austrumiem, tā no Rietumiem, saglabāt savu priesterību;
- jaunie skolotāji jāaudzina tā, lai viņi labāk iepazītu lauku dzīvi;
- Nacionālās kultūras pamatā liekamas vērtības un prioritātes, kas saistītas ar latviešu tautas tradicionālo jeb etnisko kultūru.;
- Latviskais Pasaules uzskats un dzīvesziņa ir latviskās kultūras neatņemama sastāvdaļa un ir nedalāma no latviskās tēlu sistēmas. Piesaiste pie latviskās kultūras arhetipiem palīdz veidot stipru nacionālo kultūru ...;
- ...Iznīciniet lauku ļaužu materiālās iztikas pamatu, un jūs būsiet daudz paveikuši, lai vājinātu neatkarīgās Latvijas nākotnes izredzes;
- Nacionālās kultūras pamatā jābūt nevis reliģiozai, bet kultūras audzināšanai, kas balstās tautas vērtību un tēlu sistēmā ... Tautas kultūra ir emocionāls un intelektuāls kapitāls, kas tiešā veidā saistīts ar tautas vērtību sistēmu - tikumu, ētiku un morāli un tautas arhetipisko tēlu sistēmu;
- ...Ir nepieciešams apzināties, ka vienīgi izglītības sistēma nākamajām paaudzēm var tālāk nodot tautas nemateriālo jeb garīgo kultūras mantojumu. ...;
- ...Tauta, kas tālāk nes savu kultūras mantojumu, ir kultūras tauta ar augstu garīgās apziņas līmeni, kuras spēj arī pastāvēt cauri laikiem un pārmaiņām;
- permakultūra, ekoloģiskā lauksaimniecība. Sakrālās ekonomikas modelis, Konkurenci ir nomainījusi sadarbība;
- Valsts pārvaldē cilvēki bez varaskāres, bez mantkārības, cilvēki, kuru dzīves galvenais uzdevums un mērķis ir sakārtot valsti, kalpot savai tautai. Valsti pārvalda tās sirdgudrākie un visaugstāk garīgi attīstītie indivīdi, konkrētas valsts Garīgie Skolotāji;
- Sieviete pienākas apmaksāts dekrēta atvaļinājums no pirmās dienas, kad ārsts apstiprina grūtniecību līdz bērna 3 gadiem;
- Skolotāji netiek kontrolēti no valsts puses, kas piešķir pašam pedagogam brīvību un ļauj rīkoties atbilstoši situācijai un intuīcijai;
- izglītības iestāžu atvēršanu kopienai;

- permakultūra, ekoloģiskā lauksaimniecība. Sakrālās ekonomikas modelis,
- Sievieteī pienākas apmaksāts dekrēta atvaļinājums no pirmās dienas apmaksāts bērna kopšanas atvaļinājums līdz bērna 3 gadiem;
- notiek plašāka permakultūras un maza izmēra bioloģisko lauksaimniecību darbība, nodrošinot dabīgu, vietēju un sezonālu pārtikas pieejamību;
- Vispirms jāšķiro, jākontrolē informācija;
- izzināt un realizēt sevi;
- Latvijas attīstībai ir nepieciešama vienotība;
-Latviskā kultūra ir mūsu tautas dzīvības elpa. Kultūras darbinieku loma ir gādāt, lai tauta turpina elpot;
- ...Vērtībām piemīt liels emocionāls spēks – tās uzrunā lielas ļaužu grupas, nāciju kopumā, un arī katru cilvēku atsevišķi un tāpēc ir labs pamats, uz kā būvēt ilgtermiņa vīziju un stratēģiju;
-pareiza ģeogrāfiskā stāvokļa izmantošana;
-Latvijā neekonomēt uz sociālām vajadzībām;
-Augstskola, kur apgūt latviskumu gan pašiem, gan interesentiem no visas pasaules;
- Teritorijā – vienmērīga un līdzsvarota attīstība;
- mums nākotnes veidošanā ir jābalstās uz pašu gudrību, vērtībām un tikumiem!
- Konkurenci ir nomainījusi sadarbība Pastāv arodi un meistari, kas dara, ko sirds kāro un dalās ar to ar pārējiem. Noturīga ģimene;
- ...Mums ir pienākums šo valodu saglabāt pasaules mērogā kā unikālu daļu no pasaules mantojuma, no valodu pūra;
- Pateicoties saglabātam seno vārdu krājumam un gaismai cilvēku sirdīs ir potenciāla iespēja atdzīvināt seno latvju radīšanas valodu;
- Bet garīgi pieaugusi un nobriedusi tauta kļūst tikai tad, kad vairākums tās locekļu apzināti nolemj, ka tai ir arī kopīga nākotne.

No ceturtajā apcirknī sabērtā rodam darāmos darbus

(drīzāk kādi principi būtu jāievēro):

Valsts institūciju birokrātijas minimalizēšana, decentralizējot atbildības jomas visās nozarēs – uzticoties saviem brīvvaldniekiem (Realizēt augstāko uzticēšanās pakāpi cilvēkam; sekmēt daudzveidību).

Valsts pārvaldē jāstrādā cilvēkiem bez varaskāres, bez mantkārtības, gudriem indivīdiem, kuru dzīves galvenais uzdevums un mērķis ir sakārtot valsti, kalpot savai tautai, ļaujot tai pašrealizēties.

Valsts tiek veidota kā no Austrumiem, tā no Rietumiem neatkarīga, kā valsts, kura ir iekšējās dzīves noteicoša, pašpietiekama, kura sadarbību ar kaimiņu zemēm veido, neupurējot savas tautas intereses;

Valstī veidot savstarpēji atbalstošu, uz sadarbību (ne konkurenci) orientētu sakrālās ekonomikas modeli, pašpietiekamu saimniecisko darbību, veicināt mazo lauku saimniecību (permakultūra, ekoloģiskā lauksaimniecība) un amatniecības attīstīšanu; veicinot vienmērīgu visa veida resursu sadali (infrastruktūras attīstību) starp laukiem un pilsētām, starp valsts pilsoņiem.

Jāstiprina ģimenes institūts. Jāatgriež, jāstiprina sievietes būtību. Sieviete jāapmaksā dekrēta atvaļinājums no pirmās dienas, kad ārsts apstiprina grūtniecību līdz pat bērna 3 gadiem. Ģimenē un skolā jāaudzina cilvēki ar augstām vispārcilvēciskām īpašībām (mērķa skaidrību, vēlēšanos dzīvē radīt un dot, darba tikumā, pašlepnumā, nacionālā pašapziņā).

Tautas veselības aprūpe – nav neviena, kurš nesaņemtu tam nepieciešamo medicīnisko aprūpi. Latvijā neekonomēt uz sociālām vajadzībām.

Valodas (senvalodas atdzīvināšana, rakstība) un tautas tradīciju kopšana iespēju došana ir prioritāra, tāpat kā pienākums latviešu valodas saglabāšanā (tai jātop par pasaules mēroga mantojuma unikālu daļu valodu pūrā).

Jāšķiro, jākontrolē informācija – (nedrīkst pieļaut brīvības devalvēšanu līdz visatļautībai). Neļaut popkultūrai, patērētāju kultam un tehnogēnismam pārņemt sabiedrību.

Pietiekami daudz spēka, līdzekļus un uzmanības jāveltī izglītībai. Tautas izglītība orientēta uz katra iespējām, atbilstoši savām spējām un dotumiem, brīvi izvēlēties savu profesiju, mācību un izglītības saturu, pakāpi. Valstī, jebkuram pilsonim neatkarīgi no vecuma, dzīves vietas un rocības, nodrošināt vienādas iespējas iegūt labu (bezmaksas) izglītību. Tuvināt skolu dabai gan izglītības saturā, gan skolas izvietojuma ziņā. Skolu kopienas iekļaujas tautas tradicionālās kultūras tradīcijās, realizē tautas pedagoģiju.

Izglītības vadību valstī, līdzīgi, kā citās nozarēs, decentralizēt, - deleģējot atbildību par izglītību uz pašiem pilsoņiem, vecākiem un skolu dibinātājiem. Skolotāji netiek kontrolēti no valsts puses, pedagogam ir dota brīvība un tas drīkst rīkoties atbilstoši situācijai un intuīcijai.

Skolu kultūrizglītības mācību priekšmetos kā obligātu sastāvdaļu jāiekļauj kultūrvēsturiskā mantojuma izpratni par latviskumu, tā izpausmi kultūrā, lai katrs Latvijas iedzīvotājs zinātu, kādā zemē dzīvo, kāds ir latviešu garīgais mantojums, ētiskās vērtības. Mācību saturā jāiekļauj Mantojuma apguve.

Piektais “izglītības” apcirknis

Te sabērts:

- Jāiet prom no principa „brīvprātīgā-piespiešanas kārtībā”;
- bērni mācās pēc piemēra, darbs ar izglītības sistēmu, darbs ar sabiedrību informēšanas jautājumos, kas ir saistīti ar īstām garīgajām vērtībām;
- Neļaut popkultūrai, patērētāju kultam un tehnogēnismam pārņemt bērnu;
- Attīstām intuīciju, spēju domāt ar sirdi. Kontrolējam bērnu pavadīto laiku pie datoriem, telefoniem. Ierādām alternatīvas, kā var interesanti un priekpilni darboties, sazināties, dzīvot ārpus virtuālās realitātes;
- ...skolas primārajiem uzdevumiem kopā ar vecākiem pamanīt un atklāt, attīstīt bērna dotības, kas tikai viņam ir raksturīgas, un atvērt viņa talantu;
- Nākotnes skolas programmas ļauj gaidīt brīdi, kad bērnam paveras interese par konkrēto zināšanu lauku, kad viņš ir gatavs to apgūt. Nākotnes skolā praktiski nav izmantojamas tehnoloģijas, bet gan kultivēta cilvēka saikne ar Dabu un Dievišķās spējas;
- Skolotāji netiek kontrolēti no valsts puses, kas piešķir pašam pedagogam brīvību un ļauj rīkoties atbilstoši situācijai un intuīcijai;
- Izglītības programmu akreditācijas process ir vienkāršots, un akreditāciju iziet arī ļoti alternatīvās programmas, ja tās ir uz garīgām vērtībām un attīstību balstītas;

- Nākotnes skolā nav jēdzienu „speciālisti darba tirgum”, „sabiedrības pieprasītas profesijas”, tikai katra bērna dabiskās spējas un vēlmes, bērna sūtības dominante;
- ...pētīt bērnus psiholoģiski un enerģētiski, jo tas var ļoti palīdzēt un paātrināt Dievišķo spēju attīstību, ja izdodas katram tipam piemēlēt vislabāko metodiku;
- kur skolēni kopā ar skolotājiem spriež un pieņem dažādus ar skolas darbību saistītus lēmumus. Vēl viena lieta būtu ļaut darboties reālistiskos procesos un aktīvos procesos;
- atrast savu Patieso Es Realizēt pats savu dzīvi un savus uzdevumus nevis citu cilvēku iedomātu dzīvi kāda vietā!
- Veselā miesā vesels gars;
- Strādā iztēle Simbolu jēdzieniska sakārtošana. Nevajag daudzvārdību, vajag vārdu jēdzienu kopumu. Simboli rosina asociatīvo domāšanu;
- Starp skolu, skolotāju un bērnu jārodas citas struktūras telpai, kurā ir patiesa gudrība, līdzjūtība, cieņa u.c. .Skola arī savā nozīmē ir kosmos. Skolotājiem jāklūst par gaismas nesējiem, tiešā nozīmē, izgaismota sirds un prāts. Viņa apziņai jābūt atmodinātai, lai viņš saprot, ka bērns varbūt ir uz augstāku apziņas līmeni nekā skolotājs. Ka skolotājs ar atbildību palīdz bērnam atvērties patiesajā būtībā;
- Skolai jāveicina ne tikai zināšanu iegūšanu, bet jāsniedz iespēja bērnam iepazīt pašam sevi, apzināties savas spējas un iegūt metodes kā sev palīdzēt , kā sevī ieskatīties un kā rast atbildes uz jautājumiem, izprast patiesās savas vajadzības;
- Telpas un laika vispārināšana. Simbolu valoda, mākslinieciskā domāšana. Domāt vārdu valodā vai simbolu valodā?
- Daudzas raksta uzbūves ir raksturīgas tieši baltiem, tās mūsu rakstos ieguvušas tikai mums raksturīgās izpausmes formas un pilnību. ...Katra latvju raksta ģeometriskā zīme ir kā savdabīgs strukturāls veselums, kas iegremdēts visos apziņas un esamības izpausmju līmeņos;
- Dainu formu radītāji bija lieli valodas un mūzikas mākslinieki, jo viņu atrastā daiļā, vienkāršā valodas forma bija pa spēkam katram izteicot domas un jūtas pašu sacerētās vārsnās - mācīt Dainu valodu;

- ...Latvju dzīvesziņa ietver lietišķus ieteikumus visam dzīves ritumam. Tā māca cilvēkam būt veselam, priecīgam, laimīgam, dzīvot saskaņā ar dabas likumiem;
- ...pašreizējās latviešu valodas mērķtiecīga pārveidošana, tuvinot to senajai ir iespējama;
- Visaugstākā garīgās kultūras izpausme ir dzīve saskaņā ar dabu;
- ...latviešu godību un svētku tradīcijas savā dziļākajā būtībā cieši sakņojas dabas ritumā;
- Gara spēks individuālajā plāksnē sākas ar savas garīgās esmes atzīšanu un cienīšanu un iet roku rokā ar prāta un jūtu dzīves kopšanu;
- ...Vērtībām piemīt liels emocionāls spēks – tās uzrunā lielas ļaužu grupas, nāciju kopumā, un arī katru cilvēku atsevišķi un tāpēc ir labs pamats, uz kā būvēt ilgtermiņa vīziju un stratēģiju;
- katrs apzinās savus personīgās dzīves uzdevumus savai tautai un ir nelokami taisnīguma un vispārcilvēcisko vērtību aizstāvji. Viņi aizstāv savā tautā rodamās vērtības kultūrā, radoši realizēdami sevi mākslās, mūzikā, rakstniecībā, tautas tradicionālajā dzīvē;
- katram cilvēkam viegli jānonākt tajā vietā, kurā viņam jābūt;
- Skolu kultūrizglītības mācību priekšmetos kā obligātu sastāvdaļu jāiekļauj kultūrvēsturiskā mantojuma izpratni par latviskumu; tā izpausmi kultūrā, kultūras mantojuma nozīmi un latviskuma interpretāciju jaunradē, lai katrs Latvijas iedzīvotājs zinātu, kādā zemē dzīvo, kāds ir latviešu garīgais mantojums, ētiskās vērtības. Jāmāca folkloru kā tautas garīgās identitātes nesēju un uzturētāju;
- Skolā literatūras stundās vajadzētu atgriezties pie īpašas tautasdziesmu programmas;
- Starp skolu, skolotāju un bērnu jārodas citas struktūras telpai, kurā ir patiesa gudrība, līdzjūtība, cieņa u.c. Skola arī savā nozīmē ir kosmos;
- Simboli rosina asociatīvo domāšanu;
- Skolai jāveicina ne tikai zināšanu iegūšanu, bet jāsniedz iespēja bērnam iepazīt pašam sevi, apzināties savas spējas un iegūt metodes kā sev palīdzēt, kā sevī ieskatīties un kā rast atbildes uz jautājumiem, izprast patiesās savas vajadzības;
- jaunie skolotāji jāaudzina tā, lai viņi labāk iepazītu lauku dzīvi.

Apkopojot 5. apcirknī sabērto, lūk, kas iznāca:

Starp skolu, skolotāju un bērnu jāveido tāda struktūras telpa, kurā ir patiesa gudrība, līdzjūtība, cieņa u.c. Skolotājiem jāķļūst par gaismas nesējiem tiešā nozīmē, - kuriem ir izgaismota sirds un prāts. Viņu apziņai jābūt atmodinātai tiktāl, ka viņš saprot, ka bērns varbūt ir uz augstāku apziņas līmeni nekā skolotājs, ka skolotājs tikai ar atbildīgu piemēru var palīdzēt bērnam atvērties viņa patiesajā būtībā.

Skolas viens no primārajiem uzdevumiem ir kopā ar vecākiem bērnam pamanīt (atklāt), un pēc tam attīstīt bērnam raksturīgās dotības, viņa talantu. Tas nozīmē, veikt bērna sistemātisku novērošanu jau no agras bērnības, pētīt viņu intelektuālās, garīgās spējas, konstatēt psiholoģiskās un rakstura iezīmes. Tas palīdzēs piemeklēt katram labāko audzināšanas un izglītošanas metodiku, palīdzēs katram atklāt savu dzīvi un savus uzdevumus (nevis likt izdzīvot citu cilvēku iedomātu dzīvi). Tātad skolai jāveicina ne tikai zināšanu iegūšana, bet jārada iespēja bērnam iepazīt pašam sevi, apzināties savas spējas un iegūt paņēmienus kā sev palīdzēt, kā ieskatīties sevī un kā rast atbildes uz jautājumiem par savas patiesās dzīves vajadzībām, savas dzīves jēgu. Viņi savā tautā rod iespēju sevi radoši realizēt kultūrā, zinātnē, saimnieciskajā darbībā. Jāiet prom no principa „brīvprātīgā-piespiešanas kārtībā”, - skolā nav jēdzienu „speciālisti darba tirgum”, „sabiedrības pieprasītas profesijas”, ir tikai katra bērna dabiskās spējas un vēlmes, bērna būtība. Līdz ar to arī pazūd nepieciešamība uzturēt skolēnu savstarpējo konkurenci (neviens nav ne labāks, ne sliktāk, ne spējīgāks, ne nespējīgāks). Tas nozīmē, ka skolā skolēni kopā ar skolotājiem izspriež un pieņem gan savas personalizētas izglītošanas programmu, gan dažādas ar skolas darbību saistītus lēmumus. Skolas programmas nepieļauj sasteigtību, bet gaida brīdi, kad bērnam paveras interese par konkrēto zināšanu lauku, kad viņš ir gatavs to apgūt, radot tam attiecīgi motivējošus apstākļus.

Skolas dzīve tiek pakārtota latvju dzīvesziņā ietvertai nepieciešamībai dzīvot dabas (t.sk. cilvēka) cikliskajos ritmos. Tas nozīmē, ka skolā ir īpašas nodarbības, kurās bērni tiek apmācīti cilvēka mūža gaitas tradīciju (godību) kopšanā un dabas gadskārtu ritu izjūtās. Skolas tiek veidotas dabas vidē, ar iespēju praktiskām nodarbībās ārā, skolas “lauciņos”, “vēsturiskās apmetnēs”, augu pētniecībai utt.. Skolā literatūras un mūzikas stundās ir jāparedz īpašas tautasdziesmu (dainu valodas), bet mākslas stundās - ģeometriskā raksta apgūšanas programmas (ģeometriskā zīme ir kā savdabīgs strukturāls ve-

selums, kas iegremdēts visos apziņas un esamības izpausmju līmeņos).

Kontrolējam bērnu pavadīto laiku pie datoriem, telefoniem. Ierādām alternatīvas, kā var interesanti un priekpilni darboties, saziņāties, dzīvot ārpus virtuālās realitātes.

Izglītības programmu akreditācijas process ir vienkāršots, tas ir piemērots katrai alternatīvai mācību programmai vai videi atsevišķi. Galvenais skolas darba vērtētājs ir izglītības pasūtītājs – skolēnu vecāki un paši skolēni. Skolotāji netiek kontrolēti no valsts puses, - pedagogam piešķirta brīvība (bez brīva skolotāja nevar būt brīvs skolēns), kas ļauj viņam rīkoties atbilstoši situācijai un intuīcijai.

Liela uzmanība jāveltī fiziskām aktivitātēm - Veselā miesā, vesels gars.

Jāatdzīvina latvju tautai raksturīgā simboliski - asociatīvā (domāšana veselumā) domāšana. Asociatīvā domāšana rosina telpas un laika vispārināšanu – tie pazūd domājamo objektu būtībā. Simboliski - asociatīvā domāšana rosina intuīciju. Jāapgūst gan domāšana vārdu valodā (kritiskās domāšanas nosacījums), gan simbolu valodā jeb patiesības skaidrošanā ir nozīmīgi abi ceļi: no zīmes uz apzīmējamo, gan no apzīmējamā uz zīmi.

Ar to tad arī esam beiguši Latvijas vīzijas veidošanu. Nu mums Ceļš ir izgaismots. Faktiski, jau ar piektā apcirknī sabērtu esam nodefinējuši tautas izglītības modeli. Mēģināsim to izvērst, izmantojot tos pašus atslēgvārdus, kuri semantiski ir iegūlušies vīzijā.

5. Tautas pedagoģijas atslēgvārdi

Šķietami viegls turpmākais darbs, jo nu mēs esam atklājuši gan indivīda *dzīves jēgu*, gan tautas pastāvēšanas jēgu – tās ir vienādas un tā ir pašrealizācija. Vai tas nav galvenais atklājums mūsu tautizglītības modelī? Gan indivīdam, gan tautai ir kopīgs uzdevums: realizēt sevi. Indivīds to dara tautā, bet tauta pasaulē. Kas tas ir, kas ir jārealizē? – nu tie uzdevumi, kas katram paredzēti individuāli un uzdevums, kas tautai paredzēts kā tādai. Kur tos atrast: indivīda dotumos un talantos un tikai tautai raksturīgās īpatnībās, - arī talantā un dotumos. Varētu vēl teikt tā – abu patībās. Indivīds iedzimst konkrētā vidē – ģimenē, tautas kultūrvidē. Tā nav nejaušība,

iedzimstam tur, kur vislabāk iederamies jeb vietā, ar kuru saderam un, kur mums sevi arī jārealizē. Kā jau konstatējām, tautas un indivīda dzīves jēgas vienādībā mēs rodam attaisnojumu tam, ka, ja mums gribas noskaidrot savus individuālos uzdevumus (ja tos nezinām), tie vienlaicīgi meklējami gan pašam sevī, gan tautā. Dzīvot tautā, nozīmē sakļauties ar savu tautu – elpot vienu elpu, izjust, pārdzīvot, izdzīvot, līdzdarboties, rūpējoties par to. Tātad skolai izglītību būtu jārealizē tautas tradicionālās kultūras vidē. Kāpēc *tradicionālās* kultūras vidē? – nu tāpēc, ka mēs, savos spriedumos, to esam atzinuši par labāko un reizē par piemērotāko, kas mūsu tautai ir.

Savelkot kopā atsevišķas konspektu tēzes, ieguvām tādu kā vīzijas uzmetumu gan Latvijai kopumā, gan tautas izglītībai. Tagad tēzes sašaurināsim līdz atslēgvārdiem, lai tie taptu par tādiem kā kristalizācijas centriem, tautas pedagoģijas modeļa izveidei. Respektīvi, katrs vārds vai vārdu kopa mūsu sapratnē, iztēlē varētu rosināt bagātīgu kontekstu ar labām un atbilstīgām idejām, ne tikai šajā projektā, bet jebkura tautskolotāja darbībā.

Labākai caurskatāmībai atslēgvārdus sakārtoju pēc jēgas līdzības.

Atslēgvārdu atrašanas procesā mēs uzklaustījām savus tautiešus, neprasot no viņiem pierādījumus par to nozīmīgumu. Tie ir pieņemti kā neapstrīdamas patiesības. Tas gan nenozīmē, ka mēs, laiku pa laikam, nerunāsim par šo vārdu semantiku, neatklāsim to būtību nozīmīgumu mūsu izglītības modelī. Vai visus izrakstīju? Sanāca visai daudz – pāri par 400 vārdiem, vārdu kopām. Varbūt varēja saīsināt? – Ja vēlamies kādas kategorijas izvērsumu, skaidrojumu, tad nevajadzētu. Apskatīsim kā izvēršas, piemēram, kategorija “*dzīve*”: *dzīve – latvietim nedalāmi sakusuši veselumā un ir viņa būtības izteicēji; dzīve kopā ar vecvecākiem; dzīve kustībā; dzīve saskaņā ar dabu; dzīves apgārošana ar daiļumu; dzīves ceļa veidošana; dzīves jēga; dzīves jēga meklējama indivīda patībā; dzīves mērķi; dzīves misija; dzīves ritums; dzīves un darba vienotība; dzīves uzdevumi; dzīves uzdevumos balstītam darbam utt.* Pielauju, ka ar “dzīvi” dažs labs sapratīs vēl kaut ko – kādas nejdzības, lai tie paliek, kur tie ir, bet paņemt kā atslēgvārdu tikai “dzīve”, mēs pazaudējam visas tās dzīves nokrāsas, kuras, mūsu tautieši, rakstu autori saskatījuši saistībā ar “dzīvi”. Līdzīgi varam spriest arī par citām kategorijām, tāpēc atstā-

ju visus četrsimts. Lasot tautiešu teikto, rakstītos, atkal un atkal pieķēru sevi pie domas, ka tur ir ne mazāk dižu domu, kādas tās ir paustas, piemēram, tādi pasaules mēroga gara korifeji kā Šri Aurobindi vai Krišnamurti darbos. Arī *mūsējie* par vienu no galvenajām kategorijām uzskata “sevis atklāšanu” – savas būtības meklēšanu: *sava dievišķā Paša atklāšana; sava esamība jāatceras; sava iekšējā ES ESMU apziņa; sava paša gudrība; sava patiesība; sava pārliecība un uzskati; sava taisnība; savas domas; savas garīgās esmes atzišana; savs skaistums; savas un savējo vērtības aizstāvēšana; savā attīstībā nezaudē sakaru ar dabu; savējam vienmēr jāpaliek centrā; savs individuālais stils; savs spēks un savi dzīves uzdevumi; pašam sevi katram jāatrod; pašpietiekams; pašapziņas; pašatbildība; pašcieņa; paši esam Dievi; pašierobežošana; paškopšana; pašlepnums; pašsavaldība; pašvadībā; pašveidošanas programmas*. Te ir arī Krišnamurti pārliecība, ka nedrīkst sekot citu “skolām”, mācībām – pats sev esi vislabākais skolotājs un šim skolotājam ir jāuzticas – tur atradīsim Patiesību, Mīlestību un visas citas vispārcilvēciskās vērtības. Tās visas mūsos jau ir un speciāli par tām nav jāmacās – ir jātiek tikai klāt SEV PAŠAM.

Nosacīti, atslēgvārdus, vārdu kopas latviskas skolas veidošanai, sakārtoju, sagrupējot pēc jēgas līdzības:

Vienotība ar Dievu; atklāt savu piederību Visumam, augstākajām cilvēces pilnības virsotnēm; būt līdzradītājam (Dieva līdzstrādniekam), cilvēki un dievi ir vienoti; Dieva kāpnes; paši esam Dievi; dievišķie spēki mūsos un pār mums; iekšēja apvienošana; individualitātes harmoniskajā saskaņā ar Visuma laiktelpu; iekšējais kosmos un ārējais kosmos ir līdzvērtīgi; iekšējā un ārējā līdzsvarošanā; ieraudzīt grūti tveramo transcendentu jeb dievišķo esmi; spēja pielietot savu apziņu kalpošanai Cilvēcei; svarīgs ir paša tautas un visas cilvēces liktenis; veicināt un uzturēt vienotību visos līmeņos; vienots ar citiem cilvēkiem un visu dzīvo; viss jāsavij un jāsaauž par vienu nedalāmu vienību; Visums; Zeme; daudzveidība; cieņa pret citu valstu kultūru; brālība; cilvēks ir norūpējies par cilvēces likteni;

Apziņas universālā skaidrība; apziņas kvalitāte; iegremdēts visos apziņas un esamības izpausmju līmeņos; pašapziņa; apzinās savu garīgo spēku; apzinās savu vērtību; apzinās sevi un dzīvo savu dzīvi; apzinās savas spējas un iegūt metodes kā

sev palīdzēt; apzinās savus personīgās dzīves uzdevumus; atpazīt savu dziļāko būtību; atklāt garīgo esamību sevī; atklāt sevi kā transcendentālu esmi; iepazīt pats sevi; dievišķo spēju atklāšana; attīstīta; cilvēks ir saskaņā pats ar sevi un reizē ar visu ārējo dzīvi; dzīve – latvietim nedalāmi sakusuši veselumā un ir viņa būtības izteicēji; iedzimtajās spējās un izkoptajās prasmēs; iegūt skaidrību pašam par sevi; iemīlēt pašam sevi un katru sava ķermeņa šūniņu. atrast savu Patieso Es un Būt tādām kāds Ir; izzināt un realizēt sevi (kas es patiesībā esmu? no kurienes es rados (nāku) un kas es esmu (kurp eju); nezaudēt pašiem sevi; patība; personības pilnības veselums; sūtības apzināšanās; klātesamība;

Tikumība; tikumīga latvieša unikālā dvēsele; augsta morāle un ētika; augstām vispārcilvēciskās vērtības; ētiska personība; estētiskas un morālas vadlīnijas; augstākās garīgās vērtības; spēju domāt ar sirdi; cīņas griba, devīgums; godīgums; patiess; patiesība; pazemība; pieticība; nenosodīšana; pieņemšana; taisnīgums; žēlsirdība; cieņa, godbijība pret visu; bijība; darbs, kas piepilda un ielīkmo; darbam jāizsaka mūsu būtībā; darba un sadzīves pieredzes pārņemšana; darbus vēltīt tautai; darbs, kas sagādā mums gandarījumu sirdij, prieku; darba mīlestība; mīl un prot strādāt; čaklums; strādīgums; amatniecība;

Dzimtenes mīlestība; esam viena saime; iesakņotība; indivīdam jāsaplūst ar tautas plašāko dzīvi; izkopt tautisko apziņu; garīgs spēks savā kopībā; augsts kultūras līmenis; nacionālisms; neatkarības saglabāšana; nacionālās pašapziņa; piederības sajūta; pienākums; sabiedrība ir integrēta ar savu un Visuma esību; tauta svēta; tautība — par visu svētā; tēvzemes mīlestība; vienoti ar Latviju; rūpes par savas tautas veselību;

Raksturs; nelokāmība; neatlaidība; pacietība; drosme un vīrišķība; varonība; disciplinētība; smalkjūtība; taupība; prasme gaidīt; atsaucība; tolerants; laba un spēcīga griba; otra cilvēka sapratnes spēja; ticība; ticība savai vērtībai; ticība sev, saviem spēkiem; uzticēšanās, uzticība; vārdam seko darbs; vienkāršs un pieticīgs; cieņa; savas un savējo vērtības aizstāvēšana; savstarpēji vienoti; neuzspiež savu viedokli; respektē otra cilvēka uzdevumus; uzskatu un mērķa skaidrība; atbildība, atbildīgi rīkojas; atbildība savas tautas un pasaules priekšā; spēj ietekmēt un uzņemties atbildību par procesiem;

Bērna dabiskās spējas un vēlmes; bērnam raksturīgais; attīstīt bērna dotības; bērna sūtības dominante; būt īstam- saskaņā ar savu iekšējo būtību; cilvēks "izaug no sevis"; iedzimta radīšanas tieksme; ieraudzīt savai dzīvei pirmbūtībā uzstādīto mērķi; individualitāte; intereses; gudrība; gaiša un stipra personība; personīgā nozīmīguma sapratne; realizēt pats savu dzīvi un savus uzdevumus nevis citu cilvēku iedomātu dzīvi; talanta atvēršana; spējīgi attīstīt prasmes; spētu dalīties savā pasaules uztverē; identitāte ir Kāpnes Debesīs;

Brīvība; brīvas attīstības apstākļi; brīvi un neatkarīgi; neatkarība un iekšējā brīvība; pedagogam brīvību; pašpietiekams; pašsavaldība; pašveidošanas programmas; pašam sevi katram jāatrod; pašlepnums; pašierobežošana; pašvadībā; pašatbildība; paškopšana; atzīt bērnus par līdztiesīgiem; bērns varbūt ir uz augstāku apziņas līmeni nekā skolotājs; palielināt skolēnu neatkarību viņiem interesējošās vielas apgūvē;

Daba, dabas izpratne; vienotība ar dabu; būt labestīgam pret Dabu; dabiskums; dabiskas pūles; cilvēka – Dabas – Dieva apvienošana; dabai tuvināti; dabas procesu atdarināšana; mijiedarbība ar dabu; būt dabā, dabas ritumā; dzīvojot harmonijā ar Dabu un Zemes valstībām; gadskārtu riti; esmes ritmi; draudzīgi – dzīvnieki; dzīvojot saskaņā ar dabas likumiem; dzīvībai atvērts; ekoloģiska dzīvesveida aktualizēšana; ekoloģiska saimniekošana; kultivēt cilvēka saikni ar Dabu; lauki;

Folklorā; jā māca folkloru kā tautas garīgās identitātes nesēju; jāpaļaujas uz mūsu senču koptajām latviskās pašapziņas saknēm; kultūras mantojuma realizācija; kļūt par Dieva dēlu vai Saules meitu; latviešu godību un svētku tradīcijas; mīlestība uz dziesmu; pasakas; teikās un mīklās; deju ritms un dziesmu skaņa; dzied savas tautasdziesmas; rotaļās; zina senos rakstus; skaitļi vai krāsas folklorā; svēti koki; svētie centri; tautastērpu un to elementu lietojums; turēšanās pie tēvutēvu krietnām ierašām; Dainas; Dainu ģenialitāte, maģiskais spēks; Dainas kā ļoti stingras valodas noteicējas;

Domās spēks; domāšana; domāt globāli; domu higiēna; apceres spēja; iztēle; apdomība, asprātība, attapība, radošums; vienlīdz attīstīts prāts un sirds; zināšanas; seku paredzēšana; pārliecība; pārliecinātība; intelekts; gudrs prāts; ilgtermiņa domāšana

- domāt ne tikai par rītdienu; grāmata kā radošumu un intelekta attīstītāja; kritiskas novērošanas spējas; zinātkāre;

Dzīve kustībā; dzīves ritums; dzīves apgarošana ar daiļumu; dzīves ceļa veidošana; dzīves jēga meklējums indivīda patībā; dzīves jēga; dzīves mērķi; dzīves misija; dzīves uzdevumi; dzīves uzdevumos balstīts darbs; dzīves un darba vienotība; dzīvēt saskaņā ar sirdsapziņu; dzīvesziņa; attīstība un pilnveidošanās;

Latviešu valoda; vārdu higiēna; vārda spēks; gaismas nešana caur vārdu; bagāta valoda; cieņa pret savu valodu; literatūra; valoda arī ir ceļš uz dvēseli un dvēseles izpausmes veids; valoda ir apziņas stāvoklis; valoda kā harmonija; valodas tuvināšana dabas valodai;

Simbolu valoda; enerģētisko tēlu informācijas pārraides kods; simbolu jēdzieniska sakārtošana; sintētiska pasaules uztvere; latvju raksta ģeometriskā zīme ir kā savdabīgs strukturāls veselums; Dainu un šodienas valoda – divtūkstoš vārdu simboliem ietver vairāk jēgu;

Fiziskā veselība; fiziskā audzināšana; Fiziskās aktivitātes; fiziski un garīgi pilnvērtīgi; Izturība; piekopt veselīgu dzīves veidu; veselā miesā vesels gars; vesels, veselība;

Jūtu dzīves kopšana; Izejtas; Iecietība; Iejūtība; empātija; izpalīdzība; draudzība; jūtas; emocionālais un garīgais; Iabsirdīgs; Iaimīgs; Iīdzcietība; Iīdzjūtības un cieņas telpa; Iīdzpārdzīvojums; prieks;

Garīgums; garīga būtne; garā stipri; garīgi spēcīgi; gara spēks Izaug no Ipaša apziņas stāvokļa; gara brīvība; garīgā dzīve; garīgā veselība; gara spēks un mīlestība; garīgi neatkarīgi; gara izglītība; garīgā spēka attīstība Iielai Iaužu grupai izvirzot un saskatot vienu kopīgu mērķi; garīgā hierarhija; garīgi brīvu personību radošums; garīgi impulsi; izjūtot sirdī vienu kopēju vēlēšanos; daiļš; daiļajā ir mūsu tautas “ģēnijs; daiļā būtība ir mūsu gara refleksija; skaistums; skaistu padarīt; aptvert visa kopveseluma daiļumu un dziļumu;

Ideāli - sekot idejām un ideāliem; mērķi un ideāli; nepieciešami ideāli; spēja ticēt idejām; tiekšanās pēc augstākiem ideāliem; galvenais rakstura veidošanas spēks meklējams cilvēka dvēseles neapturamā plūsma pretī gaismai; jātiecas uz visaugstāko

par visu: absolūto patiesību un absolūto taisnību, mīlestību; intuīcija; attīstām intuīciju, atver vārtus uz lietu būtību; sirds un sirdsapziņa;

Kalpošana; kalpojam kādam augstākam mērķim, augstākam likumam; katram savs uzdevums; ko es varētu darīt kopuma labā? laimes sajūta par darbu, ko darām; mīlestība ir kalpošana - absolūtā;

Mīlestība un Harmonija; mīlestības telpas; mīlošs; mīlestība un cieņa pret sevi; mīlēt jāmācās; sirdi atdot mērķim un dāvāt tam savu mīlestību; beznosacījumu mīlestība, cilvēks ir orientēts uz mīlestību; sirsnība un mīlestība pret savu apkārtni

Ģimene – monogāma; stipra ģimene; ģimenes kopšanas; ģimene un darbs; ģimenes tradīcijas kopt; dzīve kopā ar vecvecākiem; apzinās savu ģimeni; latviska ģimene; saskaņa ģimenē;

Izglītības iestāžu atvēršana kopienai; jākontrolē informācija; ļaut darboties reālistiskos procesos un aktīvos procesos; Patiesas dzīves vajadzības;

Skolotājs - gaismas nesējs; profesionālās prasmes; radošums; pētniecība; sadarbība, sadarbība nevis konkurence; skolēni kopā ar skolotājiem spriež un pieņem dažādus ar skolas darbību saistītus lēmumus; bērni mācās pēc piemēra; skolotājs palīdz bērnam atvērties patiesajā būtībā; pamanīt un atklāt dotumus; personas pētniecībai nepieciešama vide; skolotāja klātesamība.

6. Ceļa zīmes

Šīs atslēgvārdu kopas varētu kalpot par *ceļa zīmēm* gan individuālam censonim, gan tautizglības veidotājam. Mēs pēcāk runāsim par attiecību dažādības nepieciešamību, ko pieprasa apziņas dažādie stāvokļi, tas pats attiecas uz *ceļa zīmēm*. Augstākiem apziņas stāvokļiem šīs *ceļa zīmes* nav jāizliek – viņi, pašiem nemanot, jau dzīvo šo *ceļa zīmju* ieskauto dzīvi. Pārējiem mums nāksies “piespiedu kārtā” panākt, lai virzība, “kāpšana kalnā”, būtu šo zīmju nosacīta. Šķiet, ka mums ir izdevies nedefinēt ideālu tautieti brīnišķīgā, latviskā skolā. Tāda nu šobrīd ir mūsu izpratne par to, uz ko būtu jātiecas kā individuālam censonim (konkrētas personas apziņas stāvokļa robežās - ne no visiem jāsegaida spēja aptvert ideālās vērtības; spēju saskatīt savu piederību kādai augstākai

kopībai; spēju ticēt ideāliem; spēju attīrīt savu apziņu; spēju pielietot savu apziņu kalpošanai; spēja klusumā dzirdēt pašam sevi un tamlīdzīgi, kas ir dots visai augstiem apziņas stāvokļiem (meniem)), tā tautizglītības veidotājam.

Pārlasot atslēgvārdu kopas vēl un vēlreiz, pacēlās jautājums par iedzimtības faktoru – fizisko un garīgo. Es pieļauju, ka virkne īpašību vai tās ir labas, vai sliktas ir cilvēka būtības raksturotājas. Iespējams pat, ka mūsu iemaisīšanās ko mainīt, var izdarīt vairāk sliktā nekā laba. Katrā ziņā, ir jābūt ļoti uzmanīgam. Atceros vairākus gadījumus no tautskolas dzīves. Piemēram, kāds no zēniem, kurš visādi citādi bija ļoti labs skolēns un arī cilvēks, bet darba vide skolā, kurā viņš dzīvoja un strādāja bija uzkrītoši (pat traucējoši) nesakārtota. Mēs, skolotāji, dažādi centāmies viņu “audzināt kārtībai”. Tas bija tajā laikā, kad nopietni un dziļi pētījām savus skolniekus, t.sk., arī astroloģiskās kartes, auras utt. Atklājās, ka vides nesakārtotība ap viņu (mūsu izpratnē), ir neatņemama viņa būtības izteicēja. Pārtraucām “audzināt”: atļāvām uzturēt viņam savu komforta sajūtu, nu vairāk vai mazāk tā, lai netraucētu citiem, kuriem šī sajūta bija citāda – abas puses bija laimīgas. Patiesībā jau cilvēkam pašam ir “jāgrib” attīstīt to, ko var attīstīt un kas ir nepieciešams viņa dzīves uzdevumu realizācijai. Ko skola var darīt? Kaut kā sataustīt šo viņa dzīves uzdevumu un tad zinot, kādas īpašības tam ir visnepieciešamākās, tās arī tad censties palīdzēt attīstīt. Viens no, manuprāt, visai drošiem paņēmieniem, kurā nebūtu uzspiešanas, bet iztiktu ar pašmotivāciju, ir maksimāli sekmēt konkrēta cilvēka talantu un dotumu atvēršanos. To realizēšanā cilvēks var justies laimīgs un centīsies šīs laimes sajūtu saglabāt konkrēta darbībā. Es pieļauju, ka cilvēks bez saviem uzdevumiem, varbūt paslēptiem potenciālos, nemaz pasaulē netiek laists. Tātad skolas uzdevums slēpjas pašmotivācijas atraisīšanā. Viena iespēja jeb paņēmieni, kas labi saprotams pragmatiskai pasaulei, ir tāds, ka ap bērnu izvietojam novērotāju, pētnieku, psihologu “armiju”, kura tad pēta un norāda. Otru, es sauktu par dabīgas attīstības vides radīšanu ap bērnu, kurā viņš var dabīgā kārtā sevi atklāt un izpaust. Domāju, ka var pat abus kaut kādā mērā savietot, bet tikai tik tālu, lai neparādās kaut kāds spiediens no ārpuses, kaut kāda uzspiešana – tai pirmajai metodei jābūt nemanāmai, saķāvīgai ar “dabīgo vidi”.

Es tiešām nezinu kā palīdzēt cilvēkiem, kuri ir ielikti ģimenēs, kurās valda, maigi izsakoties, ne visai augsta tikumība, bet no kuras

šim cilvēkam ir “jāizaug” un varbūt pat jāizvelk vēl kādu (kādu no vecākiem, brāļiem, māsām), kā vienkārši, vismaz skolas vidē, konsekventi sekot *ceļa zīmēm*. Un vispirms tās ir jāizliek skolotājiem, personālam.

Par tautizglītības pamatu varam uzskatīt vidi un attiecības, tajās ieliksim tautas piedāvātās (no atslēgvārdiem) metodes, audzināšanas paņēmienus. Vide – tāda plašākā skatījumā, ir ne tikai fiziskā vide, attiecības arī veido vidi: vai tā ir atbilstīga izglītības modelim un reizē ir labestīga, gādīga, garīguma piesātināta, rada drošības sajūtu, sniedz ētisku un estētisku labsajūtu, nodrošina radošumu, brīvību (brīvība tajos noteikumos, kurus pats pieņēmis) un tamlīdzīgi.

Tas, ko šobrīd izsveram, nav kaut kas “akmenī iecirsts”? Noteikti nē! Pirmkārt, ir jāpieļauj, ka mums pašiem pilnveidojoties, atklāsies arvien jaunas kategorijas (vai pieaugs jau esošo semantiskā bagātība), tādas, kurām šobrīd neesam gatavi. Otrkārt, cilvēku dažādība, skolas definētā mērķauditorija pieprasīs smalki niansētu attieksmju dažādību (par to, kā jau teicu parunāsim atsevišķi, kad runāsim par skolu iespējamo daudzveidību). Treškārt, esam kustībā – te nevaram ieskicēt personības augšanas “klases” – kāds ir pirmajā, kāds jau piektajā – katram ir kaut kas savs, ar savām būtiskām niansēm, kuras ne vienmēr ir izmērāmas un apzīmējamas, varbūt tikai skolotājam intuitīvi saprotamas.

Katra cilvēka veselums jeb holons ir reizē noslēgts un reizē atvērts. Reiz jau runājām (Pirmajā grāmatā), ka noslēgtība rada sakārtotību, rada veseluma (personības) noturību, stabilitāti, noteiktību, iekšēju pārliecinātību un, kas ir personas “konservatīvās” komponentes nosacīta (tas esmu es). Savukārt, atvērtība ir nosacījums personības saskaņai ar vidi, ar ģimeni, tautu; ar dievišķo plānu jeb Dieva gribu; piederības, saderības, kopības apziņai; nosacījums sevis, savas iekšējās būtības atvēršanai pašrealizācijai. Tā ir tā, kas nosaka attiecību raksturojošo kategoriju semantisko dziļumu un plašumu (sirdi).

Mēs nedrīkstam pazaudēt ideju par to, ka kaut ko nedefinēt var tikai Dievs un to, ka viss atrodas nepārtrauktā kustībā uz aizvien lielāku pilnību saderībā ar VISU, KAS IR.

Laika ritējumā, dabas un darba ritmos var mainīties uzsvari uz atsevišķiem atslēgvārdiem. Skolas *dzīves-darba vidi* varam aprak-

stīt atsevišķi izdalot *dabas vidi, darba vidi, tautas tradicionālās kultūras vidi, fizisko aktivitāšu iespēju vidi, ģimenes vidi, kopienas vidi un attiecības*. Tās visas caurvij rodamais atslēgvārdu kopās: *Vienotība ar Dievu; Apziņas universālā skaidrība; Tikumība; Dzimtenes mīlestība Raksturs; Bērna dabiskās spējas un vēlmes; Brīvība; Domas spēks; Dzīve kustībā; Latviešu valoda; Simbolu valoda; Jūtu dzīves kopšanu; Garīgums; Ideāli; Kalpošana; Mīlestība un Harmonija; Ģimene*.

Sāksim ar atsevišķo vīzu projektēšanu, pēc tam turpināsim ar mums svarīgo *attiecību* ielikšanu tajās un runāsim par skolotāja *klātesamības* fenomenu.

Manuprāt, mēs esam savākuši pietiekami daudz materiāla t.i., atslēgvārdu, ka līdzīgi tam kā veidojām no tiem Latvijas vīziju, nu varam vīzijas ietvaros projektēt savu skolas modeli.

Tautizglītība veselumā

Ievads

Jāsāk, ka jau reiz spriedām, “būvēt ēku no jumta”, t.i., no potenciāli dievišķā, kas mūsos ir atrodams un pēc iespējas maksimāli dziļi ielūkojoties VISĀ, KAS IR. Šajā sarunā, centīšoties aptvert tautizglītību veselumā.

Mēs dzīvojam tādā cilvēces attīstības posmā, kad pasaules izzināšanā jeb patiesības noskaidrošanā nodarbojamies ar pētījama objekta sadalīšanu. Tā rīkoties esmu mācīts visa līmeņa skolās, arī pati dzīve piespēlē mums tādas situācijas, kuru rēbuss ir risināms tās diferencējot. Šobrīd, es intuitīvu jūtu, ka tautizglītības risinājums meklējams veselumā, kā kaut kas dabīgs, tautas apziņas veselumā ietilpstošs. Lielākā daļa cilvēku raksta zīmēs izklāstīto “patiesību” uztver lieneāri izvērstu laikā, t.i., kā kaut ko sadalītu. Mūsu prāts pēc tam mek-

lē kopsakaru izlasītājā, mēģina to savienot kaut kāda veselumā. Jocīgi, vai ne? Kaut kādus *veselumus* (varbūt labāk saukt par *integrāļiem*), summējot, varam arī iegūt – tāds “mehānisks” paņēmiens! Atceraties, ko mēs pašās pirmajās sarunās spriedām par to, kas ir pedagoģija? – Konstatējām, ka *pedagoģijas* jēdziens ietver sevī filozofiju, noteiktas dabaszinību jomas, psiholoģiju, antropoloģiju, garīgās dzīves parādības, mākslu, reliģiju, socioloģiju, psiholoģiju, kultūroloģiju, vides zinātnes utt. Jautājums: ko te var sasummēt? Neapstrīdami, ka visas šīs jomas tādā vai citādā veidā ir iesaistītas personības tapšanā. Kādā mērā viena, kādā mērā otra? Kā viss tas sabalansējas konkrēta bērna audzināšanā? Mūsu “Krišnamurti” - Raudive mācīja (kā jau reiz to konstatējām), ka cilvēka sadrumstalošana, sadalīšana komponentēs, neļauj aptvert cilvēku kā tādu. Un kā ir ar cilvēka sadrumstalošanu izglītības procesā?

Pirms piekērāties pie tautizglītības projekta, mēs pētījām iniciatīvas pasaulē. Labākās prakses sevi pasludina par izglītošanu *veselumā jeb integrāli*.

Vārdu sakot, veidojot tautizglītības modeli, mums jābūt vairāk vai mazāk skaidrībā par pasauli, jo kā gan tā spēs veidot viengabalainu personību, ja turpināsim pretstatīt reliģiju zinātnei, ja turpināsi sadalīt pasauli materiālajā un nemateriālajā.

Pirmajā grāmatiņā runāju par *transcendentālās klātesamības* fenomenu (faktiski, tā ir tā pati Aurobindo integrālā joga). *Transcendentālā klātesamība* ir atslēga “patiesības” uztveršanai tās veselumā. Izglītības modelī akcents būtu liekams uz *klātesamības* iedibināšanas praksi jebkurai nodarbībai. Tur pat varat palasīt par dažādiem pasaules izziņas veidiem (patiesības skaidrošanas) arī par *klātesamību* saistībā ar tautas pedagoģiju (saderība, piederība, saskaņa). Bez *klātesamības* nav iedomājama sekmīga skolotāja un skolnieka sadarbība. Pār to jārūnā būs vēl un vēl.

Un vēl viens jautājums: *Vai mūsu tautizglītības modeli ir jānedefinē precīzs pedagoģiskās darbības gala rezultāts?*

Kaut kur jau rakstīju, ka tad, kad studēju pedagoģiju, profesūra, tieši vai netieši, mēģināja nostiprināt studentos pārliecību, ka pedagoģijā neko jaunu nevar vairs pateikt – viss jau ir aprakstīts. Tāda nostāja ir dīvaina, jo, ja par piemēru ņemam kaut vai dabaszinības, kur labi redzam, ka atklājumiem nav robežas. To pašu var teikt

par pedagoģijas zinātni – arī te nav robežas: agrāk vai vēlāk būs jaunas atklāsmes psiholoģijā. Taču patreiz ir daudz jāstrādā pie to atziņu ienešanas pedagoģijā, kuras jau labu laiku atpakaļ ir izteikuši dižgari. Atceramies K.Rauduvi? – viņš mācīja, ka izglītībai jābūt tādai, kurā atveras “iekšējais cilvēks”. Kādas ir tās zīmes, kuras liecinātu par iekšējā cilvēka atvēršanos? Mums tās ir jāzina, jo būtu labi katram zināt, kur atrodamies savā “attīšanās” ceļā. Viņš saka to pašu, ko Krišnamurti, ka gala rezultāts šim procesam ir cilvēka būtības atklāšanās sapratnē. Savā būtībā cilvēks ir dievišķs, t.i., viņā ir potenciāls Dievs un tas nozīmē, ka “attīšanās” ceļa galā (lielāka daļai ļaužu tas ir visai patāls), piemēram, principā nepastāvēs nekādas ētiskās problēmas vai “patiesības” noskaidrošanas vajadzības – cilvēks-dievs pats būs augstākā *ētika* un *patiesība*. Šos gala stāvokļus (ideālus) mums ir ļoti, ļoti grūti iztēloties, tāpēc šobrīd nav jēgas kaut ko tādu skaidri nedefinēt un kur nu vēl, nospraust tos par mērķiem. Kā jau rakstīju, tikai kā tādas *ceļa zīmes* var būt patreizējais priekšstats (lielas abstrakcijas) par labo, daiļo – nekā cita mums nav. Taču patūrēsim prātā, ka šo priekšstatu semantika ir tāda, kāda tā šobrīd ir dota un jau rīt tā var pamainīties, tāpēc tās ir tikai *zīmes*, kas neļauj nomaldīties, nokļīst no ceļa. Un vēl, kas jāņem vērā mums pedagoģiem, vecākiem ir tas, ka “šīs ceļa zīmes”, katram aizbilstamajam ir savdabīgi iekrāsotas jau tagad, jau šajā brīdī. Un nekur nav rakstīts, ka bērns nav jau aizgājis aiz tā tur ceļa līkuma, kuru mēs vēl nesaskatām vai tikai kā kaut ko miglaini redzam tālumā (tas nevar strādāt par pedagogu, kurš to nespēj ne pieņemt, ne ieraudzīt). Tāpēc nedrīkstam izvirzīt kaut kādus ideālus par mērķiem (vecāku, skolotāju, sabiedrības gaidas, kuras tad ar varu uzspiežam bērnam), bet tikai noturēt audzināmo uz pašatklāsmes ceļa. Pašatklāsmes ceļš nav viegls – ir milzums daudz viltīgi izliktu slazdu. Visapkārt valda tāds troksnis, ka tajā ne reti tiek apslāpēta iekšējā balss. Lai saklausītu “nesaklausāmo”, ieraudzītu “neredzamo”, ir vajadzīga piepūle. Palīdzēt noturēties uz ceļa, nozīmē rosināt audzēknī tādas rakstura īpašības, kuras neļauj paklupt, bet, ja paklūp, palīdz piecelties. Noturēt uz ceļa nozīmē to, ka iemācam audzēknim orientēties šī brīža dzīves apstākļos, kurus uzspiež ārēji nosacījumi, kuri ne vienmēr saskan ar pašu interesēm un gribu. Palīdzēt noturēties uz ceļa nozīmē iedot viņa reālai dzīvei nepieciešamās iemaņas un prasmes. Mums ir jāiemācas tvert tagadnes mirkļos (tajos ir gan pagātne, gan nākotne) to,

kas sader ar konkrēto audzināmo un šobrīd neviens nevar piedāvāt neko labāku par intuīciju. Kā jau reiz rakstīju, mēs ar meitu meklējam šādai pedagoģiskai iezīmei nosaukumu. Nosaucām to par intuitīvi-situatīvo pedagoģiju. Tas ir, kad netiek sekots kaut kādam iepriekš izstrādātam plānam, algoritmam vai didaktikai, bet no mirkļa uz mirkli mēs intuitīvi, izmantojot arī pieredzi, meklējam arvien jaunām un jaunām situācijām pielāgotu reakciju vai darbību. Salīdzinājumā tas ir apmēram tā, kad mūziķis improvizē par tēmu, seko mirkļa izjūtām vai mākslinieks bez iepriekšēja nodoma, ko konkrēti uzzīmēt, brīvi velk pirmo līniju, pēc kuras seko domas neuzspiests darbs. Parastam pedagogam tas var likties kā ārprieks, kur viss pakļauts haotiskai, loģikai nepakārtotai darbībai. Taču patiesībā tā ir augstākās probes sakārtotība, kuru veido dabīgi apstākļi, noteiktā mirkļa loģika, kas ne vienmēr kā nepieciešamība var nonākt cilvēka sapratnē. Intuitīvi – situatīvā pedagoģija ir *brīvības* pedagoģija. Lai to realizētu, pedagogam pašam ir jābūt brīvam. Tā neko neuzspiež, bet, meklējot rīcības iedarbību mirkļa situācijā, rada tajā rezonanses nosacījumus, kas dod enerģiju (pretēji - uzspiesti ritmi paģērē enerģiju) kā objektam, tā subjektam. Te netiek prasīta pakļaušanās pedagoga varai. Tajā pat laikā jā-saka, ka kaut kā uzspiešana ne vienmēr un ne katram nozīmē brīvības zaudēšanu. Te par to labs ilustratīvas pastāsts: mamma uzšauj niķīgam bērnam pa dibenu, atbrīvodama bērna augumu no disharmonējošas enerģijas. Ko līdzīgu es redzēju, kad divi mazgadīgi brāļi viens otram palīdzēja izkļūt no enerģētiska bloka, dungājot ar kulaciņiem otram pa muguru. Varam atrast dzīvē neskaitāmus gadījumus, kad darām to, ko negribētos, kas nepatīk, bet darām, jo saprotam vai jūtam darāma nepieciešamību.

Reālā sabiedrībā mums par daudz ko ir jāuztraucas, par daudz ko rodas baiļu sajūta. Bailes ir mūsu sabiedrības stūrakmens un kamēr tā būs tāda kā ir, tā centīsies to visiem spēkiem saglabāt. Taču ir viens ceļš, kā tai pretoties, - baiļu sajūtu notur sevis nepazīšana. Kā K.Raudive māca, ir jābūt "personīgai esmes jēgai", lai cilvēks justos drošs un dzīves šķēršļus uztvertu, ka kaut ko garām slīdošu, nepiederošu vai tieši otrādi - saderošus. Kā jau rakstīju, Raudive stāvokli, kurā cilvēkam ir skaidrība par sevi, sauc par universālās apziņas stāvokli. Pēc viņa domām, tas ir katra *dzīves jēgas* patiesais nosacījums. Tad cilvēks jūtas vienots ar pārējiem indivīdiem, vidi, apzinoties sevi un savu individualitāti, viņš vienlaicīgi ir vienots ar pa-

sauli. Ja jādefinē mūsu pedagoģijas mērķis, tad, varbūt, tas varētu būt: *savas esmes apjēgšana?*

Lūk tādas pārdomas! Domas nav izvērstas līdz kaut kādam absolūtam slēdzienam – jau runājām, ka tas nemaz nav iespējams. Ceru, ka tās palīdzēs sekmīgāk, pilnīgāk, dziļāk ieskicēt praktisko tautizglītības modeli. Mums ir pamats savu modeli ietilpināt idejā: *no tautas mācoties, tautu mācam*. Šajā sarunā konstatējām, ka holistikajā pedagoģijā tā īsti ko nedefinēt nevar, t.i., sagaidāmais rezultāts tautizglītības modelī ir kaut kas atvērts, kaut kas, kas atrodas kustībā. Idejai *no tautas mācoties, tautu mācam* ir gan patstāvīgā, konservatīvā komponente, kas ļauj saglabāt to kā veselumu, gan dinamiskā, t.i, satur *kustību* “no - uz” un “kalnā kāpšanu” – ceļu uz pilnību.

1. Dabas vide

Atslēgvārdi: **Daba**, dabas izpratne; vienotība ar dabu; būt labestīgam pret Dabu; dabiskums; dabiskas pūles; cilvēka – Dabas – Dieva apvienošana; dabai tuvināti; dabas procesu atdarināšana; mijiedarbība ar dabu; būt dabā, dabas ritumā; dzīvot harmonijā ar Dabu un Zemes valstībām; gadskārtu riti; esmes ritmi; draudziņi – dzīvnieki; dzīvot saskaņā ar dabas likumiem; dzīvībai atvērts; ekoloģiska dzīvesveida aktualizēšana; ekoloģiska saimniekošana; kultivēt cilvēka saikni ar Dabu; lauki.

Bērna dabiskās spējas un vēlmes; bērnam raksturīgais; attīstīt bērna dotības; bērna būtības dominante; būt īstam- saskaņā ar savu iekšējo būtību; cilvēks “izaug no sevis”; iedzimta radīšanas tieksme; ieraudzīt savai dzīvei pirmbūtībā uzstādīto mērķi; individualitāte; intereses; gudrība; gaiša un stipra personība; personīgā nozīmīguma sapratne; realizēt pats savu dzīvi un savus uzdevumus nevis citu cilvēku iedomātu dzīvi; talanta atvēršana; spējīgi attīstīt prasmes; spētu dalīties savā pasaules uztverē; identitāte ir Kāpnes Debesīs;

Pārējās atslēgvārdu kopas paliek kā caurvijas.

Kā pirmo no vidēm savā tautizglītības modelī aplūkosim dabas vidi. Ar dabas vidi sapratīsim visu dabīgo (neuzspiesto, no “Dieva doto”) attiecībā uz bērnu un bērņā, kas rezonē ar attiecīgiem holistikajā pedagoģijā atzītiem veseluma aspektiem cilvēkā. Iepriekš

konstatējām, ka atšķirt, piemēram, fiziskā aspekta attīstību no garīgā nemaz tik vienkārši nevar. Dabīgā audzināšanas vidē visi aspekti saplūst veselumā t.i. grūti (un vai vienmēr vajadzīgi?) noteikt kādu tieši un cik lielā mērā tādi vai citādi vides apstākļi katru no tām iespaido. Kā piemēru var minēt reiz kādu notikumu mūsu tautskolā, kad kāds zintnieks no Krievijas, ciemojoties tautskolā, bija pārsteigts par aušanas darbnīcas esamību skolā – viņš darbu tajā uztvēra kā nopietnu garīgo attīstības līdzekli. Mēs paši to redzējām pat plašāk: kā vietu, kur kopjams tikums – čaklums, pacietība, neatlaidība u.c.; kur notiek iekļaušanās krāsu, proporciju, ritma izjūtās; uztvērām to kā sevis iepazīšanas un atklāšanas instrumentu caur tautas tradicionālo kultūru un paša varēšanu; kā “paš – principu”: pašapzināšanās, pašizpētes, pašmācīšanās, pašorganizēšanās, pašvadības, pašnoturības, pašvērtēšanas, pašdisciplīnas un tamlīdzīgi izkopšanas iespēju; kā pieredzes veidotāju tautai; vietu, kur tiek apgūta prasme būt gatavam “aizkavētam iepriecinājumam”; kā unikāla vieta mentālo īpašību izkopšanā caur motoriku; kā ieskaņošanas tautas tradicionālajā kultūrā un, protams, caur maņu saskarsmi ar dabīgiem materiāliem, kas pilni dabīgiem raupjiem un smalkiem ritmiem, izcelsmes objekta auru; kā arī esot klātesamības klusuma, dailes un radošuma atmosfērā kā garīguma attīstības vietu. Te, it kā fiziska rakstura darbībai, atrodam nepieciešamo vitālai, mentālai, garīgai attīstībai – brīnumaini, vai ne?!

Protams, ka dažādām nodarbībām iespaidu sadalījums pa veseluma aspektiem būs citādāks. Varbūt var iedomāties Gausa līkni (zvana forma), kura atainotu dažādu nodarbību efektivitāti, nu, piemēram, ja nodarbība akcentē mentālo attīstību, tad fiziskā, vitālā un garīgā atbilst Gausa līknes nogāzēm, bet mentālā – virsotnei. Tāpēc, šķiet, ka nemazinot apjēgsmi par visa veselumu, lietderīgi būtu, plānojot nodarbības, neaizmirst kādam veseluma aspektam tajās ir domāts likt uzsvāru. Starp citu Aurobindo definētie veseluma aspektu uzskaitījums varētu nebūt galējs. Noteikti ir kaut kas, kas stāv ārpus cilvēka sapratnes un spēju robežām. Kaut kas līdzīgs, piemēram, parasta cilvēka auss spējai uztver skaņas tikai noteiktā vibrāciju diapazonā. Mēs sen jau zinām, ka fiziskajā pasaulē pastāv skaņas arī ārpus šī diapazona un zinām arī to, ka pat tas vēl nav viss – kā raksturot skaņu, ko dzird “gaišdzirdīgie”? – kur tā ir iezīmējama cilvēkam doto iespēju skalā? Un vai ar to viss beidzas?

Veseluma aspektu saprašanai, pieturēsimies pie Aurobindo iedalījuma un skaidrojuma (neizgudrosim "riteni" no jauna). Ierosinu apvienot *Psihisko* ar *Garīgo* veseluma aspektu, jo tās prezentē vienas un tās pašas būtnes divas puses – mainīgo un nemainīgo (absolūto), t.i. *psihiskā* būtne ir dvēseles dinamiskais līdzinieks. Psihiskā izglītība ir vērsta uz dievišķā klātbūtnes atklāšanu cilvēkā un tas ir dabīgs ceļš, kas noved pie *Garīgās* būtnes (un tad nepastāv jautājums par dvēseles esamību kā tādu – tā ir atklāta), kad sirds apziņa nostiprinās augstākajā plānā un pārvalda prātu, dzīvību un ķermeni no augšas. Tālāk, kad domāsim par to, ko un kā darīt Veseluma aspektu izglītošanā, tad pieturēsimies pie četriem aspektiem: *Fiziskā, Vitālā, Mentālā un Garīgā*. Rakstīšu lielajiem vārda sākuma burtiem, kad runa būs par cilvēka *Veseluma* aspektiem. It kā vissaprotamākais varētu būt cilvēka veseluma *Fiziskais* aspekts, kurš būtu saistāms ar fizisko izglītību. Tas nav mazsvarīgs, jo, ja pie *Fiziskā* aspekta nestrādāsim, nav jēgas runāt par pārējo cilvēka aspekta attīstīšanu (veselā miesā – vesels gars). Tas ir viens, bet otrs – *Fiziskais* cilvēka aspekts ir tas, kas nodrošina *Patiesības* paušanu, realizēšanu. Cilvēka veseluma *Vitalitātes* aspekts citā vārdā apzīmējams, kā *Dzīvīgums*: spēks, enerģija, entuziasms, mundrums, efektīvs dinamisms, un saistāms ar cilvēka sajūtām, ētiskām, estētiskām izjūtām, skaistuma izjūtu, raksturu. *Mentālais* aspekts tiek saprasts kā prāta izziņas, spriešanas un izpratnes spēju aspekts (atmiņa, loģika, iztēle, koncentrēšanās, mācīšanās prieks, domas kontrole, vērošana, u.c.). *Garīgais* aspekts saistāms ar psihiskās būtnes, sava dievišķās būtības atklāšanu, kas ir tā, kas caur visiem citiem cilvēka veseluma aspektiem, dvēseles virzīta, pilnveidojama no dzīves uz dzīvi.

Atgriezīsimies pie *dabas* vides. Tā ļauj bērnam attīstīties dabīgos apstākļos, rada vienotības sajūtu ar dabu – daba un cilvēks viens veselums (transcendentālā Klātesamība). Dabīgums, dabatbilstības princips - dzīvot saskaņā ar dabas likumiem; visam jānotiek noteiktā laikā un vietā, arī to, ka bērna iesaistīšanās visās dzīves norisēs jānotiek pakāpeniski, atbilstīgi viņa iekšējā spēka attīstībai (konkrētai garīgai, vitālai, mentālai un fiziskai varēšanai), bet ne laikā strikti definētās robežās (ne pēc principa - "visi dara tā") – "robeža" ir tikai bērna ziņā, t.i., konkrēta bērna īpatnību, spēju, dotumu noteikta. Pedagogam, vecākiem ir jāmekā to saskaņāt, un kopā ar bērnu jāstrādā uz

“robežas”. Dabīgie bērna audzināšanas apstākļi saistāmi gan ar skolotāja, gan ar bērna brīvību, t.i, bērnam neuzspiež to, kas nav uz “robežas”, t.i., kas ir tālu no tās abās pusēs – ne to, kas jau ir kaut kad izdzīvots, ne to, kam bērns vēl nav gatavs, ne to, ar ko viņš nav saderīgs. Dabīguma princips saistāms ar bērna izpēti, pašizpēti, savu dzīves uzdevumu apjausmu. Dzīves uzdevumu apjausma rada spēcīgu iekšēju impulsu dzīves enerģiju virzīt tā virzienā – t.i. rada iekšēju motivāciju mācīties, strādāt.

Būtiska ir iekļaušanās mazajos un lielajos ritmos sākot ar dienas dzīves ritmu, nedēļas, mēneša, gada ritmiem, kurus iezīmē gadskārtu (kosmiska mēroga: Saules, Zemes un Mēness kustību) un cilvēka mūža gājuma svētki un godi. Jāuzsver “cilvēka mūža gājums”, jo ja gadskārtas kaut kur skolās izlauž ceļu, tad cilvēka mūža gājums izpaliek. Dzīvošana dabas noteiktos ritmos, ļauj veidot ar to saskanīgu, dabai, tautas dzīves telpai klātesamībā rezonējošu (rezonansē atbilstošu enerģiju saņemot) sakārtotu dzīves modeli.

Izskatās, ka Dievs dabas vidi radījis dziļā tās atsevišķo elementu savstarpējā saderībā, kurā cilvēkam ir jādzīvo. Tāpēc skolas dabas videi ir jānodrošina saskarsme ar (mājas) dzīvniekiem, putniem, zvēriem un citām radībām, iespējai tos ne tikai iepazīt, bet arī par viņiem rūpēties, kā par mazākajiem „brāļiem”, esot klātesamībā, attīstīt empātijas jūtas. Protams, ka lielās pilsētas skolas par to pat var nesapņot, - bet kas lika tās par tādām padarīt? Es atceros savus pamatskolas gadus Rīgas centrā (pagājušā gadsimta 50 – 60 gadi) uz Bruņinieku un Krišjāņa Barona ielas stūra – skolā bija “lauciņi” un “dzīvās dabas stūrītis”- saprātīgs skolēnu skaits skolā ļauj kaut ko tādu darīt.

Neatņemama dabas vides sastāvdaļa ir dabas pētniecības laboratorijas. Tām jābūt aprīkotām ar daudzveidīgām dabas pētniecības iespējām, t.sk., laikmetīgām profesionālām ierīcēm, metodēm. Mazās skolas savus skolēnus – pētniecības interesentus, varētu vest uz specializētiem, skolēniem domātiem zinātnes centriem vai veikt vērojumus un pētījumus skolai piekļaušajā dabas vidē, tajā uzturoties un strādājot, piemēram tā saucamajās āra jeb brīvdabas nodarbībās. Tiem, kuri realizē āra nodarbības nav jāpierāda tas, ka āra nodarbības, pirmkārt, ļauj iegūt pilnīgi citādu pieredzi nekā nodarbības telpā. Mēs varam lasīt, spriest par dabu telpās, bet nekad neiegūsim

to pieredzi, kura gūstama nepastarpinātā saskarsmē ar dabu. Otrkārt, āra nodarbības stiprina fizisko, vitālo, mentālo un garīgo cilvēka veseluma aspektus. Treškārt, uz nākotni orientētā skolā, pasaules izzināšana būtu jāvirza divos virzienos: no “zīmes” uz apzīmējamo” un otrādi – no “apzīmējama” uz “zīmi”, tas ir, izzināt dabā atrodošos objektus, to veselumā. Mums būtu visai grūti, stāvot *ārpus* dabas, realizēt pasaules objektu, norišu izziņu to veselumā. Ceturtkārt, daba, īpaši tad, ja cilvēks to nav paspējis piecūkot vai izkropļot, atklāj mums Dieva radītā skaistumu, pilnību. Dabas dievišķā pilnība, esot tajā, nevar neveicināt skaistuma un pilnības izjūtu, apzināšanos, pozitīvas emocijas. Āra nodarbību fani ir atklājuši, ka esot dabā, veidojas saudzīga attieksme pret to un atbildība par tās pasargāšanu. Dabas vidē darbojoties tiek pieslēgtas visas maņas, - bērns pasauli iepazīst gan caur izjūtām, gan caur sajūtām: izzinot smaržas, garšas, saklausot dabas skaņas, saskatot formas, krāsas, proporcijas utt.. Mēs varētu te uzskaitīt dižu pedagogu spriedumus un aicinājumus darboties dabas vidē, bet esam vienojušies sekot tautas pedagoģijai, un tā nepārprotami atrāda, dabas vides nozīmīgumu. Tāpēc pat neat-saucoties uz pedagoģijas korifejiem, varam savā tautizglītības modelī ielikt (kā obligātu komponenti) nodarbības brīvajā dabā.

Latvijā var atrast skolas, kuras jau aktīvi darbojas dabā un no viņām var iedvesmoties, organizējot nodarbības savā skolīnā. Ir ļoti labas iestrādes arī “Latvijas mežiem”, viņu izglītības programmās.

2. Darba vide

Atslēgvārdi:

Tikumība; tikumīga latvieša unikālā dvēsele; augsta morāle un ētika; augstām vispārcilvēciskās vērtības; ētiska personība; estētiskas un morālas vadlīnijas; augstākās garīgās vērtības; spēju domāt ar sirdi; cīņas griba, devīgums; godīgums; paties; patiesība; pazemība; pieticība; nenosodīšana; pieņemšana; taisnīgums; žēlsirdība; cieņa, godbijība pret visu; bijība; darbs, kas piepilda un ielīkmo; darbam jāizsaka mūsu būtībā; darba un sadzīves pieredzes pārņemšana; darbus veltīt tautai; darbs, kas sagādā mums

gandarījumu sirdij, prieku; darba mīlestība; mīl un prot strādāt; čaklums; strādīgums; amatniecība;

Kalpošana; kalpojam kādam augstākam mērķim, augstākam likumam; katram savs uzdevums; ko es varētu darīt kopuma labā? laimes sajūta par darbu, ko darām; mīlestība ir kalpošana - absolūtā;

Dzīve kustībā; dzīves ritums; dzīves apgarošana ar daiļumu; dzīves ceļa veidošana; dzīves jēga meklējums indivīda patībā; dzīves jēga; dzīves mērķi; dzīves misija; dzīves uzdevumi; dzīves uzdevumos balstīts darbs; dzīves un darba vienotība; dzīvēt saskaņā ar sirdsapziņu; dzīvesziņa; attīstība un pilnveidošanās;

Bērna dabiskās spējas un vēlmes; bērnam raksturīgais; attīstīt bērna dotības; bērna būtības dominante; būt īstam- saskaņā ar savu iekšējo būtību; cilvēks "izaug no sevis"; iedzimta radīšanas tieksme; ieraudzīt savai dzīvei pirmbūtībā uzstādīto mērķi; individualitāte; intereses; gudrība; gaiša un stipra personība; personīgā nozīmīguma sapratne; realizēt pats savu dzīvi un savus uzdevumus nevis citu cilvēku iedomātu dzīvi; talanta atvēršana; spējīgi attīstīt prasmes; spētu dalīties savā pasaules uztverē; identitāte ir Kāpnes Debesīs;

Apziņas universālā skaidrība; apziņas kvalitāte; iegremdēts visos apziņas un esamības izpausmju līmeņos; pašapziņa; apzinās savu garīgo spēku; apzinās savu vērtību; apzinās sevi un dzīvo savu dzīvi; apzinās savas spējas un iegūt metodes kā sev palīdzēt; apzinās savus personīgās dzīves uzdevumus; atpazīt savu dziļāko būtību; atklāt garīgo esamību sevī; atklāt sevi kā transcendentālu esmi; iepazīt pats sevi; dievišķo spēju atklāšana; attīstīta; cilvēks ir saskaņā pats ar sevi un reizē ar visu ārējo dzīvi; dzīve – latvietim nedalāmi sakusuši veselumā un ir viņa būtības izteicēji; iedzimtajās spējās un izkoptajās prasmēs; iegūt skaidrību pašam par sevi; iemīlēt pašam sevi un katru sava ķermeņa šūniņu. atrast savu Patieso Es un Būt tādām kāds Ir; izzināt un realizēt sevi (kas es patiesībā esmu? no kurienes es rados (nāku) un kas es esmu (kurp eju); nezaudēt pašiem sevi; patība; personības pilnības veselums; būtības apzināšanās; klātesamība;

Pārējās atslēgvārdu kopas, kā caurvijas.

Kā otro savā tautizglītības modelī aplūkosim *Darba vidi*. Darba tikums ir viens no būtiskākajiem latviešu tautas vērtību hierarhijā

(skatām atslēgvārdus). Jau šūpuļdziesmās tiek apdziedāts darbs, tas, ka tikai darbs padara cilvēku daiļu un godājamu. Darbs ir cilvēka tikumības mēraukla – godīgums, skaistums, stiprums, gudrība, taisnīgums, patiesīgums. Pēc attieksmes pret darbu un darba prasmes spriež par cilvēka vērtību. Augstu tiek cildināta bērna tieksme iet darbā nesūtītām. Latvietim darbs ir dabīgs cilvēka dzīves stāvoklis – ne reti folklorā rodama darba un dzīves identificēšana. Darbs ir ne tikai cilvēka eksistences nodrošinātājs, tajā viņš sevi attīsta fiziski un garīgi, pilnveido prasmes, rod skaisto, kas bagātina dvēseli; darbā apliecina sevi, rodot dzīvei jēgu, jūtas laimīgs. Dabā iekārtotā darba vide ir saskaņota ar dabas iekšējo spēku, ar vides īpatnībām, dabas spēju atjaunoties vai iespēju ar darbu palīdzēt tai atgūties. Darba ritms (dzīves ritms) tautas tradīcijās saskaņots ar cilvēka dzīves ritumu visa mūža ilgumā un dabas ritmiem visa gada garumā. Šī saskaņošana ir pamatā cilvēka darba un dabas vienībai.

Galvenā jēga darbam skoliņā ir: pašam darītājam iepazīt sevi, - atklāt savu fizisko, vitālo, mentālo un garīgo varēšanu, savas spējas un iespēja pilnveidot tās. Sākotnēji tas var būt darbs, kas nepavisam nav saistīts ar dzīves uzdevumiem, bet kalpo kā instruments, kas palīdz veidot klātesamības iemaņas t.i., saplūšanas spējas ar darāmo, ar darba rīkiem, priekšmetu, materiālu. Darbs ir vienkāršākais veids, ka transcendenci ielaist sevī, kā veidot pamatu pasaules izziņai no “apzīmējamā” uz “zīmi”, t.i., kā tuvoties *patiesībai* bez burtos – grāmatās izklāstītiem priekšstatiem, ieslēgtām abstrakcijās. Te skolotājs paliek otrajā plānā un vienīgais, ko viņš var darīt ir nodrošināt, lai audzināmo neviens netraucē, ierādīt viņam kādus darba paņēmienus, palīdzēt noskaņoties klātesamībai, darot to pašu ko skolēns, iekšējā klusumā un mierā. Audzināmais, atkārtoti vingrinoties, pamazām sāks apzināties ne tikai to, ko viņš māc un var izdarīt, kur pietiek jau ar esošajām zināšanām un prasmēm, kur – nē, bet, *klātesamību* iedibinot, arī savu garīgo spēku. Vingrinājumi un pašrefleksija atradīs ceļus (metodes, veidus) arvien labāka darba rezultāta iegūšanai, arvien labākai saplūsmei.

Kā jau minēts, darbs var būt jebkurš (ar laiku), taču ir darbi, kuri dod vēl papildus “bonusus”. Piemēram, tautas daiļamatniecības darbi, kas ir Mantojuma materiālās kultūras neatņemama sastāvdaļa. Darbs daiļamatniecības darbnīcās, attīsta smadzenes jeb bērna prāta spējas, veido koncentrēšanās spējas, radina pacietībai. Viens no

“bonusiem” ir tas, ka šie darbi, kā norāda pats nosaukums, saistīti ar daili, ar skaisto ar kaut ko tādu, kas jau pats par sevi saskanīgi iekļaujas mūsu izjūtās, emocijās, rosinot prieku, pacilātu noskaņojumu, motivējot darbu darīt vēl un vēl, laika izjūtām zūdot. Kā jau minējām augstāk, aprakstot piemēru ar aušanas darbnīcu, tautas daiļamatniecības galvenā vērtība ir ne tikai estētisko jūtu attīstībai: formā, krāsās, krāsu salikumos, proporcijās, rakstos, veidu daudzveidībā, bet arī garīgajā, jo skaistais rosina meklēt skaisto vispār, skaisto ārpusē un skaisto sevī. Bez tam maņu orgānu (taustēs, ožas, dzirdes u.c.) saskarsme ar dabīgajiem materiāliem izraisa pārdzīvojumu, ļaujot attīstīties īpašai rezonanses sajūtai, kas beigu beigās noved pie mīlestības pret dabas vidi. Cits ļoti būtisks faktors pastāv tajā, ka saskarsme ar rakstiem, krāsu salikumu un citiem elementiem tautas mākslā, modelē jeb enerģētiski savdabīgi sakārto vidi, tātad arī cilvēku ievada tautas un indivīda savstarpējās saskaņas mezgla punktā, kurā indivīds var apjaust savu vietu un lomu konkrētajā dzīvē. Valdis Celms reiz rakstīja: “„Tradicionālā kultūra, kas cieši saistīta ar dabas norišu cikliem, kosmosu, senajā zemkopju kultūrā glabā tādus ētiskos, estētiskos un Dieva izpratnes principus, kas varētu palīdzēt atjaunot zudušo līdzsvaru un harmoniju. Šie principi un šī vienotā Visuma apziņa nav zudusi nebūtībā. Tā pieejama atjaunotnei. Tā pastāv gan dzīvē, gan arī kodētā veidā tradicionālās kultūras liecībās un kosmiski universālo struktūru būtība – to spējā formēt harmonisku domājošā cilvēka apziņu.”

Trešais “bonuss” ir tajā, ka tautas daiļamatniecība sakņojas tautas dzīvesziņā, tautas kopējā apziņas laukā – kur ir rodams darītāja transcendentālais “nospiedums” - pēda, kā kaut kas abpusēji sadedzīgs. Darbs ir viens no ceļiem, kas ved uz savu transcendentālo esmi, savas dziļākās būtības atrašanu savas tautas holonā (veselumā), t.i., savu personīgo dzīves uzdevumu atrašanu un laimi, darot to, kas mums šajā dzīvē patiesi jādara. Tas radīs piederības sajūta visam, ar ko saskaramies, ko tikai apjaušam – tautai, pasaulei, Dievam, Visumam.

Kopienas skoliņā vēlams pietiekami bagāts darba piedāvājuma klāsts, lai atrastos, kas tāds, kas bērnu interesē, kas viņam patīk, padodas, kas saskan ar viņa dotumiem, talantu. Kopienas vide un tautskoliņas vides būtu veidojamas abpusēji atvērtas t.i., skolēna darba vide var atrasties ārpus skolas formālajām sienām (Kopienai būtu

jābūt ieinteresētai šādā atvērtā skolas modelī). Piemēram, bērns dienas daļu vai vairākas dienas, kopā ar savu audzinātāju-pētnieci, pavada kādā lauku sētas saimnieciskās darbības, amatnieka darbnīcas utt., darba vidē. Var būt arī tā, ka dažādās skolās ir dažāds darba vides piedāvājums. Šāda situācijā (piemēram, pilsētas skolas), lai zinātu uz kuru skolu bērnam vislabāk doties, bērnu nepieciešams pētīt, radot tai atbilstošu vidi, t.i., optimālus apstākļus brīvai, dabīgai attīstībai jau pirmskolas periodā. Šajā periodā skolas, ja tajās pētām pirmskolas bērnus, varētu savstarpēji viena otrai izpalīdzēt, pieņemot bērnu no citas skolas (pirmskolas iestādes) uz pētniecības laika sprīdi savā darba vidē. Arī paši bērna vecāki var būt ļoti labi bērna vērotāji (tos var tam īpaši apmācīt) un spējīgi noteikt bērnu noslieces, intereses.

To, ka darba vide ir ļoti nozīmīga estētiskajā, tikumiskajā, garīgajā, fiziskajā, vitālajā, mentālajā audzināšanā, rakstura veidošanā, koncentrēšanās spēju un pacietības attīstībai, apliecina mūsu atslēgvārdu kopa. Kā jau minēts, darba tikums ir viens no būtiskākajiem tikumiem latviešu tautas vērtību hierarhijā, - tikai darbs padara cilvēku, daļu un godājamu, un kā jau konstatējām, ļauj iepazīt sevi un beigu beigās arī pašrealizēties savas tautas vidū. Darbs ir cilvēka tikumības mēraukla – godīguma, skaistuma, stipruma, gudrības, taisnīguma, patiesīguma. Strādāt jāuzsāk jau ļoti agrā bērnībā. Tā sarežģītību un grūtības pakāpi jāpiemeklē atbilstoši bērna vecumam un spējām. Mazie bērni var būt palīgi mājas darbos (mātes gaidīt gaidīja, kad mazulis paaugsies un “skaliņus varēs pienest”). Tam nav jābūt piespiedu darbam, bet kā pašai par sevi saprotamai darbībai, kopējai rūpei un atbildībai par ģimenes labklājību, pārticību, bet vēlāk par apzinīgu kalpošanu ģimenei, skolas kopienai, tautai. Darbam ir jātop par tradicionāli dabīgu cilvēka dzīves stāvokli. Darbs jāveic nekaitējot ne cilvēkiem, ne dabas videi, tieši otrādi - tam jābūt vērstam uz vides bagātināšanu, aizsardzību, saskaņotam ar tās spēju atjaunoties. Darbs kopienas skolās ienesams, rūpējoties par skolas vidi (kopšana, iekārtošana), radot iespēju strādāt ne tikai jau minētajās daiļamatniecības darbnīcās, bet arī skolas augļu vai sakņu dārzā, skolas dzīvās dabas stūrītī. Darbam jābūt orientētam uz konkrētu dzīvei nepieciešamu iemaņu attīstīšanu un, tajā pat laikā, tam ir jābūt lietderīgam, - orientētam uz konkrētu ģimenes, skolas kopienas, vides vajadzībām.

Novadā var tikt veidoti īpaši amatniecības centri, kurā profesionāli amatnieki strādā ar dažādu skolu bērniem (līdzīgi kā interešu izglītības vai zinātnes centri). Te varētu veidot tautas daiļamatniecības darbnīcas, kurās ir iespēja strādāt ar dažādiem dabas materiāliem (dažādām stihijām): koku, mālu, vilnu, lina, kokvilnu, metālu.

Viena būtiska darba audzināšanas forma ir kopdarbs. Smagu darbu talkās sanāk kaimiņu ļaudis, lai kopīgiem spēkiem paveiktu ko smagu, darbietilpīgu vai sarežģītu, neprasot par to atlīdzību. Tā vakarēšanā kopā pulcējas kaimiņi vai savieši (kopīgu interešu ģimenes), lai vakaros darītu katrs savu līdzpaņemto darbu, reizē gatavojoties, piemēram, ģimenes godiem un gadskārtu svētkiem un tamlīdzīgi. Kopdarbu raksturo līksme un savstarpējo attiecību veidošanās saskarsmē. Kopīgs darbs ne tikai atvieglo dažādu saimniecisko jautājumu risināšanu (sevišķi lauku vidē), bet ir nozīmīgs ģimenes stiprinātājs - satiecīgu, sirsnīgu un izpalīdzīgu savstarpējo attiecību veidotājs.

3. Tautas tradicionālās kultūras vide

Atslēgvārdi:

Vienotība ar Dievu; atklāt savu piederību Visumam, augstākajām cilvēces pilnības virsotnēm; būt līdzradītājam (Dieva līdzstrādniekam), cilvēki un dievi ir vienoti; Dieva kāpnes; paši esam Dievi; dievišķie spēki mūsos un pār mums; iekšēja apvienošana; individualitātes harmoniskajā saskaņā ar Visuma laiktelpu; iekšējais kosmos un ārējais kosmos ir līdzvērtīgi; iekšējā un ārējā līdzsvarošanās; ieraudzīt grūti tveramo transcendentu jeb dievišķo esmi; spēja pielietot savu apziņu kalpošanai Cilvēcei; svarīgs ir paša tautas un visas cilvēces liktenis; veicināt un uzturēt vienotību visos līmeņos; vienots ar citiem cilvēkiem un visu dzīvo; viss jāsavij un jāsaauž par vienu nedalāmu vienību; Visums; Zeme; daudzveidība; cieņa pret citu valstu kultūru; brālība; cilvēks ir norūpējies par cilvēces likteni;

Apziņas universālā skaidrība; apziņas kvalitāte; iegremdēts visos apziņas un esamības izpausmju līmeņos; pašapziņa; apzinās savu garīgo spēku; apzinās savu vērtību; apzinās

sevi un dzīvo savu dzīvi; apzinās savas spējas un iegūt metodes kā sev palīdzēt; apzinās savus personīgās dzīves uzdevumus; atpazīt savu dziļāko būtību; atklāt garīgo esamību sevī; atklāt sevi kā transcendentālu esmi; iepazīt pats sevi; dievišķo spēju atklāšana; attīstīta; cilvēks ir saskaņā pats ar sevi un reizē ar visu ārējo dzīvi; dzīve – latvietim nedalāmi sakusuši veselumā un ir viņa būtības izteicēji; iedzimtajās spējās un izkoptajās prasmēs; iegūt skaidrību pašam par sevi; iemīlēt pašam sevi un katru sava ķermeņa šūniņu. atrast savu Patieso Es un Būt tādām kāds Ir; izzināt un realizēt sevi (kas es patiesībā esmu? no kurienes es rados (nāku) un kas es esmu (kurp eju); nezaudēt pašiem sevi; patība; personības pilnības veselums; sūtības apzināšanās; klātesamība;

Tikumība; tikumīga latvieša unikālā dvēsele; augsta morāle un ētika; augstām vispārcilvēciskās vērtības; ētiska personība; estētiskas un morālas vadlīnijas; augstākās garīgās vērtības; spēju domāt ar sirdi; cīņas griba, devīgums; godīgums; patiess; patiesība; pazemība; pieticība; nenosodīšana; pieņemšana; taisnīgums; žēlsirdība; cieņa, godbijība pret visu; bijība; darbs, kas piepilda un ielīkmo; darbam jāizsaka mūsu būtībā; darba un sadzīves pieredzes pārņemšana; darbus vēltīt tautai; darbs, kas sagādā mums gandarījumu sirdij, prieku; darba mīlestība; mīl un prot strādāt; čaklums; strādīgums; amatniecība;

Folklorā; jā māca folkloru kā tautas garīgās identitātes nesēju; jāpaļaujas uz mūsu senču koptajām latviskās pašapziņas saknēm; kultūras mantojuma realizācija; kļūt par Dieva dēlu vai Saules meitu; latviešu godību un svētku tradīcijas; mīlestība uz dziesmu; pasakas; teikās un mīklās; deju ritms un dziesmu skaņa; dzied savas tautasdziesmas; rotaļās; zina senos rakstus; skaitļi vai krāsas folklorā; svēti koki; svētie centri; tautastērpu un to elementu lietojums; turēšanās pie tēvutēvu krietnām ierašām; Dainas; Dainu ģenialitāte, maģiskais spēks; Dainas kā ļoti stingras valodas noteicējas;

Latviešu valoda; vārdu higiēna; vārda spēks; gaismas nešana caur vārdu; bagāta valoda; cieņa pret savu valodu; literatūra; valoda arī ir ceļš uz dvēseli un dvēseles izpausmes veids; valoda ir apziņas stāvoklis; valoda kā harmonija; valodas tuvināšana dabas valodai;

Simbolu valoda; enerģētisko tēlu informācijas pārraides kods; simbolu jēdzieniska sakārtošana; sintētiska pasaules uztvere; latvju raksta ģeometriskā zīme ir kā savdabīgs strukturāls veselums; Dainu un šodienas valoda – divtūkstoš vārdu simboliem ietver vairāk jēgu;

Garīgums; garīga būtne; garā stipri; garīgi spēcīgi; gara spēks izaug un īpaša apziņas stāvokļa; gara brīvība; garīgā dzīve; garīgā veselība; gara spēks un mīlestība; garīgi neatkarīgi; gara izglītība; garīgā spēka attīstība lielai ļaužu grupai izvirzot un saskatot vienu kopīgu mērķi; garīgā hierarhija; garīgi brīvu personību radošums; garīgi impulsi; izjūtot sirdī vienu kopēju vēlēšanos; daiļš; daiļajā ir mūsu tautas “ģēnijs; daiļā būtība ir mūsu gara refleksija; skaistums; skaistu padarīt; aptvert visa kopveseluma daiļumu un dziļumu;

Ideāli - sekot idejām un ideāliem; mērķi un ideāli; nepieciešami ideāli; spēja ticēt idejām; tiekšanās pēc augstākiem ideāliem; galvenais rakstura veidošanas spēks meklējams cilvēka dvēseles neapturamā plūsma pretī gaismai; jātiecas uz visaugstāko par visu: absolūto patiesību un absolūto taisnību, mīlestību; intuīcija; attīstām intuīciju, atver vārtus uz lietu būtību; sirds un sirdsapziņa;

Un visas pārējās atslēgvārdu kopas – tās te nav atsevišķi izdalāmas.

Šajā sarunā, izmantojot *atslēgvārdus*, turpināsim noskaidrot to, kādas dzīves darbības vides ir piederīgas tautas izglītībai.

Latviešu tautas tradicionālā kultūra ir tās etniskās identitātes raksturotāja. Tautas tradicionālā kultūra ir etniskās piederības kolektīvās bezapziņas lauks. Tā veido efektīvu vērtīborientētu dzīves darbības vidi tiem, kuri ir ar to saderīgi. Tas nozīmē, ka tautas pedagoģijas elementi tautas tradicionālajā kultūrā, var veicināt indivīdu identificēšanos ar tautu, nacionālās pašapziņas veidošanos. Tautas tradicionālās kultūras saistība ar tai piederīgo zemapziņu ir būtisks arguments tam, lai to izmantotu indivīda iekšējo spēku, dotumu un dzīves jēgas atklāšanā. Loģika, tautas tradīciju kopšanu izmantot savu “dzīves uzdevumu” meklēšanā, balstās uz apsvērumu, ka cilvēks iedzimst tur, kur tas vislabāk iederas; kur var realizēt sevi. Saderība nav iedomājama bez savstarpējiem līdzības elementiem – cilvēks rod sevi savā tautā. Tātad Dievs devis saderību personas veseluma un

tautas veseluma (holonu) starpā, lai tie, savstarpēji mijiedarbojoties, viens otru labāk iepazītu un cilvēks varētu atrast sevi kalpošanā tautai. Tas viss iedibināts kā nerakstīts vienas izcelsme holonu sasaukšanās likums holohierarhijā, savstarpējās papildināmības (komplementaritātes) universālais princips ilgmūžībai un sekmīgam attīšanās procesam (evolūcijai). Ar ko holohierarhijā holoni ir savstarpēji līdzīgi un ar ko atšķirīgi, kā arī to savstarpējā komunikācija, mijiedarbība, kas nosaka holonu noturību, var iepazīt Pirmajā grāmatiņā: *Klātesamība, Vārds, Patiesība*. Tur apspriedām arī mūsdienu tirgus-patērētāju sabiedrību un tajā valdošās vērtības, kuras galu galā liek indivīdam pazaudēt sevi - zūd ideāli, indivīdam zūd apjēgsme par savu dzīves jēgu vispār. Pazaudējot sevi viņš nonāk pretrunā ar dzīves dabīgu, saskanīgu iekļaušanos vispārējā VISA, KAS IR kustībā. Jo vairāk ir šādu indivīdu, jo tuvāk ir visas sabiedrības izkrišana no sinhronitātes ar procesiem kosmosā.

Tautas tradicionālās kultūras elementi sasaucas ar kolektīvās zemapziņas veidotajiem arhetipiem, reiz rakstīja J.Rudzītis. Pētījumi apliecina, ka, piemēram, Dainas, kurām ir īpaša vieta tautas tradicionālās kultūras nemateriālajā Mantojumā, savā veselumā ir vērtējamās kā tautas dzīvesziņas, tautas un latvieša būtības izteicējas. Kā tas tur atklājas? Dzīvē svarīgais izteikts gan tiešā veidā salīdzinājumos, vērtējumos, gan netiešā – līdzībās, attieksmju, domu un emociju kontekstos. Nereti četrās rindiņās vienlaicīgi ievītas vairākas vērtības, atziņas, kuras tiek atklātas emocionālā pārdzīvojumā (priekā, sajūsmā, mīlestībā u.c.). Dainas pašas par sevi prezentē pilnību, daļumu, iejūtību, gudrību, bijību, veselumu. Centrālā vērtība latvietim, kas atklājas Dainās, ir darbs (šobrīd skolās to neatrast). Dainās rodas visas nepieciešamās norādes par to, kā darbs veicams: ar kādu attieksmi jāķeras pie darba, kā to sākt, kāda ir darbību secība. Darbam ir savs ritms, metodes, paņēmieni. Ka jau atklājām iepriekš, tam ir kalpošanai raksturīgas pazīmes: čaklums, tieksme palīdzēt, iniciatīva, uzcītība, centība, apķērība, izlēmība un tamlīdzīgi. Zenta Mauriņa rakstīja: *Darbā izpaužas vislielākais tikums: tikt ar visu galā pašam, tas ir savu spēku, spēju, savas mākas, prieka un gandarījuma avots*. Ar darbu ir cieši saistīta *mīlestība* kā pamatvērtība. Dainās nerunā par *mīlestību*, bet tā atklājas attieksmē pret sevi un citiem, pret dabu un pat sadzīves priekšmetiem līdzcietībā, simpātijā, draudzībā, lab-sirdībā. Dainās *mīlestības* jēga ir tās darbībā, kustībā, dzīvībā. *Patie-*

sība, kā pamatvērtība tautas mantojumā vispirms rodama caur daiļo, skaisto. Skaistais vērojams un veidojams ne tikai cilvēkā, tas rodams arī dabā, attiecībās. Skaists, kā jau apspriedām augstāk, ir tas, kas darbā iegūts, tā ir *patiesības* un *kalpošanas* savstarpējā saistība. *Patiesības* pamatvērtība atklājas prasībās: esi patiess, nemelo; esi godīgs attiecībā pret sevi un citiem. Dainās *patiesība* saistīta ar *gudrību*. Gudrs padoms tiek atzīts par visvērtīgāko cilvēka īpašību. Jau kūmību dziesmas dziedot, bērna šūpulī tiek ielikts gudrs padoms. *Gudrība* izpaužas apķērībā, atjautībā, attapībā. *Gudrībai* raksturīga vērot un vērtēspēja, tā redz un skaidro norises dabā, darba procesus, tā atpazīst cilvēkus dažādās dzīves izpausmēs, tā attiecības ar dabu. Tā atklājas spējā apcerēt, pieņemt pareizus lēmumus, spējā pareizi rīkoties, pacietībā, spējā koncentrēties, spējā neapvainoties. Harmoniska *līdzsvara* pazīme ir Dainās izteiktais *priecīgā prāta* tikums. *Priecīgs prāts* (optimisms) kā labestīgas attieksmes avots caurstrāvo visas Dainas. Prieks un jautrība (humors, joki) rodami gan darba, gan sadzīves, gan svētku, gan godu, pat bērēšanas dziesmās. Prieks vairo *vitalitātes* spēku, ļauj uzturēt *dzīves jēgu*, cerību, ticību labajam pat ļoti smagos dzīves darbības apstākļos - jo grūtāks darbs, jo ar lielāku prieku jāķeras pie tā.

Latvietim raksturīgā *Veseluma apziņa* tradicionālajā kultūrā atklājas došanā otram, labestīgā, estētiskā attieksmē, analogiju saskatīšanā notikumos dabā un cilvēku attiecībās, to izvērtēšanā, skaidrošanā. Caur Dainām tā atklājas kā pašlāīvība, spēja iekļauties, kā nepieciešamība sadarboties, būt savstarpēji izpalīdzīgiem, draudzīgiem ģimenē un kaimiņu starpā, izjust cieņas pilnu attieksmi pret dabu kopumā. Tāpēc ir pats par sevi saprotams, kāpēc *atslēgvārdos* un vēstījumu kontekstos Mantojums tiek apstiprināts, kā galvenais mācību un audzināšanas līdzeklis. Mantojums sevī ietver ne tikai Dainas, bet visu mutvārdu folkloru, dziesmas un dziedāšanu, melodijas un muzicēšanu, rotaļas un dejas. Ticējumos, Dainās, pasakās, parunās kā arī gadskārtu un ģimenes ieražās, materiālajā kultūras daļā rodama tām raksturīgā simbolu valoda jeb tautai raksturīgā simboliskā domāšana. Pie pēdējās īpaši jāatzīmē latvju raksta ģeometriskās zīmes, kas ir kā savdabīgs strukturāls, kosmiskās kārtības izsakošs, vidi enerģētiski harmoniski sakārtojošs veselums. Visi šie latviskās dzīvesziņas elementi, kas reiz bijuši galvenie tautas pedagoģijā, personības veidošanā, joprojām ir neatraujami saistīti ar cilvēka

dzīvi, viņa nodarbi, ticību, tradīcijām, sapratni par pasauli un sevi. Tie, uzrādot ilgtpēju, gadsimtos ir bijuši tautiskās apziņas kopēji. J.Kalniņš „Paliekamdziesmā” par Mantojumu rakstīja, *ka uz to jāraugās kā uz vērtību, kas joprojām mīt mūsos pašos, ir daļa no mums pašiem, ir daļa no tautas būtības.*

Relatīvi vienkārši skolā var organizēt gadskārtu svētku un zīmīgu dienu atzīmēšanu. Tās ir savdabīgas reizes, kad notiek īpaša cilvēka un dabas saplūsmes mistērija - neizpaliek ne tautasdziesma, ne rotaļa, ne deļa, ne daiļamatniecība, ne īpaši, ar konkrēto pasākumu, saistīti rīti.

Būtiska loma gan saistībā ar gadskārtām, gan cilvēka mūža gājumu, gan iekļaušanos kosmiskas dabas norisēs ir mūzikai un dziedāšanai. Mūzika var emocionāli dziļi aizkustināt, izdzīvojot klātesamību notiekošā. Ar mūzikas palīdzību cilvēkam atveras acis uz vienotiem dzīves likumiem – cēloņu seku sakarībām. Mūzika rada skaistas domas. Auseklis, mūsu tautas pirmās atmodas darbinieks, pedagogs pusotru gadsimtu atpakaļ uzsvēra tautasdziesmas nozīmīgumu skolā. To viņš pamato, nosaucot nolūkus: *Estētiskais nolūks* – apgūst estētikas likumus; *Morālais nolūks* – tikumīga attieksme pret vidi; *Ideālistisks nolūks* – daiļu ideālu modināšana, audzināšana; *Vēsturisks nolūks* – tautas dziesmas ir vispatiesākā vēsture; *Formālistiskais nolūks* – domāšanas attīstībai. Es te pievienotu *garīgo nolūku*: klātesamības iedibināšana Visā, Kas Ir caur saderīgo cilvēkā un Dievā.

Kad runā par tautas tradicionālo kultūru, parasti aizmirst pieņemt *valodu* (ja nu vienīgi Dainu valodas kontekstā). Pētot *atslēgvārdus*, atradīsim norādes uz *valodas* nozīmīgumu, *valodas* kultūru, vārdu higiēnu. *Doma un valoda* ir cieši saistītas – tīra doma – tīra *valoda*. Kā jau reiz atklājām pirmajā grāmatiņā: doma modelē pasauli un otrādi, pasaule modelē domu. Toreiz atklājām, ka *valoda* ir ceļš uz *Patiesību*. Runājot latviski, mēs pasauli iepazīstam caur savas valodas semantiku, kura ir tuva apzīmējamā būtībai. Tas nozīmē, ka *valoda* var nebūt milzīga abstrahēšanās (par kādu tā šobrīd tapusi), ka domas, vārdi var nebūt tulkojami, jo tie semantiski ir tik plaši un dziļi, ka prasa jaunu domāšanu – *simbolisko domāšanu* (domāšana lietu būtības izsakošās patiesībās). Šāda *domāšana*, kas ir dominējoša (pētījumi to apliecina – sk, E. Siliņa *Patiesības meklējumos*) tikai divām tautām Eiropā: latviešiem un igauņiem, ir liels dārgums, kas ir iz-

kopjams un sargājams (pētījumi arī apliecina, ka skolas gadus dominante zūd. Varbūt kāds apzināti cenšas, lai tas tā būtu, uzspiežot caur skolu programmām, pedagoģiskām metodēm Eiropai dominējošo lineāro domāšanas veidu). Simboliskās domāšana pakāpē, uz kuru potenciāli katrs latvietis var tiekties, ne mazāk svarīga ir, tā saucamā “kritiskā domāšana” – kuru veido virkne loģikas elementi (tas ir apmēram tā, kad “kritiskās domāšanas” zinātnieks *patiesību* meklē caur pētāma objekta saskaldīšanu daļās un to pētniecībā, bet “tēlaini-simboliskās domāšanas” zinātnieks *patiesību* atrod pētāmā objekta veselumā ar visiem tam raksturīgiem kontekstiem. Jeb cits piemērs: pirmais lasa grāmatu burtu pēc burta, vārds pēc vārda, lapaspusi pēc lapaspuses, lai beigu beigās aptvertu par ko iet runa, kad, otrais, tikai paskatoties uz grāmatu saprot par ko ir runa. Liekas neiespējami, bet mana pieredze (īpaši eksperimenti) ar *jaunā laikmeta* bērniem, apliecina, ka jau tagad atrodas personas, kuras turot grāmatu tikai rokās (pat to neredzot), pasaka kas par grāmatu, par ko tajā ir runa, kādā valodā rakstīta un tamlīdzīgas lietas (ja prasa, tad arī to, kas kāda konkrētā lapā rakstīts).

Parastais domāšanas veids norit sarunā, - tādā kā iekšējā dialogā ar sevi. No tā rodas aplams priekšstats, ka tās (domas) tur “iekšā” arī paliek. Patiesībā domas viļņi rezonē ar līdzīgo apkārt esošos rezonatoros, vai tās ir šūnas, augi, cilvēki un citas dzīvas un ne tik dzīvas būtnes, – nav nosakāms, cik tālu kosmosā tā aizskrien ātrāk par gaismu. Līdzīgi domai, kas rada, modelē tuvo un tālo kosmosu, dodas arī skaņa, jeb izteikts vārds. Izteikts vārds ir kā punkts uz “i”, tāds kā apstiprinājums domai, kas tapusi iekšējā dialogā. Tāpēc runai, kaut vai čukstot, ir noslēdzoša nozīme – ir svarīgi sarunāties domās, bet daudz efektīvāk tās atklāt skaņās, vēl jo vairāk tad, kad esat *klātesamībā* ar zīmēm jeb, kad zīme (valoda) ir reizē arī apzīmējamais. Tāpēc *valodai* ir jābūt tīrai, skaistai.

Nozīmīga vieta *valodas* izkopšanai ir grāmatai. Grāmatu lasīšana ļauj tās lasītājam piedalīties aprakstīto norišu līdzradīšanā. Jau runājām, ka doma, vārds nav atdalāms no realitātes citā plānā, tas nozīmē, ka lasot, mēs piedodam spēku gaismu nesošiem tēliem (Un jālasa tikai labas – Gaismas grāmatas). Vēl jo vairāk tāpēc, ka lasītājs, caur savas mentalitātes prizmu, izdzīvo notikumus, redz ainas, tēlus, lasītājs apzinās sevi grāmatā aprakstīto notikumu vidū jeb *klātesamībā*. Jo *klātesamība* ir dziļāka, t.i., kad pazūd laiks un telpa, jo

spēcīgāki top tēli, spēcīgāks top pats lasītājs. Bez tam vēlamas ir tās grāmatas, kas sader ar lasītāju, ar daiļo. Gan jau būsiet novērojuši, ka grāmatu veikalā mūs reiz pa reizēm “uzrunā” kāda grāmata, - nesam pat to atvēruši, bet jūtam tās pievilksanas spēku un otrādi – ir grāmatas, kuras atgrūž. Tā ir laba pazīme mūsu unikālajām uztveres spējām būt *klātesamībā* – tās ir jāattīsta! Padomāsim: vai mums savā grāmatu plauktā ir jātur “ne savas” grāmatas – savējās dos spēku un enerģiju, harmonizē vidi, bet tās otrās, to grauj. “Ne savas” grāmatas nevajadzētu lasīt pat pētniecības nolūkos – nav jāpēta ļaunums, ir jāstiprina Gaisma!

Pat neapcerot valodas transcendenci varam vienkārši ieklausīties J.Anspakā, kurš raksta: *ikdienā tautā plaši lietotie izteicieni, parunas, sakāmvārdi kā audzināmā lingvistiskā vide rosina raitas valodas attīstību, daiļrunību, asprātību, spriestspēju, iztēli, prāta attīstību, palīdz aptvert un iepazīt pasauli, cilvēku savstarpējās attiecības, risināt morāles problēmas; mudina saskatīt un pārdzīvot dabā skaisto, būt iejūtīgam, saudzīgam, draudzīgam pret to*. Lingvistiskā komponente reiz bija mūsu tautas dziļākā tradīcija – runājot un klausoties mēs nodevām no paaudzes uz paaudzi tautas gudrību.

Tautas tradicionālā kultūra ir gan “augšne”, no kuras izaug visi jau minētie cilvēka veseluma aspekti, gan reizē tas ir arī šo aspektu piepildījuma “auglis”. Visi tautas tradīciju elementi reti kad ir paši par sevi – tie ir savā starpā cieši saistīti. Piemēram, darbs ar daiļumu, tikumu, sociālām parādībām; gadskārto ritmi ar cilvēka (darba) dzīves ritu saskaņotību ar norisēm dabā un tā tālāk, kas tradicionālajā kultūrā emocionāli skaisti vieno ar Visu, Kas Ir dziesmu ritmos, melodijās un tekstos.

Vēlreiz jāakcentē tas, ka tautas tradicionālās kultūras honormā rodamā vērtīborientēta dzīves darbības vide raksturojama kā saderīga, saskanīga ar tās indivīdiem. Dainās vārds *piederēt* nenozīmē īpašuma tiesības - *piederēt* nozīmē būt saskanīgam, saderīgam, līdzīgam. Dainās atklājas, ka jebkurai piederībai ir sava jēga un sader tikai līdzīgais ar līdzīgo: skaistais ar skaisto, labais ar labo, sliktais ar slikto, pretstati nesader. Saderība un saticība ir nepieciešams nosacījums darbā – kopīgs darbs nav iespējams bez cilvēku savstarpējās saderības, bez saderības ar darba dzīvniekiem, ar vidi – sētu, laukiem, pļavām, mežiem -, un pat darba lietām. Saderība nozīmē ne tikai iekļaušanos tradīcijās, dzīves noteikumos, morāles prasībās, bet

arī saplūsmi ar darba objektu, kurā nav atšķirams darba subjekts no objekta – viss ir viens. Saderība izpaužas savstarpējā cieņā, gādībā, iecītībā, saudzīgā attieksmē, tā ir mīlestības vistiešākā izpausme pret dzīves darbības vidi gan ģimenes lokā, gan sabiedrībā vispār, rakstīja R.Raudupe. Piederēt nozīmē saderēt ar skaisto (H.Ērdmane). Skaista dzīves darbības vide (telpiskā, ekoloģiskā, sociālā) – skaistais cilvēku apgērbā, augumā, kustībās, domās, runā, darbos - ir nosacījums skaista cilvēka izaudzināšanai.

Atziņa, ka cilvēka dzīves kvalitāti daudzējādā ziņā nosaka dzīves darbības vides faktori, ir vispāratzīta. Virkne pētnieku, analizēdami dzīves darbības vides, konstatē, ka šodien socializācijas process var indivīdu aizvest tālu pašu no sevis, raksturodami vidi kā samākslotu, nepatiesu, kas nomāc cilvēka vajadzību patstāvīgi projektēt savu dzīvi. Lai rastos pašrealizēšanās vajadzība, Maslova vajadzību hierarhijā vispirms jārealizējas *piederības* un *mīlestības* vajadzībai jeb *saderībai* starp indivīda patību un dzīves darbības vidi. *Piederības* pētījums (sk. piektajā grāmatīņā). Dainās atklāj dabīgi izveidojušos dzīves darbības vides un cilvēku apziņas attiecību modeli, kurā *piederības* apziņa saistāma ar harmonisku saskaņu starp indivīdu un vidi, kurā abi saplūst, ir klātesamībā. Turklāt līdzība starp subjektu un objektu ir tik dziļa, ka raksturojama kā abu pušu būtības izteicēja.

4. Vides un attiecības

Atslēgvārdi:

Brīvība; brīvas attīstības apstākļi; brīvi un neatkarīgi; neatkarība un iekšējā brīvība; pedagogam brīvību; pašpietiekams; pašsavaldība; pašveidošanas programmas; pašam sevi katram jāatrod; pašlepnums; pašierobežošana; pašvadība; pašatbildība; paškopšana; atzīt bērnus par līdztiesīgiem; bērns varbūt ir uz augstāku apziņas līmeni nekā skolotājs; palielināt skolēnu neatkarību viņiem interesējošās vielas apgūvē;

Bērna dabiskās spējas un vēlmes; bērnam raksturīgais; attīstīt bērna dotības; bērna būtības dominante; būt īstam- saskaņā ar savu iekšējo būtību; cilvēks "izaug no sevis"; iedzimta radīšanas tieksme; ieraudzīt savai dzīvei pirmbūtībā uzstādīto mērķi;

individualitāte; intereses; gudrība; gaiša un stipra personība; personīgā nozīmīguma sapratne; realizēt pats savu dzīvi un savus uzdevumus nevis citu cilvēku iedomātu dzīvi; talanta atvēršana; spējīgi attīstīt prasmes; spētu dalīties savā pasaules uztverē; identitāte ir Kāpnes Debesīs;

Izglītības iestāžu atvēršana kopienai; jākontrolē informācija; ļaut darboties reālistiskos procesos un aktīvos procesos; Patiesas dzīves vajadzības;

Skolotājs - gaismas nesējs; profesionālās prasmes; radošums; pētniecība; sadarbība, sadarbība nevis konkurence; skolēni kopā ar skolotājiem spriež un pieņem dažādus ar skolas darbību saistītus lēmumus; bērni mācās pēc piemēra; skolotājs palīdz bērnam atvērties patiesajā būtībā; pamanīt un atklāt dotumus; personas pētniecībai nepieciešama vide; skolotāja klātesamība.

Un visas citas atslēgvārdu kopas.

Vides un attiecības (attieksme) ir cieši saistītas. Runāsim par tām, domājot par to, kādām tām jābūt veidojot skolas dzīves darbības vidi. Uz augstāk izsvērto atziņu fona, izskatās, ka, atbilstīgi dažādiem apziņas stāvokļiem, ir nepieciešams veidot atšķirīgas skolas, ar atšķirīgām attiecībām tajās. Jautājums ir visai sāpīgs, jo valda uzskats, ka bērni nav jāšķiro. Domāju, ka nav jāšķiro labajos – sliktajos, stiprajos – vārgajos vai vēl kā citādi, bet tajā pašā laikā katram bērnam, atbilstoši katra spējām, dotumiem, potenciālajiem dzīves uzdevumiem ir jānodrošina optimāli izglītošanās apstākļi. Kādas tad varētu būt labvēlīgas attiecību vides mūsu bērniem. Tas ir viens no būtiskākajiem jautājumiem mūsu tautizglītības projektā.

Kas ir attiecības un attieksme? Attiecības ir mijiedarbība. Piemēram, tā var tikt realizēta no varas pozīcijām vai no līdztiesības un sadarbības pozīcijām. Ar attieksmi mēs vairāk saprotam ko iekšēju, kā potenciālu, saistītu ar personas vērtīborientāciju, bet kas var izpausties rīcībā, uzvedībā, tajā skaitā savstarpējās attiecībās, attiecībās ar vidi, dabu utt. Varētu teikt tā: mūsu attiecības veidojas atbilstoši mūsu attieksmei. Protams, ka runājot par attiecībām ar konkrētu bērnu, tās, atkarībā no situācijas, var atšķirties. Bet vai tās var būtiski būt atšķirīgas dažādos skolu modeļos? Nu, piemēram, vai autoritārā izglītības modelī, kurā tiek uzspiestas, tā saucamās sabiedrības “gaidas” (kāds patreiz ir valdošais), var sagaidīt patiesu interesi par to, ko

vēlas pats bērns? Vai individuālu pieeju? Runāt jau runājam, bet nekas te nevar sanākt. Tas pats, piemēram, ar pasludināto kritiskās domāšanas attīstīšanas akcentu “kompetences” modelī – tie, kuri pētījuši kritisko domāšanu, zina stāstīt, ka bez skolas, skolotāju un skolēnu “brīvlaišanas” (cietumnieku nevar rosināt kritiski apsvērt cietuma kārtību, kas tiek realizēta pēc strikti definētiem priekšrakstiem), tās ir tikai runas (nezināšana vai apzināti meli). Tas pats sakāms par tukumību, nu kaut vai par labestīgām attiecībām, mācot bērnus izdzīvot konkurencē, - gribam mēs to vai nē, mums “konkurences” vide ir jārada jau skolā (uzvar stiprākais, kuru tad arī cildina, nespējīgos, lai arī nosacīti, noraksta). Tas nozīmē, ka kompetences modelī tiks izcelti labākie, - tie saņems uzslavas un balvas (lūk kur, nekam nederīga šķirošana).

Atgādināšu to, ko viens no dižākiem gara darbiniekiem, Šri Aurobindo teica par izglītības organizēšanu Indijā: *ir jāapvieno Indijas garīgās zināšanas ar Rietumu zinātniskām atziņām*. Esmu pārliecināts, ka mums jārikojas ir līdzīgi. Mūsu tautas tradicionālā kultūra var veidot noturīgu un spēcīgu pamatu tautizglītības modelim, tajā pat laikā būtu muļķīgi noraidīt atziņas, kas varētu tā vērtīgumu un nozīmīgumu apstiprināt radnieciskās kultūrās. Mēs vēlamies labāku skolu par to, kas šobrīd ir. Kādām tām ir jābūt? Vai vienādām? - vai tas nozīmē, ka būtu jāizstrādā visām skolām vienādu “attiecību” kodekss un ar varas rīkiem jāpanāk, lai tas tiktu visu realizēts labestīgu attiecību vārdā? Vai attiecību jomā tomēr nav nepieciešama dažādība; dažādība, kuras fokusā vispārcilvēciskās vērtības mūsu tautas tradicionālās kultūras ētikā? Viens no faktoriem, kas nosaka cilvēku dažādību, ir atšķirīgie apziņas stāvokļi. Tāpēc atgriezīsimies pie reiz jau rakstīto. Mums labi pazīstamais amerikāņu psihologs Kens Wilbers apraksta astoņus diskrētus apziņas stāvokļus, nosaucot tos par memiem: arhaiskie instinkti, maģiskais animisms, varas dievu, mītiskās kārtības, zinātnisko sasniegumu, jūtīgais indivīds, integrējošais, holistiskais. Nosaukumi jau vien parāda, kas zem katra ir domāts. Eksistē vēl citi sadalījumi (sk. Pirmo grāmatiņu). Viens no mūsu tautskolas (tautskolas “99 Baltie zirgi”) bērniem stāstīja par četriem cilvēkam iespējamies apziņas stāvokļiem, kur katrs vēl iedaloties deviņos. Līdzīgas atziņas satopamas Indijā – četras varnas: (1) *Brahmaņi*: Vēdu zinātnieki, priesteri un skolotāji (apcerošie – balsis –

runā Dieva vārdu); (2) *Kšatriji*: valdnieki, karotāji un administratori (tie, kuri nostājas pret netaisnību – stiprās rokas); (3) *Vaišjas*: lauks-trādnieki un tirgotāji (atšķir patiesību no maldiem – zināšanas); (4) *Shudras*: strādnieki un pakalpojumu sniedzēji / kalpi (kuri vienmēr ir darbīgi un seko patiesībai ikdienas dzīvē – nodarbinātie).

Šoreiz svarīgi ir tas, lai kā tos apziņas stāvokļus arī nenodefinētu, vienprātība ir tajā, ka tie ir. Neesmu psihologs, bet ilggadēji vērojumi un dzīves pieredze to apliecina. Esmu pārliecināts (pierāda pētījumi Igaunijā un Somijā), ka bērna labsajūtu skolā nosaka tas, cik skolas piedāvātais atbilst viņa gaidām (varbūt ne vienmēr izteikts verbāli, bet emocionāli noteikti). Viens tāds spilgts piemērs mums tautskolīnā bija pirms dažiem gadiem. Toreiz skoliņas pirmās klases programmā uzņēmām intelektuāli apdāvinātu puisīti. Viņam jau bija dziļas un plašas intereses, labas zināšanas dabaszinībās, uzdeva nopietnus jautājumus, - vārdu sakot, bija prieks ar viņu strādāt. Virzījāmies atbilstoši viņa zināšanām un interesēm – nelikām garlaikoties. Taču mēs viņu nepatīkami pārsteidzām ar “klātesamības” nodarbībām mežā un tautasdziesmu dziedāšanu, kurās pieminēts Dievs. Bērns, ar pārākuma apziņu balsī, paziņoja, ka sarunas ar kokiem ir “pesteļošana” un viņš to nedarīs. Mamma, uzzinot par mūsu nodarbēm, negaidīti izņēma bērnu no mūsu skoliņas un ielika viņu pagasta skolā. Es pieļauju, ka bērns, ar mātes palīdzību, atrada viņam komfortablāku vidi, kurā nebija pretrunas ar viņa “patiesību”, nekā to, ko piedāvāja mūsu skola. Pieļauju, ka viņa apziņas stāvoklis atbilda tam, kuru Vilbers nosaucis pat “zinātnisko sasniegumu memu” – un pagasta skola, kurā viņš sekmīgi mācījās, bērnam spēja nodrošināt viņam atbilstošu dzīves darbības vidi.

Mūsu tautskolīņa piedāvāja tā saucamo “brīvā progresa” izglītības modeli intuitīvi-situatīvās pedagoģijas vidē, bet ne visi tam ir piemēroti. Šis modelis prasa attiecībās brīvību skolēnam un skolotājam, t.i., bērns jebkuru mācību saturu apgūst sev piemērotā tempā, laikā. Skolēnam reizē ar brīvību tika dota arī atbildība, - viņš ir atbildīgs par to, ko dotajā brīdī mācīsies un cik daudz, cik ilgi. Skolotāja attiecības ar skolēnu te raksturojamas kā draudzīgas, iejūtīgas, saprošas, skolotājs ir padoma devējs, palīgs, reizēm mudinātājs. Taču mūsu skoliņā laiku pa laikam parādījās skolēni, kuri nespēj uzņemt atbildību un tā arī pasaka: tu esi gudrāks – saki, kas un kā man jādara, viņi vēlas, lai atbildību par viņu mācībām uzņemas sko-

lotājs. Ja to nedaru, tie savu brīvību pārvērš visatļautībā: ākstās, trokšņo, runā muļķības un no mācībām izvairās. Respektīvi, viņi pieprasa attiecībās skolotāja autoritāti, no ārpuses uzspiestu disciplīnu un ir gatavi labprātīgi pakļauties un pildīt pavēles (daži nav gatavi pat tam, jo likumi esot tikai muļķiem). Pie “brīvā progresa” modeļa teorētiskās un praktiskās izstrādes ļoti nopietni ir strādājusi Aurovillas pētnieku grupa (sk. II grāmatiņas 1.daļā), kura konstatējusi to pašu, ko konstatējam mēs – visiem, “brīvā progresa” modelis tāda tīrā un pilnīgā izpildījumā neder. Aurovillas pētnieki ir izstrādājuši arī metodi, ka konstatēt saderību un ieteikumus nesaderības gadījumā. Mūsu pieredze apliecina, ka “brīvā progresa” metodes ietveros, to var izmantot visai plašam skolēnu apziņas spektram, pielāgojot katram indivīdam atsevišķus šīs metodes elementus (jeb dziļumu un plašumu). Un vēl, “brīvā progresa metode” labi strādā pašmotivācijas apstākļos, bet tas nenozīmē neko citu, kā skolēna interešu ievērošanu – var izrādīties, ka tā ir laba vienai mācībai, bet ir slikta citai, kurā skolēns ir mazāk ieinteresēts.

Atceramies, ko Wilbers raksta: zemākie apziņas stāvokļi nespēj uztvert augstāko apziņas stāvokļu atziņas un otrādi – augstākie spēj izprast zemākos. Būtiskās atšķirības vedina domāt, ka skolām būtu jābūt tādām, kuras veido un ievēro katram memam raksturīgās īpatnības un uztur tām atbilstošas attieksmes. Piemēram, *holistiskais* apziņas līmenis (memam) ļauj izprast (apjaust) ne tikai daļas (kas pieejamas zemākajiem memiem), bet arī veselo, izjust to, būt tajā kā sevī pašā, būt *klātesamībā*. Šim memam, piemēram, kā jau minēts, nav jāskaidro kāpēc nedrīkst piesārņot dabu – tā ir viņa dzīves veselumā pati par sevi saprotama rīcība, attieksme. Pēc Wilbera sniegtajiem datiem, skaitliskam sadalījumam pa memiem, ir izteikta Gausa līkne (zvans) ar maksimumu (30%) *mitiskās kārtības* memā, bet pie varas esošo cilvēku sadalījumā šobrīd maksimums ir *zinātnisko sasniegumu* memam (šis mems dabu nepiesārņos, ja viņam argumentēti parādīs, ka tas nav labi) pozīcijā. *Integrālās un holistiskās* apziņas memiem kopā atbilst, apmēram, 2% populācijas (sk. VII grāmatiņā 1.daļā Apdāvinātie bērni). Cilvēku dotumu, spēju, interešu spektrs ir tik plašs un daudzveidīgs, un reizē dažāds katrā no memiem, ka grūti iedomāties tādu izglītības vidi, kurā visi bērni vienādi labi justos, būtu laimīgi. Savā praksē esmu saskāries ar vairākiem tādiem gadījumiem, kad bērni nav varējuši iedzīvoties pašvaldības skolās un mek-

lējuši patvērumu mūsu tautskoliņā. Tas nozīmē, ka vajadzētu veidot dažādas izglītības vides (kopienām), kuras būtu saskanīgas ar noteiktas ļaužu grupas individu interesēm un labsajūtu. Tāpēc valsts izglītības sistēma kopumā varētu saturēt dažādu kopienu skolas, kas atbilstu dažādiem apziņas stāvokļiem, kuras katra prezentē savu tautizglītības modeli vai arī skolas ar vairāku attiecību modeļiem. Šāda sistēma apmierinātu visu sabiedrības grupu intereses. Piemēram, *holistiskam* (apziņai raksturīga visu apziņas līmeņu harmoniska saplūšana veselumā) un integrējošam (apziņa tiecas uz integrēšanos ar cilvēkiem un ar dabisko vidi) memam atbilstu integrālās vai holistiskās pedagoģijas izglītības modeļi (centrējas uz bērnu, tā interesēm, vajadzībām, spējām (~ 2%); uz pašaktualizāciju – savu vajadzību realizāciju; uz skolēnu, kā personu, kura spēj izdarīt izvēli, noteikt savas vērtības; uz skolotāja – skolnieka savstarpējo attiecību vienlīdzību, sadarbību; kas ievēro bērna individuālās īpatnības un saistīta ar pašapziņas attīstību, pašvērtības atzīšanu; uz bērnu, kurām piemērojams “brīvā progresa metode visā pilnībā utt.); *jūtīgā indivīda* memam – apziņa paplašināta līdz iejūtībai visās attiecību svērās: gan cilvēku starpā, gan attiecībās ar dabu - emocionālās inteliģences modeļi, humānās pedagoģijas skolas (~10%); *zinātnisko sasniegumu* memam – apziņa identificēta ar prātu, kā visa varoša - kognitīvais modelis (~30%) (orientējas uz zinātni, universālu zināšanu veidošana, skolēns-skolotājs: katram sava sociāla funkcija; tiekšanās uz sabiedrisku ideālu; zinātniskā viedokļa izcelšana; adekvāta attieksme pret sabiedrības, zinātnes, tehnikas, kultūras attīstību; centrēšanās uz priekšmetu; pārbaudītās «pedagoģiskās metodes» + efektīvas, inovatīvas tehnoloģijas + telekomunikācijas utt.); *mītiskās kārtības* memam - apziņa caur autoritātēm meklē dzīves jēgu mūžīgajā, nemirstīgajā - reliģiskās vērtībās balstītas skolas (~30%); *varas dievu* memam - apziņa saistīta ar spēka izpausmi - «Spartaka», militāras disciplīnas skola (~15%) utt.; *maģiskā animisma; arhaisko instinktu* – apziņa aptver tuvo, eksistencei svarīgo vidi - cilts izdzīvošanas skola (~5%). Procenti izvērtēti no Wilbera publikācijas. Te redzam, ka *zinātniskais kompetences* modelis derīgs ļoti lielai populācijas daļai, bet ne visiem.

Kā daudzveidības piemēru aplūkosim potenciālu “Spartaka” skolu. Ne katrs var iedomāties situāciju, kad cilvēks jūtas laimīgs un piepildīts, ja rītos to no gultas izrauj pavēle; kad diena strikti sakārtota

un katrs precīzi zina savu vietu; kad tevī ir saviļņojoša pārlicība, ka esi nozīmīgs savas tautas sargs. Es runāju par potenciālu karavīru. Karavīrs ir drošs, ka var paļauties uz savu komandieru pavēlēm, jo tās pildot viss noritēs iespējami labi – uzdevums tiks paveikts. Viņš ir drošs arī tāpēc, ka dzīves režīms viņam nodrošina pārredzamu ikdienas ritmu; viņš redz savu vietu arī rīt un parīt. Viņam patīk fiziskie izturības un spēka vingrinājumi, izspēlēt kara spēles, būt kopā ar saviem uzticamajiem dienesta biedriem un ar nepacietību gaida, kad beigsies kārtējais atvaļinājums, lai jo drīzi atkal būtu starp tiem. Es neironizēju, karavīra dzīvi vada vērtības, pie kam spilgti izteiktas un par kurām dažs labs var tikai sapņot. Viņam reāli jāizpauž drosme, uzticība un mīlestība pret savu Dzimteni. Viņam reāli ir jāpauž cieņa pret saviem dienesta biedriem, pret dzīvību. Te izraksts no reglamenta: *“Karavīrs nestrādā tikai sev, bet vienmēr komandai – grupā, nodalījā, vadā, rotā, bataljonā, brigādē – pildot augstāku uzdevumu, lai tauta varētu dzīvot mierā un būtu droša par savu nākotni. Komanda var būt stipra un efektīva tikai tad, ja katrs tās loceklis dara savu darbu ar pilnu atdevi, pilnībā uzticoties saviem biedriem un liekot otra vajadzības augstāk par savējām, pat ja tas nozīmē riskēt ar savu dzīvību. Vienotība komandā prasa sevis disciplinēšanu un atturēšanos no egoistiskas rīcības citu labā, kā karavīrs to ir apņēmies savā solījumā: FIZISKA drosme nozīmē kontrolēt (nevis noliegt) savas bailes, arī riskējot tikt ievainotam vai nogalinātam. To var apgūt ar treniņu un disciplīnas palīdzību, veicot pienākumus neatkarīgi no briesmām un diskomforta. Disciplīna palīdz uzvarēt bailes un grūtības. GARĪGA drosme nozīmē darīt un teikt taisnību, kā arī nebaidīties dzirdēt patiesību par sevi. Karavīram ir jābūt krietnam, solidāram, vienotam attiecībā pret sevi un citiem, brīvam no aizspriedumiem, stereotipiem un iedomības, lai spētu spriest un rīkoties taisnīgi. Tas nozīmē - nemitot, nezagt, nelaupīt, nepazemot utt., bet palīdzēt vājākajam, iedrošināt bailīgo...”* Šādās vērtībās balstītām attiecībām ir gatavi ne mazums jauniešu. Un kāpēc gan nevarētu būt skola, kas tai sagatavo jau no bērnības, jau no pamatskolas vecuma? Tās varētu būt varas memiem atbilstīgas militārās kopienas disciplīnas skolas.

Reiz katrā pagastā bija savs brunču raksts. Manuprāt, tas ir viens no mūsu tautas pozitīvas īpatnības rādītājiem. Tas ir nevis egoistiskas spītības dēļ, kaut kādas pārākuma apliecināšanas tieksmes dēļ, bet tāpēc, kā tā izpaudās tautas gara bagātība, jaunrades

spēja; tāpēc, ka katram pagastam bija sava īpatnēja kultūrvide, saimnieciskās darbības, tradīciju un valodas īpatnības, ar kurām lepojās, kuras tika uzturētas, kā organiski saderīgas ar tiem ļaudīm, kuri dzīvoja pagasta teritorijā. Un lūk, vēl viens iemesls kāpēc skolai pagastā ir jābūt – jā saglabā vienreizējā, savā daudzveidībā bagātā katra pagasta kultūrvide. To, kā nesvarīgu uztver mūsu valsts izglītības veidotāji, ja būtu citādi – atrastu iespēju saglabāt mazās lauku skoliņas. Skolu dažādība nebūt nenozīmē, ka skolās netiks apgūtas visai tautai nepieciešamas, raksturīgas un vienojošas lietas, bet, kas svarīgi, ļaus pieaudzēt vispārējo tautas kultūras pūru ar radoši attīstītām kopienu īpatnībām, vajadzībām. Reizē ļaus veidot un uzturēt saskatīgu, labsajūtās balstītu kopienas dzīvi un, katrai unikālai personībai izrādītā cieņa, apliecinātais nozīmīgums, stiprinās piederību Latvijai.

5. Skolotāja klātesamības fenomens

Izdalīju īpašu **atslēgvārdu** kopu: Apceroša, prātojoša, atsaucīga vide; apzinās savas spējas un iegūt metodes kā sev palīdzēt; apzinās savu garīgo spēku; apzinās savu vērtību; apzinās sevi un dzīvo savu dzīvi; apziņas kvalitāte; atklāt garīgo esamību sevi; atklāt sevi kā transcendentālu esmi; attīstīt bērna dotības; audzināšana ar piemēru; bagātas latviešu valodas; bērna sūtības dominante; bērnam raksturīgais; bērns ir līdztiesīgs; bērns kā skolotājs; cieņas pilna, brīva un neatkarīga vide; būt īstam- saskaņā ar savu iekšējo būtību; cilvēks ir saskaņā pats ar sevi un reizē ar visu ārējo dzīvi; dabiskums; dievišķo spēju atklāšana; labsirdīga, izpalīdzīga, draudzīga, iecietīga, iejūtīga, fiziska klusuma, vide; iegremdēts visos apziņas un esamības izpausmju līmeņos; ieklausīšanās; iepazīt pats sevi; ieraudzīt grūti tveramo transcendentālo jeb dievišķo esmi; individualizēts darbs; mentāls klusums; pašapziņa; pedagoga brīvība – atbildība; personas pētniecībai nepieciešama vide; pieņemšana; sadarbība; saderīga – piederības izraisoša; skolēnu un skolotāju neatkarība, brīvība; skolotāja klātesamība; skolotāja veidotas attiecības; skolotājs – atbildīgs piemērs; skolotājs – skolēna palīgs; taisnīgums; talanta atvēršana; uzticēšanās izraisoša vide; vārdu higiēnas (valodas kultūra); vienotība ar citiem cilvēkiem un visu dzīvo; viss jāsavij un jāsaaug par vienu nedalāmu vienību.

Šī tēma ir turpinājums “attieksmju un attiecību” jautājumam, īpaši izceļot skolotāja kompetences svarīgumu mācību vidi organizējot un vadot.

Ir pagājis vairāk nekā pusgadsimts, bet joprojām es atceros savu pamatskolas matemātikas skolotāju Annu Čukuri. Viņa ir vienīgā skolotāja, kurai atceros gan vārdu, gan uzvārdu, gan tēlu. Kāpēc? – viņa mani redzēja, viņai bija svarīgs tas, kas man bija svarīgi. Šodien es to noraksturotu kā skolotājas *klātesamību*. Cik toreiz pavisam bija skolotāju? – nu katrā mācību priekšmetā savs, tātad ap 10. Tas gan nenozīmēja, ka pārējie nemācēja mācīt, – varbūt ar kādiem citiem skolēniem, citā mācību priekšmetā bija kaut kas līdzīgs.

Visai liels brīnums, ka par terminu pāri *klātesamība-promesamība* pedagoģijā Latvija runā visai maz, - šo terminu nav arī V.Skujņas *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīcā*. Taču, pameklējot angļu un krievu valodās publicēto ar presence un absence; присутствие и отсутствие, varam būt pārsteigti.

Klātesamība vai promesamība faktiski ir skolotāja kompetences jautājums, un tāpēc radīsies iebildumi, jo, redz, klātesamības semantika mums pedagoģijā tiek atklāta caur citiem terminiem, definējumiem.

Pats neesmu speciāli pētījis (ar pētījumiem var iepazīties raksta nobeigumā dotajā literatūrā) klātesamības-promesamības efektu, bet vērojumi matemātikas stundās savā tautskolā liecina, ka tam ir liela nozīme. Kur tai būtu jāatklājas? Pirmkārt jau skolotāja un skolēna attiecībās – kad skolotājs māca skolēnu. Gan jau būsiet ievērojuši dialoga attiecībās divas lietas – ir nepatīkama sajūta, kad sarunas partneris tikai izliekas tevi klausāmieš, izlikšanos nevar noslēpt ne ar galvas mājieni vai iestarpinātiem “jā, “saprotams” u.c. vārdiņiem. Un otrs – zinādami, cik tas nepatīkami, taču paši ne reizi vien grēkojam. Skolēns vairs “nav mazais bērns” – viņš ir īpaši jutīgs pret falšu – skolēns to var uztvert gan kā skolotāja neieinteresētību skolēna teiktajā, gan kā skolotāja vienaldzību pret skolēna personību kā tādu, gan skolotāju kā liekuli, kurš māca patiesību, bet pats nespēj būt patiesš, - tik izliekas tāds. Un kādu varam gaidīt rezultātu: vai patiesumu no skolēna, cieņu, uzticēšanos vai vispār vēlmi ko darīt? – skolēnam ir nepieciešams viņa personas un darba svarīguma novērtējums, arī uzmanība, līdzdarbība. Pieredze apliecina, ka ne vienmēr varam vainot skolotāja nemācēšanu būt klāt, būt klāt ar visu savu bū-

tību, savām zināšanām, savām emocijām, iejūtību utt. Maksimāli koncentrēties uz konkrētu mācīšanas brīdi, piemēram, var traucēt vides konteksts, kurā skolotājs strādā. Kontekstu veido ārēji nosacīti faktori, piemēram, domas par to, vai paspēšu ar šo skolēnu izņemt programmu, vai kāds cits jau mani negaida, ko klase kopumā dara, vai varu atļauties te tik ilgi kavēties; ko teiks direktors, jo neesmu aizpildījis aptaujas veidlapu, vai nerās mani, ka nepieturējos pie programmas; stress, ko rada nepietiekami liela alga, jo visi rēķini nav nomaksāti; arī gaidāmie nepatīkamie laika apstākļi brīvdienas un tā joprojām. Lai būtu klāt, ir jābūt iedibināt sevī iekšēju klusumu, t.i., nomierināt prātu, sirdi tā, lai nekas no minētā neuzpeldētu ne prātā, ne sirdī. Skolotājam ir jābūt pietiekami brīvam no "vērtētājiem", no reglamentiem, priekšrakstiem, instrukcijām, pārbaudēm. Kas attiecas uz *iekšēja klusuma* iedibināšanu, - to vajadzētu mācīt augstskolās. Tas ļoti pat palīdzētu studentiem koncentrēt uzmanību jeb būt *klātesamībā* notiekošajā studiju laikā, kā arī būt mierīgam citās stresu izraisošās dzīves situācijās.

Ir vēl cits promisesamības veicinošs faktors, un tas ir - skolotāja mācību priekšmeta nezināšana. Kā tas var būt, ja strādā profesionāļi? – Iespējams, ka nav bijusi tāda nopietna un dziļa ieinteresētība vēl studenta gadus vai arī izieti tikai īslaicīgi kursi programmas "Iespējamā misija" ietvaros. Skolotājam nepietiek pārzināt tikai to, kas pēc programmas jāiemāca skolēnam. Viņam ir jāredz pirms, aiz, virs un zem tēmas, viņam ir jāredz, kā konkrētā problēma visā tajā "peld" – tas ir skolotāja *klātesamības* jautājums savā mācību priekšmetā. Nereti skolēni "aizpeld", novirzās no konkrēti risināmās problēmas, un tad atklājas, ka skolotājs neprot "peldēt". Mani nesen kāda vidusskolniece lūdza palīdzēt saprast fiziku. Ko atklāju? Bērna skolotājs mācībvielu izklāsta bez konteksta: no kurienes tas viss nāk, ar ko saistās, neparāda fizikas veselumu kā tādu, jeb dotās tēmas – visu fizikā apskatāmo tēmu vienotību ar visu citu fizikā apgūstamo, t.i., tēmas atrautas viena no otras, un kā atsevišķi nesavienojami puzzles gabaliņi tiek iedoti bērnam "sagremošanai". Tas ļoti apgrūtina mācības. Reizēm var saprast, jo mācību satura pārbīvētība neatstāj kontekstam laiku. Tā veidojas grūti pārvarama nesaprašanas siena, pat riebums – tu, cilvēks, centies, bet tev nekas nesanāk! Vai tā nezaudēsim uzticēšanos skolotājam? Es pats padomju laikos fiziku mācījos piecus gadus, un pat tad man vajadzēja universitātē nostrādāt vairā-

kus gadus, līdz es fiziku sāku izjust. Minu, bet varbūt pēc mācībām augstskolā, topošajam skolotājam vajadzētu kādu reāla darba praksi (ne pedagoģisko), piemēram, pētniecisko, savas specialitātes jomā. Man nācās universitātē vadīt darbiņus uz laboratoriju atsūdītiem studentiņiem – bija jāpabrīnās par studentu nemācēšanu praktiski darboties ar elementārām lietām, taču dažu nodarbību laikā es neko īpaši te viņiem nevarēju līdzēt, un tā studentiņi tādi pusgatavi aizgāja “tautās”. Vēl kas, izskatījās, ka ne visi viņi bija H.Heses “skolotāji pēc aicinājuma” – tad kāda gan te var būt saruna par *klātesamību* savam priekšmetam?

Vēl ir viens, mūsu skolās tikko ieviestās modernākās pedagoģijas ietvaros, faktiski neizpildāms *klātesamības* noteikums – palīdzība skolēnam *šeit un tagad*. Pieņemsim, ka skolēnam kādu brīdi ir veicies un viņš visu ir sapratis, apguvis, bet te pēkšņi mācību stundas laikā viņš pret kaut ko atduras “kā pret sienu”. Skolotājam, kuram trīsdesmit bērni klasē, pāris simts citās klašu grupās, kur pat vārdus nespēj atcerēties, kur nu vēl palīdzēt kādam “*šeit un tagad*”? Tas paliek – nu un tad, kaut kāds sākums programmas plašumos, skrejām tālāk. Bet ne par to ir runa – “sākums” rada diskomforta sajūtu, es vairs neesmu par sevi tik pārliecināts, un izrādās, ka varu kaut ko arī izlaist un nezināt, – un tā tie sākumi sakrājas, un sākotnējā degsme pārvēršas vienaldzībā. Lai realizētu *klātesamību*, es savā praksē, pirms “matemātikas dienas” skolā (mums nedēļa, “iegremdēšanās” dēļ mācību priekšmetā, bija sadalīta pa izglītības jomām), nosēdēju mājās veselu dienu, domājot par katru skolēnu un gatavojot katram, pasvītroju – katram, atsevišķi uzdevumus nākamajai dienai. Tas ir ideāli, vai ne? bet to nevar daudzskaitliskās klasēs. Arī resursus tas prasa, bet vai tas rezultātā nenāk atpakaļ skolēna prasmēs, viņa un mana priekā, labsajūtā? Lūk, kur būtu mazo lauku skolu labums. Mazās lauku skolas pie vienāda skolēnu kontingenta, salīdzinājumā ar lielajām pilsētu skolām, varētu ļoti labi konkurēt, varētu, rosinot pašmotivētu mācīšanos *klātesamībā*, dot dziļas un plašas zināšanas saviem skolēniem (no lielajām skolām sāktu bērnus vest uz mazajām – ha, ha). Varētu, ja neignorētu *klātesamības* efektu, ja skolēnam palīdzība nāktu “šeit un tagad”.

Neesmu iedziļinājies augstskolu programmās, bet vai tur ir speciāla lauku skolotāja izglītošanas programma? Mēs aizvien vairāk visās lietās, gan mazās, gan lielās, kaut kādu bailu vadīti, cenšamies

pieturēties pie principa “visi dara tā”. Tas ir nonsens, ja vēlamies atsegt katra individuālo potenciālu un likt tam rezonēt mūsu tautas labumam. Mēs skatāmies, kā pasaulē kāds kaut ko ir izdarījis, tad, uz to atsaucoties, darām pakaļ. It kā mums pašiem nebūtu spēcīgi akadēmiskie kadri, ar labām pedagoģiskām idejām (par to, ka ir, liecina promociju darbi), tas ir tikai jāsaorganizē. Tur pat 30 gadus ilgā pedagoģiskā pieredze tautskolā (to vadot un matemātiku, fiziku mācot) aplicina, ka “mazās” skolās ir jāstrādā pavisam citādi nekā “lielajās” skolās, gan to administrējot, gan mācības vadot. Šoreiz nav nodoms stāstīt par šo pieredzi, tikai teikšu, ka mūsu skolas beidzēji sekmīgi ir atraduši savu vietu dzīvē. Man, piemēram, (ar ko es lepojos) nekad nebija uztraukums par to, vai devītklasnieks nokārtos pārbaudījumus matemātika vai ne – nereti es pat centos nebūt matemātikas eksāmena dienā skolā, lai nevienam neienāktu prātā apvainot mani palīdzēšanā, - visi nokārtoja eksāmenus (ne tikai matemātikā) virs valstī vidējā – bieži pat maksimāli augstākajā līmenī.

Lielākās problēmas mums, tautskolai, radīja pēdējos gados skolas akreditācijas. Tas bija stress gada garumā. Parasti (ar retiem izņēmumiem) skolu akreditēt atsūtīja “lielo skolu” direktorus vai kaut kādus IZM iestāžu klerkus, kuri, saprotams, vērtēja pēc savām mērauklām, jo raduši pie “visi dara tā”. Tā ir tā paša H.Heses *anekdošu laikmeta* iezīme, jo mūsu skoliņā vidēji mācījās tikai 12 – 15 bērnu. Un nevarēja jau viņus vainot – viņi godprātīgi pildīja instrukcijas, kurās, mūsu modelim, vienkārši nebija vietas. Te akreditatori neatradās *klātesamībā* mūsu skolai, un to viņi arī nevarēja (pāris izņēmumu), jo valsts likumdevēji kopā ar izpildvaru, veidojot izglītības politiku un noteikumus, nav *klātesamībā* ne savai tautai, ne savu rūpju loka priekšmetā (tautas izglītības organizēšana).

Jā, ir taisnība tiem, kas saka, ka vienmēr var kaut ko darīt, paļaujoties uz “aicinātajiem” skolotājiem. Taču pasaulē pētījumi apliecina, ka, neesot hierarhiskai izglītības dalībnieku sakārtotībai *klātesamībā*, skolotājs-entuziasts laika gaitā izdeg un pārtop vienkāršā maizes pelnītājā.

Ir vēl viens ļoti svarīgs *klātesamības* aspekts, kuru, diemžēl, ir gandrīz neiespējami realizēt vienpatnim-entuziastam, jo tas prasa pārkārtot visu izglītības sistēmu valstī uz jauniem pamatiem, es teiktu, principiem. Un šoreiz saruna par skolēna *klātesamību* vai *promesamību* pasaules izzināšanas procesā. Mūsdienu izglītība orientēta

uz zināšanu nodošanu ar zīmju palīdzību, bet to vajadzētu noorientēt arī uz *klātesamības* aktu. Tas ir, izglītības process būtu jābalsta uz *klātesamības-promesamības* saspēli, jo, pakļaujoties tikai uz “apzīmētājiem” – definētiem terminiem, skolēns tiek atrauts no lietām kā tādām - vai tad “lietas jeb apzīmējamie” nav primāri? – no lietām taču cēlies *apzīmējums*, kas faktiski ir nepilnīgu, abstraktu jēdzienu kopums, kuru skolotājs cenšas pats vai caur rakstīto burtu nodot kā zināšanas par lietām un pasauli jeb īstenību. Līdz ar to mēs pasauli iepazīstam caur lineāri savirknētiem *apzīmējamā* elementiem, kuru integrācija pat nesola iepazīt “lietas” to veselumos, jo pati “lieta” nav tikai kaut kā summa. *Klātesamības* akts ļauj “lietu” uztvert veselumā un par to arī domāt veseluma tēlos, izjūtās – jeb attīstīt, tā saucamo “tēlaini simbolisko” domāšanu, kas sola daudz pilnīgāku patiesības noskaidrošanas metodiku, instrumentus. Jebkura objekta diferencēti-lineāra pētniecība, izmantojot *apzīmētājus*, kas parasti ir jau definēti vārdnīcās, rokasgrāmatās, literatūrā, ir nabadzīga un nespēj būt radoša. Atklājumu atklājēji, lai kādā jomā tie nebūtu, apliecina, ka izšķirošā radīšanā bijusi spēja ieraudzīt, izjust “objekta” veselumu. Kā *klātesamības* piemēru var minēt situāciju (kas aprakstāma tikai aptuveni), kad, vērojot dabas ainavu, mēs vienlaicīgi uztveram tur esošos kokus, krūmus, pļavas, debesis, nokrāsu dažādību, putnu čalas, savu elpu, sirdspukstus un reizē arī klusumu, izjūtot mieru un nosvērtību, izjūtot dailes izraisītas trīsas sirdī un prātā, un citas neaprakstāmas nediferencētas attieksmes. Labi *klātesamības* piemēri pedagoģijā ir rodami, piemēram, tēlotājmākslā, dzejā, mūzikā un visā mūsu tautas tradicionālās kultūras mantojumā.

Akadēmisko mācību priekšmetu pasniegšanā skolotājam jādarbojas kā katalizatoram, kā rosinātājam ceļā uz nezināmo, nenodefinējot sasniedzamo rezultātu, bet ļaujot pie tā nonākt pašam skolēnam. Arī šeit ir jāuzsver skolotāja un skolēna brīvības nepieciešamība. Sākumā stāstīju par savu matemātikas skolotāju – viņa tieši tā arī rīkojās, ļaudama man brīvi izvēlēties ceļu problēmas risinājumam pat tad, kad tas bija daudz līkumaināks (neracionāli laikietilpīgs) un sarežģītāks. Man nācās sastapt arī citus skolotājus, kuriem manas iniciatīvas bija par apgrūtinājumu, - tajās taču vajadzēja iedziļināties (un būt *klātesamībā* savam mācību priekšmetam), lai aptvertu loģiku. Bet Anna nekad neuztvēra manus prāta kalambūrus par apgrūtināšiem, tieši otrādi – viņa priecājās.

Nobeidzot vēlos uzsvērt divas lietas: vispirms to, ka *klātesamības* iedibināšana pieprasa atvērtus, elastīgus mācību plānus, kas ļauj pielāgoties situācijai, pielāgoties katra skolēna rakstura īpatnībām, dotumiem. Vai varam īstenot *klātesamību* daudzskaitliskā klasē? Un otrkārt, ka *klātesamību* realizējot, par mērķi jāizvirza transcendentci. Varbūt tas nebija īpaši uzsvērts, bet jebkurai iepriekšaprakstītai darbībai holistiskā skolā jābūt orientētai uz transcendentālas klātesamības iedibināšanu jebkurā nodarbībā. Mērķis ir panākt ieradumu dzīvi dzīvot vienoti ar Visu, Kas Ir.

Tas galvenos vilcienos viss, ko vēlējos ietilpināt II grāmatiņā "Tautas pedagoģija". Praktiski un pārbaudīti dzīvē padomi darba administratīvai un mācību darba organizācijai rodami visās grāmatiņās, kuras esmu sarakstījis par tautas izglītību domājot. Kā jau konstatējām pašā sarunu sākumā un šur tur vēl pa vidu, nekas izglītībā vispār nevar tikt "iekalts akmenī".

Reāli aprobēts tautskolas darba modelis

Šis ir kā kopsavilkums aprobētam tautskolas modelim. Ne visas mūsu tautizglītības modeļa puses izdevās aprobēt tautskolā (99 Baltie zirgi). Taču pat tas, ko 29 gados paspējām, bija skaisti un daudzsološi. Cerams, ka nav "aiz kalniem" laiks, kad mainīsies valsts izglītības organizēšanas politika un mūsu pieredze, tad noderēs.

Aprakstītās vai tikai pieminētās vides veido nosacījumus pašrealizācijai un ir nodalāmas tikai nosacīti, jo tajās veidojas daudzveidīgi transcendentālas pašrefleksijas, sevis atklāšanas, attīstīšanas un realizācijas apstākļi. Tas realizējas caur *individuālās pilnveidošanās* vides komponentēm: *tautskolas darba organizatorisko struktūru, tautskolas daiļamatniecības darbnīcām, Zaļo taku un skolas rituāliem*. Darbs daiļamatniecības darbnīcās palīdz skolēnam ne tikai izziņāt patību, bet attīsta nepieciešamo pašrealizācijai, kas bija jau aprakstīts augstāk. Regulārs darbs, darba vērošana (5 stundas nedēļā) aušanas, seno rotu, mūzikas instrumentu un podniecības darbnīcās veido estētisko gaumi, skaistuma izjūtu krāsās, proporcijās, formās, dažādos materiālos, veido dažāda rakstura darba iemaņas, attīsta dar-

bam nepieciešamās īpašības: koncentrēšanās spējas, pacietību. Darbs tautas daiļamatniecības darbnīcās tika orientēts uz dzīvē vajadzīgu praktisku lietu izgatavošanu, sākot ar senajām rotām tautas tērpiem, tautas tērpi, dažādu dekoru, sedziņu, spilvendrānu, segu, aizkaru, mūzikas instrumentu (kokles, dūdas) izgatavošanu. Darbs darbnīcās saistīts ar gandarījumu, prieku par izgatavotajām lietām, kurš inducējas uz prieku par paveiktu darbu arī valsts standarta mācību priekšmetos un nostiprina bērnos apziņu par darbu kā vērtību. Tautskolas amatniecības darbnīcās strādāja ar dabas materiāliem: koku, mālu, metālu, vilnu, lina, kokvilnu. Gaujas pļavās neapūstošā vietā un tai pieguļošajā mežā kā brīvdabas darbnīcu izveidojām "*senvēstures Zaļo taku*". Apgūstot kāda Latvijas senvēstures posma mācību vielu, te bija iespējams gūt arī praktisku priekšstatu par attiecīgo periodu. Skolēniem tika dota iespēja līdzdarboties šajā, neskartas dabas vidē, uz eksperimentālās arheoloģijas pamata veidotajā senvēstures apmetnē (akmens, bronzas un agrīnā dzelzs laikmeta). *Senvēstures Zaļajā takā* tika iepazīti attiecīgā perioda mājokļi un piedāvāta iespēja piedalīties to būvniecībā, apgūt iemaņas attiecīgā laikmeta darbarīku, ieroču izgatavošanā un izmantošanā. Sinkrētiskā mijiedarbībā ar dabu, iepazīstot un pētot augu, dzīvnieku pasauli, bija iespēja pagatavot un nobaudīt atbilstošā laikmeta ēdienus, iejusties attiecīgā apgērbā, kā arī apzīt attiecīgā laikmeta garīgās kultūras iezīmes: rotas, mūzikas instrumentus, traukus, to gatavošanu un citus aspektus. Dabas taka turpinājumu rada Piltiņkalnā, kur tautskolas kopiena organizēja un joprojām organizē un svin tautas gadskārtu ieražu tradīciju svētkus. *Senvēstures Zaļā taka* bija iekārtota un tika uzturēta, sadarbojoties skolotājiem, skolēniem un viņu vecākiem. Gatavošanās gadskārtu svētkiem noritēja ne tikai mūzikas stundās (apgūstot muzicēšanu), bet īpašā folkloras stundā, kurā skolēni apguva tautas tradīcijas, mutvārdu folkloru: pasakas, sakāmvārdus, mīklas, skaitāmos pantiņus utt., tautasdziesmas un to dziedāšanu, muzicēšanu. Pie tautskolas rituāliem piederēja arī maizes cepšanas tradīcija Mārtiņos un Meteņos. Tas notika Latvijas Brīvdabas muzeja filiāles „Vēveri” saimes ēkas maizes krāsnī. Maizes cepšanas rituālā (svētkos) piedalījās gan skolēni, gan pedagogi, gan vecāki. Ar tautskolas rituālos dzīvi saistījās vēl cita tradīcija: katrā ēdienreizē pirms un pēc ēšanas nodziedāt tai piemērotu tautasdziesmu. Pie tautskolas tradīcijām pieder skolēnu radošo darbu burtnīcu izdošana.

Tajās tika publicēti viņu stāsti, dzejoļi, pasakas, apcerējumi, kā arī daiļamatniecības darbnīcā paveikto darbu fotogrāfijas.

Piederība tautskolai, tautskolas vērtīborientētai videi tika veidota, iesaistot pedagogus tautskolas vides modeļa projektēšanā un realizēšanā. Skolēnu piederības izjūtas tautskolai tika stimulēta, pētot skolēnu patības un cenšoties ievērot skolēnu intereses, īpatnības, kā arī veidojot ģimenisku attiecību gaisotni. Īpaša tautskolas vides komponente bija Rīta aplīši, kuri notika rīta pusstundā, kad visi tautskolā esošie tika aicināti kopā. Tos sāka, nodziedot tautasdziesmu:

Svīst gaismiņa, lec saulīte,
Tas pirmais gaišumiņš;
Labrītiņi, Dievs, palīdz, -
Tā pirmā valodiņa.

Dod, Dieviņi, kalnā kāpt,
Ne no kalna lejiņā;
Dod Dieviņi otram dot,
Ne no otra mīļi lūgt!

Ne ar miegu labs es biju,
Ne ar skarbu valodiņu –
Ar darbiņu labs es biju’
Ar jauko valodiņu.

- sevī vēlamies labo, skaisto. Tautasdziesmai seko ritma elements: skaitāmais pantiņš, ko norunā kāds brīvprātīgi pieteicies skolēns. Tā tiek atrasts nākamais skaitāmā pantiņa skaitītājs vai tas, kurš uzsāks sarunu par to, kāda bijusi iepriekšējā diena, kas piedzīvots, labs padarīts. Saruna norit, padodot stafeti pa apli, un tajā piedalās visi klātesošie. Tā ir atvēršanās (tautskolas *uzticēšanās* princips), kad klātesošie labāk iepazīst cits citu, mācās izteikties, būt uzmanīgi klausītāji. Rīta aplīti uz līdztiesīgiem pamatiem piedalās visi tautskolas pedagogi, darbinieki, viesi, stāstīdami un izvērtēdami savu attieksmi pret dzirdēto, piedzīvoto, pievēršot uzmanību dabā vērojāmām parādībām, sabiedrībā aktuāliem notikumiem. Rīta aplīti kopiena beidz ar Latvijas himnas nodziedāšanu, kā lūgsnu Latvijai.

Rīta aplīti nozīmīgs ir klusuma brīdis, kad ieklausāmies sevī. Mēs uzklausījām Zentas Mauriņas teikto par klusumu: *“Klusums: būt sev pašam, būt vienotam ar dievišķiem spēkiem mūsos, reizē atteikša-*

nās un piepildījums... Klusumā mūsos iestrāvo mūžīgā gaisma... Klusums, salasa izkaisītos spēkus, atver vārtus uz lietu būtību. Klusumā mēs_ saplūstam kā ar savu patību, tā arī ar dievišķajiem spēkiem mūsos un pār mums.

Viena no *individuālās pilnveidošanās* vides komponentēm ir *tautskolas darba organizatoriskā struktūra*. Tās kodolu, kas pauž noteiktu pasaules uzskatu, veido dibinātāji, kas tautskolas dibināšanas reizē pieņēma Ētikas kodeksu "Ceļš". Popularizējot savas idejas, tautskola pulcē ap sevi domubiedrus. Biedru sapulce ievēl valdi, kas organizē tautskolas darbību atbilstoši Ētikas kodeksam un normatīvajiem aktiem. Valdē ietilpa visu tautskolas atzaru vadītāji un kopīgo struktūrvienību pārstāvji (lietvedība, grāmatvedība u.c.). Tautskolas valde ievēl priekšsēdētāju un tautskolas pamatskolas direktoru. Tautskolas valdes darbs tiek organizēts regulārās valdes sēdēs, sagatavojot priekšlikumus, izmantojot vienotu informācijas apmaiņas sistēmu internetā.

Tautskolas darbā īpaši tiek akcentēti vairāki, skolotāju izstrādāti principi: *Sadarbības, Brīvības, Patības, Uzticēšanās, Patiesības, Tīrības, Labestības, Drosmes ieskatīties sev acīs, Ko sēsi, to pļausi. Piemēram, Brīvības princips* izpaužas tādējādi, ka atsevišķie atzari rīkojas brīvi ar tiem proporcionāli iedalītajiem naudas resursiem, brīvi veido sava atzara izglītības saturu, mācību programmas, nosaka prioritātes, izvēlas metodes, veido vidi. Atzari un to darbinieku darbs netiek kontrolēti, t.i., tiek realizēts *Uzticēšanās princips*. *Sadarbības principu* realizē, kopīgi izrunājot un vienojoties par kopīgi darāmiem darbiem, par kopīgi piekopto pedagoģiju, metodēm, pieredzes apmaiņu, kopīgi izstrādāto *vērtīborietētas dzīvesdarbības vides* principu ievērošanu un tālāku attīstību, pedagogu savstarpējo apmaiņu, konferenču un citu kopīgu pasākumu organizēšanu. *Patiesības, Labestības, Tīrības, Ko sēsi, to pļausi, Drosmes ieskatīties sev acīs principu* tiek ievēroti savstarpējā izpalīdzībā, pašrefleksijā, patiesās, skaidrās attiecībās problēmjautājumu apspriešanā un lēmumu pieņemšanā, kā arī to realizācijā un attiecībās ārpus tautskolas. Lēmumus nostiprina tikai tad, ja nevienam nav iebildumu. Pedagogu izvirzīto vides veidošanas principu un pedagogu pašvērtējuma izpēte (aprakstīti V grāmatīnā 2.d.), ļāva izvērtēt pedagogu teorētisko un praktisko gatavību

atbilstoši tautskolas idejām, filozofijai un pašu izvirzītiem principiem. Pedagogu pašvērtējuma pētījums apliecināja, ka viņi labi pazīst sevi, savas rakstura īpašības, dotumus, intereses; spēju brīvi runāt par savām stiprajām un vājajām pusēm.

Tautskolas dibinātāji (skolēnu vecāki, administrācija, skolotāji), arī sekoja, lai visi tautskolas atzari principus realizētu.

Tika rīkotas tautskolas iekšējās ikgadējas zinātniski praktiskās konferences, kurās pedagogi dalījās pieredzē. Piemēram, 2012.gada konferencē tika apspriestas šādas tēmas: *Veseluma pieeja, Pozitīvā domāšana, Tautskolas vides principi, Ekoloģiskā pieeja tautskolā, Bērnu harmonizēšana dabā, Stundas vadīšana ārā, Francijas pieredze – „Zaļo tīkšķīšu centrs”, Ieteikumi darbā ar dažāda vecuma bērniem, Tēlotājmākslas mācīšana saimēs, Saimju veidošanas īpatnības „Dzīvajā skolā”, Radošo priekšmetu nozīme mācību procesā un bērna personības attīstībā, Nodarbības bērniem sevis iepazīšanā, Sadarbībā ar bērniem meklētais un atrastais, Motivācijas izpratne caur eneagrammu, Pieredze darbā saimēs, Latviešu valodas nodarbības 1.-4.klašu grupā u.c.*

No teorētiskā viedokļa raugoties, tautskola nodrošināja mācību procesa nepieciešamo kvalitāti, balstoties uz noteiktiem mācību principiem. Mācību mērķi un uzdevumi, kā arī mācību saturs, kā jau teikts, šobrīd ir Latvijas valsts normatīvo dokumentu nosacīti. Skolas un skolotāja ziņā paliek tādi mācību procesa komponentu principi kā *teorētiskās domāšanas attīstības princips, skolēna apzinīguma, intelektuālās aktivitātes princips, pozitīva emocionālā fona princips, ievirzes princips pašizglītībā, kā arī skolēnu individuālo īpatnību ievērošanas princips, dažādu mācības formu saskaņošanas princips un mācību rezultātu noturīguma princips*. Visi šie principi tautskolā tika realizēti īpaši veidotā tautskolas vidē. Tā *teorētiskās domāšanas attīstības princips un skolēna apzinīguma, intelektuālās aktivitātes princips* tautskolā realizējas mācību vielas patstāvīgā apgūvē (*brīvības princips*) ar nepieciešamību pašam pārdomāt izlasīto, analizēt, spēju pārcelt zināšanas uz dzīves problēmu risināšanu. Skolēniem pašiem (*patības princips*) bija jāapgūst teorija, jāpārbauda tās izpratne ar vingrinājumiem (*patiesības princips*). Skolēnus rosināja uzkrāt savu mācīšanās pieredzi (*brīvības princips*) un izdarīt izvēli (*patības princips, brīvības princips*). Šim nolūkam reizi nedēļā tautskolā tika organizētas īpašas *Domāšanas stundas*. Tajā

skolēni kopā ar skolotāju sprieda par vispārcilvēciskām vērtībām, diskutēja par lokālām dzīves un pasaules problēmām ekonomikā, ekoloģijā, cilvēku savstarpējās attiecībās, filozofijā. Katru gadu skolēni izvērtēja sevi, savas spējas, intereses, vērtējumu dokumentējot īpaši šim nolūkam izstrādātās veidlapās (aprakstīti V grāmatiņā 1.d.). Sevis izpēte regulāri notiek arī, piemēram, strādājot ar *Manas dzīves filozofisko koku*. Dzīves filozofisko koku uzzīmē vai apraksta, sākot ar *augšni*, kura tiek skaidrota kā garīgā, kultūras, sociālā, ekonomiskā, ekoloģiskā vide, kurā konkrētais bērns aug; *koka saknes* – bērna skatījums uz dzīves pamatjautājumiem (kam es ticu, kas ir patiesība, mīlestība un tamlīdzīgi); *stumbrs* – bērna izpratne par sevi kā cilvēcisku būtni; *koka zari* – vērtības; *ziedi* – emocijas pret sevi, citiem, skolu; *augļi* – rīcība... Reizi gadā skolēni tiek aicināti apcerēt savas *dzīves sapni* un to, kas būtu jāapgūst, lai varētu to realizēt; kas noder no tā, ko apgūstam tautskolā; no tā, kas apgūts ģimenē un ko māca sabiedrība. Kopā ar skolotāju bērni noskaidroja, kādas zināšanas, kādas īpašības nepieciešamas attīstīt katrā sapņu profesijā. Piemēram, vienojas, ka, lai varētu sevi realizēt izvēlētajā profesijā, nepieciešams būt *taupīgām, labestīgām, izpalīdzīgām* un tamlīdzīgi. Katrai no īpašībām tika atvēlēta lapa, kurā regulāri tiek dokumentētas reizes, kad konkrētā īpašība īstenojusies dzīvē. Ja kādu laiku tā nav īstenojusies, tad aktīvi jāmeklē iespēja to realizēt. Skolēnus aicināja dokumentēt savas pozitīvās un negatīvās emocijas ikdienā, aprakstīt to cēloņus. Katram skolēnam bija iekārtota mape, kurā uzkrājas visi pašizpētes materiāli tālākai analīzei. *Domāšanas stundās* tika veikti arī īpaši koncentrēšanās vingrinājumi, kuru laikā skolēni vai nu koncentrēja uzmanību uz ķermeņa iekšējiem procesiem, pētīja tos, vai, klusumā apcerot dzīvi, meklē savas patības noslēpumus. Šajās stundās skolēni pašrefleksijā, savstarpējā refleksijā un refleksijā ar skolotāju noskaidroja savus spēkus, pašapliecinājās, stiprināja pašcieņu, mācījās sadarboties.

Pašregulējošās *brīvā progresa* mācībās katrs skolēns jebkuru mācību priekšmetu varēja apgūt sev piemērotā laika sprīdī – tas varēja būt īsāks vai garāks nekā valsts paraugprogrammā paredzēts. Šajā modelī skolēni paši brīvi izvēlas darba apjomu, izpildes vietu un laiku, kas veicināja atbildības sajūtas, apzinīguma stiprināšanos. Piemēram, ja skolēns labāk jūtas skolas bibliotēkā vai skolas pagalma

zālienā, vai pat mājās, viņš var mācīties tur. Mācību sasniegumu fiksēšanai bija izveidota ieskaīšu sistēma (līdzīgi kā augstskolās). Tā izslēdz nereti psiholoģiski traumējošo palikšanu uz otru gadu. Tā neliek bērnam atkārtoti apgūt to, ko reiz jau mācījies, bet vienlaicīgi ļauj veiksmīgākajos priekšmetos apgūt nākamās pakāpes programmas un gatavības gadījumā jebkurā laikā (arī mācību gada vidū) nokārtot iekavētos priekšmetus. Ieskaīšu sistēmas priekšrocības pašregulējošajās mācībās atklājās arī tādējādi, ka bērni atbilstoši savām interesēm, dotumiem, iekšējai motivācijai var priekšlaicīgi apgūt mācību priekšmetus, kuri nav paredzēti viņu vecuma grupai, piemēram, fiziku, jau 12, 13 gadu vecumā. To veicina arī *skolotāja palīga* loma. *Skolotāja palīgs* var būt jebkura vecuma bērns, kurš ir sasniedzis pietiekamu meistarības pakāpi, lai varētu palīdzēt savam biedram. Tās nav īpaši nozīmētas personas, bet rodas spontāni vai tiek radītas konkrētas vajadzības gadījumā. *Skolotāja palīgs*, realizēdams sevi, mobilizē intelektuālās spējas, iemācās koncentrēties darbībai, kā arī nodrošina līdztiesīgas partnerattiecības skolotājs-skolēns visos līmeņos.

Līdztiesība ir *pozitīva emocionālā fona* veidošanas nepieciešams nosacījums. To akcentē skolēnu un skolotāju darbavietu izkārtojums aplī. Aplis nodrošina savstarpējai komunikācijai labvēlīgus apstākļus: visi atrodas vienādās telpiskās pozīcijās, t.i., neviens nav priekšā vai aizmugurē - pirmajā vai otrajā plānā, skolēni neredz tikai citu skolēnu muguras un vienīgi skolotāju tāfeles fonā – vizuālā aina ir daudzveidīgāka un pozitīvi emocionālāka (skolēni no frontālās apmācības skolām nereti apjūk vai izmanto to, lai draiskotos). *Pozitīvi emocionālo fonu* nodrošināja arī tas, ka tautskolā nebija zvana, kas ieskandina mācību stundu sākumu un beigas. Tas, cik ilgi bērns spēj koncentrēties darbam, ir atkarīgs no vairākiem faktoriem: noskaņojuma, intereses, noguruma, vecuma un tml. Pieredze rāda, ka bērniem var uzticēties noteikt stundas garumu. Tas noņem spriedzi kā skolēnam, tā skolotājam - tūlīt būs starpbrīdis, jāpārtrauc darbs. Skolotājam tas nerada stresu ne dienas, ne mācību gada garumā – nokavēšu stundu, nepaspēšu izņemt vielu, jau decembris un tamlīdzīgi. Laika limits noņemts arī mācību priekšmeta programmas apgūšanai – tas atkarīgs tikai no skolēna individuālajām īpašībām, dotumiem un interesēm, ļauj bez psiholoģiskas spriedzes turpināt mācības pat tad, kad tās kaut kādu iemeslu dēļ iekavētas (slimība, bērna īpatnības). Un otrādi-

skolēnam nav jāgarlaikojas, ja viņa spējas ir lielākas, viņa virzība var būt ātrāka vai dziļāka. Mācībstundu garuma elastība ļauj pabeigt iesākto darbu, rosina piepildījuma prieku izjūtu, apmierinātību un nostiprina iekšējo motivāciju. Pozitīvas emocijas rada arī *skolotāja palīga* loma - tā ļauj skolēnam apzināties savu varēšanu, raisot prieku, celt pašapziņu. Tautskolā tika realizēta „iegremdēšanās mācību priekšmetā” – mācību laiks dienā tiek atvēlēts tikai vienam vai līdzīgu mācību priekšmetu grupai, piemēram, dzimtās valodas diena, dabas zinātņu diena un tamlīdzīgi. Piemēram, matemātikai ir atvēlētas divas dienas nedēļā. Tas gan nenozīmē, ka visa diena veltīta tikai matemātikai – mācības tiek mikšētas ar nodarbībām mākslas darbnīcās, mājturībā, folklorā un tamlīdzīgi. Arī darbdienu nesadrumstalotība pa mācību priekšmetiem rada mazāk stresa skolēnos, jo faktiski ir tikai viena vai divas mācības, kurām īpaši jāgatavojas, kuru grāmatām jābūt skolas somā. *Patības jeb skolēnu individuālo īpatnību ievērošanas principa* aktualizācija tiek realizēta ne tikai nodarbību garuma, sākuma un beigu elastībā, mācību programmas apguves laika fleksibilitātē, bet arī ar pašregulējošu jeb individualizētu mācību darba organizēšanu. Individualizētas mācības tautskolā nozīmē patstāvīgu mācīšanos. Piemēram, skolēni tiek nodrošināti ar mācību uzdevumiem, kuri veicami vairāku dienu vai nedēļas garumā. Atkarībā no individuālajām īpašībām un spējām skolēns konkrētu mācības programmu var apgūt pilnīgi patstāvīgi (pat nesaņemot ikdienas uzdevumus no skolotāja), kad skolotāja loma ir tikai programmas apguves kontrolē un konsultācijā. Šajā laikā skolēns var tikt atbrīvots no formālajām nodarbībām skolā.

Pieredze liecina, ka pašregulētās mācīšanās gadījumā skolēnam mācības jāuztver kā vērtīgas un nozīmīgas pašam, tātad jābūt dziļi motivētam, turklāt jāprot mobilizēties un izmantot visus pieejamos cilvēku un materiālos resursus (tautskolas skolēni cilvēku resursus bija iemācījušies izmantot tik labi, ka nekautrējās lūgt pat skolas viesu palīdzība, ja tādi ieradušies). Ne visi skolēni ir gatavi patstāvīgam darbam, bet, organizējot to jau no pirmajām skolas dienām, pakāpeniski iemācās patstāvīgi risināt problēmas, bez uzraudzības koncentrēties darbam.

Mācību organizēšana saimēs *ļauj realizēt dažādu mācības formu saskaņošanas principu*. Par saimēm tiek sauktas dažāda vecuma au-

dzēkņu grupas, kurās kopā mācās bērni no pirmās līdz devītajai pamatskolas klasei.

Te īss pamatojums mācību organizēšanai saimēs.

Vēl 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā lauku skolās parasti bija viena klase un tur mācījās dažāda vecuma bērni. Vēlākā sadalīšana klasēs pēc vecuma tika pamatota ar pārlicību, ka tā tiek nodrošināta mācīšanas un mācīšanās vienveidība.

Taču tas ir maldīgs priekšstats, jo bērni mācās un attīstās dažādā ātrumā, kas ir maz saistīts ar vecumu. Pētījumi liecina, ka, salīdzinot skolēnu mācību sasniegumus vienāda vecuma klasēs un dažāda vecuma grupās, otrajās rezultāti ir nesalīdzināmi labāki. Grupēšana pēc vecuma no humānās pedagoģijas viedokļa rada nepatīkamas sekas:

- jaunākajiem tiek liegta iespēja atdarināt vecākos bērnus, mācīties no viņiem un būt viņu aprūpētiem, bet vecākajiem bērniem liedz iespēju mācīt jaunākos un rūpēties par viņiem;
- spējīgākie, kuri varētu virzīties uz priekšu ātrāk nekā vienaudži, tiek apturēti savā virzībā;
- skolēni, kuri mācību vielu apgūst lēnāk, vai nu paliek pēdējie vai tiek norakstīti neveiksmniekos u.c.

Organizējot mācības, integrējot dažādus vecumus, būtisks ir guvums sociālajā aspektā – skolēni gūst pieredzi dzīvei un darbam dažāda vecuma kopās, ko īpaši nekur nemāca, bet kas svarīga bērniem, kuri aug ģimenēs bez māsām un brāļiem, - ir aizkustinoši vērot, ka tiek sameklēti brāļi, māsas, arī vecāsmātes vai vectēvi. Turklāt vecumu integrēšana tautas pedagoģijā ir tādu dzīvesdarbības vides apstākļu nodrošināšana tikumībai, kurā bērnam patstāvīgi jāiemācās pašam tikt ar visu galā, bet nepieciešamības gadījumā jāmāk arī lūgt un sniegt palīdzību.

Matemātikas mācīšanā ir izmēģināti vairāki varianti, piemēram, veidojot divu veida saimes: vienu, kurā apvienoti bērni no 1. līdz 4.klasei, otru - no 5. līdz 9.klasei. Pieredze rāda, ka šāda dalīšana izslēdz iespēju vecākajiem *skolotāju palīgiem* palīdzēt jaunākajiem, arī skolotāja slodze līdz ar to pieaug un grūti īstenot *nekavējošu palīdzību*, t.i., sniegt skolēnam palīdzību tieši tajā brīdī, kad tā nepieciešama. Skolēnu skaits vienas saimes ietvaros pa klasēm var būt dažāds, un skolotājam nav grūtību vienlaicīgi strādāt pat ar 20 skolēnu

saimi. Taču optimālais skolēnu skaits grupa ir ap starp10 – 12. Nepareizs ir priekšstats par to, ka skolotājs, šādi organizējot mācību procesu, nespēj to sekmīgi vadīt, ka rodas pārslodze, tieši otrādi - darbs ir daudzveidīgāks, radošāks un līdz ar to skolotājam interesantāks, vieglāks.

Mācību rezultātu noturīguma princips realizējas gan caur *skolotāja palīga* lomu, kas rada bērnam iespēju aktīvākā veidā atkārtot reiz mācīto un reizē padziļināt apgūtā izpratni, gan īpašā mācību stratēģijā. Pirms jaunas tēmas (jauna darba) skolēns tiek iepazīstināts ar tēmas īpatnībām, ar nepieciešamajiem akcentiem, ar pašmācīšanās metodes īpatnībām, t.i., ievadīts darbā. Pēc mācīšanās darba sasniegumi tiek izvērtēti. Parasti tas ir pašvērtējums vai arī skolotāja formātais vērtējums. Ja tas ir pozitīvs, notiek vienošanās par jaunu darbu, ja negatīvs, tad realizējas riņķošana pa loku, līdz iegūts pozitīvs vērtējums.

Tautskolā mācību darba organizēšanai ir lineārs raksturs un tikai nepieciešamības gadījumā notiek lokveida atgriešanās pie *aizmirstā atpazīšanas, neizprastā apgūšanas*. Tādējādi notiek nepārtraukta virzība no tēmas uz tēmu bez atkārtošana – tā notiek tikai tad, ja reāli atklājas kā nepieciešamība (tiek izslēgts neapzināts formālisms). Tas ļauj ievērojami saīsināt programmas apgūšanas laiku un stingri ievērot katra skolēna īpatnības. Katrs skolēns piemērojas savam mācīšanās stilam. Spējīgākie labāk strādā vidē ar zemu organizētības pakāpi. Skolotājs ar saviem palīgiem aktīvāk iesaistās skolēna patstāvīgā mācīšanās procesā, ja vērojama vāja pašdisciplīna vai grūtību dēļ vajadzīga palīdzība: palīdz risināt uzdevumus, pārrunā attiecīgo tematu, atkārtoti izlasīto, uzmundrina, atbalsta. Skolēna veikums tautskolas mācību stratēģijā tiek salīdzināts tikai ar viņa paša agrāko sasniegumu, rezultātā motivācija tiek orientēta uz paša panākumiem un sasniegumiem, nevis uz konkurenci.

Epilogs

Vairākus gadsimtus skola stagnēja viduslaikos radītajā modelī. Tas labi realizēja sabiedrības uzliktos uzdevumus un tāpēc būtiski nemainījās, ja nu vienīgi mācību satura ziņā un tehnoloģijās. Modeli uzturēja zinātnes atklājumi psiholoģijā, kuru robežas iezīmēja “materiālistiski-mehāniska un reizē darvinistiska” pasaules uztvere. Tos vājos reliģiju mēģinājumus atgādināt Dieva esamību, gadsimtu laikā, no skolas izskauda vispār. Šodien situācija (patreiz gan ārpus skolas) ir mainījiesies, jo ne mazums cilvēku intuitīvi jūt transcendences klātesamību, tās nozīmīgumu cilvēku apziņas pacelšanās procesos (evolūcijā – attīšanās procesos). Uz zināmu “atmodu” norada ne mazums mūsu pašu autoru sarakstītas grāmatas, nerunājot nemaz par daudziem pasaules dižu transcendentālo filozofu, transcendentālo skolotāju darbu tulkojumiem latviešu valodā. Mūsu tautas garīgam avangardam ir atlicis pavisam neliels solītis pretī pašu atklāsmēm – neviens no ārpusē nākusi mācība nevar tā pārliecināt, kā patiesība, kas atnākusi pašā! Tā motivē darbībai, motivē jaunai dzīvei neskatāmas reizes spēcīgāk, kā kaut kāds videoklips ar Austrumu gudro uzrunām (lai cik patiesi savā gudrībā tie nebūtu). Atnākusi patiesība ir tik skaidra, tik kristāldzīdra, ka pat prāts atkāpjas tās priekšā – tas neprāto un nemeklē savu patiesību, bet lūko, kā nekavējoties un kā labāk to realizēt, kas atnācis “klusumā”. Daži vārdi par “klusumu”. Te ar “klusumu” tiek saprasts mentāls klusums, t.i., kad prāts neiesaistās ne problēmu apcerēšanā, ne risināšanā, tas atrodas blakus un it kā saplūdis ar “neatkarīgo vērotāju”, kurš katram ir. Panākot šādu klusumu, jūs it kā redzat informatīvus zibšņus skrienot garām. Kāds daļēji vai pilnīgi saturiski atklājas sapratnē, prātam joprojām paliekot “novērotājā” lomā. Sapratne šeit ir tikai kā ekrāns, kur mēs redzat zibšņa saturu. Bieži tie ir garām skrejoši, nepilnīgi, svešu avotu radīti un jums neinteresanti. Ja pirms “klusuma” iedibināšanas, piemēram, ļoti vēlaties atrisināt kādu problēmu, tad šī vēlme kalpos par līdzīgo “zibšņu” piesaistīšanu un sapratnē jūs pēkšņi atklāsiet nepieciešamo “patiesību”. Var pat nebūt pirms “klusuma” kāda īpaša doma, problēma ko risināt – tik un tā jums un “Visumam” saderīgais sapratnē at-

nāks pārliecinoši un skaidri. Dažs var pamēģināt, liekot prātam aplust un pēc dažiem mēģinājumiem atrod, ka to nespēj. Nav jābēdā – ir iestājies tāds laiks, ka pat nepamanīsiet, ka prāts ir aplustis pat ikdienišķus jautājumus risinot. Jā, tā ir dīvaina, līdz šim nepiedzīvota psiholoģiska situācija, kad “klusums” (augstāk aprakstītais) iestājas nemanot, īpaši to neradot, tādā kā dabīgā kārtā, pats par sevi. Kā to konstatēt? – domas skaidrībā, pārliecinātībā, kritiskā neapspriežamībā - prāts pat necenšas to analizēt, bet uzreiz pievēršas tās realizācijai.

Projektējot tautizglītības modeli, kā redzam, var ieskicēt tikai vispārīgus principus, uz kuriem tā būtu balstāma, jo nevaram aptvert to, ko tautas milzīgais, šobrīd snaudošais, radošais potenciāls spētu, radot skolas savās kopienās.

Tautskolas pieredze un īpaši pētījumi apliecina, ka šodienas bērni ir ļoti atšķirīgi no tiem, ar kuriem kopā nācās izglītoties manai paaudzei. Tā kā pie “stūres” ir “varas dievu” un “zinātniskā” apziņas mema cilvēki, kuri ir “akli”, nekas attiecībā nomainās un nomainīsies – tir nemāk saskatīt šīs atšķirības un dara, tā kā darīja. Nevar viņus vainot, jo tādu nu ir viņu iedzimtā redzība un laikmeta īpatnība. Līdz ar to bērnu dabīgais potenciāls, milzīga sabiedrības spiediena rezultātā, tiek nomākts un varbūt būs vēl kādu paaudzi jāpaciešas. Būsim pacietīgi un darīsim to, ko šodien šur tur jau varam. Saprātne par to, ko un kā, ir - tas parādās tautiešu dotajos atslēgvārdos. Tur, piemēram, ir prasība pēc tādām attiecībām kā brīvība, līdztiesība, sadarbība, atbildība (dīvaini, ka tās joprojām nav skolā) un citām. Stingri ņemot, šobrīd ne ko daudz mēs izdarīt nevaram, un tas būs līdz brīdim, kad valstī tiks atzīta un realizēta *brīvība+atbildība*. *Brīvības+atbildības* noliegšana atspoguļojas normatīvajos aktos, izglītības likumā un reālā valsts pārvaldes institūciju varas demonstrēšanā. Rezultātā pārsātinātais izglītības un mācību saturs izspiež no laika un telpas dimensijām ārā jebkuru formāli neakceptētu iniciatīvu. Šodien varam paļauties tikai uz privātām vai individuāla rakstura iniciatīvām un pat tad ir jāuzmanās, lai cienījamie skolēnu vecāki tevi neiesūdzētu tiesā par to, ka skolā māci valsts standartā neparedzētās lietas. Šīs, privātās un individuālās rakstura iniciatīvas, balstās uz pārliecinātu pedagoģu entuziasmu un tām nav ne materiāla, ne finansiāla nodrošinājuma. Ir jāpaļaujas uz ziedojumiem, filantropiem, projektu naudām. Bet tas no

skolotāja prasa papildus enerģētiskos un laika resursus. Kā jau teicu ne katram tas ir pa spēkam. Bet tāpēc nav “jānokar deguns” – darām, ko varam – nedarot, jaunais laiks tā arī neatnāks! Brīvības trūkuma dēļ būs ļoti grūti panākt motivāciju mācīties. Esmu novērojis, ka bērniem ar augstu apziņas pakāpi šī problēma nav. Viņi pieņem mācības tādas, kādas tās ir, tādā kā dabīgā lietu kārtībā un nevaids. Varbūt tas ir tāpēc, kā atklājās, runājot ar vienu no bērniem, kurš labi atcerējās iepriekšējās dzīves pieredzi, ka tur, no kurienes viņš nāk, valda abpusēja vecāku un bērnu savstarpējā uzticēšanās: vecākiem nav šaubu par bērnu teiktā patiesīgumu un otrādi – bērni pieņem, kā pašu par sevi saprotamu un nepašaubāmu, vecāku pausto patiesību jeb mācību, jo tā arī ir patiesība. Bet vai mums šo, mūsu sabiedrībā, bērnu naivo uzticēšanos ir jāizmanto?

Es pieļāju, ka daudzi, kuri arī tic tam, ka mūsu ceļš ir tradicionālās kultūras ceļš, ir nolaiduši *spārnus*, redzot kāda ir sabiedrība un uz ko tā orientējas. Situācija tiešām ir ļoti sarežģīta. Ja atceraties, kad runājām par veselumiem (cilvēku un sabiedrību) no holohierarhijas priekšstatu puses (sk. I grāmatiņu), konstatējām, ka pastāv komunikatīvām saitēm starp cilvēka veselumu un mūsu tautas veselumu, un tālāk ar Eiropas kopienu, un beidzot ar visas Zemes civilizācijas kopienas veselumu. Protams, ka cilvēce kā veselums ietilpst Visuma hierarhijas citos veselumos. Taču cilvēce, kaut kādu iemeslu dēļ, ir ļoti noslēgta. Lielākā daļa cilvēkiem komunikatīvās saites ar Visumu ir ļoti vājas un līdz ar to viņiem nav pat nojautas par cilvēces nozīmīgumu jeb tās pastāvēšanas jēgu, tāpēc tie viegli pakļaujas dzīvei ilūzijā, ka tikai tas ir svarīgi, kas viņiem pašiem iegribas. Pateicoties tām pašām komunikatīvām saitēm, planētas cilvēku sabiedrības veseluma īpašības veido cilvēki un, protams arī otrādi. Īpaši izteikti fiziskajā plānā tas realizējas caur attīstīto elektronisko skaru līdzekļu starpniecību (masu mediju IT telpa). Mēs dzīvojam cilvēcē, kurā populāra ir vardarbība, nihilisms, neiecietība, necieņa, seksuāla izlaidība, dabas piesārņošana, postīšana, noziedzība un daudzas citas visai izplatītas negācijas. Nav pat svarīgi vai ir kāda īpaša cilvēku grupa, kas visu to *putru vāra* vai nav, šobrīd dominē tirgus ekonomikas attiecības, kuras ģenerē tās uzturošas egocentriskas būtnes. Šobrīd situācija ir dramatiska, jo pateicoties atgriezeniskajām saitēm starp holoniem, tās ne tikai uztur šo egocentrismu, bet to attīsta un izplata starp arvien vairāk ļaužu uz

planētas. Pie kam šis process, kurš iezīmējas cilvēces attīstībā kā vispārēja globalizācija, skaļiem lozungiem par cilvēces labklājību, ir nodefinēts kā "pozitīvs". Šī virzība ir kā sērga, kura radusi auglīgu augsni cilvēka vajībās un šobrīd pat nav redzams, kā to apturēt. Tāpēc jau tikai daži cilvēki (sava labestīgā rakstura dēļ, varbūt arī nojausmas dēļ, ka pārmaiņu laiks nav tālu) kaut kur iekliedzās, taču viņu balsis patreiz noslāpst patērētāju laimē. Arī es pieradu pie šiem ticīgajiem. Es loloju cerības mūsu tautas dzīvesziņā, mūsu tautas skaistajā Mantojumā. No vienas puses, mums te Latvijā, izskatās visai cerīgi, jo ļoti daudzi te dzīvojošie dzied savas tautasdziesmas, dejo tautas dejas, mīl dabu, ir visai radoši, domājoši. Bet no citas puses, vērojot to, kas dažādos līmeņos notiek Latvijas kultūras dzīvē, izglītību organizējot, saimnieciskajās aktivitātēs, skats ir visai bēdīgs – trakākais ir tas, ka mūsu valsts varai iepatikusies "vara" un tā iepludinot mūsu zemi kopīgā samazgu straumē uz nekuriem, cenšas noārdīt visu to svarīgāko, kas mūs kulturāli un saimnieciska vieno vienā latvju tautas kopienā. Kā jau teicu, iekliedzas tikai daži, pūlim ir labi. Daudzi dzied vai vismaz klausās, kā citi dzied, bet vēl vairāk ir tādu, kuri ne dzied, ne klausās, pat vēl vairāk – nācies no latvieša mutes dzirdēt nievājoši izsakāmiem par dziedātājiem, par tautas tradīciju kopējiem (dēvējot tos par "pastalniekiem"), apgalvojot, ka "pastalnieku" tumsonība traucē attīstīties valsts ekonomikai. Man pat kauns ir atzīt, ka pazīstu "latviešus", kuriem ir pilnīgi vienalga tas, kur viņi ir, kas viņi ir. Tātad viens ir skaidrs – tie, kuri sevi dēvē par latviešiem, neveido homogēni, viengabalainu tautas veselumu. Tas ir izplūdis pa memiem.

Nav jānoliecina neviens Latvijas iedzīvotājs, arī tas, kurš pie Dieva vērsas ar kristiešu baznīcas kalpa starpniecību. Ja šis cilvēks citādi to nevar, tad lai viņš to turpina darīt un sūta savus bērnus kristiešu skolā (vismaz kaut kas). Un nepavisam nav tā, ka kristīgajā sabiedrībā neatradīsim neko no latviskās dzīvesziņas (baznīcas Itālijā, ASV, Anglijā un citur atšķiras no baznīcas Latvijā – te tai ir latviskas aprises). Šeit par to iznāk runāt, jo jāsameklē tie, uz kuriem te, Latvijā, varam balstīties tad, kad runājam par kalpošanu latvju dzīvesziņai, kuru dzīves jēga ir būt saskaņā ar to; ieraudzīt tos veselumus (holonus), kuru komunikatīvās saites ir savstarpēji saskanīgas un rezonējošas.

Darbos, no kuriem ņēmām atslēgvārdus, izskanēja

aicinājums pēc *vienotības*. Ar ko tad mēs savstarpēji vienosimies? Kas būtu tie argumenti, kas mūs motivētu to darīt? Kā mums vienam otru atrast?

Manuprāt, vispirms jāsaprot, ka mūsu nav daudz un, ka nevaram atļauties lepnību būt tikai pašam ar sevi. Protams, ka ne vienmēr šo lepnību var piedēvēt ego negatīvai izpausmei. Jo, kā māca *veseluma* filozofija, holohierarhijas noturīgumu, stiprumu nosaka tieši tas, cik katrs no tajā ietilpstošajiem veselumiem ir brīvs un patstāvīgs, cik tie ir stabili un noturīgi, kāda ir katra spēja pašatjaunoties holona elastības robežās (latviskās dzīvesziņas noteiktas); kāds ir katra radošais potenciāls un tamlīdzīgi. Tas ir zināms "pozitīvs" veseluma konservatīvisms, kā veseluma instinktīva, intuitīva tieksme saglabāt sevi. Tajā pat laikā ir jābūt gatavam uz komunikatīvo saišu atvērtību ar pārējiem veselumiem holohierarhijā. Tam būtu jānotiek dabīgā kārtā, ja nenogulēsīm īsto brīdi, ļaujoties milzīgajam spiedienam gan no savu brāļu, mūsu puses, gan no pasaules sabiedrības globalizētāju puses.

Šitos ielikt "teorijā un praksē"

Skolēna un viņa vecāku Aņņemšanās vēstule tautskolas 99 Baltie zirgi pamatskolai

Topošais skolēn, godājamie vecāki!

Jums ir radusies interese mācīties tautskolas 99 Baltie zirgi pamatskolā un tāpēc jums ir svarīgi saprast to, kas ir mūsu skola un ko gaidām no skolēna un viņa vecākiem.

Mēs esam sabiedriskas organizācijas domubiedru kopiena, kas veidota kā vieta, kur mācīties un dzīvot, kā vieta, kur iespējams apzināties sevi, savus dotumus un saņemt palīdzību savu interešu realizēšanā. Tautskolas pamatskola ir valsts akreditēta mācību iestāde, kas nodrošina iespēju apgūt vispārēju izglītību ar atbilstošu dokumentu saņemšanu pēc skolas beigšanas.

Mēs esam ieinteresēti, lai jūs mūs saprastu, pieņemt mūsu centienus, tradīcijas un tās arī ievērotu. Par skolu varat uzzināt mūsu mājas lapās internetā drustutautskolas.lv, Īpaši uzmanīgi iepazīstieties ar šīs vēstules *pielikumiem*. Atnākot uz mūsu skolu, **jūs aņņe-**

maties iet to Ceļu, kurš ir aprakstīts mūs Ētikas kodeksā, atbilstoši mūsu priekšstatam par pasauli, atbilstoši mūsu izglītības pamatnostādņēm un iedibinātām tradīcijām.

Mēs būsim priecīgi savā pulkā pieņemt jaunus Ceļa gājējus!

Mēs palīdzēsim skolēnam noskaidrot tā intereses, uzturēt tās, palīdzēsim saprast arī mūsu centienus. Tas ir nepieciešams, lai mēs varētu dzīvot kopā gudri un bez konfliktiem, ar savstarpēju cieņu un mīlestību. Mums jābūt gataviem, nepazaudējot sevi, mainīties. Mums katram var būt savas problēmas, bet ir jāspēj paraudzīties tālāk par tām, atstāt tās aiz sevis, – nākotnē tām nav vietas. Ir jābūt gataviem pētīt savu uzvedību, savus uzskatus, simpātijas antipātijas, savas vājās un stiprās puses, savus dotumus, vārdu sakot, izzināt sevi.

Ja esat gatavi pievienoties mūsu kopienai, jums jāpieņem vairāki nosacījumi, kas būs jāievēro. Ja jums rodas kādi jautājumi, kādas neskaidrības, mēs esam vienmēr atvērti sarunai.

Skolā jāievēro:

1. Tautskolas iekšējie kārtības noteikumi – ar tiem var iepazīties *mājas lapā* vai tautskolā;

Tie paredz:

- to, ka dienu jāsāk noteiktā laikā un jāseko stundu sarakstā paredzētām vai dienas sākumā pieņemtām norisēm;
- rūpes vienam par otru, rūpes par savu veselību, izskatu un tīrību;
- ierobežotu elektronisko saziņas līdzekļu izmantošanu; smēķēšanas, alkohola un narkotisko vielu lietošanas aizliegumu.
- brīvas savstarpējas attiecības, brīvu pārvietošanos pa skolas teritoriju, brīvi, atbilstoši individuālam plānam, apgūstot mācību priekšmetus cītīgi un patstāvīgi, sadarbojoties ar skolotājiem, citiem skolēniem (saprotot, ka brīvība nav visatļautība);
- tautskolas tradīciju ievērošanu un piedalīšanos tautskolas organizētajās mācību nodarbībās un pasākumos.

Vecāku un skolēnu attiecības ar tautskolu var tikt veidotas, slēdzot īpašu līgumu.

2. Darba drošības un Ugunsdrošības noteikumi – arī ar tiem var iepazīties tautskolas *mājas lapā* vai uz vietas tautskolā;

Skaidrojumi:

- ✓ Lai nodrošinātu veiksmīgas norises skolā, mēs dienu sākam noteiktā laikā, jo dienā paredzētās norises vienādi attiecas uz visiem;
- ✓ Tautskola ir ne tikai mācību vieta, bet arī draudzīgu un rūpestīgu attiecību veidošanas vieta, ģimenisku attiecību vieta. Tas nozīmē, ka mēs visi savstarpēji rūpējamies viens par otru, esam izpalīdzīgi, iejūtīgi un saprotoši. Tas nozīmē, ka neko pretēji tam nedarām: izslēdzam kā fizisku tā morālu pāri nodarīšanu.
- ✓ Mēs vēlamies, lai jūs būtu tik veselīgi, cik vien tas iespējams un tāpēc mēs vēlamies, lai jūs labi ēstu, lai pietiekami labi atpūstos miegā un regulāri piedalītos fiziskās aktivitātēs gan skolā, gan mājās. Jums jābūt atbildīgiem par savu *apģērbu*, sevis paša, kā arī savas apkārtnes tīrību. Mēs aicinām jūs pārdomāt savu izskatu un sava apģērba, rotaslietu izvēli, atzīstot, ka tautskola vienlaikus ir jūsu *mājas* un *darbavieta*. Jāvalkā *ikdienišķs apģērbs*, paredzot īpašu apģērbu sporta un āra nodarbībām. Mēs lūdzam nelietot pirsingus.
- ✓ Ievērojot vispārēju cieņu pret dzīvo radību un skolas dibinātāju vēlmes, skola realizē veģetāro diētu. Veģetārais uzturs ir būtiska mūsu izglītības daļa.
- ✓ Mēs vēlamies mudināt tautskolas skolēnus uzturēt labu veselību un skaidru domāšanu, tāpēc smēķēšana, alkohola un narkotiku lietošana ir nepieļaujama. Mēs uzskatām, ka tautskola piedāvā skolēniem tādu dzīvesveidu, kas daudzējādā ziņā ir brīvāks, atvērtāks un patīkamāks nekā daudzās citās skolās un, tāpēc mēs uzstājam uz šiem ierobežojumiem.
- ✓ Elektronisko līdzekļu izmantošanas ierobežošana tautskolā saistīta ar mūsu centieniem sniegt vispusīgu izglītību. Mēs jūtam, ka pasīvā izklaide (izmantojot elektroniskos saziņas līdzekļus: portatīvos datorus, iPod, mobilos telefonus, u.c.) ir kļuvusi par vienu no lielākajiem šķēršļiem, lai skolēniem veidotos labi mācīšanās ieradumi, labas attiecības un rūpestība. Lai atbalstītu pilnīgu iesaistīšanos skolas dzīvē, un, lai mudinātu skolēnus izmantot savu laiku un enerģiju daudz lietderī-

gāk, mēs ierobežojam (tās izmantošana tiks izrunāta katra mācību gada sākumā) šo lietu izmantošanu.

Sodi tautskolā

Mēs ceram, ka jūs atbalstīsiet un pildīsiet šo **Apņemšanos**, jo saprotat tās nepieciešamību. Lūdzam rūpīgi apsvērt mūsu skolas izvēli, pirms izlemjat par labu tautskolai. Sekas **Apņemšanās** neievērošanā var būt šādas:

1. Saruna ar skolotāju vai direktoru, paskaidrojumu rakstīšanu, rakstisku apņemšanos;
2. Jāsedz tautskolai vai cietušajam materiālos zaudējumus, ja tādi ir radušies;
3. Prasība sniegt lielāku finansiālu ieguldījumu skolas dzīvē vai prasība realizēt kādu projektu, darbību;
4. Tikšanās ar novada sociālā dienesta darbiniekiem, policiju;
5. Atstādināšana no skolas uz laiku, kurā skolēns tiek mudināts pārdomāt notikušo, veicot pārrunas ar saviem vecākiem, un rakstot paskaidrojumus skolai.
6. Izraidīšana vai izslēgšana no skolas.

Izslēgšanas galvenie iemesli var būt:

- Tautskolā regulāri smēķēts, ienestas vai lietotas narkotikas un alkohols;
- Nespēja dzīvot saskaņā ar apņemšanos un līgumu, nereaģējot uz aizrādījumiem;
- Skolēna uzvedība ir tāda, ka tautskolas darbinieki jūt, ka viņi vairs nevar uzticēties un uzņemties atbildību par skolēna atrašanos skolā. Piemēram, ja tiek uzskatīts, ka drošības risks pašam skolēnam vai citiem ir liels vai ir noticis Latvijas likumu pārkāpums.

Šīs **Apņemšanās vēstules** mērķis ir darīt jums zināmu to, ko no jums gaidīsim, bērnam mācoties tautskolā. Lai izslēgtu jebkādas šaubas, vilšanos, lūdzam rūpīgi izlasīt un apdomāt šo **Apņemšanās vēstuli** ar tās pielikumiem, pirms to parakstiet.

Pēc abpusējas vienošanās par bērna uzņemšanu tautskolā tiks parakstīts līgums par savstarpējām saistībām.

Apņemšanās vēstule sastādīta uz trim lapām.

Vēstules pielikumā:

